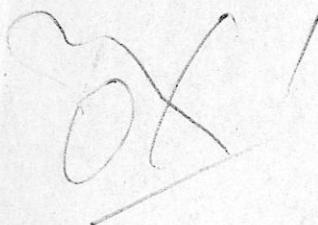

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

Οργανισμός Εκδοσεως Σχολικων Βιβλιων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1947

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

17490

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1947

A'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

'Εδῶ εἶμ' Ἐγώ, τῶν Οὐρανῶν ἡ Πλατυτέρα
γιὰ ὅλους Μητέρα . . .

N. Πετιμεζάς - Δαύρας

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

[Τὸ ἐπεισόδιον, τὸ ὅποῖον ἔκτιθεται εἰς τὸ κατωτέρῳ διήγημα,
ἀνάγεται εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 — 1868.]

Τὸ χωρίον δλον εὶς τὴν προσέγγισιν τῶν ἔχθρῶν μὴ ἔχον δυνάμεις, διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιθαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἔγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὅποιον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπό τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωτροφίας* εἶχον μετακομίσει ἥδη ἵκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἥρκουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν χαμηλὴν ὁπῆν, ἡ ὅποια κρυμμένη ἐντὸς τῶν βάτων, ἔχρησίμευεν ὡς ἡ μόνη εἰσοδος.

Ἐκατοντάς ἀνθρώπων εὑρίσκετο ἥδη εὶς τὸν δρόμον. Προηγοῦντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἡκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὅγκωδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἡ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος δύμως συνήνωνεν δλους εὶς ἓνα δυμιλον πυκνόν. "Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς δόδοι παρουσιάζοντο ἔχθροί, ἀλίμονον..."

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου* ἀλλὰ ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωρίου οἱ ἔχθροι.

Σιγὴ ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν φευγόντων.

Πότε καὶ πότε, ἐνῷ τὰ σώματα ἔφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἔμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὅπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἐπανίδουν ἄπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς ἵσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἔγγνωριζεν, ἀν θὰ τοὺς ἐπανέθλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἔρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θέαν ἐκείνην τὴν θλιβερὰν καὶ τὰ χείλη ήμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἥδη τὸ ἡμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἥ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἡδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὅποιος θ' ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θέαν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο, διὰ νὰ περιέλαουν αὐτὸν μὲ τὰ τρυφερώτερα καὶ θλιβερώτερα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— "Αχ, τὶ ἔπαθα! Ἡκούσθη μία ἀνδρικὴ φωνή.

“Ολοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει δι Μανόλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα παλικάρια τοῦ χωρίου.

Αὐτοστιγμεὶ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν, ὕρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἡρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τι ἔπαθες, γιέ μου;

— Μάνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάνα, ξέχασα τὸ κόνισμα τῆς Παναγιᾶς.

‘Η γυνὴ ἐταράχθη τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασεν.

— Καὶ τώρα; εἶπεν δι Μανόλης, ἀτενίζων* αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω!

‘Η μήτηρ ὠχρίασε περισσότερον. Ό κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἔχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὕστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱόν της.

— Γιέ μου, μή, γιέ μου, κατώρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἰκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάνα.

— Μή, γιέ μου, μή! Ἐπανέλασθε, κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἡ δυστυχὴς γυνὴ.

— Μανόλη, εἶπε παρεμβαίνων ἔνας γέρων, ὅτι ἔγινε, ἔγινε. Πᾶμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου, ἢν γυρίσῃς.

‘Ο Μανόλης ἀπεσπάοθη ἡρέμας ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιθάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— ‘Η μάνα μου εἶναι μάνα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἡλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους, ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοθεῖτο, μήπως ὅτι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὁφθαλμοί της.

‘Η μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων τῆς τὸν Μανόλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. “Ολαι αἱ αἰσθήσεις τῆς συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ διαιλος τῶν φυγάδων κατ’ ἀνάγκην ἐστάθη. ‘Η μήτηρ θ’ ἀνέμενε τὸν υἱόν της. Οἱ λοιποὶ θ’ ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἢν τὸ ὁ Μανόλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καίτοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

“Ηδη ταχὺς ὡς χειλιδῶν ὁ Μανόλης, διασκελίζων φρόκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

‘Ολίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των, κρυπτόμενον ὅπισθεν αὐτῶν.

‘Η στιγμὴ ἦτο κρίσιμος δι’ ὅλους. Φοιθερὰ διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμη καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον.... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός....

Τὰ δάκρυα ἔγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὁφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔθλεπε πλέον.

— Μανόλη μου ! ”Εκραζεν δλοφυριούμένη.

Οἱ ἔχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἔξήταξον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. “Ηλπίζον, ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸν καλὴν λείαν, ἀλλ’ ἤδη ἔθλεπον, ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ χριστιανοί.

‘Ο Μανόλης δὲν τοὺς ἔθλεπεν ἀκόμη· ἤκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἕνα καπνι- σμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία!» Αὕτα δὲν εἶχεν εἰπεῖ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χειρας τῶν ἀπίστων! Αὕτῃ ἡ ἴδια ἡ μάνα του δὲν τοῦ εἴπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των:

«Μανόλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα!»

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανόλης ἥσπάσθη καὶ πάλιν τὸ εἰκόνισμα. “Ηδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου «θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου» ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Άλλὰ δὲν θὰ ἔθαξε τὸ χέρι της ἡ Παναγία;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανόλη ἐκραγεῖσα εἰς δλοφυρμόν, ἔκραζε τὸ ἄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. “Ηκουε μόνη αὐτὴ πυροβολισμούς, χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. ”Εθλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἷματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἴφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. ‘Ο Μανόλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. ‘Η μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὄφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὔκρινέστερον.

— Γειά σου, Μανόλη! Έφώναξαν ὅλοι.

— Ή Παναγία μαζί του, η υχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ. Καὶ ὁ Μανόλης ἔτρεχεν, ἥρχετο.

‘Αλλ’ ἴδου κάτι φοθερόν, φρίκη δι’ ὅλους, κεραυνός διὰ τὴν μητέρα: δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἐκατὸν ἔχθροι.

Τὰ ὅπλα των δλα στρέφονται κατ’ αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Έχάθηκε! Κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου...!

Τὰ δπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλῶνυν. Ὁ Μανόλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἐλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἔχθροὶ πληθύνονται, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νέοι σωλῆνες δπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἔξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχεῖ. Ἐλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἡλθε !

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν καὶ ἐσώσε τὸν Μανόλη ἀπὸ τὰς σφαῖρας των. Ἡτο ἀπλοῦν συνθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε ὅμως ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλῃ αὐτὸ διὰ τῆς ἄγιας Τῆς χάριτος.

«Οἱ Κρῆτες μου»

Ιωάννης Δαμιέργης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙ ΜΑΣ

Γιὰ νὰ μπῶ στὸ δωμάτιό μου ἔπρεπε νὰ περάσω ἀπὸ ἓνα ἄλλο δωματιάκι. Ἐκεῖ προσευχόμουν, ἥταν τὸ οἰκογενειακὸ εἰκονοστάσι.

Πολλὲς πολλὲς εἰκόνες ὑπῆρχαν στὸ σπίτι. Ἡ μητέρα μου εἶχε φέρει κι ἄλλες ἀπὸ τὴν Πόλη. Κι δλες αὐτὲς ἥταν κρεμασμένες στὸν τοῖχο πρὸς τὸ βάθιος, ἵσαμε τὸ ταβάνι. Ὑπῆρχε ἀκόμα μιὰ ἐταζέρα στὸν ἴδιο τοῖχο, σὰν τραπεζάκι μὲ κόκκινο σκέπασμα, ποὺ βάσταζε τὸ ἀκοίμητο καντήλι, τὸ θυμιαστήρι κι ἓνα παμπάλαιο Εύαγγέλιο.

Ἡ μητέρα μου ἥταν πολὺ φιλόθρησκη. Καὶ κάθε βράδυ, ποὺ ξημέρωνε Κυριακὴ ἡ γιορτή, λιθάνιζε τὸ εἰκονοστάσι καὶ διάβαζε πολλὴ ὁρα ἀπὸ τὴ σύνοψή της. Μικρὸς τὴ συνόδεύα πάντα σ' αὐτὲς τὶς «ἱεροτελεστίες» καὶ θυμοῦμαι μὲ τὶ κατάνυξη προσευχόταν καὶ ποιά ἔκφραση ἔπαιρνε τὸ πρόσωπό της — ἔκφραση δέους, ἀγάπης, συντριβῆς — σὰν νὰ μιλοῦσε καθαυτὸ μὲ τὸ Θεό.

Κι ἄλλες ὥρες ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ κάνη τὴν προσευχὴ της. Τὸ πρωῒ «ἔξανίστατο* ἐκ τοῦ ὑπνου» καὶ εὔχα-

ριστούσε τήν Ἀγία Τριάδα. Ἀλλὰ στό εἰκονοστάσι εἶχα τὴ ζωηρότερη ἐντύπωση. Στὸ κοκκινωπό, στὸ τρεμάμενο φῶς τῆς καντήλας, μοῦ φαίνονταν σάν ζωντανὰ τὰ πρόσωπα τῶν ἀγίων εἰκόνων κι ἡ καμαρούλα γέμιζε ἀπὸ Παναγίτσες, Χριστούληδες, ἀγγελάκια—φαντάσματα κι αὐτά, μὰ ποὺ δὲν τὰ φοβόμουν καθόλου.

’Απὸ τὶς εἰκόνες ἔκεινες μιὰ βυζαντινὴ μεγάλης τέχνης—ζωηρὰ χρώματα, χρυσαλοιφές καὶ ψιλοδουλειά—ῆταν χωρισμένη σὲ τέσσερα καὶ παρίστανε τὴ Γέννηση, τὴ Βάφτιση, τὴ Σταύρωση καὶ τὴν Ἀνάσταση, τόσο ὑποθελητικὰ ὅλα, ποὺ τάσθεπα σάν ἀληθινά. Τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ χρυσὸν ἄστρο, ποὺ ἔλαμπε πάνω ἀπὸ τὴ Φάτνη καὶ τὸ νεογέννητο Χριστό. Μὰ κι ἔκεινος ὁ καθαλάρης, ποὺ λόγχιζε τὸ νεκρὸν Ἐσταυρωμένο, τί μίσος ποὺ γεννοῦσε !

’Υπῆρχε ἀκόμα ἔνας ἄγιος Ἰωάννης, εἰκόνα μαύρη ἀπὸ τὸν καιρό, ποὺ σὲ μιὰ τῆς γωνιὰ εἶχε ἔνα ἔξόγκωμα ἀπὸ κερὶ μαύρο. Σὲ κάθε βάφτιση ποὺ γενόταν στὸ σπίτι, ὁ παπᾶς ἔκοθε λίγα μαλλάκια τοῦ μωροῦ, τὰ ζύμωνε μὲ ἀναλυτὸ κερὶ ἀπ’ τὴ λαμπάδα τους καὶ κολλοῦσε τὴν μπαλίτσα στὴ γωνιὰ τῆς εἰκόνας. Στὸ ἔξόγκωμα διακρίνονταν οἱ μπαλίτσες, ἡ μιὰ ἐπάνω στὴν ἄλλη. Κι ἂν τὶς μετροῦσε κανένας, θὰ ἔθλεπε πόσα παιδιά εἶχαν βαφτιστῆ στὸ σπίτι τους παππού μου. ’Αλλὰ ἡ συνήθεια ἥταν παλιά, οἱ γονεῖς μου δὲν τὴν ἀκολούθησαν καὶ καμιὰ νεώτερη μπαλίτσα δὲν προστέθηκε πιὰ στὸ μαυροκιτρινισμένο ἀπ’ τὸ χρόνο ἔξόγκωμα.

Καὶ τέλος ἥταν ἡ Ἀγία Παρασκευή, μιὰ θαυματουργὴ εἰκόνα, ἡ προστάτρια ἀγία τῆς οἰκογενείας! Αὔτὴν ἐπικαλούμαστε ὅλοι μας. Γιὰ τὰ μεγαλύτερα καθώς καὶ γιὰ τὰ μικρότερα δὲν ἄκουγες παρὰ «Ἀγία μου Παρασκευή». Γιὰ νὰ γίνῃ καλὰ ἡ μητέρα μου, τὴν Ἀγία Παρασκευὴ παρακαλοῦσσα. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ νὰ πῶ καλὸ μάθημα στὸ σχολεῖο. Ἡ Ἀγία γιάτρευε πάντα, ὅχι μόνο δσους ἄρρωσταιναν στὸ σπίτι, ἀλλὰ καὶ στὴ γειτονιά. “Οπου εἶχαν ἄρρωστο, στέλναμε τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα κι ἀπὸ τὴν ἴδια ὥρα ὁ ἄρρωστος ἔπαιρνε τὴν καλύτερη. Τὴν κρατοῦσαν κοντά τους λίγες ἡμέρες κι ἔπειτα μᾶς τὴν ἔστελναν πίσω, συνήθως μ’ ἔνα

«τάμα» ἀσημένιο, κρεμασμένο μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα σὲ μιὰ κορδέλα, ποὺ τὴν ἔζωνε ξεπίθηδες γιὰ τὰ τάματα.

Τὰ πρῶτα χρόνια ἡ Ἀγία Παρασκευὴ ἦταν «ἄντυτη» — ἀπλὴ ζωγραφιὰς σὲ σανίδι, μὲ μιὰ ἀσημένια κορώνα μονάχα. Ἀργότερα ἡ μητέρα μου τῆς ἔκαμε «ἀσημένιο πουκάμισο», ποὺ τὴ σκέπασε δλάκερη ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἔβαλε σὲ μιὰ καρυδένια θήκη μὲ γυαλί. Διατηρήθηκε ὅμως ἡ παλιὰ ἀσημένια κορώνα, καθὼς κι ἡ κορδέλα μὲ τὰ τάματα.

Τώρα τὴν ἔχω στὸ σπίτι μου, στὴν Ἀθήνα, στὸ δωμάτιο μου. Μαζὶ μὲ ἄλλα οἰκογενειακὰ κειμήλια τὴν ἔφερε ἡ ἀδερφή μου, ὅταν διαλύθηκε τὸ οἰκογενειακό μου σπίτι στὴ Ζάκυνθο.

‘Αλλὰ κι ἐδῶ ἡ εἰκόνα ἔξακολουθεῖ νὰ εἶναι θαυματουργή. Πρὸ δλίγου καιροῦ, ὅπως ἔκανε κι ἡ μητέρα μου, ἡ ἀδερφή μου τὴν ἔστειλε στὸ σπίτι μιᾶς βαριὰ ἄρρωστης φίλης μας, σχεδὸν ἔτοιμοθάνατης. Μὲ τὴ βοήθειά της ἡ ἄρρωστη ἔγινε καλά..

«•Η ζωὴ μου σὰ Μυθιστόρημα»

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΣΤΑ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Εἰκονοστάσι ἐγκαρδιακό,
στὸν τοῖχο ἐπάνω κρεμασμένο,
στὸ σπίτι μας τὸ πατρικό
ποὺ πάντα φῶς εἰρηνικὸ
γύρω σκορπᾶς εὐλογημένο.

Ω Παναγιά μου σπλαχνική,
ποὺ σ’ ἔθλειτα στ’ ἀθῶα μου χρόνια
νὰ κατεβαίνης ἀπὸ ἔκει
καὶ μὲ μιὰν ὄψη θεϊκὴ¹
νὰ μοῦ χαμογελᾶς αἰώνια,

ἰδές με ἐδῶ γονατιστὸ
πῶς σκύθω ἐμπρός Σου τὸ κεφάλι !
Γιὰ σένα καὶ γιὰ τὸ Χριστὸ
στὸ στῆθος τὸ λαχταριστὸ
νιώθω τὴν πίστη μου καὶ πάλι.

Ἐκείνη ἡ φλόγα μου ἡ κρυφή,
 ποὺ ἡ μάνα μου σὰν Ἐστιάδα*
 πάντα τῆς ἔδινε τροφὴ
 μπρὸς στήν αἰθέρια Σου μορφή,
 μὲ καίει πάλι σὰν λαμπάδα.

Μὲ καίει, γιατὶ ώσάν πετῶ
 στὰ χρόνια μου τὰ περασμένα
 καὶ τὴ ζωὴ μου μελετῶ,
 ἀλήθεια ὅπου κι ἀν ζητῶ,
 παντοῦ τὸ Γιό σου θαύρω ἢ Σένα

Παντοῦ τὴν ὄψη Σου θωρεῖ
 τ' ἀγρυπνο τῆς ψυχῆς μου μάτι,
 πότε Σὲ βλέπω σοθαρή
 κι ἀλλοτε πάλι θλιβερή
 καὶ πάντα ύπομονή γεμάτη.

Καὶ στὴ δική μου τὴ ζωὴ
 καὶ στοῦ σπιτιοῦ τὴν ἴστορία
 ἡ μυρωμένη Σου πνοὴ
 μᾶς χύνει βράδυ καὶ πρωὶ
 εἰρήνη, φῶς, παρηγορία.

Εἶδα μιὰ μόνη Σου ματιὰ
 νὰ λυώσῃ τῆς ψυχῆς τὰ χιόνια
 καὶ τὴ γλυκιά Σου τὴ φωτιὰ
 νὰ γιάνη τὴ λαθωματιά,
 ποὺ ἀνοίγουν τῆς ζωῆς τὰ χρόνια.

Στῆς μάνας μου τὴν ἀγκαλιά,
 καλή μου Παναγιά, Σὲ εἶδα
 καὶ στὰ θερμά της τὰ φιλιά
 καὶ στοῦ πατέρα τὰ μαλλιά
 νὰ χύνης κάποια ἀχνὴν ἀχτίδα.

Παντοῦ κι αἰώνια Σὲ θωρῶ
νὰ τριγυρνᾶς ὀλόγυρά μου
καὶ μὲ στεφάνι λαμπερὸ
μὲς στῶν πνευμάτων τὸ χορὸ
νὰ μοῦ χρυσώνης τὰ ὅνειρά μου.

«Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ»

Γεώργιος Στρατήγης

Τ' ΑΓΙΟΥ ΤΟ ΚΑΝΤΗΛΙ

- Ποῦ βρέθηκες ἐδῶ ἐπάνω, κυρά ;
- Ἀμὴ τοῦ λόγου σου ποῦ βρέθηκες ;
- Ἔγὼ ἥρθα νὰ προσκυνήσω τὸν Ἄι-Λιά.
- Κι' ἔγὼ ἥρθα νὰ τ' ἀνάψω τὸ καντήλι του.
- Καὶ ζεκινᾶς ἀπὸ τὸ χωριό, γριά γυναίκα, τόσο δρόμο καὶ τόσον ἀνήφορο;
- Πάλι νὰ μείνῃ τὸ καντήλι του σθηστό ; Κάθε Σαββατούριο, ποὺ λές, γυρίζω μὲ τὴν μπουκάλα μου ιστὶς νοικοκυρὲς τοῦ χωριοῦ καὶ μοῦ ρίχνουν μέσα κάθε μιὰ ἀπὸ ἔνα ροῖ λάδι — τὶς ἔχω μὲ τὴν ἀράδα — καὶ τὴν Κυριακὴ ξημερώνοντας ζεκινάω κι ἔρχομαι.

Γεμίζω καλὰ τὸ καντήλι κι ἀφήνω καὶ τὴν μπουκάλα στὴ γωνιά, γιατὶ δὲ λείπουν στρατοκόποι, λοτόμοι, βισκοί, ποὺ φροντίζουν καὶ τὸ ξαναγεμίζουν. Ποτὲ δὲ βρῆκα σθηστὸ τὸ καντήλι. Ξανακαινουργώνω τὸ φυτίλι του μονάχα, γιατὶ ἀλλιώς θὰ σθήση. Παίρνω τὴν ἄδεια τὴν μπουκάλα — γιατὶ ἔχω ποὺ λές δυὸ — καὶ γυρίζω πάλι στὸ χωριό.

- Κι ὅταν δὲ θὰ μπορῆς πιὰ ν' ἀνεβαίνης ;
- Πές το λοιπόν ! Θέλεις νὰ πῆς, σὰν πεθάνω, τί θὰ γίνη δ "Αγιος ; "Ε ! ἀπὸ τώρα βλέπω δυὸ τρεῖς, ποὺ κοιτάζουν νὰ δοῦν πῶς πᾶν τὰ κότσια μου.

"Εννοια σου, δὲν τ' ἀφήνουν τ' "Αγιου τὸ καντήλι σθηστό !

«Διηγήματα»

Δημ. Καμπούρογλους

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΒΑΛΑΡΗΔΕΣ

Μεσάνυχτα ἥταν — μαῦρο τ' ἄλογο
καὶ μαύρ' ἡ νύχτα σὰν τὸν "Αδη.

Μεσάνυχτα ἥταν — ἀσπρο τ' ἄλογο
κι ἐν' ἀστρο λάμπει στὸ σκοτάδι.

'Απὸ βοριὰ τὸ μαῦρο τ' ἄλογο
καὶ τ' ἀσπρο τ' ἄλογο ἀπὸ νότο.

Σὰν ποιὸ θὰ φτάσῃ γοργοπόδαρο
στὴ σφαλιστὴ τὴν πόρτα πρῶτο;

Στὴ σφαλιστὴ τὴν πόρτα ἀπόμερα
κείτεται ἡ κόρη ἡ πονεμένη.

Θὰ ζήσῃ, ἀν φτάσῃ τ' ἀσπρο τ' ἄλογο,
τὸ μαῦρο ἀν ἔφτανε, πεθαίνει!

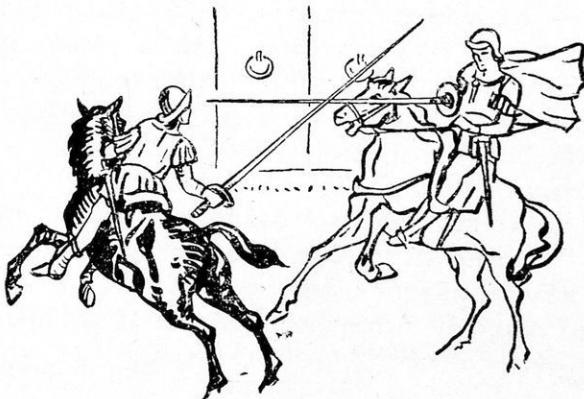
"Ἄλογο μ' ἄλογο ἀντικρίστηκαν
δαγκώνοντας τὰ χαλινάρια
κι ἀπάνω ἀπ' τ' ἄλογα σταυρώθηκαν
δυὸ καθαλάρηδων κοντάρια.

'Ως τὴν αὐγὴ κονταροπάλεψαν
ἀθάνατοι καὶ ἀντρειωμένοι:

'Αι-Γιώργης νίκησε τὸ Χάροντα
κι ἔζησ' ἡ κόρη ἡ πονεμένη.

«'Ημερολόγιον Μεγάλης 'Ελλάδος» 1923

Γεώργιος Δροσίνης

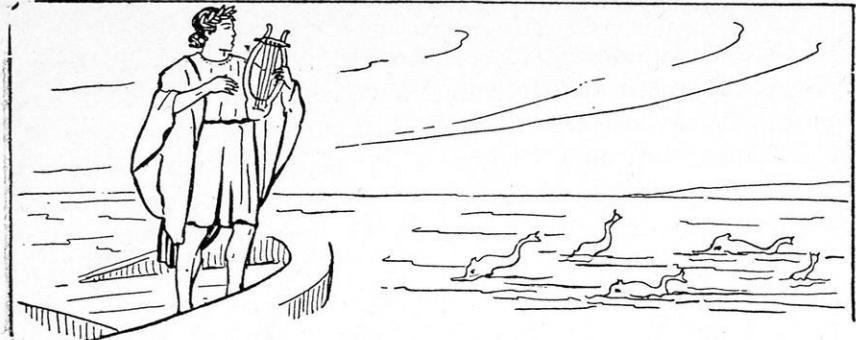

B'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Χρονοῦ τὰ φύλλα ποὺ μιλοῦν
γιὰ τὴ δική σου δόξα !

K. Παλαμᾶς

Ο ΑΡΙΩΝ

Ή Λέσθιος, τὸ ὅμορφο λωυλουδισμένο νησὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μετροῦσε ἀνάμεσα στὰ παιδιά της ποιητές, ποὺ τὰ τραγούδια τους τὸν κόσμο συγκινοῦσαν.

Στοὺς πράσινους λόφους τῆς Μυτιλήνης γεννήθηκε ὁ Πιττακός, ἔνας ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ μεγάλους σοφοὺς* τῆς Ἑλλάδος. Στοὺς ἄγριους βράχους τῆς Ἐρεσσοῦ ἔζησε ἡ ποιήτρια Σαπφώ. Στὴ Μέθυμνα ὅμως ἀνήκει ἡ δόξα τοῦ Ἀρίωνα.

Τώρα τ' ὄνομά του δὲν μᾶς λέει πιὰ τίποτε. ”Ισως μόνο νὰ ξυπνᾶ καμιὰ ἀμυδρὴ ἐνθύμηση, ὅτι ἦταν κι αὐτὸς ποιητὴς σὰν τόσους ἄλλους, ποὺ ἀκοῦμε, πῶς ἔζησε καὶ πότε δὲν γνωρίσαμε. Καὶ ὅμως ἦταν ἔνας καιρός, ποὺ ἀπ' ὅλες τὶς γωνιές τῆς γῆς ἐκεινούσαν ἀνθρωποι, γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ τραγούδια του καὶ ὅταν τ' ἄκουαν, ἐχεινούσαν καὶ κόπους καὶ πίκρες καὶ μαγεμένοι κάθονταν στὰ πόδια του καὶ κοίταζαν τὸ πρόσωπό του καὶ δὲν τοὺς ἔμελε πιὰ τίποτε ἄλλο στὸν κόσμο.

”Ο Ἀρίων γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴ Λέσθιο.

”Εκεῖ πρώτη φορὰ τραγούδησε, ἐκεὶ ἔνιωσε τὴ μεγάλη του δύναμη, ποὺ τὸν ἔκανε ἀνώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

”Οταν ὅμως ἀντρώθηκε καὶ θέλησε ν' ἀπλώσῃ τὰ φτερά του, βρέθηκε στενὴ καὶ μικρὴ ἡ γῆ ἡ πατρικὴ του καὶ αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ φύγη, νὰ ταξιδέψῃ, νὰ ἴδῃ καινούργιους τόπους.

”Αφησε τὴ Λέσθιο καὶ πῆγε κατὰ τὴν τύχη του.

“Οπου σταματοῦσε τὰ ταξίδια του, όπου καὶ ἀν ἔπιανε τὴ λύρα του, ὅπου καὶ ἀν ἔλεγε τὰ τραγούδια του, οἱ ἀνθρώποι ἄφηναν τὴ δουλειά τους καὶ μαζεύονταν γύρω του καὶ τὸν λάτρευαν σὰν θεό. Παντοῦ εὔρισκε φιλοξενία, ὅλοι τὸν ἀγαποῦσαν, λένε μάλιστα, πώς οἱ ἄγριοι λύκοι τῶν βουνῶν τὸν ἀκολουθοῦσαν πιστά, ἡμερεμένοι ἀπὸ τὴν τέχνη του.

“Ἐνας ὅμως τὸν ἀγαποῦσε καὶ τὸν θαύμαζε περισσότερο ἀπὸ ὅλους· ἦταν ὁ Περίανδρος, ὁ ἄρχοντας τῆς Κορίνθου, ἐνας ἀπὸ τοὺς ἔπιτά σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος, ποὺ σ' ὅλη τὴ ζωή του στάθηκε φίλος πιστὸς κοντά του.

“Ἐτσι ἔγινε, ποὺ τὸ παλάτι τοῦ βασιλικᾶ κατάντησε σπίτι τοῦ Ἀρίωνα· καί, ὅταν γύριζε ὁ τραγουδιστὴς ἀπὸ τὶς περιοδεῖες του, πάντα ἐκεῖ κατέληγε καὶ ἔμενε κοντά στὸ φίλο του, ὃς τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἔπιανε πάλι ἡ ὄρεξη τοῦ ταξιδιοῦ καὶ ἔφευγε μὲ τὴ λύρα στὸ χέρι καὶ τὴ φωτιὰ τῆς ἔμπνευσης στὰ μάτια.

Μιὰ μέρα ἔμαθε, ὅτι στὴ Σικελία θὰ γινόταν μεγάλος ἀγώνας μουσικός.

“Ἐφυγε ἀμέσως καὶ ἔφτασε στὸ νησὶ λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγώνα. Ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη τὰ ἑλληνικὰ εἶχαν μαζευτῆ ἔκει ποιητὲς καὶ μουσικοί, φημισμένοι καὶ ἀγνωστοί, νέοι καὶ γέροι, ἄλλοι μὲ λύρες, ἄλλοι μὲ φλογέρες, ὅλοι μαστόροι στὴν τέχνη τους. Ὁ Ἀρίων ὅμως τοὺς νίκησε ὅλους.

Μὲ τὸ τραγούδι του μάγεψε ὅσους τὸν ἀκουσαν, ἀκόμα καὶ τοὺς πιὸ φανατισμένους ἀντιπάλους του. Τοὺς τραγούδησε γιὰ ἄνοιξη, γιὰ ἡρωισμὸ κι ἐνθουσιασμό τοὺς ἔκανε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ νιώσουν ὅλα τὰ ὄνειρα, ὅλη τὴ νοσταλγία τῆς καρδιᾶς του, τοὺς ἔρριξε στὰ γόνατα ἔμπρός του, δούλους καὶ δαμασμένους ἀπὸ τὴν ἀνώτερη ψυχή του.

Καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ χρυσὸ στεφάνι τῆς νίκης καὶ τοῦ χάρισαν πλούτη καὶ σὰ θέλησε νὰ φύγῃ, τοῦ ἀρμάτωσαν καράβι δικό του καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ εὐχήθηκαν εύτυχία καὶ δόξα καὶ χαρά.

Συγκινημένος στεκόταν ὁ Ἀρίων στὴν ὑψηλὴ τὴν πρύμη κι ἔθλεπε τὴν κιτρινόχρυση γῆ νὰ χάνεται στὸν ὁρίζοντα καί,

δταν δὲν φαινόταν πιὰ τίποτα, μόνον ήθάλασσα, που ἀστραφτε στὸν ἥλιο, στέναξε καὶ γύρισε νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὴν πρύμη.

Ἐμπρός του ὅμως εἶδε τοὺς ναῦτες ὅλους μαζεμένους, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, ποὺ τὸν κοίταζαν μὲ μάτια σκληρά, ἔχθρα γεμάτα. Ὁ Ἀρίων σταμάτησε.

— Τί θέλετε; ρώτησε.

— Πολλὰ πράματα θέλομε ἐμεῖς, φώναξε ἔνας, καὶ πρῶτα πρῶτα θέλομε νὰ σὲ ρίξωμε στὴ θάλασσα.

— Τί σᾶς ἔκαμα; ρώτησε πάλι ὁ Ἀρίων. "Αν ζητάτε χρήματα, νά, ἐκεῖ στὰ πόδια σας εἶναι τὰ δῶρα, ποὺ μοῦ χάρισαν οἱ πατριῶτες σας. Ἐκεῖ ἔχετε στολίδια, χρυσάφια καὶ πλούσια ρούχα, πάρετέ τα, τί τὰ θέλω ἐγώ; Τὴ ζωή μου ὅμως, ἀν μοῦ τὴν πάρετε, τί ὅφελος θὰ εἶναι γιὰ σᾶς;

— Πές καλύτερα, τί θὰ μᾶς ὀφελήσῃ, ἀν σοῦ τὴν ἀφῆσωμε, φώναξε ἄγρια ἔνας ἄλλος. Ζωντανός, μπορεῖς νὰ μᾶς μαρτυρήσῃς στὸ πρῶτο λιμάνι, ποὺ θ' ἀράξωμε καὶ νὰ μᾶς στείλης στὴν κρεμάλα: πεθαμένος ὅμως στὰ βάθη τῆς θάλασσας, τί κακὸ μπορεῖς νὰ κάμης;

— Βέβαια, φώναξάν καὶ οἱ ἄλλοι, ἀν τὸν φᾶνε τὰ ψάρια, ἀν τὸν πνίξουν τὰ κύματα, ἀν τὸν θάψουν τὰ φύκια, ποιός θὰ τὸ μάθη ποτέ; Πήδα μοναχός σου, τραγουδιστή, μὴ σὲ ρίξωμε μὲ τὰ χέρια μας στὸ νερό!

Ὁ Ἀρίων τοὺς κοίταζε μαζεμένους ἐμπρός του, ποὺ φώναξαν καὶ φοθέριζαν, ἔνωμένοι ὅλοι στὸ φθόνο τους γιὰ κείνον, ποὺ τὸν αἰσθάνονταν ἀνώτερό τους, καὶ τὸν ἔπιασε ἀηδία.

— Μὴ μ' ἐγγίξετε, φώναξε, μόνος μου θὰ πεθάνω, μὰ πρῶτα θὰ πῶ τὸ τελευταῖο μου τραγούδι!

Τοὺς γύρισε τὴν πλάτη, ἀνέβηκε στὸ ψηλότερο σκαλὶ κι ἐκεῖ στάθηκε ὅρθιος, μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι στὸ κεφάλι, στὸ χέρι τὴ λύρα του, ὅμορφος σὰν θεὸς τοῦ Ὁλύμπου.

Ἐμπρός του ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα ἥσυχη, ἀπέραντη μὲ ὅμορφιὰ αἰώνια. Τότε ξέχασε τὴν ἀνθρώπινη προστυχιά, ἡ πίκρα ἔφυγε ἀπὸ τὴν καρδιά του. "Ενα μόνο ἡξερε, ὅτι θὰ πέθαινε, ὅτι θὰ χανόταν, ὅτι ἥταν ἡ τελευταία φορά, ποὺ ἔβλεπε τὴ φύση, τελευταία φορά, ποὺ ἡ ὅμορφιά της θὰ ξυπνοῦσε μέσα του ἀπάντηση.

Γι' αύτὸν καὶ τὸ τραγούδι του ἦταν τὸ τελειότερο, ποὺ εἶπε ποτέ. Μόνος μὲ τὴ φύση, ποὺ ἀγάπησε καὶ τραγούδησε, ἔλεγε γιὰ τελευταία φορὰ τὸν πόθο του, τὴ χαρά του, ποὺ μποροῦσε ἀκόμα νὰ τῆς τὰ πῆ, τὸν πόνο του, ποὺ θὰ ἔφευγε καὶ δὲν θὰ ξανάθλεπε πιὰ ποτέ.

Τραγουδοῦσε καὶ ἡ φωνή του ἦταν πότε σιγανή καὶ χαδιάρικη, πότε δυνατή, ὥσπου ὁ ἀέρας γέμισε μελωδία. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἀντηχοῦσε τὸ τραγούδι του, τὰ ξύλα τοῦ καραβιοῦ ἄρχισαν νὰ τρέμουν, ἡ θάλασσα νὰ ταράζεται. Τότε μ' ἔνα μεγάλο πήδημα ρίχτηκε ὁ Ἀρίων στὸ θάνατο, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, τὸ τραγούδι στὰ χείλη καὶ τὰ κύματα ἔκλεισαν ἐπάνω του.

Μὰ τὸ τραγούδι του ἀκόμη ἤχοῦσε στὸν ἀέρα. Λὲς καὶ ἀμέτρητες φωνὲς τὸ εἶχαν πάρει καὶ τὸ ἔξακολουθοῦσαν θρηνώντας τὸ χαμό. Καὶ οἱ ναῦτες τρομαγμένοι ρίχτηκαν στὰ κουπιά καὶ βιαστικὰ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο ἐκεῖνο μέρος.

'Ο Ἀρίων ὅμως δὲν πνίγηκε. Μιὰ στιγμὴ εἶδε τὸ βαθυγάλαζο νερὸ δλόγυρά του, εἶδε ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του φούσκες πράσινες νὰ φεύγουν, σὰν νὰ βιάζονται νὰ βγαῦν στὸν ἀέρα καὶ μιὰ σκέψη πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του· ἄχ, νὰ μποροῦσε κι ἐκεῖνος μιὰ φορὰ ἀκόμα νὰ δῆ τὸν ἥλιο, τὸν οὐρανό...

Μ' ὅλη του τὴ δύναμη κλώτσησε τὸ νερὸ κι ἀξαφνα αἰσθάνθηκε κάποιο σῶμα, ποὺ τὸν ἔσπρωχνε, τὸν ἀνέβαζε στὴν ἐπιφάνεια. Ζαλισμένος κοίταξε γύρω του. Ἡ θάλασσα εἶχε γεμίσει δελφίνια καὶ ὁ Ἰδιος καθόταν σὲ μιὰ πλάτη μαύρη καὶ γυαλιστερή, σ' ἔνα δελφίνι μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα. Τὰ ψάρια τὸν εἶχαν σώσει καὶ τώρα τὸν πήγαιναν ὅσο γρήγορα μποροῦσαν στὴν Κόρινθο.

'Αφοῦ μὲ τὸ τραγούδι του καὶ ἄψυχα πράγματα συγκινοῦνταν, περίεργο βέθαια δὲν ἦταν νὰ συγκινηθοῦν καὶ τὰ δελφίνια.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἔζησε ἀκόμα ὁ μεγάλος μουσικὸς καί, ὅταν ἤρθε ἡ ἡρα του νὰ πεθάνῃ, οἱ θεοὶ τὸν ἔβαλαν ἐκεῖνον καὶ τὴ λύρα του ἀνάμεσα στὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου λαμποκοποῦν ἀκόμη σήμερα.

ΠΩΣ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΟ BYZANTIO

Τὸ Βυζάντιον ἦταν ἀπὸ τὶς ὡραιότερες ἀποικίες, ποὺ ἴδρυσαν οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες. Στὴ θέση του ἀργότερα, ὑστερα ὅπὸ πολλοὺς αἰῶνες, χτίστηκε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ μεγάλη αὐτὴ πρωτεύουσα, ποὺ κυριάρχησε σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴ καὶ θάμπωσε μὲ τὸ μεγαλεῖο τῆς ὅλο τὸν κόσμο.

Τοῦ Βυζαντίου τὴν τοποθεσία ἐπίτηδες διάλεξε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, γιὰ νὰ ἴδρυσῃ τὴ βασίλισσα τῶν πόλεων, γιατὶ ἔχει ἔξαιρετικὰ χαρίσματα ἀπὸ τὴ φύση.

Πῶς ὅμως ἀνακάλυψαν τὴν τόσο ἀπομακρυσμένη αὐτὴν τοποθεσία οἱ Μεγαρεῖς, οἱ ἴδρυτες τῆς ἀποικίας τοῦ Βυζαντίου; Πῶς ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα, γιὰ νὰ φτάσουν στὸ ἄκρο τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης;

"Ἡ παράδοση ἀπαντᾶ στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μὲ μιὰ πολὺ περίεργη διήγηση.

Ἔνταν πολὺ ἀρχαία πολιτεία ἡ πολιτεία τῶν Μεγάρων. Σιγὰ σιγὰ οἱ κάτοικοι πλήθυναν πολὺ. Ὁ κάμπος ὅμως τῆς πολιτείας αὐτῆς δὲν ἦταν πολὺ πλούσιος. Οἱ ἀνθρώποι ἀρχισαν νὰ ὑποφέρουν. Τότε σκέφτηκαν νὰ φύγουν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ πάνε κάπου ἀλλοῦ, νὰ χτίσουν ἀποικία. "Ετσι ἔκαναν καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες ἐλληνικὲς πολιτεῖες οἱ κάτοικοι.

Ἄλλὰ ποὺ θὰ πήγαιναν οἱ Μεγαρεῖς ἄποικοι νὰ χτίσουν τὴ νέα πατρίδα τους; "Εστειλαν καὶ ρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Οἱ ἀπεσταλμένοι γύρισαν κι ἔδωσαν τὴν ἀπάντηση τῆς Πυθίας:

— Νὰ πάτε νὰ βρήτε τὴν πόλη τῶν τυφλῶν καὶ ἀπέναντι σ' αὐτὴν νὰ χτίσετε τὴν ἀποικία σας!

Κανεὶς ὅμως δὲν ἤξερε σὲ ποιὸ σημεῖο τῆς γῆς εἶναι αὐτὴ ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Πρώτη φορά ἀκουαν τέτοιο πράμα.

Ξεκίνησαν λοιπὸν οἱ ἄποικοι μὲ ἀρχηγὸ τὸ Βύζαντα. Πήγαιναν ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος στὸ ἄλλο ρωτώντας ποὺ εἶναι ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Γύρισαν ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἔκει. Πέρασαν ὅλες τὶς πολιτεῖες καὶ τὰ χωριά τῆς Εὐρώπης. Πουθενά δὲ βρῆκαν

αύτό πού ζητοῦσαν. Σκέφτηκε τότε ό Βύζας νὰ ὅδηγήσῃ τοὺς ἀποίκους σ' ἄλλη ἥπειρο. Μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ τοὺς ἔφερε στὴ Θράκη. Ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ βγῆκαν, περπάτησαν ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Περπάτησαν ἀρκετὲς μέρες δῆλο καὶ ρωτῶντας ὅσους συναντοῦσαν, μήπως εἶχαν ἀκούσει ποὺ βρίσκεται ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Κανεὶς δὲν ἤξερε. Κι δῆλο περπατοῦσαν.

Τέλοις ἔνα βράδυ ἔφτασαν πολὺ κουρασμένοι στὴ Χρυσούπολη, στὸ σημερινὸ Σκούταρι. Βρῆκαν ἔνα μέρος καὶ ξεκουράστηκαν τὴ νύχτα.

Τὸ πρωὶ ἐύπνησε πρῶτος, ὅπως πάντα, ὁ Βύζας. Σὰν ἀρχηγὸς εἶχε τὸ βάρος τῆς φροντίδας πιὸ μεγάλο. Κατέβηκε μόνος του καὶ ἔφτασε στὴν παραλία. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα περιμένοντας νὰ περάσουν διαβάτες, ποὺ ἵσως νὰ τοῦ ἔδιναν καμιὰ χρήσιμη πληροφορία.

Ἄλλα σηκώνοντας τὰ μάτια του τί βλέπει μπροστά του; "Ἐνα ὥραιότατο θέαμα! Μιὰ στενὴ θάλασσα χώριζε τὴν παραλία, ὅπου ἔστεκε, ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ἀκτή, ποὺ παρουσίαζε μιὰ φύση ἔξαισια καὶ μαγευτική. Παράδεισος ἀληθινὸς φάνταζε ἡ ἀπέναντι χώρα. Ἐφτὰ λόφοι οὐψώνονταν ἐκεῖ πέρα σκεπασμένοι μὲ πλούσια θεϊκὴ βλάστηση, μὲ πρασινάδα, μὲ φυτεία καὶ μὲ δέντρα, δῆλα χαρωπὰ σὰ σὲ ὄνειρο. Τὰ πρασινοσκέπαστα πόδια τῶν λόφων αὐτῶν τὰ ἔλουζε ἥσυχα ἥσυχα ἡ θάλασσα, σχηματίζοντας ὅμορφα λιμανάκια. Πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους ἀπλωνόταν κάμπος στολισμένος μὲ λογῆς λογῆς δέντρα.

Τότε σὰν κάτι νὰ μίλησε στὴν ψυχή του. Κοιτάζει καλά. Σκέφτεται πολλὴ ὥρα, σὰν νὰ τὸν μάγεψε κάποιο ὄνειρο. "Ἐπειτα σηκώθηκε ἀπότομα, φώναξε τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς εἶπε:

— Τὴ βρήκαμε τὴν πόλη τῶν τυφλῶν. Εἶναι αὐτὴ ἔδῶ, ποὺ βρισκόμαστε τώρα. Ὑπάρχουν ἄλλοι πιὸ τυφλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, ποὺ ἥρθαν κι ἔχτισαν τὰ σπίτια τους ἔδῶ καὶ δὲν εἶδαν τὸν ωραῖο αὐτὸν παράδεισο, ποὺ ἀπλώνεται ἀπέναντί τους;

“Ολοι συμφώνησαν, πώς ἀλήθεια ἦταν ταφλοὶ οἱ Χρυσουπολίτες. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ μαντεῖο τοὺς εἶπε, πώς ἔπρεπε νὰ ξτίσουν τὴν ἀποικία τους ἀπέναντι στὴν πόλη τῶν τυφλῶν, σηκώθηκαν, ἀφησαν τὴν Χρυσούπολη, πέρασαν ἀπέναντι κι ἔχτισαν ἐπάνω στοὺς ἔρημους λόφους τὴν ἀποικία τους, ποὺ τὴν ὄνομασαν Βυζάντιο ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Χ. Οἰκονόμου

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

[Ο Μέγας Ἀλέξανδρος νικηφόρος ἔφθασεν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὑδραώτου καὶ Υφάσιος, ὃπου κατοικοῦσαν οἱ Μαλλοί, λαὸς κατ’ ἐξοχὴν πολεμικός. Μετὰ μακρὰν καὶ πείσμονα ἀνιστάσιν κυριεύει ὅλας τὰς πόλεις των, ἀντέχει δύμας ἀκόμη ἡ ἀκρόπολις τῆς πρωτευούσης των, τὴν ὅποιαν καὶ προσβάλλει.]

Μόνος μεταξὺ τῶν Μαλλῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Μαλλῶν ἔκειτο εἰς ἔνα λόφον καὶ ἦτο ὁχυρωτάτη μὲ ύψηλὰ τείχη, μὲ πύργους καὶ ἐπάλξεις*. Ὁ Ἀλέξανδρος εύρισκει ἔως εἰς αὐτὴν δρόμον, ἀλλὰ πλῆθος πολεμιστῶν ἀπὸ τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλξεις τοξεύει ἀδιακόπως· οἱ στρατιῶται του ἀρχίζουν νὰ ὑποσκάπτουν τὰ τείχη, πυκνοτέρα δύμας βροχὴ βελῶν τοὺς ἀπομακρύνει· ἡ ἔφοδος φαίνεται ἀκατόρθωτος.

Ἐν τούτοις δὲ Ἀλέξανδρος ζητεῖ κλίμακα· ἐπειδὴ δὲ δὲν σπεύδει ὁ στρατιώτης, δὲ ὅποιος τὴν φέρει — δσον θέλει ὁ βασιλεὺς — τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰς χεῖρας του, τὴν στηρίζει εἰς τὸ τείχος καὶ ἀναβαίνει. Κρατεῖ μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἄλλην προφυλάσσεται μὲ τὴν ἀσπίδα του· τὸν ἀκολουθεῖ ὁ Πευκέστας* μὲ τὴν ἀσπίδα*, ὅπως πάντοτε, τοῦ Ἀχιλλέως· κατόπιν τούτου ἀναβαίνει ὁ στρατηγὸς Λεονάτος* καὶ εἰς διμοιρίτης παλαίμαχος, δὲ Ἀθρέας.

Φθάνει εἰς τὸ ὄψος τοῦ τείχους, ἀλλὰ θέσιν δὲν εύρισκει νὰ πατήσῃ εἰς αὐτό· τόσος εἰναι ἐκεῖ δ συνωστισμὸς τῶν Μαλλῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἄλλους διατρυπᾷ μὲ τὸ ξίφος καὶ ἄλλους ρίπτει κάτω μὲ τὴν ἀσπίδα του· εύρισκει τοιουτοτρόπως μέρος καὶ πατεῖ· ἀπὸ ἐκεῖ πηδᾷ εἰς τὰς ἐπάλξεις. Κάτω,

ἐνῶ πιολλοὶ ὑπασπισταὶ συνωθοῦνται, διὰ ν' ἀναθεοῦν, θραύεται ἔξαφνα ἀπὸ τὸ βάρος των ἡ κλῖμαξ.

Εύρίσκετο λοιπὸν μόνος ὁ βασιλεὺς ἀπέναντι χιλιάδων τὸν ἀναγνωρίζουν οἱ Μαλλοὶ ἀπὸ τὰ πτερά τῆς περικεφαλαίας του, ἀπὸ τὰ λαμπρά του ὅπλα, νὰ τὸν πλησιάσουν ὅμως δὲν τολμοῦν, ἀπὸ παντοῦ ἐν τούτοις γίνεται ὁ στόχος δλων.

— 'Οπίσω! Φωνάζουν εἰς αὐτὸν ἀπὸ κάτω οἱ φίλοι του. Πήδησε νὰ σωθῆς ἀπὸ βέβαιον θάνατον!

'Αλλ' αὐτὸς νὰ δπισθιδρομήσῃ; ἀδύνατον!

Μὲ τὸ γοργόν του βλέμμα ἀναμετρᾷ τὸ βάθος κάτω τῆς ἀκροπόλεως καὶ πηδᾶ μέσα φθάνει κάτω ὅρθιος, εὐθυτενής. Καιώς ἐπήδησεν, ἡ ἀστραπὴ τῶν ὅπλων του ἀπομακρύνει πρὸς στιγμὴν τοὺς Μαλλούς· τὸν ἐνόμισαν ὡς ὑπερφυσικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι ἀναλαθόντες τὸ θάρρος των ὁρμοῦν· πρῶτος ὁ ἀρχηγός των.

'Ἐνῶ στηρίζει εἰς τὸ τείχος ὁ Ἀλέξανδρος τὰ νῶτα του, τὸν διαπερᾶ συγχρόνως μὲ τὸ ξίφος· ἄλλον, δ ὁποῖος φθάνει εἰς βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ, ρίπτει νεκρὸν μὲ λίθον· τρίτον φονεύει πάλιν μὲ τὸ ξίφος. Δὲν τολμοῦν πλέον οἱ Μαλλοὶ νὰ πλησιάσουν, ἀλλ' ἀπὸ μακράν ἔξακοντίζουν λίθους, βέλη, ἀκόντια.

'Η θέσις του εἶναι δεινή, προφυλάσσεται ὅμως, ὅπως ἥμπορεῖ μὲ τὴν ἀσπίδα του, ἀλλ' ὁ βραχίων του τέλος ἀποκάμνει. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν πηδᾶ πλησίον του ὁ Πευκέστας, κατόπιν ὁ Λεονάτος καὶ τέλος ὁ Ἀθρέας. Πρὶν προφθάσῃ ὅμως ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ πλησιάσῃ, πίπτει νεκρός· τὸν ἐτόξευσαν εἰς τὸν δόφθαλμόν.

'Αλαλάζουν τώρα ἀπὸ χαράν οἱ βάρβαροι καὶ πυκνότεροι ἥδη τοξεύουν. "Ἐξαφνα βέλος διαπερᾶ τὸν θώρακα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν πληγώνει σοθαρῶς εἰς τὸν πνεύμονα. 'Αλλ' εἰς τὴν ζέσιν τοῦ ἀγῶνος δὲν ἀντιλαμβάνεται τίποτε καὶ ἔξακολουθεῖ νὰ τοξεύῃ, ἔως δτου ἡ αίμορραγία τὸν ἔξαντλει, ὅπότε κλονίζεται καὶ πίπτει ἀναίσθητος ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του.

Οἱ Μαλλοὶ μὲ λύσσαν τοξεύουν, τὸν καλύπτει ὅμως ὁ

Πευκέστας μὲ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν προφυλάττει μὲ ὑπερανθρώπους προσπαθείας ὁ Λεονάτος. Ἐλλ' εἶναι τόσον πυκνὴ ἡ βροχὴ τῶν βελῶν, ὃστε μόλις κατορθώνουν οἱ δύο οὗτοι νὰ στέκουν εἰς τοὺς πόδας των.

Ἡ ἄλωσις τῆς ἀκροπόλεως.

Ἐν τούτοις τὸ τί γίνεται ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη, εἶναι ἀπερίγραπτον. Οἱ στρατιῶται εἴδον τὸν βασιλέα των νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, γνωρίζουν, ὅτι κάθε στιγμὴ ἴδικῆς των χρονοτριβῆς εἶναι δι' ἐκεῖνον θανάσιμος καὶ δολοφόνος μαζί ζητοῦν ν' ἀναβοῦν, ἀλλὰ πρόχειρα μέσα δὲν ὑπάρχουν.

Τρέχουν νὰ φέρουν κλίμακας, ἐνῶ ἄλλοι σύρουν πρὸς τὸ τείχος μηχανάς, κορμοὺς δένδρων καὶ δι' αὐτῶν ἀναβαίνουν. Οἱ βιαστικώτεροι ἀναβαίνουν δι' εἰς ἐπὶ τῶν ὄμων τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζουν τοιουτοτρόπως στήλην ὑψηλήν· ἀπ' αὐτὴν πηδοῦν εἰς τὰς ἐπάλξεις.

Ἀπὸ ἐκεῖ βλέπουν ἀναίσθητον κάτω τὸν βασιλέα των καὶ πυκνοὺς γύρω του τοὺς ἔχθρούς βλέπουν τὸν Πευκέσταν νὰ πίπτῃ καὶ δὲν ἀντέχουν· μαίνονται, δλολύζουν*, ρίπτονται κάτω, συνασπίζονται γύρω ἀπὸ τὸν βασιλέα των καὶ ἀπωθοῦν τοὺς Μαλλούς.

Ἄλλοι πάλιν τρέχουν εἰς τὴν πλησιεστέραν πύλην τοῦ τείχους καὶ κατορθώνουν ν' ἀνασηκώσουν μὲ τοὺς ὄμους των τὰ θυρόφυλλα· τὴν ἀνοίγουν καὶ μὲ κραυγὰς εἰσέρχονται πυκναὶ αἱ τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ἐπειδὴ νομίζουν τὸν βασιλέα των νεκρόν, ἔξηγριωμένοι ἀνατρέπουν καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἀκόμη. Καὶ μέσα εἰς τὴν φρικὴν ἀναστάτωσιν φέρουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του τὸν βασιλέα ἔξω τῶν τειχῶν εἰς τὸ γύρω τῆς πόλεως στρατόπεδον.

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἔδωσε τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἑλληνας.

Μετὰ τὴν νίκην.

Τὸ τραῦμα εἶναι τόσον σοθαρὸν καὶ ἡ ἔξαντλησις τοῦ βασιλέως τόσον μεγάλη, ὃστε εὑρίσκεται μεταξὺ ζωῆς καὶ θα-

νάτου' ἀπηλπισμένοι ἀγρυπνοῦν παρὰ τὸ πλευρόν του οἱ φίλοι, περίλυπος ἀγρυπνεῖ γύρω ἀπὸ τὴν σκηνήν του ὁ στρατός.

Μετὰ ἐπτὰ ἡμέρας, ἃν καὶ ἀνοικτὸν ἀκόμη τὸ τραῦμα, δὲν ἥπειλει θάνατον ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε σωθῆ.

'Απεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταφερθῇ εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη σκηνὴ εἰς τὸ μέσον τῆς τριακοντόρου* ἐπίτηδες διὰ τὴν κλίνην του· καὶ διὰ νὰ μὴ ταράττῃ τὸν ἀσθενῆ ὁ παραμικρὸς κλονισμός, ἀφῆκαν τὸ πλοιὸν νὰ σύρεται χωρὶς κωπηλασίαν, ἀπὸ τὸ ἥσυχον ρεῦμα τοῦ 'Υδραώτου.

Μόλις τὴν τετάρτην ἡμέραν φθάνει.

"Αν καὶ ἔγκαιρως εἶχον πληροφορήσει τοὺς στρατιώτας, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔρχεται, δὲν τὸ ἐπίστευσαν. Καὶ ὅταν εἶδον διὰ μέσου τῶν πυκνῶν δασῶν νὰ προχωρῇ εἰς τὸν ποταμὸν ἡ τριακόντορος, μὲ τὴν σκηνὴν εἰς τὸ μέσον, ἐνόμισαν, ὅτι νεκρὸν φέρουν τὸν βασιλέα· σιωπηλοὶ λοιπὸν ἐτάχθησαν εἰς τὰς δύο ὅχθας καὶ μὲ ἀγωνίαν ἐπερίμεναν νὰ φθάσῃ.

"Οταν ἐπλησίαζεν ἡ τριακόντορος, διατάσσει ὁ Ἀλέξανδρος ν' ἀφαιρέσουν ἀπὸ τῆς κλίνης του τὴν σκηνὴν· καὶ ὅταν ἔγινε τοῦτο, ὑψώνει τὴν χεῖρα, ὡς διὰ νὰ τοὺς χαιρετίσῃ. Κραυγὴ χαρᾶς ἔξερχεται ἀπὸ χιλιάδας στόματα, χεῖρες ὑψώνονται πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ εὔχαριστήσουν τοὺς θεούς· ἄλλοι ἀπλώνουν τὰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν ὡς παιδία.

Μετ' ὀλίγον τὸ πλοιὸν προσσορμίζεται καὶ οἱ ὑπασπισταὶ φέρουν κλίνην, διὰ νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ ἵππον. Καὶ ὅταν τὸν βλέπουν οἱ στρατιώται νὰ προχωρῇ ἔφιππος, ἡ χαρὰ τῶν γίνεται τρέλα· ἡ βοή, τὰ χειροκροτήματα, ἡ κλαυγὴ τῶν ἀσπίδων, ἀντηχεῖ εἰς τὰς ὅχθας, εἰς τὰ δάση, ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς λόφους.

Πρὶν ἡ φθάσῃ εἰς τὴν σκηνήν του, ζητεῖ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ κατασθῇ ἀπὸ τὸν ἵππον, διὰ νὰ τὸν ἴδουν οἱ στρατιώται καὶ νὰ βαδίζῃ. Εἶναι συγκινητικὴ ἡ στιγμὴ· τρέχουν γύρω του, ψηλαφοῦν τὴν χεῖρα του, τὰ γόνατά του, τὸ ἔνδυμά του! "Άλλοι, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦν, τὸν βλέπουν ἀπὸ μακράν μὲ σιωπηλὴν λατρείαν. Πολλοί, καθὼς ἀργὰ ἀργὰ βαδίζει, τὸν ραίνουν μὲ ἄνθη ἡ μὲ πολυτίμους ταινίας ἀπὸ τὰ λάφυρά των.

Οἱ στρατηγοὶ σπεύδουν νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν.

— Βασιλεῦ, λέγουν, εἰς τὸ ἔξῆς δὲν θὰ σ' ἀφήσωμεν νὰ κινδυνεύῃς πρῶτος, μόνον τὴν μάχην νὰ διευθύνῃς — ὅπως δηλαδὴ οἱ σημερινοὶ στρατηγοί.

Τότε γέρων στρατιώτης, Βοιωτός, ἀντελήφθη ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι τοῦτο δὲν τὸν ηὐχαρίστησε· πλησιάζει λοιπὸν καὶ μὲ θάρρος λέγει μὲ τὴν χονδρήν του βοιωτικὴν προφοράν: «Τὰ μεγάλα ἔργα εἶναι μόνον διὰ τοὺς ἥρωας· δι' αὐτὸς περισσότερον τῶν ἄλλων πρέπει νὰ κινδυνεύουν αὐτοί».

Μειδίαμα χαρᾶς ἐφώτισε τὸ ὡχρὸν πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ηὐχαρίστησε τὸν στρατιώτην καὶ ποτὲ δὲν ἔλησμόνησεν, ὅτι ὁ ἀπλοϊκὸς ἑκεῖνος γέρων εὗρε μὲ τὴν ἀγαθήν του καρδίαν λόγον τόσης βαθείας ἐννοίας, διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

«Ο δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐνοίας» Ἀρσινόη Παπαδοπούλου

ΦΙΛΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΑΣΧΟΛΙΑΙ

Τὸ μεγάλον τέκνον τῆς Ἀχαΐκῆς συμπολιτείας, ὁ Φιλοποίημην*, δὲν ἦτο μόνον ἔξοχος καὶ μεγαλοφυὴς στρατηγός, ἀλλὰ καὶ ἔξαιρετος πολίτης καὶ γεωργός. Ὁχι μόνον εἶχε τὴν ισυνήθειαν νὰ βαδίζῃ πρῶτος ἐναντίον τοῦ ἔχθροῦ καὶ νὰ ἀπέρχεται τελευταῖος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔργαζεται καὶ νὰ μὴ μένῃ ἀργός ποτέ.

Δι' αὐτό, ὁσάκις δὲν ἦτο μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ δὲν ἤσχολετο μὲ τὰ δημόσια πράγματα, ἢ θὰ ἐκυνηγοῦσε ἢ θὰ ἔγεωργοῦσε, διὰ νὰ ἀσκῇ τὸ σῶμα του καθιστῶν αὐτὸς ἐλαφρὸν καὶ ρωμαλέον καὶ διὰ νὰ ἔχῃ ἔξι ἰδίων πόρους ζωῆς.

Εἶχε λοιπὸν ἔνα ἀγρὸν ὃχι μακράν τῆς πατρίδος του, Μεγαλουπόλεως, μίαν ὕραν περίπου ἔξω αὐτῆς, ὅπου ἐπήγαινε καθ' ἔκάστην μετὰ τὸ γεῦμα ἢ μετὰ τὸ δεῖπνον. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀνεπαύετο μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ, ἥρχιζε τὴν ἔργασίαν του.

Πρωὶ πρωὶ δὲ τὴν ἐπομένην ἔξυπνοῦσε καὶ μὲ τὴν σκαπάνην εἰργάζετο πάλιν, παροτρύνων διὰ τοῦ παραδείγματός του τοὺς ἀμπελουργούς καὶ τοὺς γεωργούς. ποτίζων μὲ τὸν ἴδρωτα

του τὴν γῆν, ποὺ τοῦ ἔδιδε τοὺς τιμίους πόρους τῆς ζωῆς. Καὶ ὅταν ὁ ἡλιος ἀνέθαινεν ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἔφευγε πάλιν καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου μὲ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἄρχοντας ἡσχολεῖτο εἰς τὰ δημόσια. Οὕτε μίαν στιγμὴν ὁ ἔξιος αὐτὸς ἀνήρ δὲν ἥθελε νὰ μένῃ ἀργός.

Καὶ ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του ἔδαπανοῦσε διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων ἐκλεκτῶν καὶ ὅπλων διὰ τοὺς πολίτας, ἄλλα δέ, διὰ νὰ ἔξαγοράζῃ αἰχμαλώτους, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ποθητὴν ἔλευθερίαν. "Αλλα τέλος ἔδαπανοῦσε, διὰ νὰ ἀγοράζῃ συγγράμματα, ὅχι βέβαια ὅλα, ἄλλ' ἔκεινα, ἐκ τῶν ὅποιών ἐνόμιζεν, ὅτι ἥθελεν ὠφεληθῆ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας. Τὸν οἶκον του προσεπάθει νὰ ὠφελήσῃ μόνον διὰ τῆς λιτότητός του καὶ τῆς γεωργίας, ἡ ὅποια ἐπίστευεν, ὅτι εἶναι ὁ δικαιότατος ἐκ τῶν πόρων τῆς ζωῆς. Διότι εἶχε στερεάν τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ ἴδια κτήματα, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀπέχῃ τῶν ξένων.

Τόση δὲ πάλιν ἦτο ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀφέλεια αὐτοῦ, ὃστε οὐδόλως διέφερε τῶν ἄλλων πολιτῶν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν. Κάποτε μάλιστα μία μεγαρικὴ γυνὴ ἐπρόκειτο νὰ δεχθῇ εἰς τὸν οἶκον της τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν.

"Εσπευσε λοιπὸν αὔτη, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἀπουσιάζῃ ὁ σύζυγός της, νὰ παρασκευάσῃ δείπνον ἀντάξιον τοῦ στρατηγοῦ. Ἐνῶ δὲ ἔκεινη θορυβημένη διὰ τὴν ἔκτακτον ἐπίσκεψιν τοῦ στρατηγοῦ ἡτοίμαζε τὰ τοῦ δείπνου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Φιλοποίμην ἀθορύβως μόνος, φορῶν εὔτελὲς χλαμύδιον*.

Ἡ ἀπλοϊκὴ ἔκεινη μεγαρικὴ γυνὴ, ἐπειδὴ ἐνόμισεν, ὅτι ὁ ξένος θὰ ἥτι ἡ στρατιώτης ἢ ἄγγελος τοῦ στρατηγοῦ, τὸν παρακάλεσε νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὴν διακονίαν* τοῦ δείπνου. Ἐκείνος ἀμέσως, ἀφοῦ ἀπέθαλε τὸ χλαμύδιον, ἥρχισε νὰ σχίζῃ ξύλα καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὴν οἰκοδέσποιναν.

"Εξαφνα δύμας εἰσῆλθεν ὁ οἰκοδέσποτης, ὁ ὅποιος ὅταν τὸν εἶδεν, ἔξεπλάγη καὶ εἶπε:

— Τί εἶναι αὐτά, Φιλοποίμην;

— Τί ἄλλο εἶναι, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ ἔξαύρετος ἀνήρ, παρὰ ὅτι τιμωροῦμαι διὰ τὴν κακήν μου ὅψιν;

Κατὰ Πλούταρχον ('Απόδοσις Ν. Α. Κοντοπούλου)

«Φιλοποίμην» κεφ. β' καὶ δ'

ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

‘Η Ρώμη πιά σὲ δύναμη ἥτανε ἀκαταγώνιστη, ἅμα ἄρχισε ὁ πόλεμος μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀχαιϊκῆς συμπολιτείας.

“Ισως ἡ ἀπελπισία νὰ ἔσπρωξε κυρίως τοὺς “Ελληνας ν’ ἀναλάθουν ἔνα τόσῳ δύσκολο ἀγώνα, γιατὶ ἐθελεπαν, ὅτι ἡ ἑθνικὴ ἐλευθερία τους πλέον ἔδυε...

Τὰ συμπολιτειακὰ στρατεύματα μὲ ἀρχηγὸ τὸν γενναῖο στρατηγὸ Δίκαιο^{*} συγκρούστηκαν λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Πολέμησαν μὲ πεῖσμα καὶ μὲ ἀνδρεῖα, ἀλλὰ τοὺς ἔκλεψε τὴν νίκη ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὰ πολλὰ πολεμικὰ μέσα ποὺ διέθετε ὁ Ρωμαῖος ὑπατος Λεύκιος Μόμυιος*. ‘Η ἑλληνικὴ παράταξη ἔσπασε καὶ ἔνα μέρος τῆς ἔστρωσε τὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἄλλο σκορπίστηκε...

Στρατὸς ἑλληνικός, φρουρὸς τῆς ἑθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἔπαψε ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη νὰ ὑπάρχῃ...

Πρῶτο λάφυρο στὸ νικητὴ ἔμεινε ἡ πλούσια Κόρινθος. Ο ἀξεστος^{*} Ρωμαῖος στρατηγός, μπαίνοντας σ’ αὐτή, στάθηκε μ’ ἀνοιχτὸ τὸ ιστόμα. ‘Η πόλη, γεμάτη ἀπὸ λαμπρὰ οἰκοδομήματα καὶ καλλιτεχνήματα, παρουσίαζε θέαμα ύπεροχο. Σχολὴς γλυπτικῆς, σχολὴς ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ποὺ ἀπὸ αἰῶνες πρὶν ἀκμάζανε ἐκεῖ καὶ εἶχαν ἀναπτυχθῆ ἀφάνταστα ἀπὸ τὸν πλοῦτον, δσον σώριαζε στὸν τόπο ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριο, εἶχαν δημιουργήσει μιὰ «Κόρινθον ἀφνειόν»*. Αὕτην τὴν ἔποχὴν ἡ ὥραια πόλη εἶναι πολιτικῶς πρωτεύουσα τῆς Ἐλλάδος. ἀλλὰ σὲ τέχνη, σὲ γράμματα, εὐγένεια καὶ κομψότητα, πρωτεύουσα τοῦ κόσμου ὅλου.

Εἶναι, ναί, πρωτεύουσα ὡς τὴν ὥρα, ποὺ περνᾷ τὶς πύλες της ὁ Ρωμαῖος ὑπατος... “Ἐπειτα ὅλα χάνονται καὶ ἡ ἴδια ἡ πόλη...

Οἱ ρωμαϊκὲς λεγέωνες^{*} ρίχτηκαν στὴν ἀπροστάτευτη Κόρινθο σὰ θύελλα. “Ο, τι ἀφησε ὁρθὸ ἥ φωτιά, τὸ γκρέιπισε ἥ σκαπάνη. Ἐφόσον ὑπῆρχε Ρώμη στὸν κόσμο, δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ βρίσκεται στὸ φῶς μιὰ τέτοια ἀντίζηλος.

Οἱ κάτοικοι ἔγιναν ἀνδράποδα*. Οἱ θησαυροὶ συνάχτηκαν,

για νὰ μοιραστοῦν ἀπὸ τοὺς νικητές. Στράγγισε τότε ἡ Ἑλλάδα τὸ πικρότερο ποτήρι καὶ κάθε ἐλληνικὴ ψυχὴ τὴν ἔδειρε τὸ πένθος ἀλύπητα.

Οἱ στρατιῶτες δὲ σεβάστηκαν τίποτε, οὔτε ἵερό, οὔτε δσιο. Τραβοῦσαν βάρεαρα τὶς νέες ἀπὸ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, χτυποῦσαν καὶ σώριαζαν γέρους, γυναῖκες, παιδιά. Ἀρπαζαν, κατέστρεφαν, ἀκόμη καὶ σπάνια ἔργα τέχνης.

Κάποιος παλιὸς συγγραφεὺς διηγεῖται, πῶς εἶδε Ρωμαίους νὰ ἔχουν κάτω στὴ γῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Διονύσου, τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Θηθαίου ζωγράφου Ἀριστείδου καὶ νὰ παίζουν ἐπάνω του τοὺς πεσσούς*...

Ἡ καταστροφὴ τῶν τειχῶν, τῶν μαρμαρένιων κτιρίων, τῶν στοῶν, τῶν ναῶν, ποὺ γινόταν ἐμπρὸς στὰ μάτια τῶν αίχμαλώτων πιὰ κατοίκων, καὶ μ' ἀδιάκοπα πολεμικὰ σαλπίσματα, βάσταξε μέρες. Τὴν τελευταία μέρα παρακολουθώντας τὸ φριχτὸ ἔργο ὁ Ἡδιος ὁ στρατηγὸς στάθηκε μὲ τὴν ἀκολουθία του ἀπέναντι στὰ μαζεμένα Ἑλληνόπουλα, ποὺ σὲ λίγο θὰ στέλνονταν στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ρώμης, γιὰ νὰ πουλήθοῦν. Φαινόταν νευρικός. Τὸν ἐρέθιζε ἔναι πράγμα, ποὺ ἡ χοντρὴ ψυχὴ του δὲν τὸ συγχωροῦσε. Τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, χτυπημένα ἀπὸ τὶς στερήσεις, ψυχικὰ τσακισμένα, δείχνωνε βέβαια θλίψη καὶ ὀδύνη βαθιά, ἀλλὰ καὶ θάρρος ἀρκετὸ καὶ ἀξιοπρέπεια εὐγενική, πράγματα ποὺ δὲ συμβιβάζονταν καὶ τόσο μὲ τὴν τραγικὴ θέση τοῦ σκλάβου.

"Αν δὲν ἥτανε μορφωμένος ὁ Μόμμιος, ἥτανε πονηρὸς καὶ χαιρέκακος.

Σ' ἔνα νόημά του πλησίασε ὁ ὑπασπιστής του. "Εσκυψε καὶ τοῦ φιθύρισε κάτι. Ό ἄλλος κατάλαβε, χαιρέτησε καὶ ἐνῷ ὁ ἀνώτερός του ἀποτραβιόταν, αὐτὸς σίμωσε τὰ παιδιά. Σηκώθηκαν τὰ θλιμμένα μικρὰ πρόσωπα καὶ τὸν πρόσεξαν. Ἀρχισε νὰ γυρίζῃ στὸ στόμα του μιὰ ἔρωτηση:

— Ποιός ξέρει γράμματα;

Πόση ἀφέλεια! Καὶ μάλιστα ἀπὸ ὄνθρωπο, ποὺ καὶ ἐλληνικὰ γνώριζε πολὺ λίγο καὶ τὸ λαὸ τὸν Ἡδιο.

“Ολα σχεδόν τά παιδιά ήξεραν γράμματα. Η Κόρινθος είχε τά μέσα ἄφθονα καὶ σοφοὺς καὶ ἐθνικούς πνευματικούς θησαυρούς ἀνεκτίμητους, γιὰ νὰ μορφώσῃ τοὺς νεοφρούς βλαστούς της.

Διάταξε τότε ὁ ὑπασπιστὴς καὶ φέρανε ἀβάκιο* καὶ εἶπε νὰ γράψῃ τὸ καθένα παιδὶ δυὸ λόγια. Νὰ γράψουν; ποῦ ὅρεξη! Τὰ πιὸ πολλὰ μείνανε ἀδιάφορα, λίγα δῦμως κάτι ἔγραψαν.

Κάμπιση ὥρα ὕστερα, κρατώντας ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς τὰ ἀβάκια, τὰ διάθαξε μεταφράζοντας στὸν Μόρμυι.

Ἡ μορφὴ τοῦ τελευταίου ὅλο καὶ σκοτείνιαζε. Ἀπὸ τὰ γραφόμενα ἀποδείχνονταν οἱ ψυχὲς τῶν μικρῶν περήφανες, ὅπως καὶ ἡ ἔκφρασή τους.

Μιὰ στιγμὴ κοίταξε καλὰ τὸν ὑπασπιστή.

— Γιατὶ σταμάτησες; ρώτησε. Τί γράφει αὐτὸ τὸ ἀβάκιο;

— Στίχους, ὑπατε... Στίχους τοῦ Ὁμήρου!

— Στίχους τοῦ Ὁμήρου;

“Οσο μεγάλη κι ἀν ἦτανε ἡ ἀμορφωσιά του, ἡ φήμη τοῦ θείου ποιητῆ τὴν ξεπερνοῦσε. Μικρὸς ἀκόμη στὴ Ρώμη εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸν τυφλὸ γέρο, ποὺ τὸν λάτρευε ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Τραγουδιστάδες, ψάλλοντας παθητικὰ τὶς ραψωδίες του, ἀνιστοροῦσαν τὶς παλικαριές τῶν πολεμιστῶν στὴν Τροία καὶ ἔκθειάζαν τὶς εὐγενικές καρδιές τους.

-- Διάθασε! Εἶπε ξερά.

“Ο ὑπασπιστὴς ἀργὰ ἀργὰ μετάφραζε:

• Χαρὰ στοὺς Δαναοὺς καὶ δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς χαρά στους, ποὺ γιὰ χατῆρι χάθηκαν τῶν Ἀτρειδῶν στὴν Τροία. Δὲν ἦτανε νὰ πέθαινα καὶ νὰ μὲ πάρῃ ὁ Χάρος, τὴ μέρα πούπεφταν βροχὴ τὰ χάλκινα κοντάρια τῶν Τρώων ἐπάνω μου κοντὰ στὸ σῶμα τοῦ Ἀχιλλέα; Καὶ μνῆμα θάχα κι οἱ Ἀχαιοὶ τὴ δόξα μου θὰ ἐλέγαν· μὰ τώρα μὲ πικρὸ χαμὸ μοῦ εἶναι γραφτὸ νὰ λιώσω.»

(Μετάφρασις Ι. Οἰκονομίδου)

Τελείωσε. Ἀνασήκωσε τὰ μάτια. Φανερὴ ταραχὴ μαρτυ-

ροῦσε ἡ μορφὴ τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Λεύκιος Μόμμιος ἦταν ἄξεστος ὅχι καὶ κουτός. Ἐνόησε λοιπὸν τί ἥθελε νὰ πῆ μὲ τοὺς στίχους αὐτοὺς τὸ παιδί. Διάταξε καὶ τὸ φέρανε ἐμπρός του.

Στάθηκε ὑπερήφανα καὶ ἄτρομα.

— Γιατί τὰ ἔγραφες αὐτά; ρώτησε μαλακά.

Τὸ Ἑλληνόπουλο τὸν κοίταξε ἄφοιθα, ἀλλὰ πονεμένα καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι. Τί νὰ τοῦ ἀπαντοῦσε; ἂν εἶχε ἀνθρώπινη συναίσθηση μέσα του ἐκεῖνος, ἂν ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς δικούς του, θὰ μάντευε γιατὶ εἶχε γράψει τοὺς θλιμμένους στίχους.

“Ο ὑπατος σώπαινε. Κάτι γύριζε στὸ μυαλό του, κάτι ἀναδευόταν στὴν ψυχή του. Σ’ αὐτὴ τὴν τελευταία βρισκόταν, στὰ κατάθατα χωμένη, μιὰ μικρούλα χορδή. Αὐτὴ τὴ χορδὴ ἄγγιξαν ζωηρὰ τὰ λόγια καὶ ἡ στάση τοῦ γενναίου παιδιοῦ. “Ετοι δίχως καὶ ὁ ἔδιος νὰ τὸ καλοθέλη, θυμήθηκε τὴν ἴστορία τοῦ λαοῦ, ποὺ τὸν πατοῦσε τώρα στὸ λαιμό, τὴν παλιά του εὐγένεια, τὴν προκοπή του, ἀλλὰ καὶ τὴν τωρινὴ τύχη του. Σχεδὸν συγκινήθηκε! ”Εσκυψε, εἶπε κάτι στὸν ὑπασπιστή, ἔπειτα κέντησε τ’ ἄλογό του καὶ τὸ ἄρμα βαρὺ κύλησε κι ἀπομακρύνθηκε.

“Ο ὑπασπιστής ἔψαξε μέσα στοὺς αἰχμαλώτους, βρῆκε δλούς τοὺς συγγενεῖς τοῦ παιδιοῦ καὶ τοὺς εἶπε:

— Πάρτε τὸ παιδί καὶ πηγαίνετε. Ο ὑπατος σᾶς ἐλευθερώνει!

Θεόδωρος Μακρόπουλος

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

1. ΠΩΣ ΘΥΣΙΑΖΑΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

“Εφεξ’ ἡ ροδοδάχτυλη τῆς νύχτας κόρη Αὔγούλα κι ὁ ἀλογολάτης* Νέστορας σηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνη, κι ἥρθ’ ὅξωθε καὶ κάθισε στὰ σκαλιστὰ λιθάρια, ποὺ ὀλομπροστὰ στὶς ἀψηλές βρισκόντουσαν τὶς θύρες, ἀσπρα, γυαλιστερά. Ἐκεῖ καθόταν ὁ Νηλέας στὰ παλιὰ χρόνια, ποὺ ἦτανε στὴ γνώση θεὸς μονάχος.

410

“Ομως ἔκειόνε ό θάνατος τὸν ἔφερε στὸν “Αδην
καὶ τώρα φύλακας ἔκει τῶν Ἀχαιῶν καθόταν
ό ρήγας Νέστορας· σιμὰ κι οἱ γιοί του μαζευτῆκαν
ἀπὸ τὴν κλίνη ὅ, τι ἥρθανε· ό Ἐχέφρονας, ό Στράτης,
μὲ τὸν Περσέα ό “Αρητος, κι ό δομοιόθεος Θρασυμήδης.

‘Αδέρφι ἔχτο ό ἥρωας Πεισίστρατος τοὺς ἥρθε.

Κι ἀντάμακ τὸ θεόμοιαστο Τηλέμαχο σὰ βάλαν,
ό ἀλογοιλάτης Νέστορας ἀρχίζει, ό Γερηνιώτης*.

« Παιδιά μου, γλήγορα ἀς γενῆς ἡ ἀποθυμιά μου ἐτούτη.

» τὴν Ἀθηνᾶς ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ ξιλεώσω πρώτη,
» ποὺ μοῦρθεν ὄλοφάνερη πὰ στὸ λαμπρὸ τραπέζι.

» “Ἐνας νὰ τρέξῃ στὴ βοσκὴ νὰ βρῇ καλὴ δαμάλα,

» ποὺ ό ἀγέλαδάρης ὡς ἔδω κεντώντας θὰ τὴ φέρη
» στὸ πλοιὸ τοῦ μεγαλόψυχου Τηλέμαχου ἀς πάη ἄλλος

» νὰ φέρη τοὺς συντρόφους του καὶ μόνο δυὸ ἀς ἀφήσῃ
» τρίτος ἔδω τὸν χρυσοχὸ Λαέρκη νάρθη ἀς κράξῃ.

» τοῦ δαμαλιοῦ τὰ κέρατα νὰ τὰ μαλαματώσῃ.

» Μείνετ’ οἱ ἄλλοι ἐσεῖς αὐτοῦ καὶ στὰ παλάτια μέσα
» τραπέζια νὰ τοιμάσουνε στὶς παρακόρες πῆτε,

» νὰ φέρουν καὶ καθίσματα, ξύλα, νερὸ καθάριο.»

Αὕτα εἶπε, κι ὅλοι τρέξανε· ἥρθε ἡ δαμάλα ἀπ’ ἔξω,
ἥρθαν τοῦ μεγαλόψυχου Τηλέμαχου οἱ συντρόφοι
ἀπ’ τὸ καράβι τὸ γερό, ἥρθε ό χαλκιάς κρατώντας
στὰ χέρια του τὰ σύνεργα τῆς χρυσικῆς· ἀμόνι*,
σφυρί, καλόφτιαστη μασιά*. Νῷ ἀποδεχτῇ ζυγώνει
τὴν προσφορὰ κι ἡ Ἀθηνᾶ, δίνει χρυσάφι ό γέρος·
δουλεύει το καὶ χύνει το στὰ κέρατα ό τεχνίτης,
γιὰ νὰ χαρῆ τηρώντας το ἡ Ἀθηνᾶ καὶ σέρνουν
ἀπὸ τὰ κέρατα τὸ ζῶ ό Ἐχέφρονας κι ό Στράτης.

Κι ἔφερνε ό “Αρητος νερὸ σὲ πλουμιστὸ* λεγένι*,
τριφτὸ κριθάρι πανεριὰ* κρατώντας στ’ ἄλλο χέρι·
πελέκι κράτας κοφτερὸ ό λεβέντης Θρασυμήδης,
τὸ ζῶ νὰ κόψη. Σήκωνε ό Περσέας τὴ γαθάθα*
κι ό γέρος μὲ τὸ νίψιμο καὶ τὸ τριφτὸ κριθάρι
ἔκανε ἀρχὴ καὶ τὴ θεὰ θερμοπαρακαλοῦσε,

420

στὴ φλόγα ἀπάνω ρίχνοντας τοῦ κεφαλιοῦ τὶς τρίχες.
 Καὶ σὰν ἐπροσευχήθηκαν κριθάρι πασπαλώντας,
 τότε τοῦ Νέστορα μὲν μιᾶς ὁ γιὸς ὁ ἀντρειωμένος
 ὁ Θρασυμῆδης ζύγωσε καὶ βάρεσε τὰ νεῦρα
 κόβοντ' ἀμέσως τοῦ λαιμοῦ καὶ παραλεῖ ἡ δαμάλα⁴⁵⁰
 κόρες καὶ νύφες σκούζουνε, σκούζει κι ἡ Εύρυδίκη,
 τοῦ Κλύμενου ἡ πρωτότοκη, τοῦ Νέστορα τὸ ταίρι.
 Κι οἱ ἄλλοι καθὼς κράταγαν τὸ ζῷ ἀνασηκωμένο,
 τοὺς τόσφαιξ ὁ Πεισίστρατος, τὸ πρῶτο παλικάρι.
 Κι ἀπὸ τὰ κόκκαλα ἡ ψυχὴ μὲ τὸ αἷμα σὰν τοῦ βγῆκε,
 μεμιᾶς τὸ κομματιάσανε καὶ τὰ μεριά λιανίσαν,
 ὅλα σωστὰ τὰ τύλιξαν μὲ σκέπη*, τὰ διπλῶσαν,
 ὡμὰ κομμάτια ἀπὸ παντοῦ τοὺς θέσανε κι ὁ γέρος
 στὶς σκίζες* τάκαιε μὲ κρασὶ φλογάτο ρείνοντάς τα⁴⁶⁰
 κι οἱ νέοι τὰ πεντόσουβλα κρατούσανε σιμά του.
 Καὶ σὰν καῆκαν τὰ μεριὰ καὶ γεύτηκαν τὰ σπλάχνα,
 κόψαν καὶ τ' ἄλλα, στὸ σουβλὶ τὰ πέρασαν καὶ τότε
 τὰ ψήσανε τὰ μυτερὰ σουβλιὰ ἔχοντας στὰ χέρια.

Ραιγωδία γ'

Μειάφρασις Ἀργύρη Ἐφταλιώτη

2. ΤΑ ΠΑΛΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΛΚΙΝΟΥ

*Ηρθε στοῦ Ἀλκίνου τὸ ἀκουστὰ παλάτια κι ὁ Ὅδυσσεας
 κι ὁ νοῦς του σάστιζε, πρὶν πάη στὰ χαλκωτὰ κατώφλια:
 τὶ σὰ φῶς ἥλιου ἡ φεγγαριοῦ στὰ μάτια του φαινόταν
 τοῦ Ἀλκίνου τοῦ τρανόκαρδου τὸ θεόροτο παλάτι.

Χαλκένιοι τοῖχοι στέκονταν ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς μέσα
 στὰ βάθια καὶ ζωνόντανε μὲ λαζουρὶ* στεφάνι.
 Θύρες χρυσές σφαλνούσανε τὸ στεριωμένο χτίριο,
 μὲ παραστάτες* ἀργυροὺς στὸ χαλκωτὸ κατώφλι,
 μὲ ἀνώφλι* δλάργυρο κι αὐτὸ καὶ μὲ χρυσὴ κρικέλα*. ⁹⁰
 Εἶχε καὶ δυὸ ἀργυρόχρυσους ἀπ' τὰ δυὸ πλάγια σκύλους,
 ποὺ ὁ "Ηφαιστος τοὺς ἔφτιαξε μὲ τὴ σοφή του τέχνη,
 τὸν πύργο νὰ φυλάγουνε τοῦ Ἀλκίνου τοῦ μεγάλου,
 ἀθάνατοι κι ἀγέραστοι γιὰ πάντα καὶ γιὰ πάντα.
 Θρονιὰ στὸν τοῖχο ἀραδιαστὰ κι ἀπὸ τὰ δυὸ τὰ πλάγια,

ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς τὰ βαθιά, μὲν ντύματα ἀποπάνω,
ἔργα ψιλὰ καλόγνεστα* τῶν γυναικῶν, βαλμένα.
Σὲ ἐκεῖνα ἀπάνω οἱ προεστοὶ καθόνταν τῶν Φαιάκων,
καὶ τρώγανε καὶ πίνανε, τὶ εἶχαν πολλὰ δύμπροστά τους.
Σὲ στυλοβάτες* δουλευτοὺς χρυσὰ ἀγοράκια στέκαν 100
καὶ κράταγαν στὰ χέρια τους λαμπάδες ἀναμμένες
ποὺ φέγγανε τῶν σύδειπνων* τὴν νύχτα στὰ παλάτια.
Πεινήντα μὲς στοὺς πύργους του γυναικες εἶχε ἔργατρες
ἄλλες τους στὸ χερόμυλο ἔανθδ σιτάρι ἀλέθουν,
ἄλλες τους φαίνουνε πανὶ καὶ κλώθουν καθισμένες,
σὰ φύλλα λεύκας ἀψηλῆς σαλεύοντας· καὶ τόσο
κρουστόφαντα εἶναι τὰ λινά, ποὺ τρέχει ὁγρὸ τὸ λάδι.
Τὶ ὅσσο περνοῦν οἱ Φαίακες στὸν κόσμο ὄλους τοὺς ἄλλους
σὲ καραβιοῦ κυβέρνημα, τόσο ἐπιδέξιες εἶναι
στὸ φάδι* κι οἵ γυναικες τους, ποὺ ἡ Ἀθηνᾶ νὰ φτιάνουν 110
ώρια* δουλειὰ τοὺς ἔμαθε καὶ νοῦ λαμπρὸ ἔδωσέ τους.

Παρόξω ἀπ' τὴν αὐλή, σιμὰ στὴ θύρα, ἔχει περβόλι,
τεσσάρω ϕευγαριῶν παντοῦ καλοφραγμένο γύρω,
ποὺ δέντρα πλῆθος φαίνονται ἀψηλὰ καὶ φουντωμένα
ἐκεῖ ἀπιδιές, ροδιές, μηλιές μὲν τὰ λαμπρὰ τὰ μῆλα,
συκιές γλυκόκαρπες κι ἐλιές γερές καὶ φουντωμένες.
Δὲ λείπει ὄλοχρονὶς καρπός, χειμώνα, καλοκαίρι
τὶ ἄλλα τ' ἀγέρι τὸ γλυκὸ γεννάει κι ἄλλα ωριμάζει.
Μεστώνει ἀπίδι κι ἄλλῳ ἀνθεῖ καὶ μῆλο πὰ στὸ μῆλο, 120
πὰ στὸ σταφύλι ἄλλο τσαμπί, καὶ σύκο πὰ στὸ σύκο.
Βρίσκεται φυτεμένο ἐκεῖ καὶ πλούσιο ἀμπελοκήπι,
μὲν ἄλλων μέσσος λιακωτὸ* σὲ γῆς καλοστρωμένη,
ποὺ ἀπὸ τὸν ἥλιο δέρνεται· σταφύλια ἄλλοι τρυγιοῦνται,
ἄλλοι πατιοῦνται· παραμπρὸς κρεμιένται οἱ ἀγουρίδες
στὸ ξάνθισμά τους· παρακεῖ νὰ βάφουν ἀρχινᾶνε.
Ἐχει κι ωριόπλουμες βραγιές* στοῦ περβολιοῦ τὶς ἄκρες,
κάθε λογῆς, ποὺ ὄλοχρονὶς φαντάζουνε* στὸ μάτι·
καὶ βρύσες δυό· σκορπιέται ἡ μιὰ μὲς σ' ὄλο τὸ περβόλι
κι ἡ ἄλλη κάτω ἀπ' τῆς αὐλῆς διαβαίνει τὸ κατώφλι, 130

πρὸς τὸ παλάτι, κι ἔπαιρναν κεῖθε νερὸ οἱ πολίτες.
Τέτοια οἱ θεοὶ χαρίζανε λαμπρὰ τοῦ Ἀλκίνου δῶρα.

Ραψωδία η'

Μετάφρασις Ἀργύρη Ἐφταλιώτη

3. Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ

Ο Ὁδυσσέας σὰ σκότωσε τοὺς ἄνομους μνηστῆρες,
κινάει μὲ τὸν Τηλέμαχο καὶ τὸ χοιροθοσκό του
νὰ πάη νὰ βρῆ στὴν ἔξοχὴ τὸ γέροντα Λαέρτη,
τὸ σεβαστὸ πατέρα του. Σὲ πρόσχαρο κηπάρι
τὸν βρίσκει, ἐκεῖ ποὺ σκάλιζε, μὲ λιγδερὸ χιτώνα,
τὶς κνήμες μὲ βοϊδόδερμα ὀλόγυρα ντυμένες
τ' ἀγκάθια νὰ μὴν τὸν τρυποῦν καὶ στὸ κεφάλι σκοῦφο
ἀπὸ τομάρι γίδινο. Κι ἔτσι, καθὼς τὸν εἶδε
κομμένον ἀπ' τὰ γηρατειά, στὴ θλίψη βυθισμένο,
σὲ μιὰ ἀχλαδιὰν ἀκούμπησε κι ἀρχίησε νὰ κλαίη.

5.

10

Ἐπειτα συλλογίστηκε, ἀν ἔπρεπε νὰ πάη
νὰ πέσῃ στὴν ἀγκάλη του καὶ νὰ τοῦ πῆ, πὼς ἥρθε,
ἢ θάηταν τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλοῦσε.

Τὸ δεύτερο προτίμησε κι ἔτσι στὸ γέρο λέει:

«Γειά σου, χαρά σου, γέροντα. Μ' ὅλα τὰ γηρατειά σου
» βαστᾶς τὸν κῆπο μιὰ χαρά. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς
» νὰ σὲ ρωτήσω κατιτί: Σύ μοιάζεις βασιλέας
» καὶ σὲ μορφὴ κι ἀνάστημα. Κι ἀν ἥσουνα καὶ σκλάβος
» δὲ θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὰ τέτοιον καλὸν ἐργάτη.
» Γιατὶ ἔτσι βασανίζεσαι; γιατὶ εἰσαι πικραμένος;
» Καὶ κάτι ἄλλο νὰ μοῦ πῆς: ἀν εἰναι δῶ τὸ Θιάκι...
» Κάποιον ἐρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε,
» ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανοὺς ἀν εἰναι.
» Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου ἥρθε ἔνα παλικάρι,
» ποὺ τέτοιο δὲν ἐγνώρισα στὴ λεθεντιά, στὴ χάρη.
» Τὸν φίλεψα στὸ σπίτι μου. Θιακός πῶς ἥταν, μοῦ εἶπε.
» τοῦ βασιλιὰ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα,
» πλούσια κι ἀλογάριαστα...»

15

20

25

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης
τοῦ ἀπαντᾷ δακρύζοντας: «Στῆς γῆς, ποὺ λές, παιδί μου,

» ἔφτασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν εὔρης.
 » Χαμένο πάει τὸ φίλεμα, τὰ δῶρα σου χαμένα.
 » Ποιὸς ξέρει σὲ ποιὰ πέλαγα πνίγηκε τὸ παιδί μου
 » ἢ ποιὰ θεριὰ τὸν σπάραξαν! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια:
 » τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο καὶ πᾶν πολλὰ χρόνια;»

30

Κι ὁ Ὁδυσσέας τοῦ ἀπαντᾶ: «Χαρὰ στὴν τύχη πούχω!
 » Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε, ποὺ ὁ Ὁδυσσέας ἥρθε
 » στὸ σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στὸ καράβι
 » κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι
 » γρήγορα ν' ἀνταμώσωμε, νὰ ξαναφιλευτοῦμε.»

35

Κι ὁ γέρος καθώς τ' ἀκουσε, τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα
 μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔριχνε στὸ κεφάλι.
 Καὶ κεῖνος δὲν κρατήθηκε. Πέφτει στὴν ἀγκαλιά του
 καὶ σφίγγοντάς τον, ἔλεγε: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,
 » πατέρα μου! Τὰ κλάματα καὶ τὰ παράπονά σου
 » ἀς πάψουν τώρα κι ἀκουσε, γιὰ νὰ χαρῆ ἡ καρδιά σου.
 » “Ολοι οι μηνστῆρες βρήκανε τὸ θάνατο ἀπὸ μένα!»

40

« ”Αν εἶσαι ὁ Ὁδυσσέας μου κι ἀν εἶσαι τὸ παιδί μου,
 » κάποιο σημάδι φανερὸ πές μου, γιὰ νὰ πιστέψω.”
 Εἶπε ὁ Λαέρτης, κι ἀπαντᾶ ὁ θεῖος Ὁδυσσέας:
 « Νά, τὸ σημάδι πούμεινε ἀπ' τὴν πληγή, ποὺ ὁ χοῖρος
 » μούκανε κεῖ στὸν Παρνασσό. Καὶ τώρα, ἐδῶ στὸν κῆπο,
 » δλα τὰ δέντρα θὰ σοῦ πῶ, ποὺ μούχεις χαρισμένα,
 » σὰν ἥμουνα μικρὸ παιδί κι ἐρχόμουνα κοντά σου
 » παρακαλώντας νὰ μοῦ πῆς ποιὰ θάναι τὰ δικά μου.
 » Τὶς δεκατρεῖς τὶς ἀχλαδιές καὶ τὶς μηλιές τὶς δέκα
 » καὶ τὶς σαράντα τὶς συκιές καὶ τὶς πενήντα ἀράδες
 » ἀπὸ τ' ἀμπέλι κλήματα.» Τοῦ εἶπε ὁ Ὁδυσσέας.

50

55

Κι ἐκεῖνος τότε χύθηκε, τὸ γιό του ἀγκαλιάζει
 καὶ λιγοθύμησε μὲ μιᾶς. Μὰ μὲς στὴν ἀγκαλιά του
 ὁ Ὁδυσσέας τὸν κρατᾶ, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ κάτω.
 Κι ἀφοῦ συνῆρθε κι ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ πάλι,

60

σηκώνοντας τὰ χέρια του εὐχαριστεῖ τὸ Δία,
ποὺ τὸν ἀξίωσε νὰ δῃ τὸ γιό του, πρὶν πεθάνῃ.

Ραγωδία ψ'

Απόδοσις Κλ. Παράσχου

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

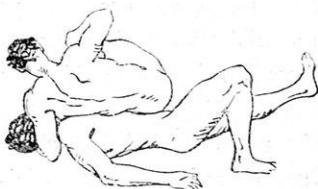
Αρχαῖο πνεῦμα ἀθάνατο, ἄγνε πατέρα
τοῦ ὁραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα φανερώσου κι ἄστραψε δῶ πέρα
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
τῶν εὐγενῶν ἀγῶνων λάμψε τὴν ὁρμὴν
καὶ μὲ τ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμύ.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου
σὰν ἔνας λευκοπόρφυρος, μέγας ναὸς
καὶ τρέχει στὸ ναὸν ἐδῶ προσκυνητής σου,
Αρχαῖο Πνεῦμα, ἀθάνατο, κάθε λαός.

«Η Ἀσάλευτη Ζωὴ»

Κωστής Παλαμάς

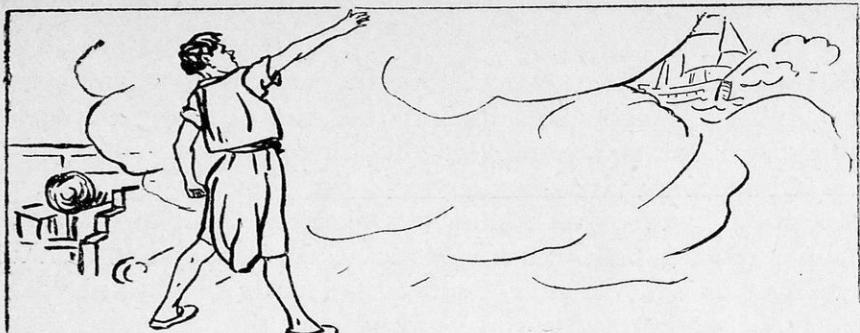

Γ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ω Τριακόσιοι! Σηκωθῆτε
καὶ ξανάρθετε σ' ἐμᾶς·
τὰ παιδιά σας θέλω ιδῆτε,
πόσο μοιάζουνε μὲ Σᾶς.

Δ. Σολωμός

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

1. Ο μικρὸς ναυτόπαις.

Ο μικρὸς ναυτόπαις Νικολῆς Ἀργύρη Μανιάτης ὑπηρέτει εἰς τὸ Ναυτικὸν τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄξιζει τὸν κόπον νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

Ἔτος ἀπὸ τὰ Ψαρά. Τὸ 1826, δώδεκα μόνον ἔτῶν, ἐπέβαινε τῆς «Ἀθηνᾶς». Καὶ μεταξὺ τῶν ναυτοπαίδων τοῦ σκάφους ἔκείνου διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀφοσίαν του.

Ἡ ναυμαχία τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826 καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη θὰ προασπίσουν τὸ ὄνομά του κατὰ τῆς λήθης.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη, ἀρχηγοῦ τῆς «Β' Ὑδραϊκῆς Μοίρας» τοῦ στόλου, δόποιος τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1826 παραπλέων τὴν Ὁξεῖαν νῆσον ἐπεξήτει τὴν κατάλληλον στιγμήν, δύπις ρίψῃ τροφάς καὶ πολεμοφόδια εἰς τὸ ἀπεγνωσμένως μαχόμενον Μεσολόγγι.

Τὸ τουρκικὸν ναυτικὸν συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸν μυχὸν[‡] τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, πολλὰ καὶ δυσάρεστα σχεδιάζον, ὅταν τὴν πρωῖαν τῆς 8 Ἰανουαρίου ὅλαιι αἱ Ἑλληνικαὶ μοῖραι, ἐπωφεληθεῖσαι εὐνοϊκῆς τοῦ ἀνέμου τροπῆς, ἐπλησίασσαν ἀπροσδοκήτως τὸ Βασιλάδι*.

Παρευθὺς τὰ μεγάλα ἐφόλκια^{*} καταθισάζονται καὶ κα-

τάφορτα παξιμαδιῶν ρυμουλκοῦνται πρὸς τὴν λιμνοθάλασσαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δύο ἀξιωματικοὶ τῆς ἡρωϊκῆς φρουρᾶς ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, κομισταὶ ἐπιστολῶν:

«Οἱ Μεσολογγῖται ὄρκίζονται, ὅτι δὲν θέλουν ἀφήσει Αἰγύπτιον ζωντανὸν νὰ γυρίσῃ εἰς Μωρέαν. Ἀλήθεια, ζητοῦν «ψωμί» ἀλλέως βέθαια δὲν ἡμποροῦν νὰ ὑποφέρουν. Πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πεῖναν. »Εφαγον καὶ τρεῖς ὅνους καὶ τρεῖς καμήλους, ποὺ ἀρπαξαν τοῦ Ἰμπραήμ*.

Εἰς ταῦτα ὁ ναύαρχος ἀπεκρίνετο:

—Θάρρος! Εἴμεθα ἔδω καὶ πάσχομεν μαζί σας!

Μὲν ὅλον δὲ τὸ φλέγμα* τῶν ἀτρομήτων ἐκείνων πολεμιστῶν προσέθετε:

—Μᾶς κάμνετε μεγάλην χάριν, νὰ μᾶς στείλετε καὶ καμίαν νέαν ἐφημερίδα.

Διότι ὁ βομβαρδισμὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστρέψει τὸ τυπογραφεῖον τῶν «Χρονικῶν»*.

Τὴν ἐπαύριον ἥ θάλασσα ἔξεμάνη· μόλις δύο ἀγκυραὶ κατὰ σκάφος κατορθώνουν νὰ συγκρατήσουν τὴν παράταξιν. Τῆς εὔκαιριάς ἐπωφελοῦνται παρατόλμως οἱ Τοῦρκοι δεκατρεῖς φρεγάται* καὶ κορθέται* — πρωτοπορία — ἀναφαίνονται πλέουσαι μὲ οὔριον* ἀνεμον. Καὶ ὁ ναύαρχος δὲν προφθάνει σχεδὸν νὰ ὑψώσῃ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σήματα:

«Ὥχθρός!», «Ὥχθρός ἔρχεται ἀπάνω!», «Τ' ἄρματα στὴν κουβέρτα!», «Οσοι εἰσθε εἰς ἀπόστασιν κανονιοῦ, ἀρχοατε πῦρ!»

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ «Ἐλληνες φρονίμως σκεπτόμενοι κόπτουν τὰς ἀγκύρας των, ἥ δὲ τρικυμία ἀναλαμβάνει νὰ χωρίσῃ τοὺς ἀντιμαχομένους.

Τὴν μεθεπομένην δευτέρα συνάντησις. «Ο πυρπολιτής Πολίτης ἀνατινάσσει εἰς τὸν ἀέρα τὴν κορθέταν τοῦ Μουσταφᾶ Τζεμελῆ. Τὴν 16ην ἥ μάχη μετατίθεται πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ Ἀράξου*. Οἱ Τοῦρκοι κλίνουν πρὸς τὰς Πάτρας καὶ οἱ «Ἐλληνες διώκουν πλησίστοι*. Ο ἀνεμος μεταβάλλεται καὶ τότε διώκουν οἱ Τοῦρκοι «μὲ ὅλα τους τὰ πανιά».

Αἴφνης οἱ «Ἐλληνες ἀθρόως ἀνακωχεύσαντες ἀναμένουν.

Είναι ή πέμπτη καὶ ήμίσεια τῆς ἑσπέρας τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826, ἡ πάλη ἀρχίζει πεισματωδεστάτη. Τὸ ἐλληνικὸν πυροβολικόν, ὃς εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς ἀκτίνος τῆς ἀποτελεσματικῆς του ἐνεργείας, δεικνύει τὴν ἀναμφισθήτητον ὑπεροχὴν του.

Ἡ τουρκικὴ ἐν τούτοις ναυαρχίς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος σημαίνει παραγγέλματα ἀπροσδόκητα: καὶ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν προστρέχουν τέσσαρα τουρκικὰ πυρπολικά! Οἱ Τούρκοι φοίνονται σχεδιάζοντες νὰ ποδίσουν*. Ὅπὸ τὴν σκέπην τῶν τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς "Ἐλλήνας πυρπολητάς. Διώκουν μὲ δλας τῶν τὰς δυνάμεις: δύο δὲ ἐφόλκιά τῶν μετὰ πυροβολικοῦ καὶ τυφεκιστῶν ἐπιπίπεδουν ἐναντίον ἐνὸς τῶν τουρκικῶν πυρπολικῶν καὶ τὸ καταλαμβάνουν αὐτανδρον* Ὅπὸ τὰς φρενιτιώδεις ζητωκραυγὰς τῶν πληρωμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου...

2. Τραυματίας.

Μετὰ τῆς παροιμιώδους ὄρμῆς τῆς ἡ μοιραρχὶς «Ἀθηνᾶ» μάχεται εἰς τὸ πυκνότερον σημεῖον τῆς παρατάξεως. «Τοὺς δαιμονίσαμε μὲ τὰ κανόνια μας», λέγει τὸ ἡμερολόγιον. Ὁ ἀντιναύαρχος Σωχτούρης μὲ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὴν χειρα, μὲ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὅφος του, τὸ δόπιον οὐδὲ εἰς τὴν μάχην ἔγκατέλειπε, παρακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ ἐπιστέγου* τῶν ἀξιωματικῶν του.

Ὕπὸ νέφη καπνοῦ κρύπτεται ἡ πρῷρα ὁσάκις δὲ ὁ ἄνεμος τὰ παρασύρει εἰς στροβίλους καὶ ἀναφαίνεται πρὸς στίγμὴν τὸ πρόστεγον*, οἱ ἐπὶ τοῦ πρυμναίου διακρίνουν ἔνας ναυτόπαιδα ὄρθιον ἐμπρός, παρατόλμως ἐκτεθειμένον. εἰς τὴν χάλαζαν τοῦ ἔχθρικοῦ πυρός.

Εἶναι ὁ μικρὸς Ψαριανὸς Νικολῆς Μανιάτης. Μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, μὲ τὴν μικράν του χειρα εἰς τὴν τσέπην, μὲ τὸ ὅφος ἀνθρώπου διοικήσαντος εἰς δέκα τουλάχιστον μάχας, παρακολουθεῖ τὰς περιπτείας τοῦ ἀγῶνος. Σπανίως κατέθεινεν ἀπὸ τὸ πρόστεγον καὶ τοῦτο, μόνον διὰ νὰ μεταφέρῃ ὅδωρ καὶ γομώσεις διὰ τοὺς πυροβολητὰς καὶ πυριτιδοθολάς εἰς τοὺς ἐκ τῶν θωρακίων* βάλλοντας.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος τουρκικοῦ πυρπολικοῦ φαίνεται τρέχων τρελὸς ἀπὸ χαράν, κραυγάζων ἐπανειλημ- μένως:

—'Απάνω τους, μπουρλοτιέρηδες !

Ἐν τούτοις ἡ «'Αθηνᾶ», φοβηθεῖσα διὰ τὴν τύχην τῶν παραστόλμων πυρπολητῶν, ἔξέρχεται ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ ἔντείνει τὸ πῦρ ! Εἰς μάτην μερικοὶ ναῦται νεύουν* εἰς τὸν μοῦτσον * νὰ κατέλθῃ ! 'Ο μικρὸς εἶναι ἐκεῖ ἐπευφημῶν, κινῶν τὸν σκοῦφον του εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν φοβερὰ ἔκπυρσοκρότησις συγκλο- νίζει τὴν «'Αθηνᾶν» καὶ ἐνσπείρει τὸν θάνατον ἐντὸς αὐτῆς ἐν ἀπὸ τὰ πρῷραία πυροβόλα της διαρραγὲν ἀνατρέπει καὶ πληγώνει σωρείαν ναυτῶν, τοῦ δὲ μικροῦ Νικολῆ πληγώνει τὰς κνήμας. Ἡ «'Αθηνᾶ» ἀδυνατοῦσα νὰ ἔξακολουθήσῃ τὴν μάχην, ἔξέρχεται κατὰ μικρὸν τῆς παρατάξεως, ἐνῷ ἥδη περίπου ἔληγεν ὁ ἀγών...

Ο ἀντιναύαρχος, προσελθὼν πρὸς τοὺς κατακειμένους εἰς τὴν πρῷραν τραυματίας καὶ ἴδων τὴν κατάστασιν τοῦ δυ- στυχοῦς μούτσου, τὸν παίρνει μὲ συμπάθειαν εἰς τὰς ἀγκά- λας του καὶ καλεῖ τὸν χειρουργόν. Ἐκεῖνος προλέγει μετὰ στόμφου* τὸν βέθαιον θάνατον τοῦ τραυματίου, ἀν δὲν ἔκτε- λεσθῇ πάραυτα ἡ ἀποκοπὴ τῶν ποδῶν. 'Ο ναυτόπαις δύμως ἀνθίσταται μετ' ἐνεργητικότητος ἀνδρός. "Οχι, δὲν θέλει νὰ τοῦ κόψουν τὰ πόδια του, ἀπωθεῖ τὸν ιατρόν, ίκετεύει τὸν ναύαρχον :

—Μή, καπετάν Γιώργη μου ! Μή μοῦ κόψετε τὰ ποδαρά- κια μου, κι ἄς πεθάνω !...

Τέλος ὑπερισχύει. 'Ο ναύαρχος συγκινηθεὶς εἶπεν εἰς τὸν ιατρόν: «Μάζεψε τὰ ἔργαλεῖα σου, ἔξοχώτατε !» Καὶ ἔστει- λεν ὑπὸ ἴδιαν του εὐθύνην τὸ παιδὶ εἰς τὴν "Υδραν πρὸς τοὺς ἴδικούς του συγγενεῖς μὲ αὐστηράν ἐντολὴν νὰ φροντίσουν διὰ τὴν θεραπείαν του, ὁσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἴδικοῦ των τέκνου. "Εκτοτε δὲν τὸ ἐπανεῖδε πλέον, οὕτε αἱ περιπέτειαι τοῦ ἀγώνος τὸν ἀφῆκαν νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτοῦ...

3. "Αγνωστος.

Έν εἶτει 1838, ὁ παλαιὸς ἀντιναύαρχος τῆς "Υδρας διετέλει διευθυντὴς τοῦ πολεμικοῦ Ναυστάθμου τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Ἡτο ὥραία ἡμέρα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ὁ γηραιὸς θαλασσόλυκος ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον του μὲ δρθάνοικτα παράθυρα. Ἡ τρέχουσα ὑπηρεσία εἶχε τελειώσει καὶ ὁ παλαίμαχος ναυτικὸς συνωμίλει φιλικῶς μὲ τὸν ὑπασπιστὴν του περὶ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν τῆς δόξης, καθ' ἃς καὶ τὰ παιδία ἀκόμη εἶχον ἡρωισμὸν παλαιῶν πολεμιστῶν. Καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, ὅτι ποτὲ δὲν ἤκουσε τι περὶ τοῦ ἡρωικοῦ ναυτόπαιδος τῆς «'Αθηνᾶς».

Αἴφνης διακόπτεται ἀπὸ φωνὰς προερχομένας ἐκ τοῦ προσαυλίου. Ἔτεινε προσεκτικὸν τὸ οὖς καὶ φράσις ἀπευθυνομένη ἀπὸ κάποιον ἄγνωστον πρὸς τὸν δίοπον τῆς φυλακῆς ἔφθασεν εὐκρινῶς μέχρις αὐτοῦ.

—Σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσῃς ν' ἀνεθῶ!... Θέλω νὰ ἴδω τὸν καπετάν Γιώργη, νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὴν μεγάλην ἐκδούλευσιν, ποὺ μοῦ ἔκαμεν εἰς τὸν Ἀγῶνα!...

Εἶχεν ἀκούσει καὶ ὁ ὑπασπιστής εἰς τὸ νεῦμα* δὲ τοῦ ἀντιναύαρχου κατῆλθε δρομαῖος τὴν κλίμακα, ἐνῷ ὁ Σαχτούρης ἀστράπτως προησθάνετο κάτι τὸ συγκινητικόν, κάτι τὸ εὐχάριστον. Μετὰ δύο λεπτὰ εἰς νέος κύριος, κομψὸς καὶ ζωηρός, εἰσήρχετο ἦ μᾶλλον εἰσώρυμα εἰς τὸ δωμάτιον. Χωρὶς πολλὰς ἐθιμοτυπίας, ἀρπάσας τὴν δεξιὰν τοῦ ναυάρχου τὴν κατεφίλει· καὶ μόλις κατώρθωσε, διακοπτόμενος ἀπὸ τοὺς λυγμούς, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι εἶναι ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μοῦτσος, ὁ τραυματίας τῆς ἔξι τοῦ Κάθο-Πάπα* ναυμαχίας.

Ο διευθυντὴς τοῦ Ναυστάθμου τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ στοργὴν πατρικὴν καὶ πληροφορηθείς, ὅτι ὁ πάλαι ποτὲ μικρὸς μαχητὴς ἦτο τώρα εἰς ἐκ τῶν πλέον εὔπολήπτων Ἐλλήνων ἐμπόρων τοῦ ἔξιωτερικοῦ, ηύχαριστήθη βαθύτατα, ὅτι ἔσωσεν ἔνα ἔντιμον καὶ χρήσιμον ἄνθρωπον.

Πολλὰς ἡμέρας τὸν ἐκράτησεν εἰς τὸν Πόρον, μίαν δὲ ἔξ αὐτῶν, ποὺ συνέπεσε νὰ εἶναι τῶν Χριστουγέννων — καὶ ἡ

ποία μοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ – ἔστρωσεν «ἔν μεγάλῳ τραπέζῃ» εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἡρωισμοῦ τοῦ μικροῦ Ψαριανοῦ δι’ ὅλους τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Πόρου καὶ δι’ ὅλους τοὺς ναυτόπαιδας. Ὑπῆρξε δὲ πρόγυματι διὰ τὴν ὥραίαν νῆσον καὶ τὸ Ναυτικόν μας μοναδικὴ ἐκείνη ἡ πανήγυρις.

Πανηγυρικὸν τεῦχος «Ν. Εστίας» 1934

K. Ράδος

ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

[Κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας πολλοὶ Ἐλληνες, μὴ ἀνεχόμενοι τὰς πιέσεις τῶν κατακτητῶν καὶ αἰσθανόμενοι ἀνδρικὴν ἀγανάκτησιν, ἔφευγον εἰς τὰ βουνά. Ἐκεῖ ἔζων βίον ἐλεύθερον καὶ δὲν ὑπήκοον πλέον εἰς τὰς προσταγὰς τῶν τονούκιων ἀρχῶν. Οὗτοι ὑνομάσθησαν καὶ ἐφ τε εις καὶ ἐθαυμάσιον διὰ τὴν ἀνδρείαν των καὶ ἀπὸ τὸν Ἐλληνας καὶ ἀπὸ τὸν Τούρκον. Τὰ δημοτικὰ ἴσοματα τὰ ὑμνοῦντα τὴν ζωὴν τῶν κλέφτων, τὰ λεγόμενα καὶ ἐφτικα τραγούδια, εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ κοινοῦ τούτου θαυμασμοῦ πρὸς τὸν Ἐλληνας ἥρωας, οἱ ὅποιοι ἀργότερα ἀπειλεσαν τὰς πρώτας ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Δικαίως ἐλέγχθη, ὅτι τὰ κλέφτικα τραγούδια εἶναι χείμαρροι ἀφροισμένοι, ἐνρέοντες ὅχι ἀπὸ ἀνθεώπινα χείλη, ἀλλ’ ἀπὸ τὸν βράχον τῆς Οἴτης καὶ τῆς Οσονῆς.]

1. Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Παιδιά, σὰ θέτε λεθεντιά καὶ κλέφτες νὸ γενῆτε,
ἐμένα νὰ ρωτήσετε νὰ σᾶς ὅμολογήσω
τῆς κλεφτουργιᾶς τὰ βάσανα καὶ τῶν κλεφτῶν τὰ ντέρτια*.
Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμεν ἔμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!
Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε.
Ολημερίς τὸν πόλεμο, τὴ νύχτα καραούλι*.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστὸ ψωμὶ δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα,
τὸν ὑπνο δὲν ἔχόρτασα, τοῦ ὑπνου τὴ γλυκάδα,
τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα.

2. ΤΑ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

-- Βασίλη, κάτσε φρόνιμα, νὰ γίνης νοικοκύρης,
γιὰ ν’ ἀποκτήσης πρόσβατα, ζευγάρια κι ἀγελάδες,
χωριά κι ἀμπελοχώραφα, κοπέλια* νὰ δουλεύουν.

— Μάνα μου, έγώ δὲν κάθομαι νὰ γίνω νοικοκύρης,
νὰ κάμω ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν
καὶ νάμαι σκλάβος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι στοὺς γερόντους.
Φέρε μου τ' ἀλαφρὶ σπαθὶ καὶ τὸ βαριὸ τουφέκι,
νὰ πεταχτῷ σὰν τὸ πουλὶ ψηλὰ στὰ κορφοθούνια,
νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, νὰ περπατήσω λόγγους*,
νὰ βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιατάκια καπετάνιων
καὶ νὰ σουρίξω κλέφτικα νὰ σμίξω τοὺς συντρόφους,
ποὺ πολεμοῦν μὲ τὴν Τουρκιὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀρβανίτες.

Πουρνὸ* φιλεῖ τὴ μάνα του, πουρνὸ ξεπροθοδιέται.

— Γειά σας, βουνά, μὲ τοὺς γκρεμούς, λαγκάδια μὲ τὶς πάχνες.
— Καλῶς το τ' ἄξιο τὸ παιδὶ καὶ τ' ἄξιο παλικάρι!

3. ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιὰ τῶν Κολοκοτρωναίων,
πόχουν τ' ἀστῆμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες*,
τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξι τὰ τσαπράζια*.
ὅποὺ δὲν καταδέχονται τὴ γῆ νὰ τὴν πατήσουν.
Καθάλα τρῶνε τὸ ψωμί, καθάλα πολεμᾶνε,
καθάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καθάλα προσκυνᾶνε,
καθάλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
Φλωριά* ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριὰ ρίχνουν στοὺς ἄγιους
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.
— Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια!

Δημοτικὰ

4. Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.
Τὸν ὕπνο δὲν ἔχόρτασα καὶ τώρ' ἀποσταμένος
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου.
Βρύσῃ τὸ αἷμα τόχυσσα, σταλαματιὰ δὲ μένει.
Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαρὶ ἀπ' τὸ λόγγο*,

νάναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νάναι ἀνθούς γεμάτο
καὶ στρῶστε τὸ κρεβάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.
Ποιός ξέρει ἀπὸ τὸ μνῆμα μου τὶ δὲντρο θὰ φυτρώσῃ!
Κι ἀν̄ ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἵσκιο του ἀποκάτω
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικαριά μου.
Κι ἀν̄ κυπαρίσσι ὅμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα του νὰ παίρνουν,
νὰ πλένουν τὶς λαθωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.

"Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀντρειά μου.
Ὕπρηθε κι ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
Τ' ἀντρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.
Σταθῆτ' ἔδω τριγύρω μου, σταθῆτ' ἔδω σιμά μου,
τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχή μου.
Κι ἔν̄ ἀπὸ σᾶς τὸ νιώτερο, ἀς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
ἀς πάρη τὸ ντουφέκι μου, τ' ἀξιο μου καριοφίλι
κι ἀς μοῦ τὸ ρίξη τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἀς σκούξη*:
«Ο γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Θ' ἀναστενάξ̄ ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξ̄ ὁ βράχος.
Θὰ βαργαμήσουν* τὰ στοιχειά, οἱ βρύσες θὰ θολώσουν
καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περνᾶ δροσάτο,
θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σθηστῇ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του,
γιὰ νὰ μὴν πάρη τὴ βοὴ ἀθελα καὶ τὴ φέρη
καὶ τήνε μάθῃ ὁ "Ολυμπος καὶ τὴν ἀκούση ὁ Πίνδος
καὶ λιώσουνε τὰ χιόνια του καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴ ράχη
καὶ ρίξε τὸ ντουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοὴ του.

"Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νάτανε ζαρκάδι,
ψηλὰ στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φορὲς φωνάζει:
«Ο γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Κι ἔκει π' ἀντιθούσανε οἱ βράχοι, τὰ λαγκάδια,

ρίχνει τὴν πρώτη ντουφεκιὰ κι ἔπειτα δευτερώνει· στὴν τρίτη καὶ τὴν ὑστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι βροντᾶ, μουγκρίζει σὰ θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει, φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαθωμένο, πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸ γκρεμνό, χάνεται, πάει, πάει.

"Ακουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοὴ μὲς στὸ βαθὺ τὸν ὑπνο· τ' ἀχνό του χείλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...

'Ο γερο - Δῆμος πέθανε, ὁ γερο - Δῆμος πάει!

Τ' ἀντρειωμένου ἡ ψυχή, τοῦ φοθεροῦ τοῦ Κλέφτη, μὲ τὴ βοὴ τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται, ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σθηῶνται, πᾶνε.

«Μνημόσυνα»

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

"Οταν ἀποφασίσανε οἱ "Ελληνες νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ ἀρπάξανε τὰ ὅπλα, ἔτυχε ὁ φοθερὸς Ὁδυσσεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρούτσου, νὰ πολιορκῇ τὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀιθηνῶν, ὃπου εὑρίσκοντο κλεισμένοι οἱ Τοῦρκοι καὶ τὴν ὑπερασπίζοντο μὲ μεγάλη καρτεροψυχίᾳ.

Τότε οὕτε οἱ ἴδιοι μας εἶχαν ἀκόμη ἀρνηθῆ τὴ φουστανέλα, οὕτε οἱ Τοῦρκοι εἶχαν λάθει τὸ νέο βάπτισμα, ὃπου ἡθέλησε νὰ τοὺς δώσῃ ἡ Εύρωπη ὁ πόλεμος ἐγίνετο καθὼς εἰς τὸν καιρὸ τοῦ Ὁμήρου. Μάλιστα στὶς πολιορκίες προχωροῦσε ἀργά. Οἱ ἄνθρωποι ἐσκοτώνοντο μὲ τὴν ἡσυχία τοὺς, δὲν ἔγνωρίζοντο ὅλα ἐκεῖνα τὰ καταστρεπτικὰ μέσα, ὃπου ἡ φιλανθρωπία τῶν ἀνθρώπων ηὗρε μετὰ ταῦτα, καὶ δὲν ἦτο σπάνιο νὰ βλέπης τὰ ἐνάντια χέρια σταυρωμένα καὶ ἀνεργαδιὰ τὴν ἔλλειψη ἀπὸ πολεμεφόδια. Κάτι παρόμοιο θὰ συνέβαινε βέθαια καὶ τὴν ἡμέρα, ὃπου ἔτυχε τὸ ἀκόλουθο περιστατικό.

"Ἐξύπνησαν κάποια παλικάρια τοῦ Ὁδυσσέως πρωὶ πρωὶ καὶ ρίχνοντας κατὰ τύχη τὰ μάτια ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολη, ριδοκόκκινη ἀπὸ τὸ πρῶτο γλυκοχάραγμα, ἔμειναν ἐκστα-

τικοὶ βλέποντας τοὺς Τούρκους ἀνεθασμένους ἐπάνω εἰς τὸν Παρθενώνα καὶ μὲ μεγάλη βίᾳ νὰ χαλοῦν τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα μνημεῖα. Τόσο παράξενη καὶ ἀκατανόητη τοὺς ἐφάνη τέτοια ἀνωφελής βαρθαρότης, ὅπου ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Ὀδυσσέα.

Αφοῦ δὲ στρατηγὸς βεβαιῶθηκε μὲ τὰ μάτια του, ἀπόλυτε τρία τέσσαρα ἀπὸ τὰ παλικάρια του νὰ πλησιάσουν στὴν Ἀκρόπολη καὶ νὰ ρωτήσουν τοὺς Τούρκους, διατὶ ἔδειχναν τέτοια ἀγριότητα στὰ μάρμαρα, τὰ ὅποια δὲν τοὺς προξενοῦσαν καμιὰ βλάβη.

Πέταξαν μὲ μιᾶς ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἔφεραν στὸ στρατηγὸ τὴν ἀπόκριση, ὅτι οἱ Τούρκοι μὴν ἔχοντας ἄλλο μολύβι, διὰ νὰ χύσουν βόλια καὶ ξέροντας, ὅτι μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα εύρισκετο τοῦτο τὸ μέταλλο, χυμένο ἐπίτηδες, διὰ νὰ δίνῃ δύναμη καὶ σταθερότητα, εἶχαν ἀποφασίσει νὰ προστρέξουν εἰς ἐκεῖνο τὸ χαλασμό, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἔξακολουθήσουν τὸν πόλεμο.

Τέτοια ἀπόκριση προξένησε μεγάλη ἀπελπισία εἰς τοὺς "Ελληνες καὶ ἀφοῦ ἐστοχάστηκαν τὶ νὰ πράξουν, διὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου των, ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀποφάσισαν νὰ μηνύσουν εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους νὰ πάυσουν τὴν καταστροφὴ καὶ ἥσαν ἔτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἔχρειάζετο διὰ τὴν ὑπεράσπισή τους. "Ετσι καὶ ἔγινε.

"Ἐτρεξαν οἱ Τούρκοι καὶ οἱ "Ελληνες ἔξαγόρασαν μὲ τὸ αἷμα τους, δίνοντας εἰς τοὺς ἔχθρους βόλια, διὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν, τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα, τὰ ὅποια ἥσαν προωρισμένα νὰ ζήσουν, διὰ νὰ ἴδουν καὶ πάλιν ἀναστημένο ὀλόγυρά τους ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἀπὸ τοὺς τόσους αἰῶνες ἐφαίνετο βυθισμένο σὲ λήθαργο.

"Ἄξιοθαύμαστο παράδειγμα ἀρετῆς, γενναιότητος καὶ ζῆλου διὰ τὴν πατρίδα! Ἡ διαγωγὴ ἐκείνη τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρούτσου τὸν ἀπαθανατίζει περισσότερο ἀπὸ ὅλα του τὰ ἀνδραγαθήματα, τὸν καθαρίζει ἀπὸ κάθε τυχὸν ἀμάρτημα, ἀπαθανατίζει καὶ τὸ ἔθνος, ὅπου ἔχει νὰ διηγηθῇ τέτοιες ἴστοριες..

«Ἐργα,» τόμος Β'

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Η 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τέτοιαν ἡμέρα διάλεξεν ἡ σπλαχνικὴ Μαρία
νὰ εἰπῇ στὸν Κύριο τοῦ Παντός, ποὺ τ' ἄψυχα ἐμψυχώνει:
«Κοίτα στὴ γῆ τοὺς Χριστιανούς, ποὺ μὲ ἀπειρη λατρεία
ἐμὲ γιορτάζουν σήμερα, πόση σκλαβιὰ πλακώνει!»

Καὶ πνεῦμα θεῖο χύθηκε μεμιᾶς εἰς τὴν ἀγία
ψυχὴ τοῦ ἐνδόξου Γερμανοῦ, π' ἀτρόμητος ἀπλώνει
τὸ ξακουστὸ τὸ Λάθαρο κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
πρῶτος προσείνει ἀγωνιστὴς καὶ πρῶτος ξεσπαθώνει.

Φεύγουν ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς οἱ Τοῦρκοι τρομαγμένοι,
ἐνῷ προσφέρει ὁ Γερμανὸς κι ἡχολογοῦν οἱ ἄλλοι
τὸν ὅρκο, π' ὅλην ἔσεισε βαθιὰ τὴν οἰκουμένη.

Μέρα γλυκιά, μέρα λαμπρή, μέρα χαριτωμένη!
Κάθε φορὰ ποὺ ἡ λάμψη σου στὴν ἐκκλησιὰ προσβάλλει,
πάντα μὲ δάφνη ἐλεύθερη θὰ τὴν ἰδῆς σπαρμένη.

«Ἐθνικαι εἰκόνες»

Γεώργιος Μαρτινέλλης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἡπείρου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φρον-
τὶς τῆς Πατρίδος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ποὺ ἀπετίναξε τὰ δεσμά
της. Ἀλλὰ ἡ μοῖρα μόλις τὸ 1912—1913 ἐπέτρεψε νὰ πρα-
γματοποιηθῇ ὁ φλογερὸς αὐτὸς πόθος ἐλευθέρων καὶ σκλά-
βων Ἐλλήνων.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰς καθημερινὰς μάχας καὶ τὰ
ἀναρίθμητα ἥρωϊκὰ ἐπεισόδια ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπάνω εἰς
τὰ βουνά καὶ μέσα εἰς τὰς χαράδρας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν
Ίωαννίνων, ἡ ὅποια ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλω-
μένην Ἡπειρον.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ πιαραλείψω, μικροί μου φίλοι, μίαν
ἀρετὴν τοῦ "Ἐλληνος στρατιώτου, ἡ ὅποια πρὸ πάντων ἀνε-
δείχθη κατὰ τὸν μακρὸν καὶ ἐπίπονον αὐτὸν ἀγῶνα. Καὶ ἡ
ἀρετὴ αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερία.

Ο έλληνικός στρατός, ό όποιος έμάχετο εἰς τὴν Ἡπειρον, δὲν ἀντιμετώπιζε μόνον ἔχθρὸν ἴσχυρόν, μάχιμον καὶ ἀνδρείον. Ἐπολέμει ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἄλλου ἔχθροῦ ἀοράτου καὶ φοβερωτέρου, δηλαδὴ ἐναντίον αὐτῆς τῆς Φύσεως, τὴν ὅποιαν εἰς τὸ τέλος ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσε.

Τὸ κλῖμα εἰς τὴν ὁρεινὴν αὐτὴν χώραν δὲν εἶναι συνήθως εὔκρατον· κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες ἀφθονοῦν, τὸ δὲ ψῦχος εἶναι δριψὺ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου.

Καὶ ὁ χειμῶν τοῦ 1912 ἦλθε πολὺ ἄγριος. Κατὰ τὸ διάστημα τριῶν περίπου μηνῶν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου μέχρι τῆς δοξασμένης ἡμέρας τῆς 21 Φεβρουαρίου, ποὺ ἡ σημαία τῆς ἑλευθερίας ἐκυμάτισεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, αἱ ραγδαῖαι βροχαί, αἱ θύελλαι, αἱ χιόνες καὶ τὸ δριμύτατον ψῦχος ἐπεκράτουν σχεδὸν συνεχῶς.

Ἡ θέσις τῶν στρατιωτῶν μας ἀπένοιτι τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσπολεμήτου αὐτοῦ ἔχθροῦ ὑπῆρξε δεινή. Τραγικὴ ἴδιως ἦτο ἡ δοκιμασία, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπεβάλλοντο οἱ ἀνδρες τῶν προφυλακῶν.

Ἐμενον ἐκεῖ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς βράχους καὶ μέσα εἰς χαράδρας, εἰς πρόχειρα ὁχυρώματα, χωρὶς στέγην, βρεγμένοι, παγωμένοι, συνήθως δὲ καὶ νηστικοί. Διότι δὲ πιστισμός των ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ ἔχθρικὸν πυροβολικὸν ἀδιακόπως ἐσάρωνε τὰ πάντα. Καὶ τὸ χειρότερον, ἔμενον ἄυπνοι, διότι ἥσαν ἡναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν καὶ τὴν νύκτα ἔνεκα τῶν συνεχῶν αἰφνιδιασμῶν τοῦ ἔχθροῦ.

Παγωμένοι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνάπτουν πυράς, διὰ νὰ θερμανθοῦν, διότι ἡ λάμψις των θάρρησίμευεν ὡς στόχος ἀσφαλῆς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἔχθροῦ, μόλις εὔρισκον ἀνάπτουσιν ἐπάνω εἰς τὰ ὑγρὰ χώματα ἢ εἰς τὰ χιόνια. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τραυματίαι ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιμένουν πολλὰς ὥρας χωρὶς γογγυσμούς ἢ διαμαρτυρίας, ἔως ὅτου γίνῃ δυνατόν νὰ μεταφερθοῦν μὲ πολλὰς προφυλάξεις εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον.

Καὶ τὰς κακουχίας αὐτὰς τὰς ὑπερανθρώπους καὶ τὰς στερήσεις ὑπέφεραν μὲ ἡρωικὴν καρτερίαν ἀνδρες ὅχι σκλη-

ραγωγημένοι, ἀλλὰ συνηθισμένοι πολλάκις εἰς τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν ἄνεσιν. Ἡ ἀδαμάντινος ψυχή των ἔμενεν ἀλύγιστος, καὶ δταν ἀκόμη τὸ σῶμα ἐκάμπτετο διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τούς κόπους καὶ τὰς ἀγρυπνίας.

Πῶς οἱ μέχρι τῆς χθὲς ἀβροδίαιτοι* ἔγιναν διὰ μιᾶς Σπαρτιάται τοῦ Λεωνίδα ἢ παλαιμάχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου; Μόνον ἡ Πίστις καὶ ἡ ὑπέροχος φιλοπατρία, τὴν ὁποίαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχει τὸ προνόμοιον νὰ ἐγκλείῃ ἡ γῆ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, δύνανται νὰ κάμουν παρόμοια θαύματα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ τὰ ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ιδίων μαρτύρων τῆς ἀθανάτου ἐποποίιας, διὰ ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Ἡπείρου. Πρὸς τοῦτο σταχυολογῶ μερικάς περικοπάς, ἐξ ὅσων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας.

«Τὴν ἡμέραν ὅσοι εὑρίσκοντο εἰς τὰς προφυλακάς, μένουν διαρκῶς κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ προχώματα. Οὔτε σηκώνονται ἐπάνω οὕτε κυκλοφοροῦν διόλου. Οἱ ἄλλοι εὑρίσκονται ὀπίσω εἰς τὰ ὑψώματα. Πέραν εἰς τὴν γραμμὴν τὰ πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά.

»Ἐκεῖ ὅμως — εἰς τὰς προφυλακάς — κοιμώμεθα μὲ τὰ ἀντίσκηνα καὶ μὲ τὰς κουβέρτας μας ὡς στέγην. Βοηθοῦν καὶ τὰ πουρνάρια καὶ αἱ πέτραι, ὅπου μένομεν. "Οταν βρέχῃ, τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἐπίσης, δταν χιονίζῃ. Ἐπανειλημμένως τὸ χιόνι ἔχει σκεπάσει καὶ ἡμᾶς καὶ τ' ἀντίσκηνά μας.

»Ο στρατός μας ζῇ, κυκλοφορεῖ, πολεμεῖ ἐπάνω εἰς ἔνα λευκὸν ἀπέραντον τάπητα.

»Καὶ ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὰς ἐφεδρείας ἢ εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν μετριάζουν τὴν κακουχίαν τοῦ ψύχους μὲ τὴν φωτιάν, ἢ δποία νυχθημερὸν καίει. Εἰς τὰς προφυλακάς ὅμως οὔτε φωτιάν ἥμποροῦν ν' ἀνάψουν οὕτε τ' ἀντίσκηνά των νὰ στήσουν. Ἐκεῖ διὰ στρῶμα καὶ διὰ σκέπασμα ἔχουν μόνον καὶ διαρκῶς τὸ χιόνι!

»Τὴν νύκτα ἔρχονται καὶ μᾶς φέρουν ἔως τὰς προφυλακὰς τὴν κουραμάνων καὶ τὸ συσσίτιον. Πρέπει νὰ σημειώσετε, δtti δὲν μαγειρεύουν κοντὰ εἰς τὰς γραμμάς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωτὶ καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἔτσι δίδεται στόχος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἔχθροῦ. Μαγειρεύουν εἰς μακρινὰ μέρη ἀφανῆ. "Ενεκα τούτου βραδύνει νὰ ἔλθῃ τὸ συσσίτιον εἰς τὰς προφυλακάς, δταν τὸ πῦρ εἶναι σφοδρὸν ἐκ μέρους τοῦ ἔχθροῦ. 'Εννοεῖται, δtti βρέχεται συχνὰ ἡ κουραμάνα καὶ τὸ συσσίτιον καὶ χαλοῦν».«

»Ιδοὺ καὶ μερικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς των εὔθυμων...«

«Κουβεντιάζομε στὶς προφυλακές διαφράγματα μὲ τοὺς Ἀρβανίτες. Τοὺς λέμε νὰ παραδοθοῦν. Μᾶς λένε καὶ αὐτοὶ τὰ ἵδια. Τοὺς λέμε ύστερα, δti θὰ πάρωμε τὰ Γιάννινα. Δὲ θὰ τὰ πάρετε! Μᾶς ἀπαντοῦν. 'Εμεῖς ἐπιμένομε, πῶς θὰ τὰ πάρωμε. Μᾶς βρίζουν τότε· ἐμεῖς τοὺς κοροϊδεύομε· κι ἔτσι περνᾶ ἡ ὥρα...»

»Εἶναι ώραία, δταν καμιὰ φορὰ τὴ νύχτα ρίχνῃ τὸ πυροβολικό. Εἶναι πανόραμα οἱ φωτιές του. "Επειτα ἀκοῦς καὶ βουίζουν οἱ λαγκαδιές καὶ ἀκούονται σὰ μουγκρητὰ ἀπὸ μακριὰ οἱ κρότοι του.«

»Ωραία εἶναι ἀκόμη καὶ δταν εἶναι ήσυχία. Σιγοτραγουδοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τραγουδοῦν ἀμανέδες ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ Τούρκοι.«

Η ἴστορία τῶν ἑλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τὰ ἵδια χρώματα ποικίλλεται πάντοτε· διότι ὁ χαρακτὴρ τῆς ἰσχυρᾶς ἑλληνικῆς φυλῆς μένει ἀναλοίωτος· τουλάχιστον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ γνωρίσματα.

Τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους ἀντήλλασσον οἱ Ἀχαιοὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος μὲ τοὺς Τρῶας εἰς τὰ τείχη τοῦ Ἰλίου. Τοὺς αὐτοὺς ἀστεϊσμοὺς ἀντήλλασσον οἱ ἡρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου μὲ τοὺς Ἀραβαῖς τοῦ Ἰμπραῆμ, οἱ ἡρωικοὶ ὑπερρασπισταὶ τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς Τουρκαλβανούς τοῦ Κιουταχῆ*.«

»Άλλ' ἡ ἀγία ἡμέρα τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐσκόρπισε χαράν καὶ εὐφροσύνην. "Ο,τι ἔγινεν εἰς

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Εύζωνοι έορτάζοντες τὸ Πάσχα εἰς τοὺς στρατῶνας.

(Φωτογραφία Νέλλης)

τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον αὐτὴν ἡμέραν, ἡ ὅποια εἶδε τὴν Ἐλευθερίαν νὰ στήνῃ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ θρυλικὰ Ἰωάννινα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφῇ.

Ο ἐνθουσιασμός, ὁ ὅποιος κατέλαβε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, ἥτο ὁ μυριόστομος στεναγμὸς ἀνακουφίσεως, ὁ ὅποιος ἔχαιρετιζε τὸ θριαμβευτικὸν τέρμα τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγώνος.

Τὰ κατημένα τὰ παιδιά — τὰ ὅποῖα τόσους μῆνας ὑπέφεραν, ἐκρύωσαν, ἐπάγωσαν, ἥσθιενσαν — ἐπολέμησαν ὡς μυθικοὶ ἥρωες, διὰ νὰ δώσουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν σκλαβομένην Ἡπειρον. Εἶπαν, ὅτι θὰ πάρουν τὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἐπῆραν! Δι’ αὐτὸν καὶ ἡ χαρὰ ὅλων τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων εἶναι ἀνέκφραστος.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἔως χθὲς ὑποδούλων, ἀρχοντικούς καὶ ταπεινούς, ἡ χαρὰ δὲν ἥτο μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασεν ἡ ἐλευθέρα Πατρίς.

Απὸ τὰς σκηνάς, αἱ ὅποιαι ἔγιναν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μία πρὸ πάντων ὑπερέχει διὰ τὸ δραματικὸν μεγαλεῖον της καὶ δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς διὰ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὅποιαν καὶ ἀναφέρω.

Τὴν στιγμὴν ποὺ εἰσήρχοντο εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πόλιν οἱ ὑπερήφανοι νικηταί, εἰς ἐκ τῶν κατοίκων, πατριώτης, ἀφοῦ ὥρμησεν, ἥρπασε τὸν πόδα τοῦ ἵππου ἐνὸς τῶν εἰσερχομένων Ἑλλήνων προσκόπων ἴππεων ἀφήρεσαν ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τὸ πέταλον τοῦ ζώου, ἔτρεξεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γηραιοῦ πατρός του. Καὶ ἀφοῦ ἐπυροθόλησε διὰ τοῦ περιστρόφου του εἰς τὸν ἀέρα, ἐφώναξε συγκινημένος.

—Πατέρα, τὸ χῶμα ποὺ κοιμᾶσαι, ἔγινε
ἔλληνικό!

Καὶ θὰ ἤκουσε βεβαίως ὁ κοιμῶμενος γέρων τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα καὶ τοὺς ἀνασταόμους πυροβολισμούς, καὶ θὰ ἐσκίρτησεν εἰς τὸ μνῆμα του, διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ψαλμός:

«Ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπεινωμένα...» [Ψαλμὸς Νοτίχ. 10]

«Νῖκαι κατὰ βαροβάθω»

X. "Αννινος. (Διασκευὴ Ν.Α.Κ.)

ΣΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Μπροστά στὸ κάστρο τὸ τρανό, ποὺ φράζει του τὸ δρόμο
καὶ σπέρνει μπρός τὸ χαλασμὸ καὶ γύρω του τὸν τρόμο,
ὅ γιὸς τοῦ Ρήγα πολεμᾶ νὰ τὸ ξεθεμελιώσῃ,
νὰ μπῆ στὰ μαῦρα Γιάννενα, πνοὴ ζωῆς νὰ δώσῃ
στῆς λίμνης τὴν κοιμούμενή Κυρὰ τὴ μαγεμένη.

Μὰ εἶναι τὸ κάστρο Δράκοντας κι οἱ τοῖχοι στοιχειωμένοι...

Ξάφνω τὸ βασιλόπουλο σέρνει φωνὴ στὸ κάστρο:

— Κάστρο, κι ἀν εἶσαι Δράκοντας, τῆς μέρας εἶμαι τ' ἄστρο,
τοῦ Ρήγα γιός, τῆς Μοίρας γιός. Κι εἶναι γραφτό σου, τέρας,
νὰ πάρη ἀπὸ τὸ χέρι μου τὰ λέπια σου δὲ ἀγέρας!

Ρίχνεται ὁ Ρήγας τοῦ στοιχειοῦ καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ ἀνθρώπου.
Τρεῖς μῆνες ἔτσι πολεμοῦν στὸ ἀλώνι τοῦ ἔρμου τόπου.

Κι ἀπά στοὺς τρεῖς κάποιαν αὐγὴ καὶ κάποιαν ὅγια μέρα,
ποὺ χαμηλῶναν οἱ οὐρανοὶ κατὰ τὴ γῆ ἐδῶ πέρα
κι δὲ "Αδης εἶχε Ἀνάσταση κι δὲ κόσμος πανηγύρι,
τὴν ὥρα ὅποὺ δὲ Ὁρίονας*" πάει λαμπρὸς νὰ γύρη,
καθὼς ποὺ πέφτει ἀπάντεχα καὶ ποὺ ψοφάει δὲ ἀγέρας,
σ' ἔναν ἀπέραντο σπασμὸ παράδωσε τὸ τέρας.

Πάει ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τοῦ Ἀλῆ τὸ μίσος πάει.

Καὶ νὰ στῆς λίμνης τὸ βυθὸ ἡ ὥρια Κυρὰ ξυπνάει.

Τοῦ Ρήγα γιέ, τῆς Μοίρας γιέ, χρυσὲ σὰν καλοσύνη,
δικά σου εἶναι τὰ Γιάννενα μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

«Τραγούδια τοῦ Λυτρωμοῦ»

"Αγγελος Σημηριώτης

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὔτὸ εἶναι τὸ ἵερὸ πανὶ τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ἔαστερο οὐρανό,
ποὺ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὄλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὔτὸ εἶναι τὸ ἵερὸ πανὶ, ποὺ ὅταν περνάῃ μπροστά μας,
ὑγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾶ ἡ καρδιά μας.

Δέν είναι ή αύρα, πού ἔρχεται γλυκά νά τὸ χαῖδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ή αύρα ή σιγανή,
είναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, πού ὁρμάει νά ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τόκαμε χλαμύδα
καὶ ζῆ σ' αὐτὸ καὶ πάλεται ὀλόκληρη ή Πατρίδα.

Είναι ή Σημαία! Τὴ βλόγησαν παπάδες μ' ἄσπρα γένεια
μὲς στῆς σκλαβιᾶς τὸ τρίσθαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό·
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της κι οἱ κόρες
τὴ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.

Σὰ βόρειο σέλας ὁστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔθδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα...

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν» 1917

Στέφανος Δάφνης

ΕΘΝΙΚΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Σκορποῦσε σπάταλα χρυσάφι ὁ ἀττικὸς ἥλιος ἐκεῖνο τὸ
πρωί, ὅταν ἀντίκρισα τὴ μικρὴ φάλαγγα, "Ἡτανε τριάντα πε-
ρίπου ἐπαρχιῶτες μαθηταὶ μὲ τὸ δάσκαλό τους καὶ πήγαιναν
ἀργὰ στὸ πεζοδρόμιο, ἀνεβαίνοντας τὴν κεντρικὴ λεωφόρο.

Μὲ τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας στὴν ὄψη, μὲ τὸ δέξ καὶ παρα-
τηρητικὸ βλέμμα τοῦ ἐπαρχιῶτη, μὲ τὴ δροσιά, τὴ χάρη, τὴν
ἀφέλεια, ποὺ συγχωρεῖ τὸ χάζεμα, βάδιζαν ἥσυχοι κι εὔχα-
ριστημένοι. Βάδιζαν ὅμως σηκώνοντας, γυρίζοντας, κάμπιτον-
τας ἐπάνω, κάτω, πίσω τὰ κεφάλια. 'Ο κεντρικὸς δρόμος τῆς
μεγαλοπόλεως, ποὺ σφύζει ἀπὸ ζωή, ἀποτελοῦσε γιὰ τὰ
ἀγγαλτα βλαστάρια τῆς ἐπαρχίας πρωτοφανὲς ἀλλὰ καὶ
ἀπολαυστικὸ θέαμα.

Τοὺς παρακολούθησα."Εὗλεπα τὸ θαυμασμὸ ἔκδηλο στὶς
παιδικὲς μορφές, τὸν ἐνθουσιασμὸ δλοφάνερο. Δὲν θὰ ίκανο-
ποιόνταν στὰ παιδιά μόνο ἡ περιέργεια, ἀλλὰ ἀσφαλῶς θὰ
θεραπεύονταν καὶ ὁ ἐθνικὸς ἐγωισμός. Βλέπανε, ὅτι ἡ 'Αθή-
να, ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου, είναι πραγματικὰ
μιὰ πόλη ὡραία καὶ πολιτισμένη, ἡ πρώτη σ' ὅλη τὴν 'Ανατολή.

Καὶ προχωροῦσε ἡ μαθητικὴ συνοδεία ἀργὰ ἀργὰ πρὸς τὰ ἐπάνω, κινώντας λίγο καὶ τὴν περιέργεια τοῦ κόσμου. "Εθλεπα τὸ δάσκαλο, σοθαρὸ καὶ σεβαστὸ κύριο, κάθε τόσο νὰ δίνῃ ὅδηγίες στὸν ἐπικεφαλῆς μεγαλύτερο μαθητή, ποὺ δὲ θὰ ἥτανε ἀκόμη δεκατεσσάρω χρονῶ.

Σκέφτηκα: «Ποῦ νὰ πηγαίνουν ἀραγε;»

Τὴν ἴδια στιγμὴ διέκρινα τὸν πιὸ μικρὸ μαθητὴ νὰ κρατᾷ ἔνα στεφάνι ἀπὸ δάφνες καὶ ἄνθη. Κάτι φαντάστηκα καὶ ἐτάχυνα τὸ βῆμα.

"Εφτασε δὲ ὅμιλος στὴν ἄκρη τῆς πλατείας. Τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν μονομιᾶς ἀγκάλιασσαν τὸν ἐπιθλητικὸ ὅγκο τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων καὶ τὸ γραφικὸ περιθάλλον γύρω. Μεγαλόπρεπη ἡ ἴστορικὴ πραγματικότητα γέμισε τὴν ψυχή τους ἀπὸ θαυμασμῷ· γοήτεψε!

Λίγο σὰ χαμένοι βάδισαν ἀκόμη, διάσχισαν κάθετα τὸν πλατύ δρόμο καὶ σταμάτησαν στὸ πρῶτο μαρμάρινο κράσπεδο τοῦ περιθόλου. Ἡ πρώτη χαρὰ καὶ γοητεία ἀπὸ τὰ παιδικὰ πρόσωπα σθήστηκε, χάθηκε. Ξεχώρισα τὰ βλέμματα ὑγρὰ καὶ ταραγμένα νὰ διατρέχουν τὰ ὅγκώδη μάρμαρα, νὰ ἔξετάζουν τὶς ἀστραφτερὲς ἐντειχισμένες ἀσπίδες, τὶς ὠραῖες πρασιές, τὰ θλιμένα κυπαρίσσια καὶ ὅλο τέλος τὸ χῶρο τοῦ 'Α γ ν ώ σ τ ο υ Σ τ ρ α τ i ω τ ο υ. "Ενα μόνο δὲ φαινόταν ἀπὸ κεῖ. Γι' αὐτὸ κινήθηκαν λίγο ἀκόμη. Τότε ἀνατριχιάζοντας ἀντίκρυσαν στὰ μαρμάρινα στέρνα τοῦ περιθόλου ἔκτυπο, ξαπλωμένο ἔνα σῶμα πολεμιστοῦ: Τὸ Σῶμα - Σύμβολο ὅλων τῶν Ἐλλήνων, ὅσοι στὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια πρόσφεραν στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες τὸ κορμί τους τὸ ἵδιο, γιὰ νὰ θεμελιωθῇ ἐπάνω του τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας μας.

Φαντάζομαι, δtti ἀργότερα στὴν ἐπαρχία τὰ ἵδια τὰ παιδιά δὲ θὰ μπόρεσαν νὰ περιγράψουν στοὺς φίλους τους ποιὰ ἀναστάτωση δημιουργήθηκε μέσα τους ἀπὸ τὸ ὅραμα· τόσο θάμπωμα καὶ τόση ταραχὴ ἔδειξαν τὴν δύρα ἐκείνη τὰ πρόσωπά τους.

Νέα προτροπὴ τοῦ δασκάλου ἔκανε τοὺς μαθητὰς νὰ πατήσουν τὸ λευκὸ δάπεδο καὶ νὰ πλησιάσουν περισσότερο. Στὴ νέα θέση παρατάχτηκαν σ' ἔνα στοῖχο δεξιά.

Άριστερά τους στέκονται άκινητοι, άγαλματα μᾶλλον παρά ζωντανά σώματα, έφτα λεθεντόσωμοι εύζωνοι.

Συγκινημένος πλησίασα κι έγώ. Ήταν έκει κι άλλοι περίεργοι.

Στό παράγγελμα «προσοχή!», γυρίζοντας είδα τὸν μαθητάκω μὲ τὸ στεφάνι νὰ ξεκόθη καὶ νὰ προχωρῇ μ' ἀμηχανία πρὸς τὸ βωμό. Ἀντηχοῦσαν οἱ κτύποι τῶν βηματισμῶν του μὲ ζωηρὴ ἀπήχηση σ' ὅλων τὶς καρδιές. Ἐφτασε. Στάθηκε. Καὶ ἐνῶ, χαιρετώντας, ἔσκυψε ν' ἀποθέσῃ τὸ σεβασμὸ τῆς νεότητας ἐμπρὸς στὶς θυσίες τόσων γενεῶν, οἱ εύζωνοι, σὰν αὐτόματα, παρουσιάσανε ὅπλα.

Ολοι ὅσοι παράστεκαν, ὅλοι, μαθηταὶ καὶ περιπατηταὶ, βουθοί, ἀναταραγμένοι, χαιρέτησαν.

Λίγες στιγμές ἔπειτα ὁ μικρὸς ξαναθρῆκε τὴ γραμμὴ του καὶ οἱ φρουροὶ τὴν ἀκινησία τους.

Τώρα, ἀσκεπής ἀκόμη, βγῆκε μπρὸς ὁ δάσκαλος τῶν παιδῶν. Στὴν ἀρχὴ ἡ φωνὴ του ἀκούστηκε βραχινή, ὕστερα ἀπόχτησε καθαρότητα καὶ παλμό. Μίλησε μὲ λόγια θερμά. Καὶ εἶπε στοὺς μικροὺς γιὰ τοὺς πολέμους μας, γιὰ τὶς θυσίες μας, γιὰ αὐτοθυσίες καὶ καθήκοντα πρὸς τὴν κοινὴ μας Μητέρα.

Θεώρησα τὸν ἔαυτό μου εύτυχισμένο καὶ γιὰ τὸ συγκινητικὸ θέαμα καὶ γιατὶ ἄκουσα τὸν ἄγνωστο δάσκαλο, τὸν ἀφανῆ Νεοέλληνα ἥρωα, ποὺ στὰ νεώτερα χρόνια, προτοῦ ἀκόμη ἀρχίσουν οἱ ἔθνικοι μας ἀγῶνες, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἔξορμητής σ' ἐνθουσιασμὸ καὶ πίστη.

Λίγο ὕστερα ἡ μικρὴ φάλαγγα ἀποσύρθηκε καὶ χάθηκε πρὸς τὸ δάσος τοῦ Ζαππείου. Στάθηκα ἀκίνητος. Ή σκέψη μου τὴν παρέλασε μὲ μιὰ λιτανεία, λιτανεία ἐδῶ ἔθνική, ποὺ διαγράφηκε στὸν ὄρίζοντα, σταμάτησε μπρὸς στὸ ἔθνικὸ προσκυνητάρι, γονάτισε σὲ εὐλαβείας προσκύνημα καὶ ἔφυγε...

Ναί, ἔφυγε πίσω στὴν ἐπαρχία, στὴν ὑπαίθρο χώρα, ὅπου δλοίενα τρέφεται ἡ γνήσια ἔθνική γενεὰ καὶ ἀπὸ ὅπου κατὰ καιροὺς ξεκίνησαν οἱ τόσες συνοδεῖες τῶν ἔθνικῶν θυσιῶν...

Θεόδωρος Μακρόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη
ποὺ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
ἔ λα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργειε νάλθη ἐκείνη ἥ μέρα
καὶ ἥταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἥ φοθέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἥ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λέσ
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερην λαλιά,
ἔνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά...

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ή τρισάθλια κεφαλή,
σὰ φτωχοῦ, ποὺ θυροδέρνει*
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴν νίκη ἢ τὴν θανή.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ Ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειώμένη
χαῖρε, ὡ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

«Ἀπαντα»

Διονύσιος Σολωμός

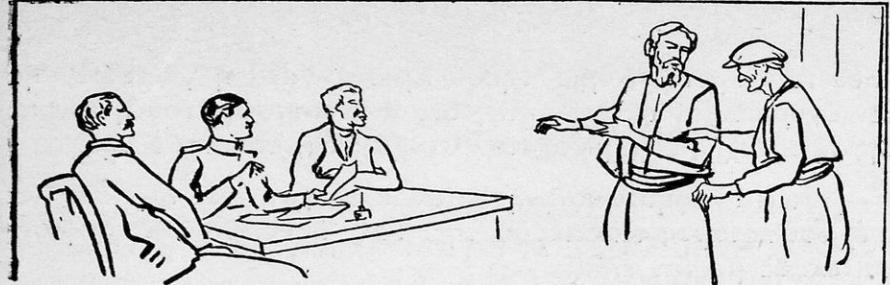
Δ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

"Ω σπίτι μας καλό και τιμημένο
χίλιες φορές ñς είσαι εύλογημένο..."

Γ. Στρατήγης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΟ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΦΥΛΑΞ ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ

[Τὸ θέρος τοῦ 1865 εἰχον καταπλεύσει εἰς τὴν Σκιάθον πολλὰ ιστιοφόρα ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ, εἰς τὰ πληρώματα τῶν ὅποιων εἰχον σημειωθῆ κρούσματα τῆς ἐπιδημίας χολέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἔθεσαν τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν* εἰς τὴν μικρὰν νήσον Τσουγγριάν καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων μὲ αὐτά.]

1. Τὸ ἄγγελμα.

— Θεια - Σκεύω ! 'Ο γιός σου εἶναι ἀρρωστος ἀπὸ χολέρα στὴν Τσουγγριά... ἥκουσε τὸ δυσάρεστον καὶ σκληρὸν ἄγγελμα ἀπὸ ἦν παιδίον ἀπὸ μίαν λέμβον, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἡ πτωχὴ χήρα Σκεύω.

'Η Σκεύω δὲν ἥκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν μόνην, ἡ ὅποια ἀντηχοῦσεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά της καὶ εἶχε χαραχθῆ μὲ πύρινα γράμματα εἰς τὴν μητρικήν της καρδίαν.

'Ἐπανῆλθεν ἔρημος εἰς τὸ «σπιτάκι» της. Πῶς ηὗρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; 'Απὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνεθυμεῖτο! "Ηνοιξε τὴν θύραν της. Πῶς ἡμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδὶ εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πῶς δὲν ἐπεσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου;

'Εγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν της, τὴν μικρὰν ἀσημωμένην Παναγίτσαν. 'Εγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν "Αι-Νικόλα της, ἐκεῖνον, δ ὅποιος ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητής καὶ σωτήρ εἰς τὰ ναυάγια.

'Εκράτησε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἀνοίξῃ, τοὺς κροτάφους, διὰ νὰ μὴ ραγισθοῦν, τὴν καρδίαν της, διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. 'Έδοκίμασε νὰ κάμη τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ χείρ της ἡ δεξιὰ ᾧτο μολυβδίνη. 'Έδοκί-

μασε νὰ εἴπῃ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ» καὶ ἡ γλῶσσα της δὲν ἔγύριζε καὶ τὰ χεῖλη της δὲν ἐκινοῦντο· μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εύτυχώς εἰς τὸν νοῦν της.

”Επειτα ἄφησεν αἴφνις μίαν κραυγὴν καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε ἡσθάνθη ἀνακούφιστιν καὶ ἔλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηυχήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὸ παιδί της. ”Εμεινεν ἐπὶ ὕρας γονατιστὴ καὶ δταν ἥλθεν ὁ κάματος καὶ ἐξηπλώθη ἀσυναισθήτως ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης της, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφώνως:

—Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο θὰ πάω! Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο!

2. Ὁ διορισμός.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας βραχύσωμον γερόντιον παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. Ὅγειονόμου, τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ τοῦ λιμενάρχου, οἱ ὅποιοι εἶχον συνέλθει εἰς συμβούλιον εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Εἰς τὸν πρωθάλαμον εύρισκοντο πέντε ἢ ἔξι ἄλλοι γηραιοί, πρώην ναῦται, οἱ ὅποιοι ἐπερίμεναν νὰ μάθουν ὃν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσφορά των. Ὡσαν ἄλλοι ὑποψήφιοι φύλακες τῶν ὑπὸ κάθαρσιν πλοιών.

Τὸ γερόντιον ἐφαίνετο, δτι τὸ ἐπροστάτευεν ὁ φύλακς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, ὁ μπαρμπα - Νίκας. Οὗτος εἰσήρχετο, ἐξήρχετο, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου συνεδρίαζον οἱ τρεῖς δημόσιοι λειτουργοί, ἐπήγαινε πλησίον τοῦ γεροντίου, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ «αὐτί του», ἔλεγε δύο λέξεις καὶ ἀπεσύρετο.

Τέλος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῶσιν οἱ περιμένοντες. Οἱ ἔξι γέροντες, πρώην ναυτικοί, ἐπλησίασαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θύραν τοῦ ἴδιαιτέρου γραφείου, ἀφήρεσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τὰ χονδρὰ σκιάδιά* των, εἶπεν ἔκαστος τὸ ὄνομά του καὶ ἀνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυλάκων τῆς καθάρσεως. ”Επειτα ἔλαβε καθεὶς μικρὰν προκαταθολήν ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον θὰ ἐλάμβανεν ὡς φύλακς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ ἀπεσύρθη.

Τελευταίοις ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῇ ὁ βραχύσωμος γέρων. Τὸ γερόντιον εἶχε ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἦτο σπανόν. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ξεθωριασμένα καὶ παμπάλαια.

Ἐσηκώθη μὲ βῆμα διστακτικὸν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἑσωτερικοῦ γραφείου. Ὁ μπαρμπα-Νίκας, ὁ προστάτης του, τὸν συνώδευεν ἐκ τῶν ὅπισθεν.

— Ποιός εἶν' αὐτὸς πάλι; εἶπεν δὲ λιμενάρχης μὲ δύσπιστον βλέμμα. Πρώτην φοράν τὸν βλέπω.

— "Α! ἐσὺ εἶσαι, μπαρμπα-Σταμάτη Γυρατσίνη, ἀνέκραξεν δὲ ὑγειονόμος, ἅμα εἶδε τὸ γερόντιον καὶ τὴν αἴτησίν του.

— Ἔγὼ εἶμαι, κύρ ύγειονόμε, ἀπήντησε μὲ σταθερότητα τὸ γερόντιον

— Δὲν μοῦ τὸν εἶπες Σταμάτη Γυρατσίνη, μπαρμπα-Νίκα, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του δὲ ὑγειονόμος. Κόπως ἀλλιώς μοῦ τὸν εἶπες.

— Ναί... ναί, Σταμάτης Γυρατσίνης ἥθελα νὰ εἰπῶ, κύρ ύγειονόμε, εἶπε τραυλίζων δὲ μπαρμπα-Νίκας δὲν ἔνθυμούμην τὸ ὄνομα καλά.

Ο ύγειονόμος ἐπαραξενεύθη.

— Τί συγγενής σου εἶναι αὐτός, διόπου δὲν θυμᾶσαι τὸ ὄνομά του; εἶπε γελῶν.

Ο μπαρμπα-Νίκας ἤρχισε νὰ ξύῃ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τὸ κρανίον του. "Εξαφνα τὸ βλέμμα του ἔλαψεν ἀπὸ νοημοσύνην. "Εκψε πρὸς τὸν κ. ύγειονόμον καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸν λένε καὶ Καρδαράκη... μὰ αὐτὸν εἶναι παρανόμι καὶ δὲν τὸ δέχεται δὲ ίδιος... τὸ καθαυτὸ ὄνομά του εἶναι Σταμάτης Γυρατσίνης.

— "Α! ἔκαμεν δὲ ὑγειονόμος, δὲ ὅποῖος ἐπείσθη ἔντελῶς.

Μόνον δὲ λιμενάρχης, δὲ γηραιός πλωτάρχης τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ὑποψίας. Ἐκοίταζε μὲ δυσπιστίαν τὸ γερόντιον καὶ ἔλεγεν: Αὐτὸς μοιάζει σὰ γριάς ζαρωμένη! Τέλος ἐπείσθη καὶ αὐτός.

"Εδωσαν λοιπὸν τὸν διορισμὸν εἰς τὸν Σταμάτην Γυρατσίνην, τοῦ ἐμέτρησαν δύο τάλληρα ὡς προκαταβολὴν καὶ τὸν διέταξαν νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς αὔριον.

3. Εἰς τὴν Τσουγγριάν.

Πράγματι δὲ Σταμάτης Γυρατσίνης ἢ Κωρδαράκης ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον «σύνταχα πρωί», νῦν κτα ἀκόμη, ἀν ἥτο δυνατόν. 'Αλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἥτο εὔκολον, διότι οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἡδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, τὰ ὅποια θὰ μετέφερον, ἔτοιμα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου, διὰ τοῦτο τὸ μυστηριῶδες γερόντιον ἐκρύθη ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν φωλεάν του ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ μόνον τὴν ἑσπέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου ἐπεθιβάσθη εἰς τὴν λέμβον τοῦ 'Αλέξη Παποράκη.

'Ο 'Αλέξης Παποράκης τὸν μετέφερεν εἰς τὴν ἐρημόνησον Τσουγγριάν, ὅπου ἥτο τὸ λοιμοκαθαρτήριον.

Εἴδησιν περὶ τοῦ υἱοῦ της — διότι θὰ τὸ ἐμαντεύσατε, δτι τὸ γερόντιον ἐκεῖνο ἥτο ἡ Σκεύω — δὲν ἡμπόρεσε νὰ λάθῃ οὕτε ἀπὸ τὸν 'Αλέξην, οὕτε ἀπὸ ἄλλον λεμβοῦχον, οὕτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν διὰ μέσου τοῦ Νίκα.

Αὐτὴ θὰ ἐπήγαινεν εἰς τὴν «καραντίνα», τὸ λοιμοκαθαρτήριον, εἰς τὰ πλοιᾶ ύπὸ κάθαρσιν. "Αν ἔζη ὁ υἱός της, θὰ τὸν εὔρισκεν. "Αν ἥτο διὰ ζωῆν, θὰ τὸν ὑπηρέτει, αὐτὴ καὶ ὅ·χι ἄλλος, θὰ τὸν ἐνοσήλευεν. Θὰ ἐθοιθοῦσε τὸ ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἀν ἥτο ἀπὸ Θεοῦ νὰ ζήσῃ. Τὴν χολέραν αὐτὴ δὲν τὴν ἐφοθεῖτο. "Ας ἐκολούσεν αὐτή, δὲν τὴν ἔμελεν. "Ας ἔζουσε τὸ «παιδάκι» της καὶ ἀς ἀπέθησκεν αὐτή. "Αν ἥτο πάλιν διὰ θάνατον—Θεός νὰ τὸ φυλάῃ τὸ παιδί της—τότε θὰ τὸ ἔθλεπε, θὰ ἀπέθαινεν εἰς τὰ χέρια της, δὲν θὰ εἶχε παράπονον. Φθάνει νὰ τὸ ἐπρόφθανε μόνον ζωντανόν, καὶ δὲν θὰ εἶχε παράπονο! Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμη τὸ παράτολμον τοῦτο διάθημα, καὶ τὰ πράγματα ἡρχοντο εύνοϊκὰ ἔως τώρα.

'Η λέμβος τέλος ἡγκυροθόλησεν εἰς τὴν Τσουγγριάν. 'Η γραῖα Σκεύω, ὡς νὰ ἐνεθυμήθη τὰ νιάτα της, ἐπήδησεν ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἄμμον, ἔθρεξεν ὀλίγον τὰ υποδήματά της εἰς τὸ κῦμα, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ εἶπε: «Πάντα κατευόδιο».

Ἡ καρδία της ἦτο ζεστή. Μόνον ἐκρύωσε κάπως, δταν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐρημόνησον καὶ ηὗρε τὸν Γιάννην τὸν Μπρίκον, τὸν γείτονά της, ὁ ὅποιος τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Κατ' ἀρχὰς ἔχάρη, δταν τὸν εἶδεν. Ἀλλὰ πόσον ἀτυχα τῆς ἐφάνη, δταν ἐκεῖνος δὲν ἤξευρεν, ὅπως ἔλεγε, τί γίνεται ὁ υἱός της, ὁ Σταῦρος. Αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν σημεῖον καὶ δι' αὐτὸ ἡ θερμή της καρδία ἐκρύωσε κάπως, ὅπως εἴπομεν. "Ἡ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καθησυχαστικόν, ἢ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Σταῦρος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, ὅπότε ἦτο ἀπελπιστικόν.

4. Εἰς τὸ ἔργον.

Ο Σταμάτης Γυρατσίνης πολὺ θά ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀπαλλάξουν, ἐὰν ἦτο δυνατόν, τῆς ἀνάγκης νὰ τὸν ἔξετάσῃ ὁ ἰατρός, ἀλλὰ δὲν ἦτο κατορθωτὸν πρᾶγμα. Ο Γιάννης ὁ Μπρίκος τοῦ εἶχε δώσει νὰ ἔννοήσῃ, δτι πᾶς ὁ ἔρχόμενος εἰς τὸν τόπον τῶν καθάρσεων* ὁφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἰατρόν· καὶ ἀν μάλιστα ἦτο φύλαξ, ὁ ἰατρὸς θὰ τὸν ἐδέχετο, θὰ τὸν ἀνεγνώριζε καὶ θὰ τὸν ἐτοποθέτει δριστικῶς εἰς ἐν τῶν πλοιών ἢ ἔξι εἰς τὴν ξηράν. Δὲν ἦτο ύποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ κ. ὑγειονόμου.

Αὐτὸς δὲ ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, διότι εἶχεν ἀναλάθει τὰ ἔργα τοῦ πορθμέως* ἐντὸς τοῦ τόπου τῶν καθάρσεων, εἶχεν ἀτομικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτου· καὶ ἀν παρέθαινε τὸ καθῆκον του, θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα μὲ φυλάκισιν. Τὸ καλὸν μόνον ἦτο διὰ τὸν Γυρατσίνην, δτι ἡ παρουσίασις ἔγινε νύκτα. Καὶ ἀκόμη καλύτερον ἦτο, δτι θὰ τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ μάθῃ ἀμέσως παρὰ τοῦ ἰατροῦ ποῦ ἦτο καὶ τί ἔγινετο ὁ Σταῦρος.

"Ενεκα τούτου ἡ Σκεύω ἥκολούθησε μὲ ἐλπίδα καὶ φόβον τὸν Γιάννην Μπρίκον, ἐνῷ τὰ γόνατά της ἔτρεμον.

Ἄφοῦ ἔλαθεν ὁ ἰατρὸς τὸν φάκελον, τὸν ὅποιον τοῦ ἔδωσεν δι Γιάννης ὁ Μπρίκος, τὸν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφον. Τὸ ἔγγραφον ἦτο διορισμὸς καὶ πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ ἀποστελλομένου φύλακος, τὸν ὅποιον ὁ ύγειονόμος ἐπέμενε νὰ ὀνομάζῃ Σταμάτην Γυρατσίνην.

· Ο ιατρὸς ἔκαμε ζωηρὸν κίνημα δυσφορίας καὶ τὸ ἔγγραφον τοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας.

— Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης; φέρε τον ἔδω.

· Ο Γιάννης ἐστράφη πρὸς τὸν ὅπισθέν του γέροντα καὶ τοῦ τὸν ἔδειξε.

— Νάτος, εἴπεν.

· Ο ιατρὸς ἔμειδίασεν, ἐστάθη ὄλιγον συλλογισμένος, ἐκάγχασεν, ἐκάπνισε θορυβωδῶς τὴν πίπαν του, ἐπλατάγισε τὰ χείλη, ἀφῆσε σύννεφον καπνοῦ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἐπειτα εἴπεν:

— "Ελα ἔδω· ποιός εἶσαι;

· Ή Θεια - Σκεύω ἐπλησίασε τρέμουσα.

— "Εγώ εἰμαι, γιατρέ, εἴπε.

— Καὶ εἶσαι τοῦ λόγου σου ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης;

· Η Σκεύω ἔκαμε διφορούμενον νεῦμα*, κάτι τὸ ὅποιον ἥδυνατο νὰ νομίσῃ κανεὶς ώς ναὶ καὶ ώς οὔχι.

· Ο ιατρὸς ὑψωσε τὸ κηρίον, τὸ ὅποιον ἐκράτει, ἔθαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐκοίταξε τὸ μυστηριῶδες ἄτομον.

— "Ελα πλησιέστερα, εἴπε.

Μὲ ἀποφασιστικότητα ἀξίαν θαυμασμοῦ ἡ Θεια - Σκεύω δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν ιατρὸν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐπιθεώρησίν του, ἀλλ' ἀφοῦ ἔσκυψε πρὸς τὸ «αὐτί του», τοῦ εἴπεν:

— "Εγώ εἰμαι ἡ Σκεύω ἡ Γιαληνίτσα...

· Ο ιατρὸς ἀνετινάχθη ὄλος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του καὶ ἐκάγχασε θορυβωδῶς. —

— Χά, χά, χά!... Νὰ πάρῃ ἡ εὐχή! 'Εκεῖνος ὁ εὐλογημένος δὲν ὕγειονόμος, ποὺ εἶναι καὶ φίλος μου, δὲν ηὗρε ἄλλο ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ, ἐνδὲς ζωντανοῦ, μόνο σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἐνὸς πεθαμένου; Χά, χά, χά!... "Ἐπειτα ἐπρόσθεσε:

— Καλά, τί λέω ἐγώ; τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶναι κάποιου... τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου δὲν ἔχει ἴδιοκτήτη, εἶναι ἔρημο... "Εξυπνος ἐφάνη δὲν ὕγειονόμος, ποὺ σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου!

Καὶ ἀμέσως ἤρωτησε:

— Καὶ τί σοῦ ἤρθε, Σκεύω, νὰ τὸ κάμης αὐτό;

· Η Σκεύω τὴν ἔρωτησιν αὐτὴν ἐπερίμενε.

— Γιὰ τὸ Θεό, γιατρέ, νάχης πολλὴ ζωή... καὶ νὰ σου δώσῃ ὁ Θεὸς δ, τι ἐπιθυμεῖς... νάχης καὶ καλὴ ψυχή... Δὲ μου λὲς τί γίνεται ὁ γιός μου ὁ Σταῦρος; εἶναι καλά; ζῆ; τὸν εἶδες τοῦ λόγου σου;

'Ο ιατρός, δ ὅποιος ἔξακολουθοῦσε τὴν θορυβώδη εὔθυμίαν του, διεκόπη, ἀνεκάλεσε τὰς ἐντυπώσεις του τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν:

— "Α! ὁ Σταῦρος... τοῦ Γιαλῆ... ὁ λοιστρόμος... εἶναι γιός σου..." "Α! ναί... εἶναι ἄρρωστος... ὑπέφερε πολύ... ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη... θὰ ζήσῃ.

— Ν' ἀγιάσῃ τὸ στόμα σου, γιατρέ, ἀπήντησεν ἡ Σκεύω, ποὺ εἶπε τὸν καλὸ λόγο.

'Ο ιατρὸς ἔκολακεύθη ἐκ τῆς εὐχῆς καὶ ἐπειτα ἔξαναγύρισεν εἰς τὸν φίλον του, τὸν Ὁγειονόμον.

— Τί τοῦ ἥρθε τοῦ φίλου μου, τοῦ Ὁγειονόμου, στραβός ἦτο καὶ ἔστειλε φύλακα γυναῖκα; "Η ἥθελες τοῦ λόγου σου;

— Ἔγὼ ἥθελα· ἥρθα νὰ μάθω γιὰ τὸ γιό μου, νὰ τὸν ἴδω καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶ.

— "Α! καὶ ἔγέλασες τὸν Ὁγειονόμο;

— Δὲν τὸν ἔγέλασα τόσον ἔγω, εἶπεν ἡ Σκεύω μὲ ἀμηχανίαν, δσσο γελάστηκε μοναχός του.

— Πῶς;

Καὶ ὁ ιατρὸς ἔξακολουθοῦσε νὰ ροφᾶ μεγάλας εἰσπνοὰς καπνοῦ, νὰ ἔκβαλῃ πυκνὰ νέφη, νὰ ἀκτινοθολῇ ἀπὸ χαρὰν καὶ πολλάκις νὰ γελᾷ θορυβωδῶς μὲ τὴν διήγησιν τῆς Σκεύως.

'Η Σκεύω, ἀφοῦ ἔλαθε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὔθυμιαν τοῦ ιατροῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν δλην τὴν ἱστορίαν της — πῶς ἐφόρεσε τὰ ἀνθρικά, πῶς συνεννοήθη μὲ τὸν Νίκαν νὰ τὴν προστατεύσῃ κ.τ.λ.

Μετὰ δύο δρας ἡ Σκεύω μετέφερεν ἀπὸ τὸ πλοῖον τὸν υἱὸν της — εἶχε βάλει πάλιν τὰ γυναικεῖα φορέματα — καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κελίον τοῦ ἀγαθοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου, δ ὅποιος τῆς τὸ παρεχώρησεν. 'Ο ἀσθενής ἦτο πολὺ καλύτερα καὶ δ ἰατρὸς συνεκέντρωσε μέγα μέρος τῆς ἐπιμελείας του εἰς τὸν υἱὸν τῆς Σκεύως.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἰατροῦ καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ συνετέλεσαν, ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ ἀναρρώσῃ ὁ Σταῦρος.

5. Ἡ ἐπάνοδος.

Μετά τινας ἡμέρας ἔδωσε τὴν ἄδειαν ὁ ἰατρὸς νὰ ἔξελθῃ ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὁ ὁποῖος εἶχε δυναμώσει ἀρκετά. Τὴν ἐπομένην ὁ Σταῦρος καὶ ἡ μήτηρ του ἀνέβησαν εἰς τὸν λόφον, διὰ ν' ἀποχαιρετήσωσι τὸν πάτερ Νικόδημον, καθόσον ἡτοι μάζοντο νὰ ἐλευθεροκοινωνήσουν*. Ὑποκάτω εἰς ἕνα γηραιὸν πεῦκον, ἀνάμεσα εἰς πυκνοὺς θάμνους, εὗρον τὸν μοναχὸν νὰ κάθηται καὶ νὰ δροσίζεται.

Ἔτοι δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας. Ὁ ἡλιος ὑψώνετο εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἡ θερμότης ηὔξανεν, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρασίνους θάμνους ἦτο δρόσος καὶ εύωδία καὶ τὸ πρῶτον φθινόπωρον—δευτέρα ἄνοιξις—ἡρχιζε νὰ στολίζῃ μὲ λευκὰ ἀνθύλλια τὴν χλόην πλησίον εἰς τὰς ρίζας τῶν σχοίνων.

“Αμα εἶδεν ὁ Νικόδημος τὴν Σκεύω καὶ τὸν υἱόν της, ἐσηκώθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ.” Ἐθαλε τὸν ἐν ἀναρρώσει ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐπὶ μιᾶς κάπας, διὰ νὰ μὴν τὸν βλάψῃ ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία τῶν δένδρων.

“Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν βοσκόν του, τὸν διέταξε νὰ σφάξῃ τὸ μόνον ἐρίφιον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε μείνει, διὰ νὰ φιλεύσουν τοὺς ἐπισκέπτας.

Μετ' ὀλίγον ἥλθε καὶ ὁ ἰατρός. “Ἐφθασεν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, ποὺ ἦτο ἔτοιμον τὸ «κοκορέτσι». Διότι δὲ βοσκὸς εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε θυσιάσει τὸ μικρὸν ἐρίφιον, τὸ εἶχε περάσει εἰς τὴν σούθλαν, εἶχεν ἀνάψει πῦρ, εἶχεν ἔτοιμάσει τὸ «κοκορέτσι» καὶ ἔψηνε συγχρόνως τὸ ἐρίφιον.

Εὐθὺς παρετέθη ἐπάνω εἰς στρῶμα ἀπὸ φτέρην τὸ «κοκορέτσι» καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ ψητὸν ἐρίφιον. Ὁ μοναχός, ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ Σκεύω μετὰ τοῦ υἱοῦ της ἐκάθισαν παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου καὶ ἔφαγαν...

Μετά τινα ὥραν ἡ κούνισθησαν γλυκεῖς φθόγγοι φλογέρας, τὴν ὁποίαν ἔπαιζεν ὁ βισκός, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ὅπισθεν τῶν θάμνων, ὅπου ἦτο ἡ μάνδρα του. Οἱ φθόγγοι της συνο-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Τὸ παραμύθι τῆς γιαγιάς

(Εἰκὼν Ν. Γκυζη)

δευόμενοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὔρας, ἡ δποία
ἔφύσα εἰς τοὺς κλώνους τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀπετέλουν
θείαν ἀρμονίαν.

—'Ακοῦς, ίατρέ; εἶπεν ὁ Νικόδημος.

—Τὸ ἀκούω. "Ετσι μ' ἀρέσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι...

"Ηναψε τὴν πίπαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφευγαν τώρα
σύννεφα καπνοῦ, ἔγειρεν ἐπὶ τοῦ ἕχθου πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ
δένδρου καὶ κατενθουσιασμένος ἔθλεπε τὸ βαθυπράσινον καὶ
ψιθυρίζον ἀπὸ τὴν πρωινὴν αὔραν βελονωτὸν φύλλωμα τοῦ
δένδρου...

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου δὲ ίατρός,
ἡ Σκεύω καὶ ὁ υἱός της. Μετὰ μίαν ἑδομάδα ἀπέπλευσαν ἐξ
αὐτῆς καὶ τὰ τελευταῖα καθαρισθέντα πλοῖα.

«Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Τεμπέλη»

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,
φύσα, ἀγεράκι μου ἐσπερινό!
Μὲ χιόνι σήκωνε δτεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό!

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾶ,
ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αύλάκι,
νὰ φεύγουν πλάι μας βουνὰ ψηλά.

'Η νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσθήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει,
σ' ἀγέρι ησυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἔφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας^ς πρόσθαλε, φεγγοθολεῖ!
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

Μὲς ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου! "Ω, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μανούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾶ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της, πώς μ' ἔφερες ὅπισα πάλι,
ἐσὺ ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ζενιτιά.

«Ποιήματα»

Αριστομένης Προθελέγγιος

ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ

Ἡταν περασμένα μεσάνυχτα. Καμιὰ φωνὴ δὲν ἀκουόταν.
Κανένα ζωντανὸ δὲ σάλευε στὰ ρημαγμένα μέρη. Κι ἀν
κάπου κάπου κανένα τριζόνι* ἔκανε, πώς θ' ἀρχίσῃ τὸν παρα-
πονιάρικο σκοπό του, ώς κι αὐτὸ σώπαινε ἀπ' τὸ φόθο του.

Μακριὰ ἀκούστηκε ἔνα πετεινάρι νὰ λαλῇ πίσω ἀπὸ κάτι
χαλάσματα. Μὰ κι αὐτουνοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε
στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο*. Οἱ Βενετσάνοι*
τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι
τρυπωμένοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σθηστὸ ἥταν τὸ καντήλι τῆς Ἀγίας Γλυκερίας στὸ Γα-
λάτσι*. Κανένας δὲν πάει νὰ προσκυνήσῃ. Μόνο τὸ κυπαρίσσι.
τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ τὸ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, πήγαινε κι ἐρχόταν
κι ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλάγερος τυλιγμένος.
στὸ ράσσο του.

Τὸ ἀγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας.
τὸν κατήφορο καὶ πότιζε ὅ,τι ἔθρισκε στὸ δρόμο του.

Μὰ ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Ὁμορφῆς Ἐκκλησιᾶς τὸ δρόμο.
κάποιος προβάλλει.

Φτάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμὸ.
κι ἀκούει πέρα ἀπὸ τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλβ του μονάχα.

"Ἐρχεται γύρω γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κινώντας λυπη-
τερὰ τὸ κεφάλι του... .

Ποιός ἄλλος ἀπὸ σένα, ἅμοιρε Ἀθηναῖε, θὰ μποροῦσε νὰ γνωρίσῃ τὸ σπίτι σου!

Χαϊδεύει τὸ ἀγιόκλημα, ποὺ εἶχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τὶς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ... Ὅστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ... Πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκει, γονατίζει σ' ἔναν τάφο μπροστά καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Χορτάριασε τοῦ γονιοῦ του δ' τάφος!

Τ' ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴ γῆ καὶ ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο. "Εμεινε ἔρημος καὶ μοναχὸς στὸν κόσμο!"

Ξάφνου ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια* κάποιος ἄλλος προσάλλει. Οἱ νυχτερίδες τρελὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του... Κατεβαίνει μονοπάτι μονοπάτι, πηδάει ἔναν ἔναν τοὺς βράχους καὶ κοιτάζει ὀλούθε, σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ.

"Η ἀγριεμένη ἡ θωριά του φαίνεται πιὸ ἀγρια μὲς στὸ σκοτάδι. Ἄλιμονο σ' ἐκεῖνον, ποὺ θὰ βρεθῇ στὸ δρόμο του.

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιὰ κοντά, τόσο ἡμερώνει...

Γιατὶ κιτρίνισες καὶ τρέμεις σὰν τὸ ψάρι, ἀγριε Γενίτσαρε;*

Σὲ λίγο βλέπει ἔνα μαῦρο πράμα νάρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος... Βαθὺ σκοτάδι, καὶ δὲν ξανοίγει τί νάναι. Μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει, πῶς ἥταν ἄνθρωπος. Ἡταν Βενετσάνος.

"Ο Γενίτσαρος ἔγινε πάλι Γενίτσαρος. Βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του. Μὰ κι δ Βενετσάνος δὲ χωρατεύει. Τὰ χτυπήματα τοῦ ἔνδος βρίσκουν ὅλο τὸ σίδερο τοῦ ἄλλου. Πιάνει δ Γενίτσαρος μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξὶ τοῦ Βενετσάνου, μὰ τὴν ἵδια στιγμὴ πιάνει κι δ Βενετσάνος μὲ τὸ ζερβὶ του τὸ δεξὶ τοῦ Γενίτσαρου... Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο..."

Πετιέται δ' Ἀθηναῖος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκεται ξάφνου μπροστά τους.

—"Εμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα δ Βενετσάνος, νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄπιστο!"

—"Εμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα δ Γενίτσαρος, νὰ σφάξωμε τὸ Φράγκο τὸν ἄπιστο!"

— Κανένα δὲ βοηθάω! «Οποιος εἶναι πιὸ γερός, ἃς φάη τὸν ἄλλο. Μὰ τραβηγχτῆτε ἀπὸ δῶ! Δὲ θὰ ἀφήσω νὰ χυθῇ αἷμα ἀνθρωπινὸ στοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρω-Χωραφᾶ τὸν τάφο.

Γιατί μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούεται : «ἀδελφέ μου!» Γιατί μεμιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω; γιατί ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες;

Ποιός τόλπιζε; 'Ο πρῶτος ποὺ μικρὸ τὸν πῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεύτερος ποὺ παιδάκι τὸν ξαγόρασσαν οἱ Βενετσάνοι καὶ ὁ μικρός, ποὺ τάχατ' ἐστάθη πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμίξουν καὶ μάλιστα σὰν ἔχθροὶ στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο !

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους βγάζοντας χαρωπὴ λαλιά. Τὸ νυχτοπούλι κρύφτηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴ τὸ βρῆ ἡ μέρα. Τὰ ἄστρα τρεμοσθήνουν. Ἡ νυχτερίδα ἔγινε ἄφαντη.

Πόσο θ' ἀποροῦνται κανένας διαθάτης, ἀν περνώντας ἔθλεπε ἔνα Γραιικό, ἔνα Γενίτσαρο κι ἔνα Βενετσάνο γονατισμένους σιμὰ σιμὰ νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἔνα τάφου λιθάρι!

«*Η Τρισεύγενη καὶ ἄλλα διηγήματα*» Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους

ΣΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΟΥ ΤΗΝ ΔΥΛΗ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὅμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.
Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ^{λέει} τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τοῦ ἥλιοῦ κάθε φιλὶ^{γίνεται} κι ἀπόνα θάμα.
Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τὶς κάνουνε
τὶς γριὲς μουριὲς τὰ βράδυα!

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τ' ἀγριοθόρι τοῦ Γενάρη
τσουχτερὸ δέν τόνιωσα,
πάντα μαλακώνει...
Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
σὰ νυφιάτικη στολὴ
πέφτει ἄργα καὶ ποὺ τὸ χιόνι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.
Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

«Πρωινὸ ξεκίνημα»

Γεώργιος Αθάνας

ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ (Λαϊκὸς μῦθος)

”Έχουν καὶ τὰ πουλιά τὸ σχολειό τους.

’Εκεῖ πηγαίνουν καὶ μαθαίνουν γράμματα δλων τῶν εἰδῶν τὰ πουλάκια. Κάποτε ὅμως ἔκαμαν πολλὲς ἀταξίες καὶ ὁ δάσκαλός τους τὰ τιμώρησε νὰ μένουν δλη τὴν ἡμέρα κλεισμένα στὸ σχολειό.

’Η κουκουθάγια, σᾶν εἶδε, πώς τὸ παιδάκι τῆς ἄργησε ναρθῆ στὴ φωλιά, κατάλαβε τί ἔγινε. Πήρε λοιπὸν ἔνα κομμάτι ψωμὶ καὶ πήγαινε στὸ σχολειό, γιὰ νὰ τὸ δώσῃ τοῦ παιδιοῦ τῆς. Στὸ δρόμο συναντᾶ τὴν πέρδικα, ποὺ πήγαινε κι αὐτὴ στὸ δικό της τὸ παιδὶ ἔνα κομμάτι σιταρόπιτα, νόστιμη κι ἀφράτη. “Οταν ἡ πέρδικα εἶδε τὴν κουκουθάγια, τὴ ρώτησε:

— Γιὰ ποὺ μὲ τὸ καλό, κυρά γειτόνισπα;

— Δὲ βλέπεις ποὺ δὲ σκόλασσαν τὰ πουλάκια μας; πολὺ ἀνησυχῶ καὶ πάω νὰ ἴδω τὸ παιδάκι μου. Τοῦ πηγαίνω κι αὐτὸ τὸ ψωμὶ νὰ φάη τὸ κατημένο.

— "Α, κυρά κουκουθάγια μου! Αφού θά κάμης τὸν κόπο νὰ πᾶς, δὲν παίρνεις καὶ τούτη τὴν πίτα νὰ τὴ δώσης τοῦ παιδιοῦ μου;

— Δὲν τὸ γνωρίζω, κυρά πέρδικα, τῆς λέει ἡ κουκουθάγια.

— Νὰ σοῦ δώσω νὰ καταλάβης, κουκουθάγια μου, τῆς λέει ἡ πέρδικα. "Οποιο παιδί ίδης, ὅτι εἶναι τ' ὁμορφότερο ἀπ' ὅλα, ἔκεινο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουθάγια στὸ σχολειὸ καὶ δίνει τὸ ψωμὶ στὸ παιδάκι της. "Υστερα κοιτάζει νὰ ίδῃ ποιό εἶναι τ' ὁμορφότερο. Μὰ ἀνάμεσα σὲ τόσα πουλάκια δὲν ἔθλεπε κανένα ὄλλο ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό της. Πηγαίνει λοιπὸν πίσω στὴν πέρδικα, τῆς δίνει τὴν πίτα της καὶ τῆς λέει:

— Πάρε, κυρά μου, τὴν πίτα σου, γιατὶ δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ τὸ παιδάκι σου· ἔψαξα πολύ, μὰ δὲν εἶδα ἐκεῖ μέσα ὄλλο παιδί ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου!

Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Χ. Οἰκονόμου

NANARISSMA

Φύσ' ἀγεράκι δρωσερό,
μὲς στῶν δεντρῶν τὰ φύλλα.
Πάρ' ἀπ' τὰ ρόδα τὸν ἀνθό,
ἀπ' τὴ μηλιὰ τὰ μῆλα
καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.
Εἶναι καλὸ καὶ κάνει
ἥσυχο νάνι νάνι.

'Αρχίνησε τὸ λάλημα,
ἀηδόνι παινεμένο·
νανάρισέ το τὸ φτωχό,
εἰν' ἀποκοιμισμένο,
σὰν τὴ γλυκιά σου συντροφιὰ
μὲς στὴ φωλιὰ σὰν κάνει
τὴ νύχτα νάνι νάνι.

”Ανοιξε, νυχτολούλουδο,
άνοιξε καὶ μὴν κλείσης,
τὴν ὅμορφή σου μυρουδιὰ
ώσότου νὰ τὴ χύσης
ὅλη μὲς στὰ μαλλάκια του.
Τὸ μικρούλι ἴδες πῶς κάνει
μαζί μου νάνι νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσὰ φτερά,
δύνείρατά μου, ἐλάτε
στὸ ἔρμο τὸ καλύθι μας
ἀγάλια ἀγάλια ἐμπάτε,
σιγὰ μὴν τὸ ξυπνήσετε
κοιτάξετε πῶς κάνει
ἄγγελος νάνι νάνι.

”Αποκοιμήθη τὸ μικρὸ κι ἡ μάνα ἀποκοιμήθη
βαστώντας το σφιχτὰ σφιχτὰ στὰ μητρικά της στήθη...“

«Μνημόσυνα»

’Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Η "ΣΑΛΠΙΓΓΑ"

(Ζωγραφικὸς πίνακας Γεωργίου ’Ιακωβίδου)

Δὲν ὑπάρχει ζωγράφος, ποιητής, γλύπτης, ποὺ νὰ μὴν
ἔχῃ ἀντλήσει τὴν ἔμπνευσή του ἀπὸ τὴν πλούσια πηγὴ τῆς
οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Νὰ ἔνα ὠραῖο δεῖγμα τέτοιας ὑπέροχης ἔμπνευσις. Εἶναι
ἡ εἰκόνα τοῦ ἔξαιρετικοῦ “Ελληνα ζωγράφου Γεωργίου
’Ιακωβίδη.

Μᾶς παρουσιάζει ἔνα μικρό, ἔνα παχοιλὸ καὶ καλοθρεμ-
μένο ἀγοράκι. Θὰ εἶναι ἔως δυὸ χρονῶ τὸ πολύ. Ξέρετε τί
θὰ πῇ ἔνα σκανταλάκι δυὸ χρονῶ μέσα στὸ σπίτι; Ποιός δὲν
ἔρει τί χαρά, τί πανηγύρι, τί τρέλα εἶναι γιὰ τὸ σπίτι, δταν
ἔχῃ τὴν εὐτυχία νὰ ζῇ μέσα σ' αὐτὸ ἔνα χαριτωμένο ἀγοράκι,
σὰν κι αὐτὸ ποὺ βλέπομε στὴν εἰκόνα τοῦ ’Ιακωβίδη.

Τὸ βλέπεις μέσα στὸ ζωγραφικὸ πίνακα τὸ κεφαλάκι του

καὶ θαρρεῖς πώς αἰσθάνεσαι νὰ μοσχοβολᾶ. "Εχει ἔνα δλοκά-
θαρο καὶ δλόφεγγο προσωπάκι μὲ κάτι μαγουλάκια φουσκω-
μένα. "Εχει κι ἔνα μεγάλο μέτωπο ἀπαλὸ κι ἀσυννέφιαστο. Τὰ
μαλλάκια του ὅμως δὲν εἶναι πολὺ καλὰ χτενισμένα, γιατὶ
ὅλα κι δλα. 'Ο μικρὸς δὲν ἀνέχεται συχνὰ τὴν περιποίηση τῆς
χτένας. Κάνει τὴν ὑποχώρηση νὰ τὸν χτενίσουν, μόνο ὅταν εἰ-
ναι γιὰ νὰ βγῆ περίπατο! Μὰ κι ἔτσι ἀχτένιστα τὰ μαλλιά του
εἶναι τόσο χαριτωμένα, φαίνονται σὰ μαλλάκια μεταξένια,
ὅπως λέει γιὰ τὸ παιδί του ὁ Παλαμᾶς σ' ἔνα του ποίημα.

Εἶναι πολλὰ καὶ κάπως βαριὰ τὰ ρουχαλάκια, ποὺ φορει,
γιατὶ εἶναι χειμώνας κι ὁ μικρὸς κρυολογεῖ εὔκολα, βραχνιά-
ζει μὲ τὸ πρῶτο κι ἡ μητέρα του φοθάται, τρέμει μὴν κρυώσῃ
πάλι ὁ Τοτός. Τοῦ ἔχει στρώσει ἔνα χαλάκι καὶ τὸν ἔθαλε
ἐπάνω σ' αὐτὸν νὰ καθίσῃ. Τοῦ ἔδωσε καὶ μερικὰ πραματά-
κια, γιὰ νὰ παίζη. Καὶ παίζει μιὰ χαρούλα μοναχός του ἐκεῖ
πέρα καθισμένος ὁ Τοτός.

Πρῶτα ἔπαιξε λιγάκι μὲ τὰ κλειδιά, γιατὶ τοῦ ἀρέσει
πολὺ νὰ παίζῃ μ' αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κουδουνάη μαζεμένα. Γρή-
γορα ὅμως τὰ βαρέθηκε καὶ τὰ παράτησε. Πήρε τότε στὰ
χέρια τὴ σάλπιγγα.

Εἶναι μιὰ ώραία σάλπιγγα, ποὺ τὴν εἶχε χαρίσει στὸν
Τοτὸ ὁ μπαμπάς του τὴν πρωτοχρονιά. Καταλαβαίνετε βέθαια
τί θὰ τράβηξαν τ' αὐτὶα δλων μέσα στὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ὄρα
ποὺ πήρε ὁ μικρὸς στὰ χέρια του αὐτὸν τὸ ἡχηρὸ ὅργανο. Τὶς
πρῶτες μέρες ἀσφαλῶς ὁ Τοτός θὰ κοιμόταν μὲ τὴ σάλπιγγα
κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο. Τὸ πρωὶ θὰ ξυπνοῦσε μὲ τὴν
ἔγνοια νὰ σημάνῃ «ἔγερτήριο». Μὲ τὴν πολλὴ χρήση ὅμως
σὲ λίγες μέρες ή φωνή της τοῦ φαίνεται σὰ βραχνιασμένη.

— Μαμά, γιατὶ δὲ σημαίνει καλά, ὅπως πρῶτα; ρώτησε
μιὰ μέρα ὁ Τοτός τὴ μαμά του.

— Γιατὶ βράχνιασε. Εἶπε λιγάκι ἀφηρημένη ἡ μαμά.

Αὐτὸν τὸ λόγο δὲν τὸν έχασε. Καὶ τώρα ποὺ παίζει, μέσα
στὸ μικρό του μυαλὸ σκέπτεται πῶς θὰ ξεθραχνιάσῃ τὴ
σάλπιγγά του.

·Η μαμά του ἐκείνη τὴ στιγμὴ τοῦ ἔφερε νὰ πιῇ τὸ γάλα

(Εικόνα Γ. Ιακωβίδηου)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του. Τοῦ τὸ ἔφερε ζεστὸ ζεστὸ σ' ἔνα κύπελλο καὶ τὸ κύπελλο αὐτὸ τὸ τοποθέτησε δεξιά του κατάχαμα. Ὁ Τοτὸς εἶναι ἀρκετὰ μεγάλος πιά. Πίνει μόνος του τὸ γάλα. Παίρνει μὲ τὸ κουταλάκι του ἀρκετές φορὲς καὶ πίνει. Βέθαια χύνεται καὶ λιγάκι ἔξω, μὰ αὐτὸ δὲν τὸν νοιάζει καὶ πολύ. Στὴν εἰκόνα φαίνεται ὅτι τὰ ροῦχα του, τὸ χαλὶ καὶ τὸ πάτωμα γευτήκανε μαζί του ἀπὸ τὸ γάλα μὲ τὶς πρώτες κουταλιές ποῦ πῆρε. Εἶναι περιχυμένα ἔδω κι ἔκει μ’ ἄσπρες βούλες.

Λίγο ὅμως ἔπιε καὶ σταμάτησε. Στὸ κύπελλο φαίνεται ἡ ἀσπρη ἐπιφάνεια τοῦ περιεχομένου του κι ἀπ’ αὐτὸ καταλαβαίνομε, ὅτι δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὁ Τοτός, ὅταν τοῦ ἥρθε κάποια ἴδεα. Παίρνει ἔξαφνα μὲ τὸ κουταλάκι του γάλα ἀπὸ τὸ κύπελλο καὶ τὸ χύνει μέσα στὴ σάλπιγγά του. Σ’ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ στάση μᾶς τὸν παρουσιάζει ὁ ζωγράφος.

Μὰ τί ἔπαθε ὁ μικρός; Γιατί χύνει τὸ γάλα στὸ στόμα τῆς σάλπιγγας; γιατί;

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε ἡ μαμά, πώς ἡ σάλπιγγα εἶναι βραχνιασμένη; Λοιπόν, προχτὲς ποὺ ἦταν κι αὐτὸς βραχνιασμένος, ἡ μαμά τοῦ εἶχε δώσει ζεστὸ γάλα μὲ ζάχαρη ἀρκετή, γιὰ νὰ ξεβραχνιάσῃ. Γιατί νὰ μὴν κάμη λοιπὸν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴ σάλπιγγα; Ἀφοῦ εἶναι βραχνιασμένη, καλὸ θὰ τῆς κάμη λίγο ζεστὸ καὶ γλυκὸ γάλα. Παίρνει λοιπὸν μὲ τὸ κουτάλι καὶ χύνει στὴν καημένη τὴ σάλπιγγα. Καὶ τὸ κάνει αὐτὸ μὲ τόση σοθιαρότητα, μὲ τόση προσοχὴ!

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὡραιότερη κίνηση ἀπὸ ὅλες, ὅσες ἔχει κάμει ὁ Τοτὸς σ’ αὐτὸ τὸ διάστημα, ποὺ εἶναι ἔκει καθισμένος. Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἔξαιρετικὴ στιγμὴ τὴν ἀπαθανατίζει καὶ μᾶς τὴν παρουσιάζει ὁ καλλιτέχνης στὸν πίνακά του. Εἶναι μιὰ τόσο χαριτωμένη σκηνή, ποὺ ἀλήθεια μᾶς κινεῖ τὸ θαυμασμὸ καὶ γιὰ τὴ σύλληψη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν τόσο ἐπιτυχημένη ἐκτέλεση.

‘Ο ζωγραφικὸς αὐτὸς πίνακας μιλεῖ τόσο πολὺ στὴν ψυχή μας, ὥστε ἀπ’ αὐτὸν ἐμπνεύστηκε ὁ ποιητὴς Ἰωάννης Πολέμης τὸ ὡραῖο ποίημά του «Ἡ σάλπιγγα», ποὺ περιέχεται στὴν παιδικὴ ποιητικὴ συλλογὴ «Τὰ πρώτα βήματα». Τὸ ποίημα

αύτὸν τοῦ Πολέμη, ποὺ ἔρμηνεύει τὴν τρυφερὴ σκηνὴ τῆς ζωγραφιᾶς εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

Γιατί, Τοτό, γιατί, δὲν πίνεις
τὸ γάλα σου σὰν πάντα ἐσύ,
μόνο σὰ σπάταλος τὸ χύνεις
στὴ σάλπιγγά σου τὴ χρυσή;»

«Γιατὶ σὰ βράχνιασσα μιὰ μέρα
καὶ τὸ λαιμό μου εἶχα κλειστό,
ἔτρεξ' ἀμέσως ἥ μητέρα,
καὶ γάλα μούδωσε ζεστό.

Κι ἡ σάλπιγγά μου κρυωμένη
τρεῖς μέρες τώρα εἶναι βραχνή
καὶ τὴ φυσῶ κι αὐτὴ σωπαίνει
σὰ νάχη χάσει τὴ φωνή.

Κι ἀφοῦ κρυώνει καὶ βραχνιάζει
μὲ τὸ λαιμό της τὸν κλειστὸ
γιὰ νὰ τὴν κάνω νὰ φωνάζῃ,
γάλα τῆς ἔδωσα ζεστό».

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ Ποίηση δανείζεται ἀπὸ τὴν Ζωγραφικὴ τὶς ἰδέες της, δύναμις κι ἡ Ζωγραφικὴ ἀπὸ τὴν Ποίηση. Κι οἱ δυὸ τέχνες ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μᾶς παρουσιάζουν εἰκόνες ὅλοζωντανες. Ἡ Ζωγραφικὴ μὲ τὴ μαγεία τῶν χρωμάτων, ἡ Ποίηση μὲ τὴ δύναμη τοῦ Λόγου. Εἶναι κι οἱ δυὸ ισάξιες ἀδελφές...

Μιχ. Χ. Οικονόμου

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐψὲς ὁ ἥλιος ἔδυνε στὴν ἄγια μου πατρίδα
κι ἔνα τοῦ δῶσαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτίδα
νὰ μού τὸ φέρ' ἔμένα.

Θέλω νὰ ἵδω τὴ μάνα μου, τ' ἀδέρφια νὰ φιλήσω,
στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδονάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου,
γιὰ μιὰ σταλιὰ λυπήσου με καὶ δῶσ' μου τὰ φτερά σου,
τὰ λεπτοκαμωμένα !

Θέλω τὸ δύστυχο κι ἔγῳ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμὶ νὰ φάγω,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

'Αντρειωμένα μου θουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δᾶστε
σὲ πόδια κουρασμένα !

Πεθύμησα νὰ στολιστῷ μὲ γιορτερὸ στολίδι
νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρα μου, χαριτωμένη μ' αὔρα,
κι ἀν δῆς μιὰ μάνα αὐτοῦ ποὺ πᾶς, βαμμένη μὲς στὰ μαύρα,
μὲ μάτια δακρυσμένα,
μ' ἔνα κρυφό σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτὶ της,
πηγαίνω πιὰ νὰ τὴν ἵδω, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καὶ σεῖς, ποὺ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
ἔσεῖς, ποὺ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιᾶς ἀγέρας,
καθὼς μὲ τρώγει ἔμένα,
μὴ μοὺ κακοκαρδίσετε, σὰν κλαίγω τὸν καημό μου,
καὶ ψάλλω τὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου !
«Βαρέθηκα τὰ ξένα !»

«Ποιήματα»

Γεώργιος Βιζυηνὸς

Ο ΓΑΤΟΣ

‘Ο γάτος ποὺ φέρανε φέρος τὰ παιδιὰ ὅπο τὴν ἔξοχή,
εἶναι ἔνα ὀραῖο γατί, μὲ τρίχωση ἀνοιχτὴ γκρίζα, μὲ ραθδώ-
σεις γνησίου αἰλουροειδοῦς, κι ἔνα μουτράκι νοητικό καὶ

δύμορφο. Ὡρες διρες ή ἔκφραστή του είναι ἐκπληκτική. Ὁ Κάγια ἔχει δυὸ στρογγυλὰ μάτια χρυσά κι ἀπὸ τὶς ἄκρες τους ξεκινᾶνε δυὸ γραμμές σκούρες πρὸς τ' αὐτιά. "Ετσι νομίζει κανείς, πώς φορεῖ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν ἀπὸ ταρταρούγα. Γι' αὐτὸ είναι φορεῖς ποὺ ὁ Κάγια κοιτάζει ἐμβριθῶς*, ἄλλες φορὲς μοιάζει νὰ σὲ βλέπῃ εἰρωνικὰ καὶ πάντα ὑπάρχει τρυφερότητα καὶ τεμπελιὰ ἐκεῖ μέσα. Είναι ἀλήθεια, πώς ἡ τεμπελιὰ ἀποτελεῖ τὸ πιὸ σπουδαῖο μέρος τῆς προσωπικότητας τοῦ Κάγια.

"Οταν τὸν βαστᾶ ἡ τρέλα τῆς κινήσεως, παίζει μὲ δλα τὰ πράγματα, μὲ δλους τοὺς τρόπους, μὲ δλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν δὲν είναι κανένα παιδὶ κοντά του αὐτὲς τὶς διρες, παίζει περίφημα μὲ τὸν ἑαυτό του. Κυνηγᾶ τὴν οὐρά του μανιωδῶς καὶ παραμονεύει μουλωχτὰ τὶς κινήσεις της. "Οταν τέλος πάντων ἔξορμήσῃ, γιὰ νὰ τὴ συλλάθῃ, ἀπομένει κατάπληκτος, γιατὶ δὲν τὴ βρίσκει πιὰ στὴ θέση της. Καθίζει τότε καὶ τὴ βλέπει μὲ προσοχὴ γεμάτην ἀπορία. Τὴ βλέπει μιά, κατόπι γυρίζει καὶ μὲ βλέπει καὶ μένα μὲς ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν. Καταλαθαίνω τότε τὸ πρόσθλημα ποὺ τὸν ἀπασχολεῖ : «Πῶς είναι δυνατόν, θὰ λέη, μὲ τόσα τσολίμια ποὺ κάνω, νὰ μὴν μπορῶ νὰ τρέξω ἀπὸ πίσω της;»

Σὰ βαρεθῆ πιὰ νὰ κάνῃ συλλογισμοὺς καὶ πήδους ὁ Κάγια, τεμπελιάζει. Μὰ είναι κάτι ἀπόλυτο ἡ τεμπελιά του. Κουλουριάζεται στὸ ντιβάνι ἢ στὸ βάθος μιᾶς πολυθρόνας. Ἐκεῖ ὀνειροπολεῖ ἢ κοιμᾶται. "Οταν ὀνειροπολῇ, ἔχει μισόκλειστα τὰ μάτια του. Τοῦ φωνάζεις τ' ὄνομά του καὶ βλέπεις τ' αὐτὶ του, ποὺ σαλεύει γιὰ μιὰ στιγμή, βλέπεις καὶ μιὰ χρυσὴ ἀκτίνα τῆς ματιᾶς του νὰ σοῦ ἀπαντᾷ, πώς καλά, σὲ ἄκουσε, ἀλλὰ τὸ νὰ σοῦ κάμη, ποὺ τὸν βαστᾶ ἡ τεμπελιά του! "Ας τὸν ἀφήσουν ἥσυχο λοιπόν. "Οταν τὸν ἐνοχλήσης μὲ τὸ χέρι σου, σοῦ τὸ χαϊδεύει παρακαλεστά.

— Μὰ ἄφησέ με, λοιπόν. Δὲ βλέπεις ποὺ βαριοῦμαι νὰ κουνήσω τὴν οὐρά μου;

"Οταν είναι σ' αὐτὰ τὰ χάλια τῆς ἀπολύτου τεμπελιᾶς,

μπυρεῖς νὰ δώσης στὰ μέλη του τίς πιὸ ἀπίθανες τοποθετήσεις. Ἐγκαταλείπεται στὰ χέρια σου ἔτσι, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ κουράγιο νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ στὴ φυσική τους θέση. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ξανακοιμηθῇ ἔτσι ἀνάσκελος ἢ μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο πλάι, ἢ μὲ τὰ μπροστινά του πόδια σταυρωτὰ ἐπάνω στὴ μαλλιαρὴ κοιλιά του.

Καμιὰ φορά, ἔκει ποὺ κοιμᾶται, ἀναστενάζει. Ὅπάρχει πολὺ μεράκι μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς βαθιοὺς στεναγμούς του. Τότε ὅλοι ξέρομε, πῶς ὁ Κάγια ὀνειρεύεται. Καὶ ὁ νοῦς του τρέχει πίσω στὴν ἀκρογιαλιά του, στὴ σκάλα τῆς Συκαμνιᾶς, στὸ γαλάζιο λιμάνι τῶν ψαράδων. Ἐκεῖ ὁ Κάγια εἶχε κάθε μέρα, καὶ καμιὰ φορὰ δυὸ φορὲς τὴ μέρα, σπαρταριστὰ ζωντανὰ ψαράκια γιὰ τὸ γεῦμα του. Ἔθλεπε τὶς τράτες, ποὺ ἔρχονταν καὶ τὶς περίμενε ἡσυχος, ὥσπου ν' ἀράξουν καὶ νὰ ξεψαρίσουνε. Μαριδίτσες, λιθρινάκια, ζαργάνες κι ἐνα σωρὸ πετρόψαρα. Τώρα πᾶνα κεῖνα τὰ μπερκέτια*. Ὁ Κάγια ἔγινε πιὰ ἀστός. Τὸν συνεπήρε κι αὐτὸν τὸ κύμα τῆς ἀστυφιλίας*.

Εἶναι ἀλήθεια, πῶς ἔως ὅτου νὰ καταντήσῃ κάτοικος ἀθηναϊκῆς πολυκατοικίας, εἶχε κάμποσες ἐκπλήξεις. Τὴν πρώτη του τρομάρα τὴν πῆρε, ὅταν πρωτομπῆκε στ' αὐτοκίνητο. Ἡθελε νὰ τσακισθῇ νὰ φύγη μέσα ἀπὸ κεῖνο τὸ θηρίο, ποὺ μούγκριζε, ρουθούνιζε καὶ ὅρμοισε δεφρενιασμένο ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάση τῆς ἐλιᾶς καὶ τοῦ πεύκου. Ἔθλεπε ἀπὸ τὸ γυαλὶ τὰ δένδρα νὰ τρέχουν κατεπάνω του καὶ τὸν ἔπιανε τρέλα. Τότε τοῦ σκεπάσανε τὸ κεφάλι μ' ἐνα κολυμβητικὸ σκούφο καὶ ἔτσι ἡσύχασε. Στὸ βαπόρι τὰ κατάφερε καλύτερα. Ἔφυγε ἀπὸ τὴν κουσέτα* καὶ πῆγε καὶ ἀνεκάλυψε τὸ μαγειριό. Ἐκεῖ ἀπόχτησε πολλὲς φιλίες μὲ τὸ προσωπικό.

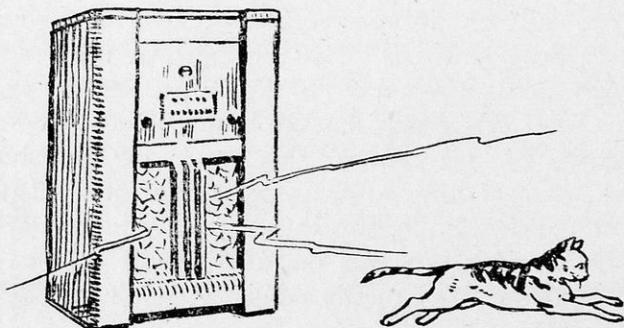
Ἡ Ἀθήνα δὲ φαίνεται νὰ τοῦ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση. Αὐτὸ εἶναι, στοχάζομαι, λιγάκι ἀπογοητευτικὸ γιὰ μιὰ πρωτεύουσα, ποὺ κάνει τόση φασαρία γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὸ θαυμασμό. Ὁταν κάθωμαι στὸ παράθυρο καὶ βλέπω ἀπὸ τὴ πράχη τοῦ Λυκαβηττοῦ ὅλη τὴν Ἀθήνα ν' ἀπλώνεται ἀπὸ κάτω,

ό Κάγια ἔρχεται καὶ καθίζει στὸν ὅμο μου. Ἐκεῖ ὅμως δὲ βλέπει. Κοιμᾶται, ὀνειροπολεῖ ἢ νοσταλγεῖ μὲ κλειστὰ μάτια.

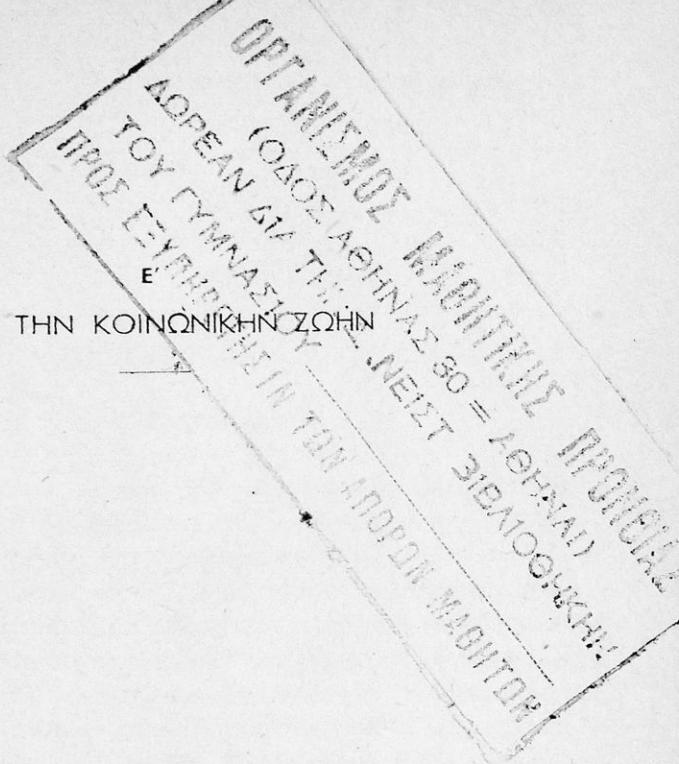
Μόνο τὸ ραδιόφωνο ἔξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ τοῦ προξενῆ ἐντύπωση. Πηγαίνει κοντά, σὰν ἀρχίσῃ νὰ τραγουδᾶ καὶ τὸ βλέπει πολλὴ ὥρα μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, πρὸς τὸ μεγάφωνο, προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ, σὲ κοιτάζει νὰ τὸν βοηθήσῃς καὶ στὸ τέλος βαριέται καὶ δὲν ἐπιμένει. Φεύγει σιγὰ σιγά, γυρίζοντας κάποτε νὰ κοιτάξῃ ἀκόμα πίσω του αὐτὸ τὸ μυστήριο.

Χτὲς ὅμως πῆρε μιὰ ζωηρότατη λαχτάρα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Ἀρχισε ξαφνικὰ νὰ κελαδῇ τὸ ἀγδόνι τοῦ σταθμοῦ. Τότε ὁ Κάγια τινάχτηκε ἡλεκτρισμένος, ἔνα ρίγος πάθου διέτρεξε τὸ λυγερὸ κορμί του καὶ χύθηκε πρὸς τὸ ἀόρατο πουλί. Γύριζε νευρικὰ γύρω στὸ μηχάνημα καὶ τὸ μύριζε ἀπὸ παντοῦ μὲ μεγάλη ὄρεξη. Προφανῶς τὸ πῆρε γιὰ κλουσὶ μὲ πολὺ ὄρεκτικὸ περιεχόμενο. Ἄλλὰ ἡ τρυφερὰ αὐτὴ συγκίνησίς του μετεβλήθη εἰς τρόμον, δταν σὲ λίγο τάραξε τὴν ἀτμόσφαιρα ἔνας τρομερὸς ὀρυμαγδός* ταμπούρλων καὶ χαλκίνων μιᾶς μπάντας. Ἐτράπη τότε εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ πῆγε, γιὰ νὰ σωθῇ, εἰς τὸ χώλ. Ἐκεῖ ἔθυγαζε μὲ προσοχὴ τὸ κεφάλι του κάτω ἀπὸ τὸν μπουφὲ καὶ κοίταζε δειλὰ πρὸς τὸ μαγικὸ κουτί, ἔτοιμος νὰ τὸ βάλη καὶ πάλι στὰ πόδια ἐν περιπτώσει νέου κινδύνου.

Στράτης Μυριβήλης
Διασκευὴ Α. Παπακώστα

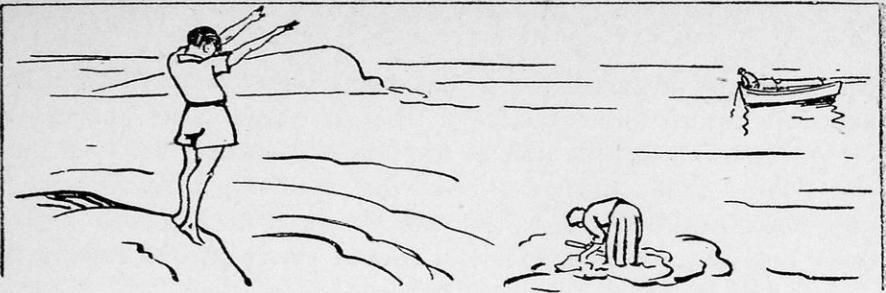

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Μονάχα ἡ καλοσύνη·
δῆλα στὸν κόσμο χάγονται, μόνη ἀπομένει ἐκείνη.

I. Πολέμης

Ο ΓΙΑΝΝΙΟΣ

1. Μαυρομαντηλού.

Κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ ὡραίου τριπλοῦ λιμένος τῆς παραθαλασσίου κώμης μας, ὅπου τὸ κῦμα σκάζει, ἔκει σηκώνει τὴν κεφαλήν της ἡ Μαυρομαντηλού.

“Ολοὶ οἱ βράχοι στέκονται γύρω ἀσάλευτοι καταφρονοῦντες τὰς ἀπηλπισμένας προσπαθείας τῶν μανιασμένων κυμάτων.

Μόνον ἡ Μαυρομαντηλού νεύει* ἀπὸ μακράν, νεύει μὲ τὴν κεφαλήν της εἰς τὸν τολμηρὸν ναυτικόν, ὁ δόποῖος ἐπάνω εἰς μίαν σαθράν σανίδα παραδέρνει εἰς τὸ πέλαγος διὰ ν' ἀνεύρῃ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου τροφήν διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τοὺς φιλτάτους.

Ἄλλα δὲν κινεῖται καμία κεφαλή. Εἶναι ἀπάτη. Τὸ κῦμα μόνον σπάζει ἐπάνω της καὶ θορυβεῖ καὶ ἀφρίζει καὶ τὴν περιχύνει μὲ τὸ ἀλμυρὸν νερόν του. Τὸ κῦμα, τὸ δόποιον κινεῖται, φαίνεται, ὅτι κινεῖ τὴν κεφαλήν της Μαυρομαντηλοῦς.

Ἄπὸ πλησίον, εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ Μαυρομαντηλού εἶναι εἰς βράχος, εἰς θαλάσσιος σκόπελος.

Λέγεται, ἀλλὰ τίς τὸ πιστεύει; — καὶ ὅμως ἂν ᾖτο ἀληθές! — ὅτι ἡ Μαυρομαντηλού ᾖτο ἄλλοτε καὶ αὐτὴ γυνὴ καὶ μητέρα, μητέρα ἐπτά υἱῶν, καὶ ὅτι καὶ οἱ ἐπτὰ υἱοί της, ἐμπειροὶ ναυτικοί, ἐπειδὴ τοὺς ἐφθόνησαν αἱ θαλάσσαι Γοργόνες*, ἐπνίγησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Καὶ ἡ Μοῖρα ἀπὸ εὔσπλαχνίαν πρὸς τὸν πόνον τῆς μητρός, τὴν μετεμόρφωσεν εἰς σκόπελον καὶ τὴν ἐφύτευσεν ἔκει παρά

τὸν αἰγιαλόν. Καὶ νὰ τώρα ἀνυψώνει τὴν κεραυνόπληκτον κεφαλήν της, ἡ ὁποία φαίνεται ως νὰ φορῇ ἀπὸ τὸ πένθος μαύρην μανδήλαν καὶ μόλις βλέπει ναυτικούς νὰ θαλασσοπνίγωνται, νεύει διαρκῶς διὰ τῆς κεφαλῆς εἰς τοὺς ναυτικούς νὰ εἰσέλθουν ἀνατολικάτερον εἰς τὸν λιμένα, νὰ σωθοῦν, διὰ νὰ μὴ αἰσθανθοῦν καὶ ἄλλαι μητέρες τὸν ἴδικόν της μαύρον πόνον!

2. Εἰς τὰ νερά της.

Δὲν γνωρίζω τίνα μυστικὸν σύνδεσμον εἶχον ἡ Μαυρομαντηλοὺς καὶ ὁ Γιαννιός, ὁ ἔξαδελφός μου ψαράς. Ἄλλ' εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτή, ὅταν διέθαινεν εἴτε πλησίον εἴτε μακράν, τὸν ἐκάλει, τὸν ἔτραβούσε πλησίον της. Καὶ ἔπλεε συχνὰ ὁ Γιαννιός εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς, τρέφων παράδοξον στοργὴν πρὸς τὸν ἔρημον καὶ μοναχικὸν ἐκεῖνον βράχον.

"Ἐν λοιπὸν Σάθεατον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, γέρων τώρα πλέον, ἐπέθη εἰς τὴν γεροντικὴν λέμβον του καὶ ἥρχισε νὰ κωπηλατῇ πρὸς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐπάνω εἰς τὴν λέμβον ἔφερε τὰ ἀλιευτικά του σύνεργα, τὸν γάντζον, μὲ τὸν ὅποιον ἀνέσυρε τὰ ὀκταπόδια, τὸ καμάκι, μὲ τὸ ὅποιον ἐλόγχιζε τὰ λαυράκια καὶ τοὺς ἀστακούς, καὶ μερικὰ ἄλλα δευτερεύοντα.

Μετὰ ἡμισείας ὡρας κωπηλασίαν ἔφθασεν εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. "Ἐφθασεν ἀπλῶς, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν του, διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν εἶχεν ὅρεξιν διὰ ψάρευμα. Ἡσθάνετο μίαν ἀνεξήγητον στενοχωρίαν, ἐν ἀνεξήγητον βάρος εἰς τὴν καρδίαν.

'Ωραία ἦτο ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος κλίνων πρὸς τὴν δύσιν του ἐκτύπα κατάματα τὸν γέροντα ἀλιέα, ἔχρυσωνε τὴν ἀργυρόλευκον κόμην του, ἔφώτιζε τὸ τετράγωνον εύρὺ πρόσωπόν του, τὸ πλῆρες καλοκαγαθίας καὶ ὑπομονῆς, ἔθέρμαινε τὸ γηρασμένον καὶ ἀσθενικὸν σῶμα του.

?Ητο πλέον ἀνοιξις περὶ τὰ μέσα Μαρτίου καὶ εἶχεν ἀρχίσει νὰ στολίζῃ μὲ ἀνθούς τὰ δένδρα καὶ ἡ θάλασσα ἔστελλε τὴν ζωτικὴν ἄλμην της εἰς τοὺς θάμνους, οἱ ὅποιοι ἔθαλλον εἰς τοὺς ἀντικρινούς γραφικούς λόφους.

3. Όσκάνδαλος εἰς τὴν θάλασσαν.

Όσκόπελος «Μαυρομαντηλού» δὲν ἀπέχει περισσότερον ἀπὸ πεντήκοντα μέτρα ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου ἀνοίγεται γραφικὴ ὁραία ἀγκάλη καὶ ὅπου τὸ κῦμα ὅρμᾶ καὶ χύνεται εἰς τὴν ἀμμουδιάν.

Ἐκεῖ βλέπει ὁ Γιαννίος μίαν χωρικὴν γυναικανὰ πλύνη τὰ ροῦχα τῆς εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς βράχου, ὁ ὅποιος ἐπροχωροῦσε μυτερὸς εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου τὰ νερὰ ἥρχιζον νὰ βαθύνουν. Ο βράχος αὐτὸς ἐκαλεῖτο «Μύτικας» καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν του οἱ κολυμβηταὶ τὸ θέρος συνηθίζουν νὰ ἔκτελοῦν τὰ παράτολμα ἐκεῖνα εἰς τὴν θάλασσαν πηδήματα.

Ο υἱὸς τῆς γυναικὸς αὐτῆς, παιδίον ἔξι ἑτῶν, εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τῆς μητρὸς του καὶ εἶχε καταφέρει μὲ ἐπιτηδειότητα νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ὅπου ἐστέκετο ὅρθιος.

Ἐξαφνα ἡ μητέρα του ἐνόησεν, ὅτι τὸ παιδί της δὲν ἦτο πλησίον της, ὕψωσε τὴν κεφαλήν της καὶ τὸ βλέπει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου νὰ τεντώνῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὰς χεῖρας, νὰ σφίγγῃ τοὺς γρόνθους του καὶ νὰ κύπτῃ ὀλίγον τὴν κεφαλήν.

Ο μικρός, ὁ ὅποιος εἶχεν ἰδεῖ τὸ περασμένον θέρος τοὺς κολυμβητὰς νὰ πηδοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βράχου αὐτοῦ, ἔκαμνεν, ὅτι τάχα ἥθελε νὰ «δώσῃ βουτιά», ὅπως κάμνουν οἱ μεγάλοι.

Η μητέρα του ἥρχισε νὰ τὸν καλῇ πλησίον της. Ο Γιαννίος, ὁ ὅποιος ἐσκάλιζε μὲ τὴν ἄρπαγην του—τὸν γάντζον—γύρω ἐκεῖ εἰς τὴν Μαυρομαντηλού, ἤκουε τὰς φωνάς της:

— Κατέθα, σκάνδαλε! Κατέθα, λύκε ξυδάτε!

‘Αλλ’ ὁ μικρὸς ἔκαμνε τὸν κωφόν. Η μητέρα του ὠργισμένη ὕψωσε ἀπειλητικὸν τὸν κόπανόν της, μὲ τὸν ὅποιον ἐκοπάνιζε τὰ ροῦχα τῆς καὶ ἥρχισε νὰ τὸν ἀπειλῆ μ’ αὐτόν:

— Τὸ βράδυ, σὰν ἔρθῃ ὁ πατέρας, σκάνδαλε, ἀπὸ τὸ χωράφι, δῶσε λόγον εἰς αὐτόν.

Ο μικρὸς ὅμως ἔξακολουθοῦσε τὸ παιγνίδι του, χωρὶς νὰ δίδῃ προσοχὴν εἰς τὰς κραυγὰς τῆς μητρὸς του· καὶ ἐνῷ

ἔκυπτεν δὲ λίγον περισσότερον, δὲ λισθαίνει*, ἀφήνει μίαν πνιγμένην φωνὴν καὶ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ παιδίον βυθίζεται μέσα εἰς τὸ νερὸν καὶ πάλιν ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ σπαρταρᾷ καὶ παραδέρνει καὶ ἐπειτα βυθίζεται διὰ δευτέραν φοράν.

Ἡ γυνὴ ἀφῆκε μίαν σπαρακτικὴν κραυγὴν καὶ ὡχρά, ἀγρίᾳ ἀπὸ τὸν πόνον, καθὼς ἐκράτει τὸν κόπανόν της, ἐμθαίνει εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ κῦμα φθάνει ἔως τὴν μέσην της, ἐπειτα μέχρι τοῦ στήθους, ἐνῷ ἐκείνη ἀγωνίζεται μὲ τὸν κόπανόν της νὰ φθάσῃ τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον ἐπνίγετο καὶ δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἄλλ' ὁ μικρὸς εὑρίσκεται μακρὰν καὶ ἡ μητέρα του δὲν ἥδυνατο νὰ προχωρήσῃ περισσότερον. Ἡτο ἀδύνατον νὰ τὸ φθάσῃ καὶ μὲ τὸν κόπανον ἀκόμη. Ἡρχιζε νὰ φωνάζῃ καὶ πάλιν βοήθειαν, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κανεὶς χωρικὸς δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ πλησίον.

4. Ἡ σωτηρία.

Ο Γιαννιὸς ὅμως εἶδε καὶ ἤκουσε τὰς σπαρακτικὰς τῆς μητρὸς φωνὰς καὶ μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα, τὴν ὅποιαν ἔδωσεν εἰς τὴν ὑπόσαθρον* λέμβον του μὲ μίαν δυνατὴν κωπηλασίαν, ἔφθασεν ἥδη εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε βυθισθῆ τὸ παιδίον. Ἀμα τὸν εἶδεν ἡ μητέρα, ἥρχισε νὰ ἐλπίζῃ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ της.

Ο Γιαννιὸς ἔλαβε τὴν ἀρπάγην του καὶ ἥρχισε νὰ ἐρευνᾷ τὸν βυθόν. Τὸ βάθος τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἦτο ἄνισον καὶ ὁ βυθὸς ἀνώμαλος.

Δὲν παρῆλθον δὲ λίγαι στιγμαὶ καὶ ὁ γέρων ἀλιεὺς ἀνέσυρε τὸ παιδίον μὲ τὴν ἀρπάγην του, ἀφοῦ τὸ ἐπιασε μὲ ἐπιδεξιότητα ἀπὸ τὰ ροῦχα. Τὸ παιδίον ἐφαίνετο ἀναίσθητον. Ισως νὰ μὴ ἦτο ἐντελῶς πνιγμένον.

Ἡ μήτηρ ἔξακολουθοῦσε νὰ μένῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ ἐδροσίζετο ἐκεῖ ἡ ἀγωνία της, καὶ μόλις εἶδε τὸν Γιαννιὸν ν' ἀνασύρῃ τὸ τέκνον της, ἀφησε μίαν φωνὴν χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ φόθου:

Ἡρώτα ἀν ἦτο ζωντανόν.

— Πρέπει νὰ ζῆ, ἀπήντησεν ὁ Γιαννιός. Κρέμασμα θέλει ἀνάποδα, νὰ βγάλῃ τὸ νερό.

Μετὰ σύντομον κωπηλασίαν ἔφερεν ὁ Γιαννιὸς τὸν μικρὸν εἰς τὴν ἀμμουδιάν, ὅπου μὲ τὰς περιποιήσεις τῆς μητρός του καὶ τοῦ γέροντος ἀλιέως ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του.

— Νὰ χρωστᾶς χάρη στὸ Γιαννιό, τοῦ εἶπε τότε ἡ μητέρα του· κι ἂν σ' ἀρέσῃ, κάνεις πάλι τοῦ κεφαλιοῦ σου, σκάνδαλε!

«Οἱ Μάγισσες»

‘Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

1. Ὁ χωρισμός.

‘Ο μικρὸς κριτής, Σπῦρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδας του, ἐκείνησε γιὰ τὴν ξενιτιά, τὴν Κίρκη* αὐτὴ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ κόσμου. ‘Ο πατέρας του ὁ κύριος Χρίστος, Κριτής λεγόμενος ἀπ’ ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνόδεψε ὡς τὰ Γιάννενα. Τὴν ὥρα τοῦ χωρισμοῦ, ποὺ ὁ Ρόθας ὁ καραβανάρης* εἶχε ἔταιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ’ ἄλογά του καὶ φώναξε σὰν ἄλλος δῆμιος: «Τὸ καραβάνι* εἰν’ ἔτοιμο», δλοι οἱ συγγενῆδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχιαζαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ χωρισμοῦ. ‘Ηταν καμμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενιτεμένοι. ‘Αλλος εἶχε μάνα, ἄλλος πατέρα, ἄλλος θειὸς ἢ θειὰ κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸς ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. ‘Ολο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ δάκρυα.

‘Ο καραβανάρης ὁ Ρόθας ἔσχιζε ἀπὸ τὴν μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι ἔλεγε: «Τελείωσε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα».

Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὥρες τοῦ χωρισμοῦ. Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα. Τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου ἀκουόταν ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γρή-

γορα οι ὅρες τοῦ χωρισμοῦ. Καὶ φτερὰ ἀν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν καὶ δὲ θάφευγαν γρηγορώτερα.

Τέλος δὲ καραβανάρης καθαλίκεψε ἔνα χρυσοκάπουλο * μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὄρθανοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ σὰν ἀστραπῆ. "Ολοι οι ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς των καὶ καθαλίκεψαν κι αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους κι ἔκαναν τὸ σταυρό τους.

Τὴν ὥρα ποὺ δὲ Σπύρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε δὲ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπύρο μου, στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

‘Ο Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι δὲ κύρ Χρίστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ἅμα σκαπετήστης* τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἡ δὲν εἶσαι παιδί μου, εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ ἐσὺ νὰ μὴ λησμονήστης ποτέ, ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιὰ καὶ φονικό! Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι ἀν βρεθῆς, νὰ μὴ χάστης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό! Καὶ βασιλιάς ἀν γένης, νὰ μὴ λησμονήστης τὴν πατρίδα σου. Τ' ἄκουσες, παιδί μου;

— Τ' ἄκουσα, πατέρα μου!

— Ωρα καλή σου τώρα! 'Ο Θεός κι ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι, γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο καραβάνι κι δὲ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ βρύσες.

2. Ἡ ἀπροσδόκητη φιλονικία.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲ κύρ Χρίστος βρισκόταν στὸ χωριὸ καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους. Κι δὲ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνώριζε κι οὕτε τὸν γνώριζαν.

Τὸ καραβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στεριᾶς. Εἴκοσι μέρες χρειαζόταν τότε, γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάν-

νένα στήν Γόλη, ἀν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο.

Ἐλχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο. Πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Ὡταν δλοι ἀγαπημένοι, δλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουθεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ πειρασμὸς στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καραβάνι εἶχε πέσει ἡ σακούλα του μὲ δ,τι χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἔνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε κρατώντας τὰ μισά γιὰ βρετικά. Ἐκείνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακούλα, γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα κι ἐκείνος ποὺ τὴν εἶχε βρεῖ, δὲν τόδινε λέγοντας, δτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισά γιὰ βρετικὰ κι ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν κι ἄρχισαν νὰ χτυπιῶνται στὰ γερά, φωνάζοντας τὸ «Βιός μου» ὁ ἔνας, τὸ «Δίκιο μου» ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἄλλὰ κι αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἔναν κι ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκείνος ὅπου εἶχε βρεῖ τὴ σακούλα, ἐπέμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισά, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισά, διότι ἀν δὲν τὸ φάνερωνα, δτι βρῆκα τὴ σακούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω δλα τὰ χρήματα ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκείνος πάλι, ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάῃ δλα λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξης τὰ μισά, διότι δὲν εἴμαστε ἀπ' ἄλλο καραβάνι ἐσὺ κι ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἄλλα εἴμαστε ἀπ' τὸ ἴδιο καραβάνι· κι είμαστε συντρόφοι κι ὡς συντρόφοι είμαστε ἀδέρφια καὶ ὑποχρεούμαστε ὁ ἔνας νὰ βοηθάῃ τὸν ἄλλο κι ὅχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἔνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονικώντας φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἔνα χάνι, ήσύχασαν λίγο, δσο νὰ φᾶνε, κι ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονικία.

Ἐδωσε, πῆρε ὁ Ρόθας ὁ καραβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψη, ἄλλὰ δὲν μπόρεσε. Καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιο δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἔαυτό του. Ἡ φιλονικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

”Ε! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου τὸν κριτή μας, τὸν κύρο Χρίστο ἐδωπέρα ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θάφευγε ὁ τρισκατάρατος* ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν δλα μέλι καὶ γάλα!

- Μοῦρθε μιὰ ἵδεα, εἶπε ἔνας ἄλλος.
- Τί; τὸν ρώτησαν.
- Τί;... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...
- Καὶ σὰν τόχομε;
- Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτή.
- Μπρὲ ἀλήθεια. Νὰ τὸ βάλωμε κριτή. "Αν καὶ μικρὸς ἀκόμα, θὰ ξέρη νὰ εἰπῇ κάτι ὡς παιδί τοῦ κριτῆ μας· Σπύρο φώναξε — Σπύρο! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κύρ Χρίστου;
- ‘Ο Σπύρος δὲν ἀκούόταν’ τὸν εἶχε καταθάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι ἀποκομήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάπα του.

3. Καὶ ὁ ἀπροσδόκητος κριτής.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴ κρίση στὸ παιδὶ εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία, ὁ Ρόθας ὅμως, ἀκούοντας καὶ παίρνοντας τὸ πράμα γιὰ ἀστεῖο, τοὺς εἶπε:

- Τί λόγια εἰν' αὐτὰ ποὺ λέτε; Ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῇ. Τί ξέρει αὐτό;
- “Οχι! ”Οχι! φώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Τοῦ φώναξαν. Τὸ παιδὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατὶ παραπονιέσαι; τοῦ εἶπε ὁ Ρόθας.

— “Εθλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἥμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου... Μάνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἀρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μπρὲ κριτὴ ποὺ σοῦ διάλεξαν! Εἶπε μόνος του ὁ καραβεανάρης.

— Ξέρεις γιατὶ σὲ ξυπνοῦμε, Σπύρο; τοῦ εἶπε ἔνας ἀπὸ κείνους, ποὺ τὸν ξύπνησαν.

— Ποῦ νὰ ξέρω; εἶπε ὁ Σπύρος τρίθοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε, γιὰ νὰ μᾶς κάνης κρίση τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδὶ τὸν κοίταξε μὲ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὅνειρο! Εἶπε ὁ καραβεανάρης.

— "Αντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καραβανιοῦ, γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάθωμε, ἂν θὰ γίνης σᾶν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδὶ καλοκάθισε σταυροπόδι κι εἶπε στοὺς μαλωμένους μὲ ύφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ελάτε ἐδῶ!

Πήγαν καὶ οἱ δυὸς μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμαστε; τοὺς ρώτησε σοθαρά.

‘Ο καραβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του προσέχοντας ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε, κακορίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἴμαστε ξένοι, πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα! Ἡ ξενιτιὰ μᾶς ἀδελφώνει ὅλους.

‘Ο καραβανάρης ἀρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ.

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο! Αὔτὸ εἶναι σοφό!

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω κρίση; τοὺς ρώτησε σοθαρὰς σοθαρά.

— Θέλομε -- τοῦ ἀπολογήθηκαν — κι ὅσα μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε· ἔτσι κάναμε καὶ μὲ τὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάμω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι ὑστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δυὸς μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἔνας τὸν ἄλλο περίλυποι, σὰν νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔλεγε. Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμό τους, τοὺς φώναξαν:

— Κάνετε ὅπως σᾶς λέει ὁ κριτής! Τί καμαρώνετε;

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα! εἶπε τὸ παιδί, τελείωσε ἡ κρίση σας.

— Καὶ πῶς τελείωσε, εἶπαν οἱ πολλοί, ὁ ἔνας κρατάει κι ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάθῃ.

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί· ἡ διαφορά τους ἦταν τὸ μίσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μίσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκαιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικά ἐκεῖνος, ποὺ βαστοῦσε τὰ μισά χρήματα, τάχγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τάδωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

— Πάρτα, ἀδερφέ !

Κι ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε, τοῦ ἀπολογήθηκε :

— "Οχι ἀδερφέ, ὅλα ! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι ὅλα..."

— "Οχι, ὅχι εἶναι δικό σου βιό, εἶπε ἐκεῖνος, ποὺ τὰ εἶχε βρεῖ, μακριὰ ἀπὸ μένα τὸ ἄδικο !

— Πάρτα, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔθαλε στὴ σακούλα κι ἀφοῦ τὴν ἔθαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Μπράσο, Σπύρο, φώναξαν οἱ ἄλλοι· εἶσαι ἀληθινὸς παιδὶ τοῦ κύρου Χρίστου. Καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδὶ καὶ τοῦ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

‘Ο καραβανάρης, ποὺ κορόιδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε λέγοντας :

— Παιδί μου, νὰ μὲ συχωρέσῃς. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνης ἀφέντης.

Καὶ πραγματικὰ ἔζησε καὶ πρόκοψε.

«Διηγήματα τῆς ξενιτιᾶς»

Χρίστος Χριστοθεασίλης

"ΤΑ ΚΑΛΑΝΔΑ,,

(Ζωγραφικὸς πίνακας Νικηφόρου Λύτρα)

Ποιὸ παιδὶ δὲν ἔψαλε τὰ κάλανδα; ἀλλὰ καὶ ποιὸ παιδὶ, ποὺ δὲν ἔτυχε νὰ τὰ ψάλη, δὲ λαχτάρισε νὰ τὰ εἰπῇ ἢ καὶ δὲν τὰ εἶπε ἔστω στὸ σπίτι του ἢ στὰ συγγενικά του σπίτια;

‘Ο ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας, θαυμαστὴς καὶ ἔξυμνητής τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς, μᾶς δίνει στὸν πίνακά του «Τὰ Κάλανδα», μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ ὀραίου αὐτοῦ θρησκευτικοῦ ἔθιμου.

Τὰ παιδιὰ φοροῦν τὸ καθένα τὴν ἐνδυμασία τοῦ τόπου τους, γιὰ νὰ δείξῃ μ' αὐτὸ ὁ καλλιτέχνης, πῶς τὸ ἔθιμο εἶναι πανελλήνιο καὶ πανελλήνιος ὁ συναγερμὸς τῶν παιδιῶν, ποὺ ψάλλουν τὰ κάλανδα. Ἀπέριττη καὶ ἀπλὴ εἶναι ἡ ἐνδυμασία

τους, ἀλλὰ γραφική καὶ μὲ πολλὴ χάρη περιβάλλει τὰ γερά καὶ καλοφτιαγμένα παιδικά σώματα.

Οἱ μικροὶ ψάλτες εἶναι μὲ ἔξοχη συμμετρία τοποθετημένοι στὸν πίνακα. Τοποθετημένοι οἱ τέσσαρες ἀνὰ δύο, ἀποτελοῦν μελωδικά ζευγάρια, ποὺ ἐργάζονται σὲ κοινὴ προσπάθεια· καὶ ὁ πέμπτος, στηριγμένος ἐλαφρά, ἀλλὰ στερεά στὸ δένδρο τῆς αὐλῆς, ἀποτελεῖ τὸ κοινὸ συμπλήρωμα τῆς ὅλης μελωδίας.

Αἱ φυσιογνωμίαι τῶν μικρῶν εἶναι τέλειαι καὶ ἡ εὐχαρίστηση τους, ὀλοφάνερη, εἶναι χυμένη εἰς τὰ ἀθῶα πρόσωπά τους. Ἐννοοῦν ὅλοι καὶ συναισθάνονται, πῶς κάνουν μιὰ κοινωνικὴ ὑπηρεσία. Ψάλλοντας τὰ κάλανδα μὲ τὰ ἐγχώρια ὄργανά τους σκορπίζουν εἰς τὸν κόσμο τὴ χαρά· φέρουν τὴν εύτυχία σὲ κάθε σπίτι, ποὺ τὰ λένε.

Γ’ αὐτὸν ἡ ἔκφρασή τους εἶναι γεμάτη ἴκανοποίηση, γιατὶ πιστεύουν, πῶς προσφέρουν κι αὐτοί, ἀν καὶ μικροί, μιὰ μεγάλη συμβολὴ στὴν ψυχαγωγία τῆς κοινωνίας. Μὲ ἔξαιρετικὴ σοθαρότητα εἶναι ἀφοσιωμένοι στὸ μεγάλο κοινωνικό καὶ θρησκευτικό τους ἔργο. Εἶναι τόσο ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸ σκοπό τους, ὥστε φαίνονται, πῶς οὕτε βλέπουν οὕτε ἀκούουν, τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χαρούμενη ἀρμονία τῶν καλάνδων.

Νομίζει κανείς, πῶς ἀκούει τὴ μελωδία:

Χριστούγεννα, πρωτόγεννα,
πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου!
Ἐθγάτε, ἀκοῦστε, μάθετε,
πῶς ὁ Χριστὸς γεννιέται.
Γεννιέται κι ἀνατρέφεται
στὸ γάλα καὶ στὸ μέλι...

Ἡ

‘Αρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά
κι ἀρχὴ καλός μας χρόνος.
“Αγιος Βασίλης ἔρχεται
ἀπὸ τὴν Καισαρία...

Ἐδῶ ποὺ τραγουδήσαμε
πέτρα νὰ μὴ ραῖση
κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ
χίλιους χρόνους νὰ ζήσῃ...

Καὶ γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν πίνακά του ὁ καλλιτέχνης,
τοποθετεῖ λίγο ψηλότερα, γιὰ νὰ διακρίνεται, τὴν οἰκοδέ-
σποινα. Κρατεῖ μὲ στοργὴ τὸ μικρό της τέκνο στὴν ἀγκαλιά
της καὶ ἀκούει εὐχαρίστως τὰ χαρμόσυνα κάλανδα. Αἰσθά-
νεται δὲ ἴδιαίτερη εὐχαρίστηση γιὰ τὰ ἐγκώμια ποὺ τῆς ψάλ-
λουν γιὰ τὴν εύτυχία τῆς οἰκογενείας της.

Τὰ Κάλανδα τοῦ Λύτρα, μὲ λίγα λόγια, εἶναι μιὰ ἡθο-
γραφία ἐκλεκτή, ποὺ φανερώνει ψυχὴ ἐξευγενισμένου λαοῦ.
Καὶ μὲ τὴν εἰκόνα του αὐτὴ ὁ ζωγράφος θέλει νὰ διαιωνίσῃ
τὴν ὥραία αὐτὴ παράδοση τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Τὸ ἔργο βραβεύτηκε στὴν ἔκθεση τοῦ 1886 καὶ βρίσκεται
στὴν Ἰδιωτικὴ συλλογὴ Φ. Σερπιέρη.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Δόξα στὸ πνεῦμα τῆς δουλειᾶς, ποὺ σμίγει
τὶς χῶρες, τὶς καρδιὲς καὶ τοὺς ἀνθρώπους.
Ρόδο τινάζει ἡ πέτρα, ἀνθὸς ἀνοίγει
καὶ σπέρνει τὴ ζωὴ σ' ἄνανθους τόπους.

Δόξα στὰ χέρια, ποὺ νικοῦν καὶ πλάθουν
στ' ἀμόνι*, στὸ σφυρὶ καὶ στὸ λιθάρι·
στὰ νιάτα, ποὺ ἀγυρυπνοῦν νὰ ἰδοῦν, νὰ μάθουν,
στ' ἀλέτρι, στὸ κουπὶ καὶ στὸ δοξάρι*.

Σ' αὐτὴν ἔδω τὴ γῆ, τῆς Γῆς λουλούδι,
χαρὰ ἔγινε ἡ δουλειά, θεὰ ἡ Ἐργάνη,
τ' ἀνθρώπου ὁ μόχτος γένηκε τραγούδι
καὶ τὸ κλωνάρι τῆς ἐλιᾶς, στεφάνι.

Κι έμεις, τ' ἀρχαίου δέντρου νιὰ κλωνάρια,
στὸ κύμα, στὸ βουνὸ καὶ στ' ἄργαστήρι,
χαρούμενες, κοπέλες, παλικάρια,
κινοῦμε στῆς δουλειᾶς τὸ πανηγύρι.

Στὰ χέρια μας, στὰ μάτια μας ἀστράφτει
τῆς γῆς μας, τ' οὐρανοῦ κρουστὴ λαμπάδα,
μὲς στὴν καρδιὰ γλυκός καπημὸς ἀνάφτει
γιὰ Σένα, μάνα Ἐλλάδα! Ἐλλάδα! Ἐλλάδα!

Στράτης Μυριθήλης

ΗΣΙΟΔΟΥ "ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ,"

(Ἀ π ο σ π ἄ σ μ α τ α)

1. ΕΡΓΑΣΙΑ

Σὺ ἀδερφέ, πάντοτε ἐνθυμοῦ τὸ τί σοῦ παραγγέλλω
κι ἔργαζου, Πέρση* εὐγενικέ, γιὰ νὰ σὲ φεύγη ἥ πείνα
κι ἡ σεβαστὴ νὰ σ' ἀγαπᾶ Δήμητρα ἥ ὠραία
καὶ νὰ γεμίζῃ ἀπὸ βιὸς* τὸ θέρος τὴν καλύθα. *θύμος*
Ἡ πείνα εἶναι συντρόφισσα τ' ἀνθρώπου τ' ἀκαμάτη
γιατὶ οἱ θεοὶ κι οἱ ἀνθρωποι μισοῦν τὸν σταυροχέρη*,
ποὺ ζῇ παρόμιος στὴν ὄκνια* μὲ τοὺς ἀργοὺς κηφῆνες,
ὅποὺ χαλοῦν τὸν κάματο* τῶν μελισσῶν καὶ τρώγουν.
Μόν' ἐσύ, Πέρση, δούλευε κι ἀγάπα τὴ δουλειά σου
γιὰ νάναι τὰ κελάρια σου βιὸς ὅμορφο γεμάτα.
Μὲ τὴ δουλειά κερδίζουμε καὶ πρόβατα καὶ πλούτη.

Μετάφρασις Σίμου Μενάρδου

2. ΑΡΕΤΗ

"Αμυαλε Πέρση, συμβουλεὶς ἔχω γιὰ σένα κι ἄλλες.
Εὔκολο πράμα νὰ ριχτῇ κανένας στὴν Κακία,
τὶ δ δρόμος, ὅποὺ φέρνει ἐκεῖ, εἰν' ἵσιος καὶ κοντά μας.
"Ομως τῆς Ἀρετῆς, οἱ θεοὶ τὸν ἔθρεξαν μὲ ἴδρωτα
καὶ στὴν ἀρχὴ εἶναι μακρινός, τραχὺς καὶ μπερδεμένος'
μὰ στὴν κορφὴ του ἀν πάρη κανείς, χάνεται ἥ δυσκολία

καὶ γίνεται ἵσιος κι ὁμαλὸς ἐκείθενες καὶ πέρα.
 Τὶ ἐκεῖνος εἶναι πιὸ σοφός, ποὺ ἀπὸ τὸν ἔσωτό του
 παίρνοντας παραδείγματα, πράξεις ἀνανογιέται*
 φρόνιμες καὶ καλύτερες. Ἐκτιμημένος εἶναι
 κι' ὅποιος ἀκούει τὴν συμβουλὴν καὶ τὴν καλὴν ὀρμήνεια*,
 δῆμος εἶναι ἄχρηστος ἐκειός, ποὺ δὲν ἀκούει κανέναν.

Μετάφρασις Σωτήρη Σκίπη

3. ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἄκριθομέτρα δ, τι δεχτῆς ἀπὸ τὸ γείτονά σου
 καὶ ξαναγύρισέ του το ὅμοιο καὶ παραπάνω,
 χρεία μιὰ μέρα ἀν σοῦ δοθῆ, νὰ βρῆς γοργὴ βοήθεια.
 Φεύγα τὰ κέρδη τ' ἄνομα, ποὺ μὲν φωτιάν εἰν' ὅμοια...
 Τὶ θεληματικὰ κανεὶς ὅταν χαρίζῃ κάτι,
 ἀναγαλλιέται μέσα του καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του.
 μὰ σὰν ἀπὸ ξετσιπωσιὰ κλέψη κανένας κάτι,
 δῆμος μικρὸς κι ἀσήμαντο, πορώνεται* ἡ καρδιά του.

Στὸ λιγοστὸ τὸ λιγοστὸ συχνὰ σὰν τὸ προσθέτης,
 σ' ἀπόλιγο θενὰ βρεθῆς μὲ βιός* πολὺ μεγάλο.
 Τὶ ὅποιος προσθέτει στὸ ἔχει του, τὴν πείνα τὴν ξεφεύγει.
 Κι ὅ, τι εἰν' στὸ σπίτι σίγουρο, κρατᾶ τὸ νοικοκύρη
 ἥσυχο. Προτιμότερο νάν' ὅλα μὲς στὸ σπίτι,
 μιὰ καὶ ποὺ τρέχουν κίνδυνο νάν' ὅξω ἀραδιασμένα.
 Γλυκό ναι νὰ τὰ χαίρεται παρόντα τ' ἀγαθά του
 κι εἶναι σκληρὸς νὰ χρειάζεται κανεὶς τ' ἀλαργεμένα.

Μετάφρασις Σωτήρη Σκίπη

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ δλίγων ἡμερῶν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ ἔνα ὑπό-
 γειον. Ὅτο ὡχρὸς καὶ ἔφαίνετο συντετριμένος. Ἐξεπλάγην
 νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρώτατον καὶ λεπτὸν πρε-
 σθύτην. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ μὲ ἔνα στενα-
 γμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἥλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρά.

— Τί γυρεύετε, σ' αύτὸν τὸν κόσμο; τοῦ εἶπα, ὅταν ἔξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀληθινὸς "Ἄδης! Εἶπεν ὀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἔνα δυστυχῆ, ποὺ κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἥλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ ποὺ βρῆκα, ὑπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφήν, ποὺ μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. "Ενας πατέρας ἄρρωστος στὸ κρεβάτι, μία μητέρα φθισική, φαίνεται, ἡ ὁποία μόλις σύρεται καὶ τρία παιδιὰ ἀνήλικα, καχεκτικὰ καὶ ἄθλια! Καὶ δὲν ἔχουν οὕτε νὰ φᾶνε, οὕτε νὰ ζεσταθοῦν, οὕτε ν' ἀνάψουν φῶς. "Έχουν μόνο κάτι κουρέλια ρυπαρά, τὰ ὅποια τοὺς χρησιμεύουν ὡς κλίνη. "Ε, γιατί νὰ μὴν εἴμαι πλούσιος; Εἶναι πολλὴ δυστυχία. Ἡμποροῦσε ὅμως νὰ μετριασθῇ πολύ, ἀν ἔκαμναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθῆκον ποὺ ἔχουν πρὸς τοὺς ὅμοίους των.

Καθ' ὅδὸν εἰσῆλθεν εἰς φαναρτζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἔνα ἐλαιόλυχον. "Επειτα ἔχωρίσθημεν. "Οταν δὲ τὸ βράδυ διέθαινα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρωὶ τὸν εἶχα συναντήσει, εἶδα φωτισμένον τὸ ὑπόγειον, διέκρινα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὅποιας αἱ λάμψεις ἐσχημάτιζον φαιδρὸν χορόν. Καὶ τρία παιδάκια καθημένα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

'Εμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν "Άδην ἐκεῖνον· ἀπὸ τὴν ὑπηρέτριαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα: Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέθη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε· κάπου ἔχομε ἔνα παλαιὸ μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρης εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε· εἶναι ὑπόγειον, ὅπου κατοικεῖ μία πολὺ δυστυχῆς οἰκογένεια. Θὰ πάρης ἔνα λοῦστρο νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ κάρβουνα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔχομε. Ἔγὼ φωτιά δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάψης φωτιά καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω ἐδῶ ἔνα λυχνάρι γιὰ λάδι. "Έχω ἐδῶ δλίγο ρύζι καὶ ὅσπρια, γιὰ νὰ τοὺς κάμης μιὰ σούπα. Καὶ αὔριο πάλι βλέπομε. "Α! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆγις, ὅτι αὔριο θὰ τοὺς πάω γιατρό.

— Ἡ ὑπηρέτρια ἔξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ "Άδης μετεθλήθη εἰς παράδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιοῦσαν διερχόμενος εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ύπογείου νὰ παίζουν εἰς τὸν δρόμον.

— Ὡλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος; εἶπα πρὸς τὸν μεγαλύτερον.

Μὲ ἐνόησεν ἀμέσως.

— Ὡλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἔρωτήσῃ ποῖος. Καὶ ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. "Υστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. "Εδωσε καὶ λεπτὰ τῆς μαμᾶς.

Χθὲς τὸν συνήντησα πάλιν.

— Πῶς εἶναι οἱ προστατευόμενοί σου;

— Καλύτερα ἀπὸ πρίν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνη καλὰ ὁ πατέρας, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἔργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ ὅσο ἡμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραί. Ξεύρεις, ὅτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποθελθῶ εἰς στέρησιν. Ἀλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑποφέρω εὔκολα, διότι ἡ μεγαλυτέρα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν ἡμπορῶ νὰ βοηθήσω ἔνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἀλλ᾽ εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατὶ νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον, νὰ ἥμουν πλούσιος.

— "Ωστε ἥθελες νὰ εἶσαι πλούσιος! Καὶ ὅμως, ἐνῷ ἡδύνασο νὰ γίνης, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἔαυτόν μου ὅχι, ἥθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἔγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικάς μου διαθέσεις. ὅταν δὲ τὰς ἐγνώρισα, ἥτο πλέον ἀργά, διὰ νὰ προσπαθήσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εύτυχία, ἡ μεγίστη ἴσως, νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ πολεμῇ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἔλαττωνη τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ιωάννης Κονδυλάκης

Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Θεὰ τοῦ πόνου, ταπεινὴ περνᾶς τὰ μονοπάτια,
ποὺ φέρνουν στ' ἄχαρα λημέρια
κι ἔχεις πλούσια τὴν καρδιὰ καὶ πρόθυμα τὰ χέρια
κι ἀγγέλου ἀγαθότητα στὰ σπλαχνικά σου μάτια.

Είσαι ἡ πλουσιώτερη τῆς γῆς, Ἐλεημοσύνη,
κι ὅταν ἀκόμα φτωχικὰ τὸ χέρι σου χαρίζῃ.

Δὲν εἶναι πλούσιος κανεὶς γιὰ ὅσα θησαυρίζει,
ἀλλὰ γιὰ ὅσα μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀγάπη δίνει.

Διαθαίνεις κι ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει,
λουλούδια ὀλόγυρά σου σπέρνεις,

δίνεις χαρὰ κι ἀνάσταση καὶ γιὰ μισθό σου παίρνεις
δάκρυ, ποὺ σὰν ἀγίασμα τὰ χέρια σου ραντίζει.

Λάμπει ἡ ἐλπίδα, ἄμα φανῆς σὲ μάτι ἀπελπισμένο,
τὸ κλάμα γίνεται τραγούδι

καὶ ἡ ζωὴ, ποὺ κείτεται σὰ δέντρο μαραμένο,
νιώθει κοντά σου ἀνοιξη, πετᾶ γιὰ σὲ λουλούδι.

Μὲς στὴν καλύθη τοῦ φτωχοῦ, τὴν πιὸ σκοτεινιασμένη,
τὸ φωτεινό σου θρόνο στήνεις

κι ἡ ὄψη σου φεγγοθολᾶ σὰν ἀστρο τῆς γαλήνης,
λαμπρότερο μὲς στὴν καρδιὰ τὴν πιὸ δυστυχισμένη.

Κρύθεσαι, ἀλλ’ ἡ χάρη σου σὲ μύριες ὄψεις λάμπει,
σ’ ἀμέτρητες καρδιὲς μυρίζει,
σὰ λούλουδο, ποὺ ταπεινὸ βαθιὰ στὰ χόρτα ἀνθίζει,
μὰ τὸ γλυκό του ἀνάσαμα μυροθολοῦν οἱ κάμποι.

Τὴ δύναμή σου, ὁ θεά, τὴ μαγεμένη, οὐράνια,
δὲ χτίζεις σὺ μὲ περηφάνια

ἐπάνω εἰς τὰ μάταια τοῦ κόσμου μεγαλεῖα,
τὴ θεμελιώνεις στὴν εὐχὴ καὶ εἰς τὴν εὐλογία.

Οἱ πιὸ ἀδύνατοι τῆς γῆς, ἵδοὺ ἡ δύναμή σου!

χῆρες, παιδάκια ὁρφανεμένα,
ποὺ τὰ γλυκαίνει ὥσὰν τὸ φῶς, ἡ μητρικὴ στοργή σου,
σηκώνουντε τὸ θρόνο σου μὲ χέρια εὐλογημένα.

Ἐλεημοσύνη, τανεινὴ περνᾶς τὴν οἰκουμένη·

κι ἐνῷ τὸ γόνυ ἐμπρός σου κλίνει

καὶ μ’ εὐλογίες καὶ μ’ εὐχές καὶ δάκρυα σὲ ραίνει,

Σὺ γονατίζεις σπλαχνικὴ στῆς συμφορᾶς τὴν κλίνη!

Ο ΚΥΡ ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ήταν Ιούλιος μήνας καὶ μεσημέρι καφτερό, νυσταγμένο. Δυὸς τρεῖς σκονισμένες ἐλιές ἔριχναν τὴ λεπτή τους σκιὰ στὸ πυρωμένο χωράφι καὶ ψηλά στὰ κλαδιά τους τραγουδοῦσαν τὰ τζίτζικια.

Ἡ Μαυρούκα κι ἡ Γοργή, δυὸς μυρμηγκάκια, ἀνέθαιναν στὶς ἐλιές, γιὰ νὰ βροῦν κάτι νὰ προσθέσουν στὸν πλοῦτο τῆς ἀποθήκης τους. Προχωροῦσαν βιαστικά· μὰ ἡ δίψα τὰ βασάνιζε καὶ στάλα δροσιὰ δὲν ἥταν στὴν ξηρασία γύρω.

— Γιὰ κοίτα, Μαυρούκα, εἶπε ἔξαφνα ἡ Γοργή, τυχερὸ θηρίο ποὺ εἶναι ὁ τζίτζικας! Κοίτα μακάρια ποὺ πίνει ἀπὸ μιὰ πηγή, ποὺ βρῆκε στὸ κλαδί.

— Ἀστεία μοῦ φαίνεσαι, Γοργή, σὰ λές «βρῆκε μιὰ πηγή». Δὲν τὸ ξέρεις, πῶς ὁ τζίτζικας ἔχει ἔνα τρυπάνι καὶ μόνος του ἀνοίγει τὶς πηγὲς στὰ κλαριά;

Ἡ Γοργή εἶχε σταθῆ καὶ σὰ μαγεμένη κοίταζε τὸ θηρίο, ποὺ ἔπινε.

— Ἄχ, Μαυρούκα, ὁ χυμὸς ξεχειλᾶ τριγύρω στὸ πηγάδι! Νὰ τολμεῖσα νὰ ρουφήξω λιγάκι!

— Θάρρος, Γοργή! Εἶναι κουτὸς ὁ τζίτζικας καὶ πίνει τόσο λαίμαργα καὶ τραγουδεῖ τόσο τρελά, ποὺ δὲ θὰ μᾶς ίδῃ, οὔτε θὰ μᾶς ἀκούσῃ, ἀν τὸν πλησιάσωμε.

— Φοβοῦμαι, Μαυρούκα, φοβοῦμαι! Μὲ μιὰ ποδάρα του ἀν μᾶς πλακώσῃ, πάει χαθήκαμε!

Μὰ ἡ δίψα δὲ βαστιόταν πιὰ καὶ πλησίασαν τὸ θηρίο καὶ ρούφηξαν μιὰ στάλα χυμό.

‘Ο τζίτζικας δὲν τὰ πρόσεξε.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε! Τραγουδοῦσε τρελά.

— Καλὸς ποὺ εἶναι ὁ χυμός! Ψιθύρισε ἡ Γοργή, γλίφοντας τὰ χείλη της.

— Δὲ σοῦ εἶπα, πῶς εἶναι κουτὸς ὁ τζίτζικας; εἶπε θριαμβευτικὰ ἡ Μαυρούκα. Πίνω στὴν ύγεια του, νὰ μᾶς ζήσῃ πολλοὺς μῆνες.

— Εύχαριστῶ γιὰ τὶς καλές εὐχές. Εἶπε ὁ τζίτζικας.

Τὰ μυρμήγκια τρόμαξαν κι ἔφυγαν τρεχάτα.

— "Ε, πού πάτε, γειτόνισσες; τί φοθάστε; φώναξε τὸ θηρίο.

Γῆραν πάλι θάρρος τὰ μυρμήγκια καὶ πλησίασαν λιγάκι.

— Δὲ μοῦ λές, κύρ τζίτζικα, εἶπε μὲ περισσότερη τόλμη ἡ Μαυρούκα, μήπως ἐνοχλεῖ τὴν ἀφεντιά σου νὰ ρουφοῦμε τὸ χυμό, ποὺ ξεχειλᾶ ἀπ' τὸ πλούσιό σου πηγάδι;

— "Α, μπά, καθόλου! Εἶπε μὲ καλοσύνη ὁ τζίτζικας. Πιέ όσο θέλεις, γειτόνισσα. Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε!

— Εύχαριστοῦμε, κύρ τζίτζικα! Εἶπαν τὰ μυρμήγκια καὶ ἀμέσως ἄρχισαν νὰ ρουφοῦν τὸ μεθυστικὸ χυμό...

Μὰ τὸν τζίτζικα τὸν συνεπῆρε πάλι τὸ μονότονο τραγούδι του. Ξέχασε τὰ μυρμήγκια. Ἡ καρδιά του ξεχειλοῦσε ἀπὸ χαρὰ νὰ ζῇ στὴν πλατιὰ φύση μέσα, δπου ὁ ἥλιος πύρωνε καὶ ὁ χυμός ἔτρεχε ζεστὸς καὶ μεθυστικὸς κάτω ἀπὸ τὸ φλοιό τῶν κλαδιῶν.

Τὰ μυρμήγκια εἶχαν ξεχάσει κι ἐκεῖνα τὸ φόβο τους. Εἶχαν τώρα ἔρθει κι ἄλλα πολλά. Καὶ τὰ πιὸ μικρά, γιὰ νὰ βροῦν θέση νὰ πιοῦν κι αὐτά, περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ θηρίου κι ἐκεῖνο σηκωνόταν φιλόφρονα ψηλὰ στὰ πόδια του, νὰ τοὺς ἀφήσῃ τόπο.

— Τί καλὸς ποὺ εἶναι ὁ κύρ τζίτζικας! Εἶπε ἔνα ἀνοιχτομάτικο μυρμηγκάκι.

— "Α, μπά! Εἶπε ἡ Μαυρούκα, εἶναι ἔνας παλιοεγωιστής. Ἐνῶ εἴμαστε τόσο πολλοὶ οὕτε ἀρκετὴ θέση μᾶς ἀφήνει, οὕτε ἀρκετὸ χυμό. Μόνος του πίνει παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι πίνομε δῆλοι μαζί.

— Μὰ δικό του εἶναι τὸ πηγάδι. Εἶπε ἡ Γοργή. Καὶ καλοσύνη του, ποὺ ἀφήνει νὰ πιοῦμε καὶ ἀπὸ τὸ περίσσευμα ἀκόμη.

— Δικό του; γιατί δικό του; γιατί βρέθηκε πιὸ μεγάλος καὶ πιὸ δυνατός ἀπὸ δῆλους μας; γι' αὐτὸ τὸ λές δικό του, Γοργή; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ κύρ τζίτζικας, νὰ ἔχῃ δικό του πηγάδι; Εἶναι ἔνας, ποὺ ζοῦσε ὡς χθὲς στὸ χῶμα μέσα, ἔνας ἐγωιστής, ποὺ τώρα ἔξαφνα βάλθηκε νὰ μᾶς κάνῃ τὸν εὔεργέτη καὶ τὸ σπουδαῖο!

— Μὰ μοναχὸς τρύπησε τὸ φλοιό. Διαμαρτυρήθηκε ἡ Γοργή. Σὺ ἡ ἴδια τὸ εἶπες, Μαυρούκα, καὶ τώρα λές, πώς τὸ πηγάδι δὲν εἶναι δικό του!

— Μήπως δλα τὰ πηγάδια εἶναι δικά του, ἐπειδὴ ἔχει τρυπάνι; 'Ωραῖα! Τότε ἐμεῖς, ποὺ δὲν ἔχομε, πρέπει νὰ ψιφοῦμε ἀπὸ τὴ δίψα; Καλὰ ποὺ θὰ περνούσαμε, ὅντας δικό μας τὸ πηγάδι! Τότε θὰ ἔπιναν δλα μας τ' ἀδέρφια.

— "Ερχεστε νὰ βαλθοῦμε δλοι μαζί, νὰ διώξωμε τὸ θηρίο; εἶπε ἔνα τολμηρὸ μυρμῆγκι.

— Μπράβο! Καὶ γιατὶ ὅχι; εἶπαν τὰ ἄλλα.

Μέσα στὸ ἄναμμα τοῦ τραγουδιοῦ, αἰσθάνθηκε ὁ τζίτζικας ἔνα μυρμῆγκι νὰ τοῦ τσιμπᾶ τὸ πόδι, ἄλλο ἔνα νὰ τὸν τραβεῖ ἀπὸ τὸ φτερό, τρίτο νὰ τοῦ γαργαλᾶ τὶς κεραῖες. "Ἐνα δυὸ τοῦ σκαρφάλωσαν στὴ ράχη καὶ τὸ πιὸ ἀδιάντροπο, ἡ Μαυρούκα, προσπαθοῦσε νὰ τοῦ βγάλῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι τὴν προθοσκίδα του, ποὺ τὴ μεταχειριζόταν γιὰ ἀντλία.

— "Α, μὰ τὸ παραξήλωσαν οἱ γειτόνισσες, σκέφτηκε ὁ τζίτζικας· θὰ τιμωρήσω τὶς ἀχάριστες κλέφτρες καθὼς τοὺς πρέπει.

Μὰ σὰν τὶς κοίταξε, τοῦ πέρασε ὁ θυμός.

— Δὲν ἀξίζει νὰ τὰ βάλω μὲ τόσα δὰ πραματάκια. Εἶναι μεγάλος ὁ κόσμος κι ἔχει θέση γιὰ δλους. Σκέφτηκε μέσα του.

— Πιέτε ἐλεύθερα, γειτόνισσες! Εἶπε ἔπειτα δυνατὰ στὰ μυρμῆγκια τὸ θηρίο καὶ μὲ ἔνα γοργὸ ξετίναγμα τῶν φτερῶν του πέταξε μακριά.

— Καλὰ τὰ καταφέραμε! Εἶπε ἡ Μαυρούκα.

— Τί λέσι! 'Απάντησε λυπημένη ἡ Γοργή. Φανήκαμε πλεονέχτρες κι ἀχάριστες. Καὶ τιμωρηθήκαμε μόνες μας. Τώρα, ποὺ ἔπαψε ν' ἀντλῇ τὸ θηρίο, στείρεψε τὸ πηγάδι.

Καὶ ἀλήθεια δὲν μπόρεσαν νὰ σθήσουν τὴ δίψα τους κι ἔφυγαν σκεφτικὰ καὶ λυπημένα.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε! Τραγουδοῦσε θριαμβευτικὰ ἀπὸ ἄλλο δέντρο ὁ τζίτζικας. Οὕτε θυμόταν πιά, πώς ζούσαν τὰ ἔνοχλητικὰ μυρμῆγκια στὸ μεγάλο αὐτὸν κόσμο...

«Στὸ νησί τους»

Ιουλία Δραγούμη

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾶς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
ξελαγιασμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ’ τὸ καμπαναριό
ὅλη τὴν ἴστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.

Μὲ σὲ ζευγάδες τὴν αὔγῃ τὰ βόδια τους κεντροῦν
καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ, σὰ γυρνοῦν.
Μὲ τὴ φωνὴ σου σταματᾶ ἢ κόρη τ’ ἀργαλειό
καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει στὸ χωριό.

Ο δουλευτὴς τ’ ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾶ
καὶ τὸ σταυρό του κάνοντας ἀπάνω σου κοιτᾶ!
Ἐσύ ’σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανό,
ποὺ τὶς κρυφὲς λαχτάρες σου τὶς λές στὸν οὐρανό!

«Ἀνοικτὰ μυστικά»

‘ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Θέλω νὰ χτίσω ἔνα σπιτάκι
στὴ μοναξιὰ καὶ στὴ σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατὺ
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ὀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτ’ εἶναι ἢ ἀμμουδιά του...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

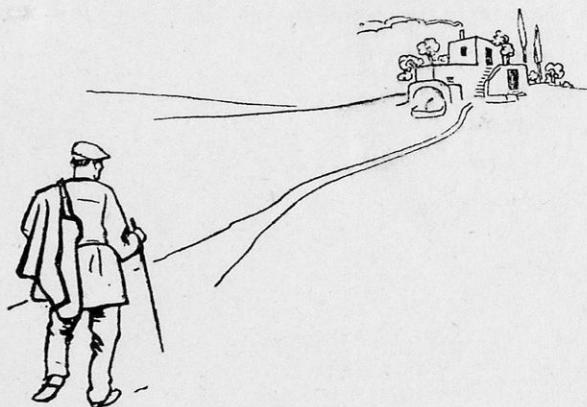
Ατέλειωτη τραθάει μιὰ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τὴ ἀγριοκαίρι
κι ὁ λίθας τὴ χτυπᾶ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
τὸν καθαλάρη νηστικό,
τὸν πεζοδρόμο διψασμένο
θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή·
πάντα ἡ γωνιά του θὰ καπνίζῃ
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

«Σκληροὶ καὶ δειλοὶ στίχοι»

Κωστής Παλαμάς

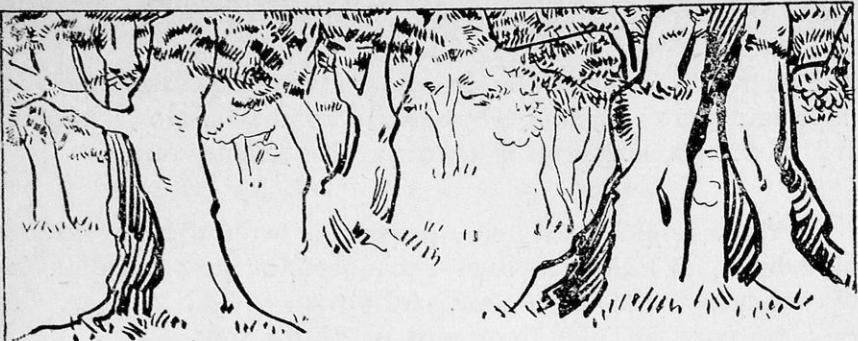

Τ'

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

*Φαντάζεις σὰν τὸν ἡλιο σου κι ἐσύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου στὸν κόσμο ἄλλοῦ δὲν εἰδα.*

Α. Μαβίλης

Ο ΕΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Από τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Φάληρον ἐπροχωροῦσαν πρὸς τὴν πόλιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὰ ἐλαιόδενδρά μας καὶ κατέλαμβανον δλην τὴν κοιλάδα τῶν Ἀθηνῶν, σχηματίζοντα τὸν «Λόγγον»*. Κατόπιν ἐτρέποντο διὰ πλαγιοδρομιῶν πρὸς τὸν Ὑμηττόν, πρὸς τὸν Βριλησσόν*, πρὸς τὴν Πάρνηθα καὶ σκιάζοντα ἐκατέρωθεν τὸν Αἰγάλεων ἔφθασσαν εἰς τὸ Δαφνὶ καὶ κατέληγον εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος.

Ἐγνώριζον πολὺ καλὰ καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ Πεντελικοῦ ἀνοιγμα καὶ δι' αὐτοῦ ἐξεχύνοντο εἰς δλην τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, εἰς δλα τὰ Μεσόγεια.

Εἰς πολλὰ καὶ ποικίλα τμήματα ἔχωρίζετο ὁ ἐλαιῶν τῶν Αθηνῶν καὶ μέγας ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν δένδρων του. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατόπιν τόσων καταστροφῶν τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Ἀττικῆς ἀνήρχοντο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων.

Ο περιηγητὴς Κρούσιος σημειώνει κατὰ τὸ ἔτος 1576 εἰς τὴν «Τουρκογραικίαν»* του καὶ τὰ ἔξης: «Διὰ τῶν δέντων τοῦ Κηφισοῦ ποτίζουν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ δένδρα τῶν ἐλαιῶν, χιλιάδας ὅντα».

Καὶ ὁ Μπαζούρ* τὸν 18ον αἰῶνα ἀποθαυμάζει τὸ ἀφθονώτατον καὶ ὀραῖον ἐλαιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ περιγράφει τὰ πολλὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἀπὸ τὰ ὄποια ἐν καὶ μόνον περιεσώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Δὲν ὑπάρχει, λέγει, θαυμασιώτερον θέαμα ἀπὸ τὰ ἐλαιό-

δενδρα τῆς Ἀττικῆς, τὰ ὅποια πρόσκεινται ώς ἀσπροπράσινα παραπετάσματα εἰς τοὺς γλυκύτατα προσκλίνοντας* λόφους, ἐνῷ τὸ ἔδαφος καλύπτει ἡ καταπράσινος ἀκμή των...

"Αν ἔν ἀρχαῖον μνημεῖον μαρτυρῇ, ὅτι ὑπῆρξαν κάποτε αἱ Ἀθῆναι, τὸ καλλιστέφανον ἐλαιόδενδρόν μας ἀποδεικνύει τὴν συνέχειαν τοῦ βίου των. Διδάσκει, ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν ἔπαισαν ποτὲ νὰ ζοῦν, ὅπως καὶ ἡ Ἐλαία των.

Εὐλογημέναι νὰ εἶναι αἱ γλαυκαὶ* πατρόφοι, τὰς ὅποιας ἔξυμνησεν ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἐτραγούδησεν ὁ "Ομηρος. Ἀσφαλῶς τοῦ πρώτου ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐλαῖαι σύγχρονοί του.

"Ολαι αὐταὶ διακηρύττουν, ὅτι ἡ Ἐλλάς δὲν ὑπῆρξε χώρα βαρβάρων, οἱ ὄποιοι φοβοῦνται τὸ φῶς. Θὰ ζῇ πάντοτε ἡ ἀρετὴ εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίσκον, ποὺ τοῦ φωτίζει τὴν γωνίαν ὃ γλυκὺς τοῦ ἐλαίου λύχνος. Διότι τὸ φῶς του προέρχεται ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς θεᾶς* τῆς εἰρήνης, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς σοφίας.

Τὸ φῶς τοῦτο, ποὺ φέγγει τὸ αὔτὸ ἀπὸ τότε ἔως τώρα, διὰ μυστικῆς δόδοι μᾶς συνδέει μὲ τοὺς δοξασμένους ἐκείνους* χρόνους...

"Αλλὰ τώρα; ἐλάχισται ἔχουν ἀπομείνει. Αἱ λησμονημέναι αὐταὶ ἀς κηρυχθοῦν ἱεραί. Ἀσημένιον κιγκλίδωμα πρέπει νὰ τὰς περιβάλῃ. Τῆς μεγάλης του πύλης αἱ στρόφιγγες* ἀς κινοῦνται ἀπὸ τὸν εύτυχισμένον φύλακα μόνον διὰ τοὺς μύστας τοῦ 'Ωραίου!

«'Αναδρομάρης»

Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους

Η ΓΛΑΥΚΟΦΥΛΛΗ ΕΛΙΑ

Γλαυκόφυλλη ἡ ἐλιά τὸν ἵσκιο ἀπλώνει
στὸ φουντωμένο κλῆμα· ποῦ καὶ ποῦ
τὸ ψηλαφοῦν σὶ χαμηλοί τῆς κλῶνοι
γερμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ καρποῦ.

Αντίκρυ σκοτεινὸ τὸ ἔρημοκλήσι
μὲ πόθο καὶ μ' ἀγάπη τῇ θωρεῖ,
γιατὶ τὸ καντηλάκι, πούχει σθήσει,
τὸ φῶς του ἀπ' τὸν καρπό της καρτερεῖ.

«Σπασμένα μάρμαρα»

Ιωάννης Πολέμης

ΛΕΒΑΔΕΙΑ

1. Ἡ "Ἐρκυνα.

Ολίγην Ἑλλάδα, ἐν μικρὸν τμῆμα τῆς πατρίδος μας, θὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου, μίαν γωνίαν γῆς, τὴν ὅποιαν κατοικοῦμεν. Καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὴν Λεβάδειαν.

Κατάπληξιν ἡσθάνθην, ὅταν ἔμαθα, ὅτι ἡ ἀείμνηστος βασίλισσα Ἀμαλία ἐπεδίωκε τὴν μετάθεσιν τῆς πόλεως βορειότερον ἐπὶ λόφου ὁμαλοῦ καὶ μακροῦ, καταφύτου ἐξ ἀμπελῶνων σήμερον. Ἀναμφιθόλως δὲ ὁρίζων τῆς πόλεως θὰ ἥτο μᾶλλον ἀνοικτός, θὰ τὴν περιέλουεν ὁ ἥλιος καὶ αἱ ὑγιειναὶ συνθῆκαι ἵσως θὰ ἥσαν καλύτεραι. Ἀλλὰ οὕτε τὰς γραφικὰς* καλλονάς, τὰς ὄποιας πάντες θαυμάζουν, θὰ παρουσίαζεν. οὕτε θὰ ἤδυνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου, εἰμὴ πτωχὴ καὶ στερημένη τῆς Ἐρκύνης της, δηλαδὴ τοῦ πλουτοδότου ποταμοῦ της.

Μὲ αὐτὸν τὴν ἐπροίκισεν ἡ φιλοστοργία τοῦ Ἐλικῶνος, ὁ δῆποιος ἥνοιξε τὰ στήθη του τὰ λάσια* καὶ ἀφῆκε νὰ ἐκκινήσῃ ἀπὸ τὰ βάθη του δι ποταμὸς Ἐρκυνα, ἡ χαρὰ καὶ δι πλοῦτος τῆς Λεβάδειας.

Χαριέστατος εἶναι δὲ μῦθος, μὲ τὸν ὄποιον ἡ φαντασία τῶν προγόνων ἡμῶν περιέθαλε τὴν γέννησιν τῆς Ἐρκύνης.

Ἐπαιξε, λέγουν, ἡ Κόρη τῆς Δήμητρος μὲ τὴν νύμφην Ἐρκυναν, ἡ δῆποια τότε δὲν ἥτο ποταμός. Καὶ ἐνῷ ἡ Ἐρκυνα ἐκρατοῦσε μίαν χῆνα, αὔτη, ἀφοῦ ἐξέψυγε τῶν χειρῶν της, ἐπέταξε καὶ ἐκρύθη εἰς τὸ σπήλαιον ὑποκάτω ἐνὸς λίθου. Εἰσέρχεται τότε ἡ Κόρη, ἀποσύρει τὸν λίθον, συλλαμβάνει τὴν χῆνα καὶ ἀμέσως ἀναπηδᾷ δι ποταμὸς Ἐρκυνα.

Σήμερον δὲν θὰ συναντήσετε πλέον ἐκεῖ τὸν κόσμον τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, τὸν ὅποιον περιγράφει ὁ Παυσανίας. Ὁ χρόνος κατέστρεψε τὰ πάντα.

Αλλὰ ζῆι χωρὶς νὰ γηράσκῃ, μὲ δὲν τὸ κάλλος τῆς νεότητος ἡ Φύσις. Καὶ σήμερον πλάτανοι ὑψίκορμοι* καλύπτουν τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ. Καὶ θάμνοι φίλυπδοι* στεφανώνουν τὰς ἄγθας καὶ ἀγριάμπελοι* καὶ κισσοὶ καὶ περικοκλάδες ἐναγκαλίζονται τοὺς πλατάνους. Καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου μὲ κόπον εἰσδύουν, διὰ νὰ τονίσουν τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ πρασίνου. Καὶ παφλάζουν τὰ ἀργυρᾶ νερά της καὶ ἀναπηδοῦν εἰς τοὺς καταρράκτας εἰς κόνιν λευκήν· καὶ ἀναλύονται αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου διὰ μέσου τῶν ψεκάδων* εἰς τὰ ἀρμονικὰ τῆς "Ιριδος" χρώματα.

2. Ἐργατικὴ καὶ φιλόξενος.

Αλλὰ δὲν ἔχει μόνην τὴν ποιητικήν της μορφὴν ἡ "Ἐρκυνα. Εἶναι κόρη ἐργατικὴ καὶ ρωμαλέα. Κινεῖ διὰ τῶν ὑδάτων της ἐργοστάσια ἐκκοκιστικά* τοῦ βάμβακος, νηματουργεῖα, ὑδροτριβάς*, ἀλευρομύλους καὶ δλα αὐτὰ μὲ κινητήριον δύναμιν ἀδάπανον. Οὕτε λεπτὸν δὲν ἔξέρχεται τῆς πατρίδος μας, δι' ἀγορὰν ἀνθρακος ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων τῆς Λεβαδείας, χάρις εἰς τὴν "Ἐρκυναν.

"Οπου καὶ ἀν βαδίσετε, ὅπου καὶ ἀν στραφῆτε, θὰ βλέπετε ἡ θὰ ἀκούετε τὴν "Ἐρκυναν παρὰ τὸ πλευρόν σας ἡ κάτωθεν ὑμῶν, στεγασμένην διὰ γεφυρῶν ἡ καὶ διὰ σανίδων, εἰς τὰ προαύλια τῶν οἰκιῶν ὡς καὶ τῶν καφενείων. Ἀλίμονον δὲ εἰς τὴν ράθδον σας, ἀν ἀφήρημένος τὴν ἀφήσητε νὰ διολισθήσῃ* διὰ μέσου τῶν σανίδων ἡ διὰ τῶν ὅπῶν αὐτῶν μετ' ὀλίγας ὕρας θὰ τὴν δεχθῇ ἡ διώρυξ* τῆς Κωπαΐδος καὶ βραδύτερον ἡ θάλασσα τοῦ Εὐρίπου*. Κάτι γνωρίζω περὶ τούτου.

Καὶ ἐνῷ ἡ "Ἐρκυνα εἰς τὴν πόλιν εἶναι μηχανουργός, εἰς τοὺς πλουτοφόρους ἀγροὺς τῆς Λεβαδείας γίνεται πολύτιμος θεράπαινα* τῆς Δήμητρος. Ἐκεῖ διακλαδιζομένη, διανεμομένη, χύνει τὰ ἀργυρᾶ ἡ μᾶλλον χρυσᾶ νερά της εἰς τοὺς πλουσίους κόλπους τῶν ἀγρῶν τῆς Λεβαδείας.

Δέν έγνωρισα παράγωγικωτέραν γην, ἀλλὰ καὶ φιλεργοτέρους κατοίκους.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνώμαλον καὶ ἔξαιρετικόν. Λόγω τούτου δὲ τὸ ἀναγράφω. Συνήθως ἡ γῆ ἡ ἀχάριστος καὶ ξηρὰ προκαλεῖ τὸν πόνον, τὴν στοργήν, τὸν ἰδρῶτα τοῦ γεωργοῦ· φιλόστοργος καὶ πλούτοφόρος τρέφει τὴν νάρκην καὶ τὴν δίκηντίαν. Ἐδῶ τὰ πράγματα συμβαίνουν ἀντιθέτως. Διότι πράγματι δὲν ὑπάρχει φιλεργότερος κόσμος. Χειροτέχναι καὶ γεωργοὶ βαίνουν εἰς τὸ ἔργον ἀπὸ τὴν νύκτα. Προσέτι ὁ κόσμος εἶναι ἥμερος, πολιτισμένος, πρὸς τὸν ξένον δὲ πολὺ συμπαθῆς καὶ φιλόξενος.

‘Ο πλούτος τῆς Λεβαδείας εἶναι ὁ βάμβαξ. ‘Υπῆρξεν ἐποχή, ἡ τοῦ μεγάλου πολέμου, κατὰ τὴν ὅποιαν ἡ Λεβαδειοὶ ἤδυνατο νὰ ἀνοικοδομηθῇ μόνον ἐκ χρυσοῦ. ’Ετη μυθώδους πλούτου. ‘Αλλ’ ἐθεβαιώθη καὶ ἐδῶ ὅτι καὶ εἰς τὰς σταφιδοφόρους ἐπαρχίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν παχειῶν ἀγελάδων τοῦ Φαραώ. ‘Η ἔλλειψις πνεύματος ἀποταμιεύσεως, γνώρισμα δυστυχῶς τοῦ ἔλληνικοῦ λαοῦ. Διότι ὅλος ἐκεῖνος ὁ πλούτος διεσκορπίσθη ἀκάρπως!

«Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας»

‘Εμμανουὴλ Λυκούδης
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

ZAKYNTHOS

1. Ψήλωμα.

‘Ο πιὸ δροσερὸς καὶ πιὸ θεαματικὸς περίπατος τῆς Ζακύνθου εἶναι τὸ Ψήλωμα.

‘Ο δρόμος ξεκινάει ἀπὸ τὴν πλατεῖα τοῦ Σολωμοῦ καὶ μὲ στροφὲς ἀνεβαίνει στὴ βιορεινὴ πλαγιὰ τοῦ κατάφυτου λόφου. Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου κρέμεται τὸ παλιὸ βενετσιάνικο* κάστρο, μισοερειπωμένο. Μιὰ ταράτσα κρεμαστὴ πάνω στοὺς ἀνθισμένους κήπους καὶ στὰ γαλάζια τὰ κύματα.

‘Απὸ τὰ τείχη τοῦ κάστρου ἐκεῖ ψηλὰ ἀγναντεύει κανεὶς τὸ λουλουδένιο νησὶ ὄλόγυρα.

‘Ανεβαίνοντας τὸ δρόμο στὸ Ψήλωμα, θὰ ἀπαντήσωμε τὰ πιὸ γραφικὰ τοπία κοντὰ στὴ πόλη.

Νὰ τὸ ἴστορικὸ ἔρημοκλήσι τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνα, ὅπου ὁρκίστηκαν γιὰ τὸ μεγάλο Ἀγώνα τοῦ 21 οἱ ἡρωῖκοὶ συντρόφοι τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χορταριασμένο τὸ καμπαναριό του ὑψώνεται ἔνας λιγνόκορμος φοίνικας. Καὶ ἀποκάτω ἀπὸ τὴν πέτρινη, τὴν χλοϊσμένη σκάλα του μιὰ γάργαρη βρυσούλα σιγοτραγουδάει.

Πρὶν φτάσωμε στὸν "Ἀγιο Νικόλα, ὅπου ξανοίγεται ἀπὸ κάτω μὲ δῆλα του τὰ χρώματα καὶ τὰ μάγια τὸ μοναδικὸ τὸ πανόραμα τοῦ κάμπου τοῦ νησιοῦ, πέρα ὡς τὸ Γερακαριό κι ἀντίπερα ὡς τὸ Καταστάρι — μιὰ εἰκόνα ποικιλόχρωμη καὶ πολυδαιδαλή σὰν τὴ λουλουδένια ποδιὰ τῆς βασιλοπούλας τοῦ παραμυθιοῦ — ὁ δρόμος μας σταυρώνεται μὲ δυὸ ἄλλους πλαγινούς.

Ο πρῶτος, ἀριστερά μας ὅπως ἀνεβαίνομε, περνάει μέσα ἀπὸ τοὺς σύσκιους, ἀνθισμένους κήπους τῆς Πόχαλης καὶ ἀνεβαίνει στὸ βενετσιάνικο τὸ κάστρο.

Τὸν ἀκολουθοῦμε καὶ ἀνεβαίνομε στοῦ κάστρου τὴν πιὸ φηλὴ μεσημβρινοδυτικὴ κορυφή.

✓ Ο ἥλιος γερμένος πάνω ἀπὸ τὶς βουνοκορφές πλησιάζει νὰ κρυφτῇ πίσω ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τὸ φύδι. Σκορπάει παντοῦ πάνω στὶς στεριές καὶ στὶς θάλασσες τὰ ροδόχρωσα γέλια του καὶ κάμνει τὸ μαγικὸ νησὶ νὰ πλέῃ σὰ μυθικὸ καράβι σ' ἓνα φανταχτερὸ πανηγύρι χρωμάτων, «ὅπου δὲν ἔχουν ὄνομα κι ἔχουν περίσσια χάρη», ὅπως λέει ὑποθλητικὰ ὁ ἀθάνατος ζωγράφος τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν¹.

Τὰ ἀκρογιάλια τῆς Κεφαλλονιᾶς μὲ τὸν κρεμαστό της Αἶνο ἀποπάνω, τὰ ἀκρογιάλια ἀπέναντι τὰ Μωραΐτικα, οἱ χιονισμένες κορυφές τῆς Κυλλήνης στὸ βάθος, ἡ Γλαρέντζα* μὲ τὸ Χελμούτσι*, τὸ ἵπποτικὸ Φραγκόκαστρο, ποὺ εἴδε λησμονημένες ἡμέρες δόξας· δῆλα γύρω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο, στεριές καὶ πέλαγα, φωτομεθοῦν βυθισμένα στὴ μενεξεδένια ἀγκαλιὰ: ἐνὸς ἀποθεωτικοῦ ἥλιοβασιλέματος.

1. Ἐννοεῖ τὸν ποιητὴν Διονύσιον Σολωμόν.

ΊΟ άλλος δρόμος, ό δεύτερος δεξιά μας, ἀνεβαίνει ἀνηφορικὸς στοὺς ζωγραφιστοὺς καὶ κατάφυτους λόφους τοῦ φημισμένου Ἀκρωτηριοῦ.

Ἄριστερά, δπως ἀνεβαίνομε τὸν ἀνηφορικὸν ἀμαξιτὸν δρόμο γιὰ τοὺς λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ἔνα στενὸ μονοπάτι μᾶς ὁδηγεῖ στὸ λόφο τοῦ Στράνη.

Ἐδῶ ἐπάνω, στὴν ἀκύμαντη παράμερη γαλήνη του, ὅπου μόνο οἱ βαθιοὶ κι ἀπόμακροι ἀντίλαλοι τῶν κανονιῶν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγιοῦ ἔφταναν πότε πότε, ἀπομονώμένος ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «"Ὕμνο τῆς Ἐλευθερίας», κάτω ἀπὸ τὸν ἵσκιο τοῦ αἰωνόβιου αὐτοῦ πριναριοῦ.

Στοὺς καταπράσινους λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ποὺ μοιάζουν μὲ τοὺς κρεμαστοὺς τῆς Γραφῆς κήπους, εἶναι τὰ ἀνθηρότερα περιβόλια καὶ οἱ πιὸ δροσερὲς ἐπαύλεις στὴ Ζάκυνθο.

Ἐκεῖ ἐπάνω μαυρισμένη ἀπὸ τὸν καιρό, μισοχαλασμένη ἀπὸ τοὺς σεισμούς, κλεισμένη ἀπὸ τὸ Χάρο, ὑψώνεται ἀκόμη ἡ ἐπαύλη τοῦ Σολωμοῦ.

2. Ἀκρωτήρι.

Ο γύρος τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ὃν μάλιστα προχωρήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ Κρυονέρι στὸ κυπαρισσόσκεπτο ἔρημοκλήσι τῶν Τριῶν Μαρτύρων καὶ ἀπὸ κεῖ κατεβῇ στὸ ἀμμουδερὸ ἀκρογιάλι τοῦ Τσολιεῆ, εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη σειρά τοπίων γελαστῶν.

Ο δρόμος ἀπὸ τὴν πόλη ξετυλίγεται στὴν ἀκρογιαλιὰ βρεχόμενος ἀπὸ τὸ κύμα ὡς τὸ Κρυονέρι. Κι ἐπάνω του σκύφτει κάθετα κομμένος ὁ Κόκκινος Βράχος, σηκώνοντας στοὺς ὅμους του ψηλὰ τὶς καταπράσινες ἐπαύλεις του.

Στὴν ἄκρη τοῦ κάθου*, στὸ Κρυονέρι κοντά, ὁ Κόκκινος Βράχος χαμηλώνει ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄγρυπνο φάρο, τὸ Ἀκρωτήρι χωνεύει δμαλὰ στὸ Ιόνιο κύμα, ποὺ τὸ χαῖδεύουν cί τοιοι ζέφυροι, καὶ ὁ δρόμος ἐκεῖ κλώθει χαριτωμένος πίσω ἀπὸ τὸ φάρο καὶ ἀνεβαίνει ἐπάνω ἀπὸ ἀτέλειωτους ἀνθόκηπους καὶ φωτεινὰ ἀκρογιάλια.

Ἐδῶ μοσκοβολάει τὸ κύμα, μοσκοβολοῦν οἱ κήποι καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγο ἀπὸ τὴν εύωδιὰ τῶν χρυσῶν κίτρων.

Τὴν ἡμέρα ὁ ἥλιος δένει σὲ γλυκοὺς καρποὺς τοὺς ἀνθοὺς τῶν κήπων καὶ τὴ νύχτα. μὲ τὸ φεγγάρι «πλέουσι γέμοντα φωνῶν θαλάσσια ξύλα»¹.

“Ενας παραμυθένιος ἀνθόκηπος μέσα στὰ κύματα. ”Ενα καράβι λουλουδισμένο, πού ταξιδεύει μαγεμένο μέσα στοῦ ὄνειρου τὰ πέλαγα.

Στὶς γαλανὲς αὐγὲς καὶ στὰ ρόδινα ἥλιοθασιλέματα οἱ κρεμαστοὶ ἀνθόκηποι ραίνουν τοὺς μοσκοθολημένους κλώνους ἐπάνω στὰ κύματα καὶ δλα τὰ γλαφυρά ἀκρογιάλια γύρω ἀχνοθάφονται λουλουδισμένα ἀπὸ τὰ τρυφερώτερα χρώματα.

Οἱ ἀκρογιαλιὲς τῆς Κεφαλλονιᾶς ζεχωρίζουν ὅλοκάθαρες ἀγνάντια, ροδοφωτισμένες στὸ γλυκὸ ἥλιοθασίλεμα καὶ ὁ Αἴνος της χαράζει ἔντονα στὸν ξάστερο τριανταφυλλένιον ὄρίζοντα τὶς κοντυλένιες ἀπαλές του γραμμές.

Απέναντι στὸ Ἀκρωτήρι οἱ κάθοι τῆς Κεφαλλονιᾶς, ὁ Κατελιός, ή Σκάλα, χωνεύουν μέσα στὰ κύματα σκεπασμένα ἀπὸ μιὰ γάζα ροδοθύσσινη.

Βαθύτερα οἱ πελοπονησιακὲς ἄκρες, ἀπὸ τὴ Γλαρέντζα ὡς τὸ Κατάκωλο, ζεβγαίνουν μέσα στὴν τριανταφυλλένια θάλασσα γλαυκόγραμμες, σὰ νὰ πηγαίνουν νὰ σμίξουν τὰ ροδόχρυσα νησιώτικα ἀκρωτήρια.

Στεριὲς καὶ θάλασσες ἀρωματίζουν μεθυστικὰ τὸν ἀγνὸν αἰθέρα καὶ μέσα στὰ τρυφερά, φευγαλέα χρώματα τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν, ποὺ παντοῦ λουλουδίζουν, δὲν ξέρει κανεὶς νὰ εἴπῃ ποῦ τελειώνουν οἱ ἀνθόκηποι τοῦ Ἀκρωτηριοῦ καὶ ποῦ ἀρχίζουν τὰ σμαραγδοανθισμένα τὰ κύματα.

«Ημερολόγιον Ὁδοιπορικοῦ Συνδέσμου», 1925 Κώστας Πασαγιάννης

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΑΣ

Ω σεῖς ποὺ αἰώνια χαίρεστε
τὴν πελαγίσια τὴ δροσιά,
νεράιδες φυκοστόλιστες,
χαριτωμένα μας νησιά.

1. Στίχος ἀπὸ τὸ ποίημα «Φιλόπατρις» τοῦ μεγάλου Ζακυνθίου ποιητοῦ Ἀνδρέου Κάλβου (1792–1867).

Γύρω τριγύρω στέκεστε,
ἀνάμεσά σας θάλασσα γαλάζια,
καὶ σὰν ἀδέρφια καμαρώνεστε
καὶ χαιρετιέστε πέρ' ἀπ' τὰ μπουγάζια*.

Μελτέμια* σᾶς δροσίζουνε
καὶ σᾶς χαϊδεύουν μαϊστράλια*,
μ' ἀσῆμι τ' ἄγριοκαίρια στεφανώνουνε
τὰ μυριοχάραχτά σας ἀκρογιάλια.

Κι αὐτά, σὰν πύργοι γιγαντόχτιστοι,
ἀσάλευτοι στῆς τρικυμίας τὴ μανία,
δλόγυρα φυλάγουν τὰ λαγκάδια σας,
ποὺ χαίρονται μιάν ἀνοιξη ἀιώνια.

Στολίζουνε βαρκοῦλες λευκοφτέρουγες
τὴ θάλασσά σας καὶ βοσκοῦ φλογέρα
κάτω στὶς ρεματιές σας καὶ στὸν λόγγους* σας
ἡχολογῶ μέσα στὸν ἥσυχον ἀγέρα...

Βασίλειό σας τὸ Αἴγαῖον ἔχετε.
Κι ἡ ζαφειρένια* του κορόνα,
ποὺ τὴν φυλάγουνε νεράιδες ἀφρογέννητες,
δική σας εἶναι στὸν αἰώνα.

«Τὰ νησιά μας»

Αριστομένης Προθέλεγγιος

Η ΜΑΡΟΥ

‘Η Μαρού! Μιὰ ἀπὸ τὶς συμπαθητικώτερες σκυριανὲς ἀναμυήσεις μου τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ. Στὸ νοῦ μου τὶς ἔχω ἀκόμα τὶς μεγάλες σὰν κάστανα κόρες τῶν ματιῶν της, τὸ καμαρωτό, μὰ ἀκούραστο περπάτημα καὶ τὸ χαριτωμένο πεῖς με...’

Τὸ γυναικεῖο αὐτὸν νησιώτικο ὅνομα εἶχε — δὲν ξέρω πῶς — τὸ μουλάρι, ποὺ μὲ πῆγε μὲ τὸ σύντροφό μου μαζὶ τὸ βράδυ τῆς 5 Αύγουστου ἀπὸ τὴ Λιναριά στὴ χώρα καὶ μὲ κατέθασε πάλι τὸ βράδυ τῆς ἄλλης ἡμέρας.

Πρὶν καθίσω στὴ ράχη τῆς Μαροῦς τὴν κοκκινότριχη, τὸ συλλογιζόμουν λίγο. "Υστερα ἀπὸ δεκαοχτώ χρόνια, ποὺ εἶχα νὰ καθίσω σὲ ξυλοσάμαρο, θὰ μπορέσω τάχα νὰ στυλῶθῶ καλά; Οὕτε ἥξερα καὶ τὸ δρόμο καὶ τὶς πιθανὲς κακοτοπιές του καὶ θάπρεπε νὰ εἶμαι πάντα καλοσφιγμένος κι ἔτοιμος γιὰ κάθε ἀπρόθλεπτο.

Ἄλλὰ τὰ ἥσυχα καὶ γεμάτα αὐτοπεποίθηση μάτια τῆς Μαροῦς καὶ ἡ καλοσύνη, ποὺ μὲ δέχτηκε στὴ ράχη της, μούδωσαν θάρρος ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα, ποὺ ἵσα ἵσα ἤταν καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀνηφόρισμα τοῦ δρόμου κι οἱ περισσότερες λοξοδρομίες.

— Ἀφοῦ ἔτσι καλὰ ἀρχίσαμε, Μαρού, καλὰ θὰ πᾶμε ὡς τὸ τέλος. Εἶπα μέσα μου.

'Η ἀλήθεια εἶναι, πώς ὁ δρόμος ἀπὸ τὴ Λιναριά* ὡς τὸ Κάστρο τοῦ Λυκομῆδη* — ποὺ ἔξακολουθητικὰ τὸ περιστοιχίζουν τὰ σπίτια τῆς χώρας, σὰ νὰ φοθοῦνται ἀκόμη τὴν ξαφνικὴ ἐπιδρομὴ πειρατῶν — δρόμος δύο ὠρῶν μὲ ἥσυχο περπάτημα' δὲν ἔχει ἀπότομα ἀνηφορίσματα καὶ κατηφορίσματα· δὲν ἔχει δένδρα πυκνὰ μὲ κρεμαστὰ κλαδιά, ἔτοιμα νὰ παρασύρουν τὸν καθαλάρη, ὃν δὲν τὰ προσκυνήσῃ ταπεινὰ περνώντας ἀπὸ κάτω τους.

'Ο δρόμος αὐτὸς ὁ σκυριανὸς μοῦ θύμισε πολὺ τὸ δρόμο, ποὺ ἔκανα στὰ νεανικά μου χρόνια ἀπὸ τὸ Ξηροχώρι, πηγαίνοντας κάθε καλοκαίρι στὸν εὔλογημένο Πύργο τῶν Γουβῶν*, ποὺ μὲ πρόσμενε

κάτασπρος σὲ ψήλωμα διλοπράσινο
καὶ βαρὺς σὰν κάστρο ἢ σὰ μετόχι*,
μὲ δυὸ στρογγυλάδες ἀνεμόμυλου,
μὲ τὰ λίγα παραθύρια πόχει...

Παχύτερη βέβαια ἡ γῆ ἔκει στοὺς σταχοφόρους ἀγρούς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια βλάστηση στολισμένη. Τὰ πεῦκα, τὰ πλατάνια, τὶς ἐλιές, τὰ καλαμπόκια στὰ χαμηλώματα· κι οἱ ροδοδάφνες πλούσια ἀνθισμένες στοὺς ὅχτους κι οἱ λυγαριές μὲ

μιὰ ἀφάνταστη πολυχρωμία, ἀπὸ τὸ ἄσπρο τῆς μυγδαλιᾶς ὡς τὸ βαθυγάλαζο τοῦ μενεές, ἀπλώνοντας τὶς ἀνθοκορφές τους πρόθυμες ὡς τὰ χέρια μας, γιὰ νὰ κόψωμε καμιὰν ἄκρη τους.

Καημένη καλοπερπάτητη Μαρού, σὲ σένα χρεωστῷ τὴν ἀπόλαυση τοῦ δρόμου αὐτοῦ, ποὺ τόσο τὸν εἶχα ποθήσει! Τὸ ξαναγύρισμα στὸ ἔρημο μονοπάτι, ύστερα ἀπὸ τοὺς στενοὺς ἥντις καὶ πλατεῖς δρόμους τῆς πολυκοσμίας. Ἡ ἐμπιστοσύνη, ποὺ αἰσθάνθηκα σὲ σένα ἀμέσως, μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ ἐλεύθερα τὶς ὁμορφιές τοῦ τόπου, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἔννοια, μὴν κατρακυλήσω ἀπὸ κανένα σου ξάφνιασμα ἥ κανένα ξεγλίστρημα τοῦ ποδιοῦ σου.

Καὶ ὅχι μόνο αὐτό. Ἀλλὰ σὰ νὰ ἥσουν ὁ καλύτερως ὁδηγὸς τοῦ δρόμου ἐσύ, ποὺ δὲν κάνεις ἄλλο, παρὰ νὰ τὸν πηγαινοέρχεσαι, κοίταξες πῶς νὰ κοντοστέκεσαι στὰ ξέφωτα* καὶ στὰ ψηλώματα, σὰν νὰ ἥθελες νὰ μοῦ εἰπῆς:

— Κοίταξε τί ὠραία ποὺ εἶναι ἥ θέα ἀπὸ δῶ!

Κι ὅταν εἶχα τὴν ἀχαριστία νὰ σὲ χτυπῶ κάποτε μὲ τὸ σκοινί, κουνοῦσες τ' αὐτιά, σὰ νὰ μ' ἐλεεινολογοῦσες:

— Καημένε, τί βιάζεσαι νὰ τελειώσῃ ὁ ὠραῖος αὐτὸς δρόμος; δὲ λογαριάζεις, πῶς δὲ θὰ τὸν χαρῆς κι αὔριο; Χόρταινε τώρα τὸ μοσχολίθινο τῶν πεύκων, πρὶν πᾶς ν' ἀνασάνης πάλι τὰ ξεθυμάσματα τῶν πόλεων. Γέμισε τὰ μάτια σου πρασινάδα πρὶν πᾶς νὰ τὰ τυφλώσης μὲ τὴ σκόνη καὶ τὴν κάπνα.

Εἶχες δίκιο, Μαρού, κι ἐγὼ ὁ μωρὸς εἶχα ἄδικο νὰ βιάζωμαι, γιὰ νὰ φτάσω. Τώρα τὸ μετανιώνω καὶ σοῦ ζητῶ συγχώρεση γιὰ τὰ χτυπήματα, ποὺ σοῦ ἔδωσα μὲ τὸ σκοινί.

Ναί! Σοῦ ὑπόσχομαι, καλή μου Μαρού, πῶς, ἀν θελήσῃ δοθεὶς νὰ ξανάρθω στὸ χαριτωμένο νησί σου, ἐσένα θὰ διαλέξω, γιὰ νὰ μὲ ξανανεθάσης στοῦ Λυκομήδη, τὸ Κάστρο καὶ θὰ σ' ἀφήσω στὴν ὅρεξή σου νὰ μὲ πᾶς δσσο θέλεις σιγὰ σιγά, τόσο ποὺ ποτὲ νὰ μὴν τελειώσῃ ὁ δρόμος μας..

«*Ημερολόγιον · Οδοιπορικού Συνδέσμου*» 1926 Γεώργιος Δροσίνης

ΒΟΥΝΟ

Βουνό! Άγαπω τὸ φῆλος σου καὶ τὸ γραφτὸ κορμί,
τὸν ἵσκιο τῶν συννέφων σου, τὸ γοργοπέρασμά των,
τοῦ μακρινοῦ πελάγου σου τῇ γαλανή γραμμῇ,
τοῦ γλάρου τὸ φτερούγισμα στὴν ἄκρη τῶν κυμάτων,

Καὶ τὴν κορφή σου τὴν ψηλή στὰ σύννεφα ἀγαπῶ,
τὴν νύχτα στὴν ροχούλα σου, τὴν μυστικὴ φωτιά σου,
καὶ τὶς αὐγές, ὅταν ξυπνᾶς καὶ βλέπῃς χαρωπὸ
στὴν θάλασσα τὸν ἵσκιο σου καὶ τὸ καθρέφτισμά σου.

«Ἄροιχιά μυστικά»

Αλέκος Φωτιάδης

ΚΑΛΑΜΑΣ

Νὰ δὲ Καλαμάς, δὲ σκοτεινὸς Ἀχέροντας ἔκεινος,
ποὺ ἔταν ποτάμι τῶν νεκρῶν. Πλούτωνα, αὐτὸ ποὺ βλέπω,
ἄγ είναι "Άδης, κλεῖσε πιά τὰ Ἡλύσια* ντροπιασμένα!
Δὲ θὰ θελήσῃ δὲ ἵσκιος μου ποτὲ νὰ μπῇ σὲ κείνα.

Τοάιλδ Χάρολδ

Λόρδος Βύρων (Μετάφρασις Δ. Σάρρου)

ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΜΟΥ

"Αν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὃ μέρη ἀγοτημένα.
Απὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ,
τοῦ ἀντικρυνοῦ
κι ἀπὸ τὸν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριά ἔχω πάρει,
καὶ τάκλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

"Αν κάποτε ξενιτευτῶ, τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,
ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἀλλοῦ
μοσκοβολιά τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἔκεινη
καὶ μιὰ δλλη, τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

«Οταν φεύγουν οἱ Ὁρες»

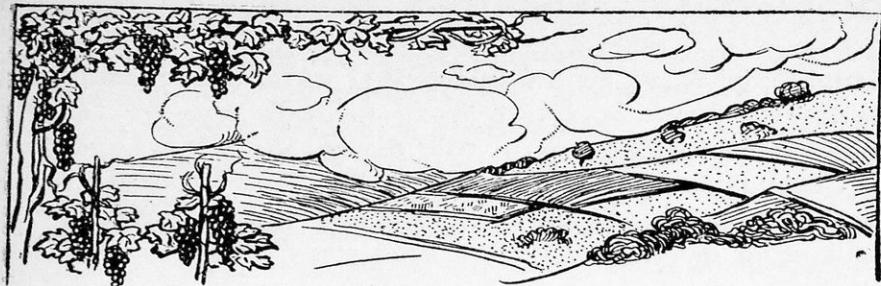
Στέλιος Σπεράντσας

Ζ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗΙ ΖΩΗΝ

*Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τη ζωή σας,
εἰς ἀλλοιηή σας τὴ ζωή, πάχει περίσσουες χάρες.*

Κ. Κρυστάλλης

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Ο ούρανός σήμερα είναι άσυννηφιαστος, όλογάλανος και δ ήλιος λάμπει καὶ θερμαίνει σάν καλοκαιριάτικος. Κοιτάζοντας ξέω ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, θὰ μποροῦσα νὰ γελαστῶ καὶ νὰ νομίσω, πώς ὁ ἡμεροδείχτης τρελάθηκε. Μὰ οἱ φωνές, ποὺ ἀκούω ἀπὸ τὸ δρόμο, μὲ πείθουν πάλι, πώς είναι Οκτώβρης.

“Ενας ἀπὸ δῶ φωνάζει:

— Κάστανα! Κάστανα ζεστά!

Κι ἀλλος ἀπ' ἐκεῖ:

— Κούμαρα! Κούμαρα!

Ἐπειτα είναι ἡ μυρωδιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Σήμερα μυρίζει ναφθαλίνη. Καταλαθαίνετε γιατί. ”Έχουν βγεῖ ἀπὸ τὰ μπαούλα τὰ χειμωνιάτικα ρούχα κι είναι ἀπλωμένα ἔδω κι ἐκεὶ νὰ ξεζαρώσουν καὶ νὰ ξεμυρίσουν: Χοντρὰ κοστούμια, βαριὰ ἐπανυφόρια, φανέλες, χαλιά, μπερντέδες” — ἡ πανοπλία, ποὺ θὰ φορέσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ πολεμήσουν μὲ τὸν ἀγριο χειμώνα, ποὺ ἔφτασε.

“Οχι, ὁ ἡμεροδείχτης μου ὁ καημένος δὲν τρελάθηκε. Μόνο ὁ ούρανός ἔχει σήμερα τὶς ἴδιοτροπίες του. Καὶ ἀντὶ νὰ φορῇ κι αὐτὸς ἡ νὰ ἐτοιμάζῃ τὰ χειμωνιάτικά του, τὰ φθινοπωρινά του τουλάχιστο, παρουσιάζεται ψιλοντυμένος μὲ τὰ γαλάζια του.

Μὰ ἀλήθεια τόση τρέλα ἔχει σήμερα ὁ ούρανός; πῶς τὸν ἀφήνει ὁ γερο-χειμώνας, πῶς δὲν τοῦ θυμίζει, πῶς θὰ κρυώσῃ μὲ τὰ λινά;

Βγαίνω στὸ παράθυρο, γιὰ νὰ ἴδω καλύτερα. ”Α, ὅχι! “Ο, τι γίνεται στὸ σπίτι, γίνεται καὶ στὸν ούρανό: Σύννεφα,

άτμοί, όμιχλες, νά τα άπλωμένα ἔκει κάτω στοὺς μακρινοὺς δόριζοντες. Λές πώς δ, τι βγῆκαν κι αὐτὰ ἀπὸ τὰ οὐράνια μπασῦλα καὶ κρεμάστηκαν στὶς ἄκρες, γιὰ νὰ ξεζαρώσουν καὶ ξεμυρίσουν ἀπὸ τὴν αφθαλίνη. Κι αὔριο μεθαύριο δ οὐρανὸς θέλοντας καὶ μὴ θὰ τὰ φορέσῃ καὶ τὸ γαλάζιο του φόρεμα θὰ σκεπαστῇ κι ὁ λαμπρός του ἥλιος θὰ κρυφτῇ.

‘Ωστόσο τὸ θέαμα εἶναι ώραῖο. Κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ, πώς ἡ φθινοπωριάτικη φύση παρουσιάζει ἔνα σωρὸδημορφιές. Τὸ φῶς κάνει χίλια τρελοπαίχνιδα μ' ἔκεινα τὰ μακρινὰ σύννεφα, τοὺς ἀτμούς, τὶς ὅμιχλες. Τὰ χρωματίζει μὲ τρόπο, ποὺ θάφερνε σ' ἀπελπισία οἰωδήποτε ζωγράφο.

Καὶ τὰ βουνὰ ὀλόγυρα, τί ζωηρὰ χρώματα ποὺ παίρνουν! Καὶ τὰ δένδρα μὲ τὰ κίτρινα ἢ κοκκινωπὰ φύλλα, πόσο ἀλλιώτικα φαίνονται! Κι ἡ χλόη ἀκόμα ἡ πράσινη, μὲ πόσα χρυσάφια ἔχει στολιστῇ! Καὶ τὸ χῶμα, τὸ σχεδὸν ἄσπρο χῶμα τοῦ κολοκαιριοῦ, πῶς ἔγινε βαθύτερο, ζωηρότερο! Κι ὅλο τὸ τοπίο, πόλη μαζὶ κι ἔξοχή, πῶς φαίνεται σὰν καθαρισμένο, σὰν ξανανιωμένο! Γιατὶ καὶ τὸ φθινόπωρο γιὰ μιὰ στιγμὴ παρουσιάζει τὸ ξανάνιωμα τῆς ἀνοίξεως. Μὲ τὴ διαφορά, πώς αὐτὸς εἶναι σταθερό, ἀληθινό, ἐνῶ ἔκεινο τοῦ φθινοπώρου, εἶναι ἀπατηλό, ψεύτικο.

Τὸ φθινόπωρο εἶναι λογάκι ὑπουρλό. Προσποιεῖται τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ στὸ βάθος εἶναι πάντα χειμώνας. Ἱδιοτροπίες σὰν τὶς σημερινὲς τ' οὐρανοῦ, ποὺ βγῆκε μὲ τὰ λινά του, εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες.

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν», 1920

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ

‘Η χαρούμενη ζωή του.

Μέσα στὴ μεγάλη αὐλή, ἐπάνω ἀπὸ τὸ πηγάδι, ὑψωνόταν τὸ δέντρο. Ἡταν ἔνας μεγάλος πλάτανος κατάχοντρος, μὲ παχύ, ἄσπρο καὶ γυαλιστερὸ κορμὸ καὶ μὲ χοντρὰ πλατιὰ

κλαριά, που γέμιζαν τὸν τόπο. Στεκόταν ἐκεῖ μέρα νύχτα, χειμώνα καλοκαίρι, σὰν πιστὸς δοῦλος, που νοιαζόταν τὸ σπίτι.

Τὸ καλοκαίρι ἄπλωνε τὴ φορεσιά του σ' ὅλη τὴν αὐλὴ μὲ τὰ μεστωμένα μπράτσα του κι ἔμποδιζε τὸν ἥλιο νὰ ρίχνῃ τὶς φλόγες του στὸ σπίτι. Καὶ στὴ δροσερὴ σκιά του ἔπλενε ἡ νοικοκυρά, ἔπαιζαν τὰ παιδιά, ἔθισκαν τὰ ζωντανά: ἡ κατσίκα, οἱ κότες, τὰ περιστέρια· καὶ τὸ πυρωμένο ἀπομεσήμερο, που ἔξω καιόταν ὁ κάμπος, ὁ νοικοκύρης ξάπλωνε ἐπάνω στ' ἄμαξι. ποὺ ἔμενε ἀργὸ μὲ τὰ τιμόνια καταγῆς, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ στάθλο, καὶ τὸν ἔπαιρνε γλυκὰ γλυκὰ τὸν ὑπνο.

Τὸ χειμώνα, ποὺ ὁ ἥλιος εἶναι καλὸς καὶ τὰ πλάσματα ποθοῦν τὴ ζεστασιά του, τὸ ἀφοσιωμένο δέντρο ἔριχνε τὰ φύλλα του, ἔμενε γυμνό, γιὰ ν' ἀφήσῃ τὸν ἥλιο τὸ σωτήρα νὰ ζεστάνῃ τ' ἀφεντικά του ἀπὸ κάτω του.

Εἶχε φυτρώσει καὶ τὸ δέντρο μαζὶ μὲ τὸ παλιὸ σπίτι. Εἶχαν τὴν ἴδια ἥλικια, καμιὰ σαρανταριὰ χρόνων. 'Ο γέρος, ποὺ ἔθγαινε τώρα τελευταῖα βράδυ βράδυ στὴν αὐλὴ καὶ καθόταν στὸ μεγάλο λιθάρι καὶ ἀκουμποῦσε τὴ ράχη του στὸν ἀντρειωμένο τὸν κορμὸ — ὁ πατέρας τοῦ σημερινοῦ του νοικοκύρη — ἄμα ἔχτισε τὸ χαμόσπιτο μὲ τὸ μακρὸν ἔξωστη, φύτεψε καὶ τὸ πλατάνι. ἔνα τρυφερὸ δεντράκι, δίπλα στὸ πηγάδι, γιὰ νὰ χαίρεται νερό. "Υστερα μάντρωσε τὸ σπίτι, παντρεύτηκε, πῆρε τὴ μοναχοκόρη τοῦ γείτονά του τοῦ ἄμαξᾶ κι ἄρχισε νὰ κάνῃ τὴ φωλιά του.

Μεγάλωναν τὰ παιδιά του, μεγάλωνε κι ὁ πλάτανος. Δέντρο καὶ παιδιὰ εἶχαν γίνει ἔνα. Νιώθανε μὲ τὶς ἴδιες ψυχές, μιλούσανε τὴν ἴδια γλῶσσα: τὴ γλῶσσα τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι μία. "Οταν ἥταν καλοσύνη, τὸ δέντρο ἔλεγ' ἔνα χαρούμενο τραγούδι καὶ τὰ παιδιὰ ἔτρεχαν στὴν αὐλὴ, σὰ ν' ἀκουαν μιὰ πρόσκληση. Τότε ἀνέθαιναν στὰ κλαριά του κι ἐκεῖνο τὰ κουνοῦσε ἀπαλά, παιχνιδιάρικα, λυγίζοντας τοὺς κλώνους του. σὰ νὰ τὰ φοβέριζε, πώς θὰ τὰ ρίξῃ κάτω, μὰ πάλι τὰ κρατοῦσε δυνατά, πιστό, καὶ τοὺς μιλοῦσε μὲ τὴν τραγουδιστὴ μουρμούρα του, τοὺς ἔλεγε τὴν δύμορφιὰ τῆς πλάσης, τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Οἱ κότες κάθε ἀπόθραυδο πηδοῦσαν καὶ κούρνιαζαν

ἐπάνω του· σὰν προστάτης ὁ πλάτανος τὶς σκέπαζε μὲ τὴν παχιά του φυλλωσιά, τὶς φύλαγε ἀπὸ τὴν βροχὴν κι ἀπὸ τὸ κρύο.

Στὴν πλύση βαστοῦσε τὰ σκοινιά, ποὺ ἀπλώνονταν τὰ ροῦχα. Στὸ τζάκι ἔδινε τὸν ἀγκαθωτὸν καρπό του, γιὰ προσάναμμα, καὶ τὸ χειμώνα ζέσταινε τὴν οἰκογένεια μὲ τὰ κλαδεμένα του ξερόκλαδα.⁷ Ήταν κι αὐτὸς σὰν ἔνας σύντροφος τοῦ νοικοκύρη, σὰν ἔνας συγγενής, ποὺ δούλευε κι αὐτὸς ὅσο μποροῦσε, γιὰ τὸ σπίτι, τὸ σπίτι ποὺ μεγάλωσε κι ἔζησε· τίμιος σύντροφος καὶ ἀφοσιωμένος συγγενής.

Μὲ τὸν καιρὸν δὲ νοικοκύρης γερνοῦσε καὶ τὰ παιδιὰ μεγάλωναν. Οἱ δυὸ κόρες παντρεύτηκαν πρῶτες καὶ ἔκαναν δικό τους σπιτικό. "Υστεραὶ δὲύτερος πῆγε νὰ θρῆ δουλειὰ στὴν ξενιτιά. "Εμεινε ὁ μεγάλος ποὺ πῆρε τὴν δουλειὰ τοῦ γέρου: μαραγκὸς σὲ ἀμαξάδικο.

"Ενα καλοκαίρι παντρεύτηκε κι αὐτὸς καὶ στὴ μεγάλη αὐλή, κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο, ποὺ εἶπ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸ πιὸ χαρούμενο τραγούδι του, ἔγινε τὸ γλέντι τῆς χαρᾶς.

·Ο θάνατός του.

"Αρκετὰ χρόνια πέρασαν ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα. Κι ἡ ζωὴ ξαναγύρισε ἡ ἴδια κι ἀπαράλλαχτη. Ἡ νέα νοικοκυρὰ δούλευε ὅπως κι ἡ παλιά, δίπλα στὸ πηγάδι· ὁ νέος νοικοκύρης, ὅπως ὁ παλιός, ἔθγαίνε κάθε πρωὶ μὲ τὸ πουκάμισο καὶ πλενόταν ἀπὸ τὸν κουβά. Τὰ νέα παιδιά, ὅπως τὰ παλιά, σκαρφάλωναν ξυπόλυτα στὸ δέντρο, ποὺ εἶχε γίνει τώρα μεγάλῳ καὶ πλατύ καὶ βούιζε δυνατά, ὅπως κι ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν —ὅ παλιός του σύντροφος—ήταν τώρα ἔνας ἀντρας μεγάλος καὶ ψηλὸς καὶ μιλοῦσε τώρα μὲ φωνὴν ἀντρίκια, δυνατή.

"Ενα χειμωνιάτικο πρωὶ, κρύο καὶ συννεφιὰ καὶ μὲ χιονόνερο, δὲ νοικοκύρης βγῆκε στὴν αὐλὴ καὶ στάθηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἔξωστη καὶ στύλωσε τὰ μάτια του.

"Εκεῖνος δὲ χειμώνας μπῆκε ἄγρια. "Επιασε τοὺς ἀνθρώπους σὰ ληστὴς καὶ τοὺς γύρευε κάρβουνα καὶ ροῦχα. Καὶ τὸ μαγκάλι ήταν σθηστό, τὸ ντουλάπι ἄδειο· τὰ ἀντιπροπέρσινα τὰ ροῦχα ήταν λιωμένα.

"Ο δουλευτὴς γύρισε μέσα στὸ νοῦ του γρήγορα ὅλη τὴν

τραγωδία τῆς βαρυχειμωνιᾶς καὶ μὲ τὴν ἀπλότητα, ποὺ ἔχουν οἱ σκέψεις τῶν ἀπλῶν καὶ μὲ τὴ γρηγοράδα, ποὺ παίρνουν μιὰν ἀπόφαση, κοίταξε τὸ δέντρο καὶ βρῆκε τὴ βοήθεια.

Καὶ δίχως νὰ μιλήσῃ κανενός, πῆγε στὸ στάβλο, πῆρε τὸ μεγάλο τὸ τσεκούρι, στάθηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο τὸ ξερό, ἄνοιξε τὰ σκέλη του, στερεώθηκε καλά, σήκωσε τὸ τσεκούρι κι ἄρχισε νὰ χτυπᾷ λοξά, σύρριζα μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

Στὴν πρώτη τσεκουριὰ τὸ δέντρο βόγκησε καὶ σείστηκε καὶ τὰ λίγα τελευταῖα του ξερόφυλλα τινάχτηκαν μὲ μιὰ τρεμούλα σὰν τὴν τρεμούλα τοῦ θανάτου. Τὸ πλάσμα, ποὺ στεκόταν κι αὐτὸ ἀπελπισμένο καὶ γυμνὸ ἐμπρὸς στὴ συμφορὰ τοῦ χειμώνα, δέχτηκε ξαφνικὰ τὴ φονικὴ ἐπιθεουλή.

Τὸ πλάσμα τῆς γῆς, τὸ πιὸ ἀθῶο, τὸ πιὸ εὔγενικό, τὸ ἀπροστάτευτο, ποὺ ἡ ζωὴ τὸ κάνει καὶ τ' ἀφήνει ἔρημο στὴν τύχη του, σκλαβωμένο ἔκει ποὺ βρέθηκε, μὲ τὴν κατάρα νὰ μάχεται αἰώνια μὲ τὸν ἄνεμο, μὲ τὴν καταιγίδα, μὲ τὸ λιοπύρι, μὲ τ' ἀστροπελέκι, μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα, ποὺ τυραννοῦν τὴν πλάση, τὸ καλὸ τὸ δέντρο, δίχως νὰ μπορῇ νὰ σαλέψῃ, νὰ φύγῃ, νὰ γλιτώσῃ, ἔτρωγε τὶς τσεκουριές, ποὺ βυθίζονταν στὴ σάρκα του καὶ λίγο λίγο τοῦ κοθαν τὴ ζωὴ.

Σὲ κάθε χτύπημα βογγοῦσε πιὸ ἀδύνατα κι ἔτρεμε πιὸ δυνατά. "Αλλο φύλλο δὲν τοῦ εἶχε μείνει. Εἶχαν πέσει σωριασμένα κάτω στὴν αὐλή. Καὶ τὸ δέντρο ἀπόμεινε τεντώνοντας τὰ κόκαλά του, ποὺ ἔτρεμαν σὰ γέρος, ποὺ τὸν σκοτώνει ἔνας ἄνανδρος.

"Ο γέροντας πατέρας σέρνοντας τὰ πόδια του ἥρθε καὶ στάθηκε στὴν πόρτα. Σὰν εἶδε τὸ φονικό, ποὺ ἔκανε ὁ γιός του στὸν καλὸ σύντροφο ὅλης τῆς ζωῆς του, ἔγινε πιὸ κίτρινος, τὰ μάτια του χώθηκαν πιὸ βαθιά, τὰ δασιὰ τὰ φρύδια του μαζεύτηκαν. "Απλωσε τὰ ἀδύνατα τὰ χέρια του καὶ τὰ δυό, σὰ νὰ ἥθελε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακό, νὰ ξορκίσῃ τὸ φονιά.

Μουρμούρισε μ' ὅλη τὴ γεροντικὴ του δύναμη στὸ γιό του:
— Κωσταντή!... Βρέ, Κωσταντή!...

Αλλὰ ἡ ἀδύνατη φωνή του δὲν ἀκούστηκε. Τὸ τσεκούρι
ἔπεφτε καὶ δάγκανε καὶ ξέσχιζε καὶ μούγκριζε.

Ο γέρος βγῆκε παραέξω καὶ ξαναφώναξε μὲ τὰ φρύδια
ἄγριεμένα:

— Βρὲ Κωσταντή!... Τί κάνεις;...

Ο Κωσταντής σήκωσε τὸ κεφάλι του, εἶδε τὸ γέρο καὶ μὲ
τὸ λαχάνιασμα τῆς ὄργης τοῦ φωνάζει:

— Θά: τὸ κόψω!

Καὶ ξανάσκυψε:

Γκάπ! "Αλλο χτύπημα.

— Θά τὸ κάμω κάρβουνα νὰ ζεσταθῆς.

Γκάπ! Γκάπ! Σὲ κάθε τσεκουριά ἔθγαζε κι ἔνα ἄγριο
λαχάνιασμα, πετοῦσε κι ἔνα δρυγισμένο λόγο.

Καὶ χτυποῦσε ὀλόγυρα στὴ βάση κι ἔχωνε τὸ τσεκούρι
πιὸ βαθιά. Ο κορμός, χοντρὸς σὰν ἀνθρώπινο κορμί, εἶχε
λιγνέψει ἐκεὶ κάτω· κι ὁ τόπος εἶχε γεμίσει ἀπὸ ξεσκλίδια*,
ποὺ τινάζονταν τριγύρω.

Η γυναίκα ἀνασκουμπωμένη εἶχε πεταχτῇ ἀπὸ τὴ δου-
λειά της νὰ ἰδῃ τί γινόταν ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ τί χτυποῦσε ἔτσι
δυνατὰ καὶ τί ἔλεγε ἔτσι δυνατὰ ὁ ἄντρας της.

Σὰν τὸν εἶδε, ποὺ ἔσφαζε τὸ δέντρο, τὸν φοιβήθηκε. Ἔκει-
νες τὶς μέρες ἦταν ὅμιλητος.

Δὲν ἔθγαλε μιλιά. Μόνο ἔπιασε τὸ γέρο, ποὺ μουρμού-
ριζε καὶ τὸν τραβοῦσε μέσα.

Αλλὰ ὁ γέρος δὲν ἤθελε νὰ φύγη, σὰ νὰ εἶχε μαρμαρώ-
σει· ἀσπρος καὶ χλομός, κοίταζε τὸ φονικὸ τοῦ ἀγαπημένου
του συντρόφου καὶ δίχως νὰ μιλῇ, δίχως νὰ μπορῇ νὰ κου-
νηθῇ, ἀπλωνε τὰ χέρια του καὶ μὲ τὰ τρεμάμενα τὰ χείλη του
κάτι μουρμούριζε, σὰ νὰ ἤθελε νὰ δώσῃ βοήθεια στὸν πολύ-
τιμο φίλο του, ποὺ ἀβοήθητος ἔπεφτε ἄδικα νεκρός...

«Η ζωὴ ποὺ περνᾶ»

Εύστρατιος Εύστρατιάδης
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Ο ΘΕΡΟΣ

Πέρ' ἀπὸ τὴ βαθιὰ ρεματιά, ἐκεῖ ψηλὰ ποὺ καμπουριάζει
ὅ κάμπος δλοκίτρινος, δσυλεύει ἀπὸ τὰ χαράματα στὸ θέρο
ἥ ἐργατιὰ τοῦ γερο-Θύμιου. Ἡ λαύρα τοῦ μεσημεριοῦ, λιωμένο
μάλαμα, πέφτει βαριὰ στὰ πλάσματα, στὶς ἔλιές, ποὺ στέκον-
ται μουγκές, στὰ μουλάρια, ποὺ σκύθουν πλάι στὸ κάρο, στὶς
πλάτες, ποὺ γέρνουν στὴ δουλειά, στὰ στάχυα, ποὺ ἀργολυγί-
ζουν. ἔνα λαχάνιασμα ἀπέραντο βγαίνει θερμὸ ἀπὸ τὸ χῶμα.

“Ολο τὸ σόι τοῦ γέρο-Θύμιου εἶν’ ἐκεῖ ἀράδιασμένο, στὴ
δουλειά: ἡ γριά του, ἡ καλύτερη δουλεύτρα, τὰ τρία παλικά-
ρια του, οἱ νυφάδες του. Τὰ δυὸ ἐγγόνια πηγαίμένα κάτω στὸ
αὐλάκι, παίζουν στὸ νερό.

‘Απὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἔλια, ποὺ εἶναι κρεμασμένα τὰ ταγά-
ρια, κάθεται κι ὁ γέρος, τυλιγμένος μ’ ἔνα χράμι*, κίτρινος
σὰν τὸ χωράφι, ἀδύνατος σὰν ἄχερο. Κάπου κάπου ἀργοση-
κώνει τὸ κεφάλι, κοιτάει ἀν πάη στρωτὰ ἡ δουλειά, μπήγει μιὰ
ἀδύνατη φωνὴ στὸ Γιάννη τὸ γαμπρό του, ποὺ πήγαινε στρά-
βα — «ἔκανε ούρά» — καὶ οἱ ἄλλοι τὸν κορόιδευαν καὶ πάλι
σκύθει στὴ δική του τὴ δουλειά, σ’ ἔνα παλιὸ δρεπάνι σκου-
ριασμένο, ποὺ σιγὰ σιγὰ τ’ ἀκόνιζε μὲ λίμα.

Λίγο λίγο τὸ χωράφι σωνόταν, ἡ ἐργατιὰ πήγαινε μακριὰ
ἀπὸ τὴν ἔλια, ὁ γέρος δὲν ξεχώριζε τὸ ἔνα ἀπὸ τ’ ἄλλο τὰ
παιδιά του.

Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἀνήμερα τῆς Ἀγια-Τριάδος ἔκλεισε
τὰ δύδοντα δυό. Κι ὅμως δὲν ἦθελε νὰ μείνῃ σπίτι μοναχὸς
τέτοιες ἑορτάσιμες μέρες. Πρώτη φορὰ ἀπὸ ἔξῆντα δυὸ χρό-
νια ποὺ δούλευε, τὸ θέριζαν ἄλλοι τὸ χωράφι. Καὶ μ’ ὅλα του
τὰ γηρατειὰ θέλησε νὰ παρασταθῆ τουλάχιστο στὸ θέρισμα
καὶ κείνης τῆς χρονιᾶς.

— Κάθισε, πατέρα, δῶ ποὺ κάθεσαι, τούλεγε ὁ μεγάλος
γιός του, ὁ Βασίλης.

‘Αλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἥσυχαζε ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν τὸ
μωρό. Καὶ τὸν κουθάλησαν μαζί τους.

Χέρι χέρι πήγαιν’ ἡ δουλειά: οἱ θεριστάδες στὴν ἀράδα

κόθανε καὶ μάζωναν, μάζωναγ καὶ σώριαζαν. Τὸς χειρόθολα γίνονταν δεμάτια. Ἡ γριά, σιωπηλή, ἦταν ἡ πιὸ δουλεύτρα ἀπ' ὅλους. Εἶχε ἀνοίξει δρόμο κι εἶχε χωθῆ βαθιὰ μὲς στὸ σπαρτό. Ὁ Γιάννης ὁ ἀργοκίνητος ἥθελε νὰ τὴ φτάσῃ, ἀλλὰ πήγαινε στραβὰ καὶ τὸν περιγελοῦσαν ἀπὸ πίσω.

— Γιάννη, μάζεψ' τὴν οὐρά σου, τοῦ φώναζαν οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνος γύριζε νὰ ἴδῃ κι ἔθλεπε, πῶς ἀπὸ τὴ βιασύνη του, γιὰ νὰ φτάσῃ τὴ μάνα του, εἶχε ἀφῆσει ἀθέριστη μιὰ μακριὰ λουρίδα. Ἡ Κατίγκω, ἡ μικρή, ποὺ κουβαλοῦσε στὸ Θανάση τὸ δεματικό, γιὰ νὰ τὰ κάνη δεμάτια, φώναξε τοῦ ἀδέξιου θεριστῆ.

— Τώρα θαρθῶ, γιὰ νὰ σὲ περάσω.

”Εριξε τὸ δεματικὸ μπροστὰ στὸν ἀδερφό της, ἀρπαξε τὸ δρεπάνι του κι ἀρχισε νὰ θερίζῃ ἀμάθητα, μὲ βία, ὅπου πάει τὸ λεπίδι κι ὅσα ἥθελε ἀδράξει τὸ χεράκι της.

’Ο Γιάννης τὴν κοίταξε μὲ τὸ πλάι γυρεύοντας ἔνα λόγο τσουχτερὸ καὶ τῆς κάνει:

— Κοίτα, μὴν κόψης κατὰ λάθος αὐτά, ποὺ ἔχεις στὴν παλάμη σου!

Γελάσανε ὅλοι. Ἡ Κατίγκω πειράχτηκε. Πέταξε χάμω δρεπάνι καὶ χειρόθολο καὶ τόσαλε στὰ πόδια.

— Σπύρο, λέει τοῦ ἐγγονοῦ της ἡ γριὰ Θύμιαινα, σύρε στὸν παππού νὰ ἴδης μὴ θέλη τίποτε.

’Ο μικρὸς ἔριξε μπροστά του τὴν ἀγκαλίδα μὲ τὰ δεματικὰ καὶ πήρε τὸν ἀνήφορο.

’Ο γέρος χάρηκε, σὰν εἶδε τὸ πιὸ ἀγαπημένο του ἐγγόνι. Εἶχε πέσει τὸ χράμι ἀπὸ πάνω του καὶ πάσχιζε νὰ τὸ πιάσῃ τὸ παιδί τὸν βοήθησε.

— ”Έχε τὴν εύχή μου, μουρμούρισε μὲ βογκητό. ”Ελα, κάθισε ἐδῶ, κοντὰ στὸν παππού, τοῦ ξαναλέει.

’Ο Σπύρος ἥρθε καὶ μαζεύτηκε στὸ πλάι του. ’Ο γέρος τὸν χάιδεψε καὶ τοῦ εἴπε κοιτάζοντας πέρα πρὸς τὴν ἐργατιά:

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ χωράφι;

’Ο μικρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του.

— Αὐτὸ τὸ χωράφι ἦταν μιὰ φορὰ μικρό, δυὸ πιθαμὲς γῆς,

κι έγώ ήμουν παιδάκι σάν κι έσένα, όταν μοῦ τὸ παράδωσ' ὁ πατέρας μου. Αύτὸν ἦταν ὅλο του τὸ βιὸς καὶ μοῦ εἶπε σάν πέθαινε: Νὰ τὸ δουλεύης, παιδί μου, κι αὐτὸν μονάχο του θὰ μεγαλώσῃ. Κι ἀπὸ κείνη τῇ χρονιά ὡς τὰ πέρσι, ποὺ ἤμουνα γερός, τὸ δούλευα. "Οργωμα, διεόλισμα*", σπάρσιμο, σθάρνισμα*, βιτάνισμα, θέρισμα, ὅλα μονάχος μου τάκανα. Δούλευα. Καὶ νά πῶς τὸ χωράφι σιγά σιγά μεγάλωσε.

— Μονάχο του μεγάλωσε;

— Χρόνο μὲ τὸ χρόνο δούλευα καὶ τὸ μεγάλωνα μὲ τὴ δουλειά μου! Στὴν ἀρχή, σὲ μιὰ μέρα τελείωνα μονάχος μου καὶ τὸ θέρισμα καὶ τὸ δεμάτισμα. Τώρα τὸ δουλεύουν ἐννιάζευγάρια χέρια καὶ εἶναι πέντε μέρες ποὺ τὸ ἔργαζονται.

Τὸ θέρισμα τελείωνε· λίγο λίγο τὸ σπαρτὸ σωνόταν. "Εγινε ἔνα μεγάλο μισοφέγγαρο, ύστερα μιὰ μακρουλὴ γραμμή, ἔνα μπαστούνι χρυσαφένιο καὶ κόνταινε καὶ μίκραινε. "Ενας ἔνας, ποὺ σχόλαζε, ἔκανε τὸ σταυρό του, γυρίζοντας μ' εὐλάβεια πρὸς τὸν ἥλιο ποὺ βασίλευε, φιλοῦσε τὸ δρεπάνι του, τὸ κρέμαγε στὸν ὅμο, ἔλεγε «καὶ τοῦ χρόνου μὲ ύγεια» καὶ καθόταν καταγῆς περιμένοντας τοὺς ἄλλους.

Βράδιαζε· ἔν' ἀγεράκι ἔπαιρνε νὰ φυσάῃ κι ἀνάσαιναν τὰ πλάσματα, σάν νὰ ἦταν ἡ ζωή, ποὺ ξαναρχόταν. Τὸ μακρινὸ τραγούδι τῶν τελευταίων θεριστῶν ἀπόσθησε· κάτω στὸ μεγάλο δρόμο, ἔνα γύριζαν τὰ κάρα, ἀργοκίνητα, βαριοφορτωμένα μὲ χρυσάφι. Κι ὁ ἀγέρας μοσκοθόλαγε ἀπὸ τὸ κομμένο ἄχυρο. Σιγά σιγά ὁ ἥλιος χάθηκε καὶ σάν ἔχθρος, ποὺ παραμόνευε, τὸ σκοτάδι. ἀρχισε νὰ κρυφοθγαίνει ἀπὸ τὶς κουφάλες τῶν ἔλιων, ἀπὸ τὴν πέρα ρεματιά, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι, ἀπὸ τὸ μακρινὸ ἔρημοκλήσι. ἀπὸ τὰ δεμάτια, ποὺ κείτονταν στὴν κουρεμένη καλαμιά, ποὺ ἀπόμεινε στὸν κάμπο.

Ἡ ἔργατιά ὅλη μαζί, μὲ κουρασμένα βήματα, μὲ τὰ δρεπάνια στὸν ὅμο, σάν πολεμιστὲς ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νίκη, συμμαζεύτηκαν γύρω στὴν ἔλια, φίλησ' ἔνας ἔνας τὸ χέρι τοῦ γέροντα, τὸν κουρεύλησαν στὸ κάρο καὶ γύρισαν στὸ χωριό.

«Τὸ Ρημάδι»

Εὔστρατιος Εύστρατιάδης

ΑΓΡΙΟ ΤΡΙΦΥΛΛΙ

Τ' ἄγριο τριφύλλι χύθηκε στὸν κάμπο καταρράχτης,
Δὲν τὸ ἀντικόσει ἀνηφοριὰ κι οὐδὲ τ' ὁρίζει φράχτης.
Θεριεύει, ἀντρειεύει, ἀπλώνεται τρομοχτικὴ πλημμύρα.
στὸ πέρασμά του πνίγοντας ὅ,τι τοῦ φέρει ἡ μοῖρα:
κι ὅχτους καὶ λάκκους καὶ πλαγιές καὶ χέρσα καὶ ὀργωμένα
καὶ κάθε ρίζας βλάστημα καὶ κάθε σπόρου γέννα.

Στενεύει τὰ πλατύστρατα καὶ κλεῖ τὰ μονοπάτια,
κάνει τῶν τάφων τοὺς σταυροὺς ἀθώρητους στὰ μάτια
κι ὅπου κατώφλι καλυψιοῦ σκαλὶ σκαλὶ ἀνεβαίνει,
διαβαίνει ἀκάλεστο, ὅπου βρῆ πόρτα μισανοιγμένη·
στῶν δέντρων τὰ ριζόκορμα πράσινη σφίγγει ζώνη
καὶ τὸ μαρμαροχάλασμα τὸ χλωροστεφανώνει.

Στ' ἄνθη του -- σάλπιγγες χρυσές -- πετώντας τὸ μελίσσι
τὸν ἐρχομὸ τῆς "Ανοιξης ζητᾶ νὰ διαλαλήσῃ.
Τὴν νύχτα κάθε φύλλο του σφαλώντας σὰ χεράκι,
κρατᾶ μὲς στὴν παλάμη του σταλαμοτιὰ νεράκι
καὶ τὴν αὐγή, δταν ξέκορφος ὁ ἥλιος τὸ φῶς του ρίχνη,
κάθε χεράκι ἀνοίγεται κι ἔνα διαμάντι δείχνει.

«Κλειστὰ βλέφαρα»

Γεώργιος Δροσίνης

ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα μὲ τὴν ἀστροφεγγιὰ κατεβήκαμε στὸ χωριό. Τ' ἀλυ-
χτήματα τῶν σκύλων ἀπὸ τὶς μάντρες, οἵ φωνὲς τῶν φρύνων*
ἀπὸ τὸν βάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιώνη ἀπὸ τὰ χαλάσματα
μᾶς χαιρέτησαν. Μπήκαμε μέσα στοὺς ἵσκιους τῶν περιβο-
λιῶν, περάσαμε στενά δρομάκια λιθοστρωμένα, τριγυρισμέ-
να ἀπὸ τὸν ὑπὸ τοῦ χωριοῦ.

"Ολα τὰ παράθυρα κλειστά, οἱ πόρτες κλειδωμένες. Ποὺ
καὶ ποὺ ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν μιὰ ἀχτίνα φευ-
γάτη ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο εἰκονοστάσι, μιὰ χρυσὴ ἀχτίνα περνᾶ,
τρυπᾶ τὸ βουθό σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετᾶ.

Τ' ἀστέρια, ποὺ τρεμόσθηναν ἀνάμεσα στὰ μαῦρα φουντωτὰ κλαδιά, ἔχουν τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸ ἔχει μαζὶ κάτι ἀνθρώπινο καὶ κάτι θεϊκό.

Βαστοῦμε τὴν ἀναπνοή μας καὶ διαβαίνομε.

Κοίταξε πῶς μοιάζουν σφιχτοδεμένα ἀπὸ μιὰν ἀσύγκριτη ἀγάπη σπίτια, δέντρα, ψυχές, ὕσκιοι, φωνές, ταιριασμένα σὰν ἀπὸ χέρι δεξιοῦ ζωγράφου σὲ μιὰ ἀφάνταστη ζωγραφιά.

Τὸ κλῆμα γυρεύει νὰ σφίξῃ τὸ μικρὸ καλύθι μέσα στὴν ἀγκαλιά του, ἡ μουριὰ ἀπλώνει μὲ φροντίδα τὰ κλαδιά της ἐμπρὸς στὸ χαμηλὸ παραθύρι· ἡ μιὰ στέγη ἀκουμπάει μὲ ἀγάπη στὴ γειτόνισσά της, μιὰ περικοκλάδα δένει δυὸ σπίτια μαζὶ μὲ τὰ παραβλάσταρά της καὶ τὰ κάνει ἔνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλιασμένο, δεμένο, ταιριασμένο ἀρμονικὰ κι ἀγαπημένα.

“Ολα ἔχουν ζωή, ὅλα ψυχή, ὅλα μιλοῦν κι ὅλα ἀγρικιοῦνται. Ὁ ἄνθρωπος ἔδω ἐπάνω δὲ χωρίστηκε ἀκόμα ἀπὸ τὴν περίγυρά του ζωή. Κοίταξε γύρω κι ἐπάνω σου. Ὁ οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆ καὶ τ' ἀστέρια χορεύουν μέσα στὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ζήσης γιὰ νὰ χαρῆς τὴ ζωή!

«Ἐκλεκταὶ τελίδες»

Παῦλος Νιρβάνας

ΣΤΟ ΚΑΛΟΪΣΚΙΩΤΟ ΧΩΡΙΟ

Στὸ καλοῖσκιωτο* χωρὶ βρεθήκαμε μιὰ μέρα,
τ' ἀγόρια, οἱ κοπελοῦδες,
ἔγώ, ἡ μητέρα πλούμιζαν χιονάτες τὸν ἀέρα
τοῦ Μάρτη οἱ πεταλοῦδες.

Στῆς ἐκκλησιᾶς ἔγείραμε τὸ πέτρινο πεζούλι,
γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε
καὶ χέρια ποὺ τὰ ρόζωσε* σκληρὰ τὸ μεροδούλι,
μᾶς φέρανε νὰ πιοῦμε.

Τὴ δίψα μας τὴν ἔσθησε στὸ ἴδιο τὸ ποτήρι
τὸ κρύο νερὸ ἀπ' τὴ βρύση,
καὶ μιᾶς αὐγῆς ἀπόλαψες, ψυχή μας, πανηγύρι,
καὶ μιᾶς δροσιᾶς μεθύσι.

Χωριατοπούλες θέρισαν γιακά μᾶς ἀπ' τὸ κηπάρι
μυρτιές καὶ βιόλες πλήθια
κι εἴδαμε τὸ καμαρωτὸ καὶ τ' ὅσπρο πετεινάρι
σὰ θάμα στ' ἄλλα ὀρνίθια.

Ἄπὸ τῆς χλόης νοτίζεται* στοὺς δροσοσταλαχτίτες
τὸ γοργοπέρασμά μας
καὶ μὲς τὰ κρεβατάκια τους ξυπνάει τὶς μαργαρίτες
διαβάτρα ἡ συντροφιά μας.

Οὐλανθιστὴ ἡ βερικοκκιὰ καὶ σὰν τριανταφυλλένια
κι ἀσάλευτα τὰ πεῦκα
καὶ νάτην ὀλοτρέμουλη καὶ νάτην ἀσημένια
κι ἀσύγκριτ' εἶναι ἡ λεύκα.

Οἱ παπαρούνες πύρωναν τὸ πράσινο χωράφι
τ' ἀπάτητο, καὶ οἱ κρίνοι
τρέμουν στὸν ἥλιο καὶ κρατοῦν τὴν εὔωδιά· καὶ οἱ τάφροι
βλαστάρια εἶχαν κι ἐκεῖνοι.

Βαθιά, λιγνοζωγράφιστα γύρω βούνα γεράνια*,
καὶ πέρα τοῦ ἔλαιωνα
τὰ πυκνερὰ τὰ ἴσκιώματα κι ἀπὸ τ' ἀδρὰ πλατάνια
μιὰν ἄλλη ἀγνάντια εἰκόνα.

Καὶ ἀπὸ κάτω στρώσαμε ξεφάντωσης τραπέζι
μὲ μιὰ ψυχὴ παιδούλα:
στὴν ἄρπα πάνω τῶν κλαδιῶν κομμάτι γλύκας ποίζει
μιὰ μουσικὴ πνοούλα.

«Ἡ πολιτεία καὶ ἡ μοναξιά»

Κωστής Παλαμάς

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σ' ἔναν εύτυχισμένο λαό. Ὁ λαὸς αὐτὸς ἦταν χαριτωμένος. "Ημερος, ἀγαθός, εἰρηνικός. "Επαιρνε τὴ ζωή, ὅπως τὴν παίρνουν οἱ ἀγνὲς ψυχές. Χαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιές τῆς Πλάσης, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπῃ, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύῃ. Ὁ κόσμος ἤτανε

πλασμένος γι' αύτόν, δσσο πιὸ τέλεια μποροῦσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεό, ποὺ τὸν ἔπλασε, καμιὰ βαρυγκώμια γιὰ τοὺς νόμους, ποὺ τὸν κυθεροῦνε. "Ολα τριγύρω του ἥτανε τέλεια, ὠραῖα, ἀγαθά. Καὶ μέσα του βασίλευε ἡ ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς καὶ ἡ λαμπρότερη ξαστεριὰ τοῦ λογισμοῦ.

'Ο λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ ἐπαναστάσεις, ἀπὸ πολέμους, ἀπὸ αἰματα. Ἡ ὄμονοια καὶ ἡ ἀγάπη βασίλευε στὴν πολιτεία του. "Ηξερε καλὰ ὁστόσσο τὰ καθήκοντά του καὶ τὰ δικαιώματά του. Ποτὲ δῆμως καθήκοντα καὶ δικαιώματα δὲ βρέθηκαν σὲ ἀμάχη μέσα στὸ λαὸ αὐτό. Καὶ ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἔνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἥτανε κοινὰ γιὰ ὅλους καὶ δίκαια μοιρασμένα. Πλούσιοι καὶ φτωχοὶ δὲν εἶχανε σταθῆ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτόν. "Ολοι μαζὶ ἥτανε πλούσιοι κι ὅλοι μαζὶ φτωχοί. "Οταν εἶχε στέγη ὁ ἔνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. "Οταν εἶχε τροφὴ ὁ ἔνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε ἀπάνω τους, κανένας δὲν ἥτανε πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμα, ἥτανε ὅλοι εὔτυχισμένοι.

Αὐτὸ τόθλεπε κανεὶς ζωγραφισμένο στὰ ἡμερα, τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ τὸ ἀνάβλεμμά τους καθρέφτιζε τὸν οὐρανὸ καὶ ἥτανε σὰ μιὰ προσευχὴ καὶ σὰν ἔνας ὕμνος πρὸς τὸ Δημιουργό.

'Ό λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. "Ενα βασιλιὰ ξένον ἀπ' τὴ γενιά του. Μὰ αὐτὸ δὲν ἔμπόδιζε νὰ εἰναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου, μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. 'Ο λαὸς τριγύριζε τὸ βασιλιά του μὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση. Τίποτε ἄλλο δὲν τοῦ ζητοῦσε ἀπ' τὴν ἀγάπη του. Κι αὐτὸς δὲ ζητοῦσε ἀπ' τὸ λαό του τίποτε περισσότερο ἀπ' δ, τι ζητάει ἔνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. 'Ο βασιλιάς κρατοῦσε ἔνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπὸ ἀγριλιὰ στὸ χέρι του καὶ μ' αὐτὸ κυθεροῦσε. Μὰ τὸ σκῆπτρο του ἥτανε παντοδύναμο. «Μπροστά!» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; Μπροστά! Πίσω; Πίσω. Τραβοῦσε μπροστὰ ὁ βασιλιάς; τὸν ἀκολουθοῦνσε ὁ λαός του. Στεκόταν νὰ ξεκουραστῇ; ὁ λαός του τὸν τριγύριζε μὲ λαχτάρα. "Ήτανε ἔνας βασι-

λιάς, ποὺ ποτὲ δὲ θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς
ἵτανε θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη καὶ στὴν δύμορφιά.

Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σ' ἕνα λαὸς κι ἕνα βασιλιά. Δὲν
εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὕτε μακρυνὸς ὁ τόπος. "Ητανε
κάποιο ἀπ' τ' ἀνοιξιάτικα αὐτὰ δειλινὰ καὶ ἔτανε ἀπάνω στὸν
καταπράσινο κάμπο τῆς Ἀθήνας: "Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔθε-
σκε τὸ κοπάδι του!

«Νουμὰς», 1927

Παῦλος Νιρβάνας

ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Κατὰ τὴ δική μου αἰσθητική, ἡ συρτὴ εἶναι τὸ ποιητικώ-
τερο ψάρεμα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ψάρεμα μὲ τὴ συρτὴ εἶναι πολ-
λῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἰδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύον-
ται μὲ αὐτήν, καὶ οἱ ποιητικὲς ἐντυπώσεις, ποὺ προκαλεῖ, εἶναι
πολλῶν εἰδῶν καὶ αὐτές.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἴστιοπλοῖα* μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ
ὅλα τὰ πανιά ἀνοιχτά; σᾶς θέλγει νὰ σκίζῃ τὴ θάλασσα ἡ
βάρκα καὶ νὰ γέρνη περήφανη μὲ τὴν κουπαστὴ* σχεδὸν ἔως
τὰ νερὰ πλαγιασμένη, ἐνῶ ἐπάνω της σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς
ραντίζει μὲ ἀρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη; "Αν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαρι-
στοῦν, τότε βεθαίως ἡ προτίμησή σας θὰ εἶναι τὸ ψάρεμα τῆς
συναγρίδας μὲ τὴ συρτή. Καὶ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ ἴστι-
οπλοῖα ἀπὸ κάθρο* σὲ κάθρο, μὲ βόλτες στὰ μεταξὺ τῶν γειτο-
νικῶν νήσων στενὰ ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια τῶν κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλαδῶν εἶναι πολὺ πρόσφορα γι' αὐτὸ
τὸ ψάρεμα, διποὺ πολλὲς φορὲς εἶχα ἀπεριγράπτους συγκινή-
σεις, πότε ἀποσύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτή, πότε
ξαγκιστρωμένη καὶ μεγαλοπρεπή συναγρίδα, ἀφοῦ ἐπὶ πολ-
λὴν ὥρα μὲ τυράννησε σ' αὐτὴ τὴν πάλη, καὶ ἄλλοτε ἀνασύ-
ροντας πανευτυχῆς χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων
καὶ πέντε ὀκάδων...

"Αλλὰ ἵσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρεμα.
"Ισως προτιμᾶτε γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυ-
κιές καὶ ἥρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ μελαγ-

χολικὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ὅλλα πολὺ διαφορετικά. Ἡ βάρκα σὲ ὥρα γαλήνης προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπί, γύρω ἀπὸ κάθους καὶ ἀπὸ νησάκια καὶ γενικὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές. Ἡ συρτή, πιὸ λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, ποὺ λέγεται συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ καὶ χωρὶς δόλωμα. Ἀντὶ γιὰ δόλωμα, δύο τρία φτερά γλάρου δένονται ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι μὲ μιὰ λευκὴ λωρίδα ἀπὸ δέρμα σὲ σχῆμα ψαριοῦ. Ψαρεύονται μ' αὐτὸ τὸ ψάρεμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ καὶ γουφάρια*.

Τὸ ἀπολαυστικώτερον δύμως ψάρεμα μὲ συρτή εἶναι ἐκεῖνο, στὸ ὅποιον καὶ κυρίες καὶ κορίτσια ἀκόμη τέρπονται σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιούχα, ἀπὸ τὰ ὅποια τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν κατὰ πυκνότατα στίφη ἔνα εἰδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαυρίδια.

Τὸ ψάρεμα αὐτὸ γίνεται μὲ μικρὴ συρτή, ἡ ὅποια ἐπίσης ὀνομάζεται συρταρόλι καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λίγες ὁργιές λεπτῆς κλωστῆς ἀπὸ ἀλογότριχα στριψμένη. Στὴν ἄκρη τῆς εἶναι δεμένο τὸ ἀγκίστρι καὶ λευκὸ φτερὸ γλάρου. Γίνεται δὲ τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα καὶ ὃν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, ποὺ περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ εὔχαριστήθηκα ἐπὶ πολλὲς ἡμέρες στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρεμα.

Στὰ ἄλλα ψαρέματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ χτυπήσῃ ψάρι, ἡμπορέῖ καὶ ὄχι. Πολλὲς φορὲς δὲ ψαράς τῆς συρτῆς γιὰ χοντρὰ ψάρια ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἔλπίδες καὶ τοὺς κόπους του, ἐνθυμούμενος ἔνα δίστιχο, ὄχι καὶ τόσον ἐνθαρρυντικό:

Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρᾶ τὸ πιάτο
δέκα φορὲς εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

'Αλλὰ ψαρεύοντας μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαυρίδια δὲν τρέχει ποτὲ αὐτὸ τὸν κίνδυνο, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη

αύτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Τότε ὁ ψαράς δὲν προφταίνει νὰ παίρνη
ἐπάνω τὴ συρτὴ ἀπὸ ἀπόσταση καὶ μέχρι τεσσάρων ὀργιῶν,
νὰ ξαγκιστρώνῃ τὰ σαυρίδια καὶ νὰ τὴν ξαναρίχηῃ, γιὰ νὰ
τὴν ἀνασύρῃ καὶ πάλι. Γίνεται τότε μεταξὺ τῶν σαυριδιῶν
ἔνας τρελὸς διαγωνισμός, ποιὸ νὰ ἔχῃ τὴν εὔτυχία νὰ ἀρ-
πάξῃ τὸ φτερὸ τοῦ γλάρου. Καὶ συνωθοῦνται καὶ παλαίσουν
καὶ πηδοῦν καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει. Ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τὸ
πανέρι εἶναι γεμάτο ἀπὸ σαυρίδια, ποὺ ἀσημοκοποῦν.

Καὶ τώρα τέλος ἐνθυμοῦμαι ὡς ὅνειρον ἔνα ψάρεμα, στὸ
δποῖον, πολὺ μικρὸ παιδί, ἥμουν ἀπλῶς θεατής.

Ο πατέρας μου ἀγαποῦσε τρελὰ τὸ νυκτερινὸ ψάρεμα
τῶν λαυρακιῶν μὲ τὴ συρτή, μὲ ἐλαφρὸ κουπί, στὴν λιμνοθά-
λασσα, ποὺ ἀπλώνεται στὸ Ναύπλιο, κάτω ἀπὸ τὸ ὄπλοστά-
σιο πρὸς τὴν Τίρυνθα.

Γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ συρτή καὶ χρησιμοποιοῦν ὡς
δόλωμα μιὰ μεγάλη γαρίδα. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ Δένεται
ἐμπρὸς στὸ ἀγκίστρι μὲ λεπτὴ κλωστὴ ἀπὸ τὴν οὐρὰ καὶ
ἄλλη μιὰ γαρίδα ζωντανή. Διατηροῦνται ζωντανὲς οἱ γαρί-
δες μέσα σ’ ἔνα καλάθι κρεμασμένο ἔξω ἀπὸ τὴ βάρκα, στὴ
θάλασσα. Αὕτη ἡ ζωντανὴ γαρίδα μὲ τὶς κινήσεις τῆς ἔξα-
πατᾶ τὰ λαυράκια, τὰ δποῖα χτυποῦν ὡς τρελά.

Ἐνα βράδυ μὲ εἶχε πάρει μαζί του ὁ πατέρας μου. Γυρί-
σαμε στὸ σπίτι κοντὰ τὰ ξημερώματα μὲ δεκαέξι λαυράκια
(ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸν ὀριθμόν, ἀν καὶ ἥμουν τότε δέκα
περίπου ἐτῶν). Καὶ ἦταν λαυράκια μισῆς ὀκτᾶς τὸ καθένα.
Σὰν νὰ ἥμουν ἐγὼ ὁ θριαμβευτής, τὰ σκόρπισα μὲ μιὰ περή-
φανη χειρονομία ἔξω ἀπὸ τὸ κάνιστρο!

«Ψαράδικες ίστορίες»

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

ΤΟ ΠΥΡΟΦΑΝΙ*

Καίει τὸ πυροφάνι τοῦ ψαρᾶ
κι οἱ σταλαχτίτες λάμποιν σὰν ἀστέρια
καὶ στῆς σπηλιᾶς τὰ διάφανα νερά
φεγγοθολοῦν καντήλια κι ἀγιοκέρια.

Τής νυχτερίδας τρίζουν τὰ φτερά
καὶ στὶς φωλιές ξυπνοῦν τὸ περιστέρια.
Καὶ σπαρταροῦν τὰ ψάρια ἀστραφτερὰ
ἀπ' τὸ καμάκι στοῦ ψαρᾶ τὰ χέρια.

Ἄπάνω στῆς σπηλιᾶς τὴν κορυφή,
μὲς ἀπ' τὰ μούσκλια* κι ἀπ' τὰ πολυτρίχια,
σταλάζει βρύση ἀνώφελη, κρυφή.

Καὶ πέρα, ἀπὸ μιὰ τρύπα σκοτεινή,
στοὺς βράχους ἀκονίζοντας τὰ νύχια
μιὰ φώκια ἀπαρηγόρητα θρηνεῖ.

«Ιαλήνη»

Γεώργιος Δροσίνης

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ*

Γιὰ τὸν κόσμο, ποὺ περνᾶ μὲ βαπόρι, ὁ κάθος δὲν εἶναι
παρὰ ἔνα μέρος ἀκατοίκητο, ἔρημο, γύρω ἀπὸ τὸ ὄποιον
ἀρύονται* οἵ τρικυμίες καὶ κλαῖνε τὰ θαλασσοπούλια. Ὁ
ταξιδιώτης δὲ βλέπει ἐκεῖ παρὰ τὴν ἄγρια ἔρημιὰ καὶ τὸ
γυμνὸ βράχο ποὺ δίνει ἀσύλο σ' ἔνα ναυαγό.

Μὰ γιὰ τοὺς ψαράδες τὸ πράμα διαφέρει. Γι' αὐτοὺς ὁ
κάθος εἶναι ἔνα δεύτερο σπίτι, ὅπου περνοῦν ὅρες μακρινές,
ἔνα λημέρι ἐνωμένο στενὰ μὲ τὴ ζωὴ τους⁷ ἔνα ὀρμητήριο γιὰ
τὰ ψαρέματά τους κι ἔνα μόνιμο κατάλυμα γιὰ τὸ φαῖ τους
καὶ γιὰ τὸν ὑπνὸ τους.

Πρωί, μεσημέρι, βράδυ οἱ ψαράδικες βάρκες πᾶνε κι ἔρ-
χονται στὸν κάθο. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος συναντήσεως τῶν ψα-
ράδων, τὸ μόνο τους ἐντευκτήριο* μέσα στὴν ἀπέραντη ἔρη-
μιὰ. "Αλλοι γυρίζουν ἀπὸ τὸ ψάρεμα κι ἄλλοι φεύγουν, γιὰ
νὰ πᾶνε ἐκεῖ, ἀναλόγως τοῦ ψαρέματος, ποὺ κάνει ὁ καθένας.

Στὸ χωριό, στὸ λιμάνι, στὸ σπίτι, στὰ μαγαζιά, δὲν πη-
γαίνουν παρὰ τὸ Σαββατοκύριακο, γιὰ νὰ ἀνανεώσουν τὶς
προμήθειές τους καὶ γιὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς ἰδικούς τους ή γιὰ νὰ
τοὺς γράψουν, δταν τοὺς ἔχουν μακριά. "Ολη σχεδὸν τὴν ἄλλη

έθδομάδα τὴν περνοῦν στὸν κάθο. Τοὺς κρατεῖ ἐκεῖ ἡ δουλειά τους καὶ καμιὰ φορὰ κι ἡ φουρτούνα.

Μέρες μπορεῖ νὰ μείνουν ἀποκλεισμένοι σ' ἔναν κάθο ἀπὸ τὴν φουρτούνα, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωρὶς καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀσχολία τῆς ψαρικῆς. Ἡ ὥρα τῆς γενικῆς συναντήσεως στὸν κάθο εἶναι τὸ βραδόκι. Ἐκείνη τὴν ὥρα γυρίζουν τὰ χταποδιάρικα* ἀπὸ τὸ δλοίμερο κουρασμένο κυνήγι τοῦ χταποδιοῦ καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἀκριθῶς — ἐπάνω στὸ ἥλιοθασίλεμα — ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν κάθο τὰ διχτυάρικα* καὶ τὰ παραγαδιάρικα* γιὰ τὸ νυχτερινὸ ψάρεμά τους.

“Ολη μέρα οἱ διχτέριες*, ἀραγμένοι στὸν κάθο, στεγνώνουν καὶ συγυρίζουν τὰ δίχτυα τους κι οἱ παραγαδιάρηδες* καθαρίζουν τὰ παραγάδια, ἐνῶ ἄκρη ἄκρη στὸ γιαλὸ οἱ χταποδιάρηδες* ψάχνουν γιὰ τὰ διχτύα μὲ τὸ γιαλί, σκυμμένοι ἐπάνω στὶς κουπαστές.

Στὸν κάθο ἐπάνω εἶναι ἀπλωμένα τὰ δίχτυα γιὰ τὸ στέγνωμα, εἴτε χάμω καταγῆς σ' ἔνα μέρος καθαρὸ εἴτε ψηλὰ σὲ ἀντένες* στημένες δριζόντια. Παρακεῖ τὰ παραγάδια* στέκουν καθαρὰς σὲ μαύρους σωροὺς κι οἱ ψαράδες ὅλοι πέρα πέρα, ξαπλωμένοι σὲ ἔνα μέρος ἀπάγγιο* καὶ ἵσκιερό, τὰ λένε σιγὰ σιγὰ μεταξύ τους ἢ ἔτοιμάζουν τὴν κακαστιά*.

Εἶναι τὸ φαῖ τους, -τὸ φαῖ τοῦ κάθου, μαγειρεμένο ἐπάνω σὲ δυὸ πέτρες τοῦ γιαλοῦ, μὲ τὴν πρωτόγονη μαγειρικὴ τέχνη, ποὺ τοὺς ἔμαθε ἡ ἐρημιὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ μὲ τὰ ἀπλὰ ὄλικά, ποὺ τοὺς παρέχει πάντα ἡ ψαρόθαρκά τους : Νερό, ἀλάτι, λάδι καὶ ψάρια φρέσκα.

Ἐκεῖ στὸ βράχο θὰ γίνη τὸ φαῖ, χωρὶς πολλὲς φασαρίες, μ' ἔνα τσουκάλι μονάχα πλάι στὰ δίχτυα καὶ στ' ἄλλα σύνεργά τους καὶ πλάι στὴ θάλασσα, ποὺ τοὺς δίνει τὴν τροφή. Εἶναι μιὰ σκηνὴ βιβλική*, μιὰ στιγμὴ γεμάτη ὁμορφιὰ καὶ γαλήνη. Ὁ ἥλιος τοῦ δειλινοῦ χρυσώνει τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ ἀνάθει μικρὲς φωτιές ἐπάνω στὰ νοτισμένα βότσαλα*. Γλάροι πετοῦν στὸν ἀέρα κι ἀφήνουν ζωηρὲς κραυγές. Πέρα, δυὸ τρία μίλια ἀνοιχτά, περνοῦν οἱ ψαροπούλες φορτωμένες

ψάρια καὶ τραχεῖαν γιὰ τὰ λιμάνια. Ἡ κακαθιὰ σιγοθράζει κι ἔνας γαλάζιος καπνὸς ἀνεβαίνει στὸν ἀέρα.

“Ἐνας ψαράς τραγουδεῖ, δυὸς τρεῖς ἄλλοι καπνίζουν παραπέρα, ἔνας ἄλλος διορθώνει ἔνα κομμάτι δίχτυο κι ἔνας προσέχει τὴν κακαθιὰ. ”Ἐπειτα δὲ οἱ μαζεύονται κοντὰ στὸ τσουκάλι καὶ κουβεντιάζουν, διό νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ φαῦ. Μιλοῦν γιὰ τὸ μέρος, ποὺ θὰ ψαρέψουν τὴν ἄλλη μέρα, ἢ διηγοῦνται μεταξύ τους παλιές ἴστορίες, εὕθυμα ἢ δραματικὰ ἐπεισόδια τῆς θαλασσινῆς ζωῆς, μιὰ ἴστορία ναυαγίου, μιὰ ἐξιστόρηση τῆς ψαράδικης ζωῆς τους σ’ ἔνα μέρος μακρινό, ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ναυτικῶν.

“Οταν ἡ κακαθιὰ ἐτοιμαστῇ, μαζεύονται πιὸ κοντὰ ἀκόμη καὶ τρῶνε ἀπὸ τὸ ἵδιο βαθὺ πιάτο, ἔνα πιάτο μεγάλο πήλινο, βουτώντας τὸ ψωμί τους μέσα στὸ ψαροζούμι. Τρῶνε ἀργά ἀργά, χωρὶς νὰ σταματοῦν τὴν κουβέντα καὶ ρίχνουν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ καμιὰ ματιὰ στὴ βάρκα τους, ποὺ ἀναδεύεται σιγὰ σιγὰ ἐπάνω στὸ νερὸ λίγες ὁργιές παρακάτω ἢ κοιτοῦν τὰ βαπτόρια, ποὺ περνοῦν μακριὰ γεμίζοντας τὰ οὐρανοθέμελα μὲ δλόμαυρους καπνούς.

“Ἐπειτα ἐπάνω στὸ ἥλιοθασίλεμα μπάζουν στὴ βάρκα τὰ σύνεργά τους καὶ ἐκεινοῦν γιὰ τὰ «καρτέρια» ἢ γιὰ ἄλλους ψαρότοπους. Θὰ ψαρέψουν δὲ νύχτα, θὰ ρίξουν μιὰ δυὸ φορὲς τὰ παραγάδια ἢ τὰ δίχτυα. Θὰ τὰ σηκώσουν, θὰ τὰ ξεψαρίσουν, θὰ πάρουν δυὸς τρεῖς ὠρες ὅπου βρεθοῦν, καὶ τὸ πρωὶ θὰ ξαναγυρίσουν στὸν κάθο, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν, καθὼς βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν καταχνὶα τῆς νύχτας καὶ νὰ τοῦ δώσουν καινούργια ζωή.

«Γύρω στ’ ἀκρογιάλια»

Θέμος Ποταμιάνος

ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα ποὺ φυσοῦν βοριάδες
καὶ τὸ κύμα εἶναι ψηλό,
ἄχ! ἀς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύχτα στὸ γιαλό.

Τ' ἀσπρο κύμα νὰ μᾶς λούζῃ
σκάζοντας στὴν κουπαστή*,
τ' ἀγριοθόρι νὰ μᾶς τσούζῃ
κι ὅμως νάμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὔτ' ἔνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριξιά.

Κι ὅταν ἀποστοίν' ἥ τράτα
μεσημέρι ἀποθραδὺ
ἀπ' τὰ πλούσια μας τὰ πιάτα
νὰ χορταίνωμε φαγί.

“Οταν ράθωμε τὰ δίχτυα,
ο' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ μερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μὲς στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

«*Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος*, 1929

Γεώργιος Αθάνας

Η ΜΠΕΚΑΤΣΑ

Γιροσοχή, διότι ἔχετε ἀπέναντί σας μίαν «ἀγγλόπρεπε-
στάτην»* κυρίαν τοῦ ἐλληνικοῦ λόγγου*. Πάντα τὰ κατ' αὐ-
τὴν εἶναι μέθιδος, ρυθμός, τάξις, πρόγραμμα.

Θὰ πετάξῃ ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, ἄμα φανῆ τὸ πρῶτον
ἀστρον. Τὸ δρομολόγιόν της εἶναι τόσον τυπικόν, ὅστε πα-
λαιοὶ πρακτικοὶ κυνηγοὶ βεβαιοῦν, ὅτι τὸ γνωρίζουν μέχρι
τελευταίας γραμμῆς καὶ τὸ παραθέτουν εἰς τὰ βιβλία των ὡς

πρόγραμμα τελετῆς: Τὴν τάδε ὥραν βγαίνει ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, τὴν δεῖνα θὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, τώρα εἶναι εἰς τὸν λόφον, ὑστερα θὰ εἶναι εἰς τὸ ρεῦμα. "Αν εἶναι ύγρασία, ἵδετε ἀνατολικά· ἂν εἶναι ξηρὸς καιρός, κατεβῆτε τοὺς ὅχθους, κτυπήσατε ἐκείνην τὴν τούφαν κτλ.

Ἄφοῦ λοιπὸν τὸ πουλὶ αὐτὸ ἔχει τόπην τάξιν εἰς τὴν ζωὴν του, ἄφοῦ τὸ πρόγραμμά του κατώρθωσαν νὰ τὸ μάθουν οἱ κυνηγοί, ἄφοῦ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ νοστιμώτερον κρέας, ἀπὸ ὅσα τρέφει ὁ λόγγος, πῶς ζῇ ἀκόμη; πῶς, μολονότι αὐξάνονται καὶ πληθύνονται οἱ κυνηγοί του, αὐτὸ μ' ὅλα ταῦτα ἔρχεται κάθε χρόνον ἀφθονώτερον μὲ τὰ πρῶτα δροσόπαγα* τοῦ Ὁκτωβρίου;

Εἶναι βεβαιωμένον, δτι ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε κανὲν πλάσμα μὲ τόσην στοργὴκὴν πρόνοιαν. Πρῶτα πρῶτα εἶναι διφυής* ὑπαρξίας: χωριστὴ ζωὴ ἡ μύτη της, χωριστὴ ἡ μπεκάτσα.

Ἡ μύτη της ἀναμοχλεύει τὴν γῆν διὰ σκουλήκια, καὶ τὰ μάτια της, ξένα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐνασχόλησιν, ἀνιχνεύουν σκιάς, θορύσους, ἀνέμους, φύλλα, κάθε πνοὴν τοῦ λόγγου. "Αν ἀντιλιφθῇ τὸν κίνδυνον μακρινόν, σπεύδει νὰ πετάξῃ κατ' ἀρχὰς τρικλίζουσα εἰς τὸν ἀέρα, ὡσὰν νὰ εἶναι μεθυσμένη, καὶ κατόπιν εύθυγραμμίζουσα τὸ πέταγμά της ὡς βέλος. Δι' αὐτὸ οἱ πολύπειροι κυνηγοὶ συνιστοῦν ἀναμονήν, μέχρις ὅτου «στρώσῃ», τουτέστι μέχρις ὅτου πάρῃ τὸ γραμμικὸν πέταγμα.

"Αμα ὅμως ὁ κίνδυνος εἶναι πολὺ πλησίον, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ καιρὸν νὰ πετάξῃ, τότε στρώνεται ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα καὶ γίνεται «ένα» μ' ἐκεῖνο. "Αν τυχὸν ὁ χρωματισμός της εἶναι ἀταίριαστος, τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ τὴν πάρετε ὡς ἔνα λίθον ἢ διὰ μίαν τούφαν ξηρῶν φύλλων ἢ διὰ μίαν ρίζαν, παρὰ νὰ νομίζετε, δτι ἐκεῖνο, ποὺ βλέπετε, εἶναι ζωντανὸν πρᾶγμα.

Κανεὶς δὲν τῆς ἡρνήθη τὴν σοφίαν διὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν δόποιον ἐκλέγει τὰ βοσκοτόπια της. Δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μόνον σκουλήκια καὶ ἔντομα, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ κάμνουν καμίαν παραφωνίαν μὲ τὸν χρωματισμόν της.

"Ἐν μόνον λησμονεῖ κάποτε: "Οτι ἡ γῆ σφίγγει τὴν νύ-

κτα ἀπὸ τὸν πάγον καὶ τὸ πρωὶ τὴν εὑρίσκουν οἱ χωρικοὶ ὁσὰν σπαθὶ σφιγμένην μὲ τὴν μύτην τῆς εἰς τὸ χῶμα.

Τί τῆς εἶχεν ὅμως γράψει ἡ Μοῖρα τῆς! Νὰ τὴν ἐνδύσῃ ὁ Θεὸς μὲ τόσην πρόνοιαν, νὰ τῆς χαρίσῃ τόσην νοημοσύνην, ὥστε νὰ χρησιμοποιῇ τὰ εἰς χρώματα, εἰς μύτην καὶ εἰς μάτια δῶρα τῆς, καὶ νὰ τῆς παρουσιασθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ τηλέγραφος.

Αὐτὸ τὸ πουλὶ στερεῖται τηλεγραφικοῦ αἰσθητηρίου. "Αν εἶναι ἔμπρός του τηλεγραφικὸν σύρμα, θὰ πέσῃ ἐπάνω του καὶ θὰ σκοτωθῇ. Πρὶν ἀνακαλυφθῆ ὁ τηλέγραφος, ἔχθροὺς μεγάλους εἶχε μόνον τοὺς φάρους. Οἱ φυσιοδίφαι ἀπελπισθέντες ν' ἀνακαλύψουν ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ἔζητησαν μὲ μελέτας ἐπὶ τῶν φάρων ν' ἀνακαλύψουν τὴν προέλευσίν του καὶ τὴν διεύθυνσίν του.

"Αλλ' ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ἔχύθη τόση μελάνη, δη ση διὰ τὴν ἔξελιξιν ἐνὸς πλανήτου, κατέληξαν εἰς τὴν βεβαίωσιν. Ωτὶ ἔρχεται ἀπὸ παντοῦ καὶ πηγαίνει παντοῦ.

«Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου»

Στέφανος Γρανίτσας

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΟ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν τῆς Λασχαναγορᾶς Πειραιῶς ἐνεφανίσθη μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς ἀνέλπιστος πληγωμένος πρόσφυξ. Δὲν ἦτο οὕτε Μικρασιάτης οὕτε Θρᾷξ. Ὅτο ἀπλούστατα εἴς ἀθῷος σπουργίτης. Καθὼς ἐπετούσεν εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ λάστιχον ἐνὸς μικροῦ ἐντοπίου ληστοῦ τὸν ἐτόξευσεν εἰς τὰ ὑψη καὶ δὲν εἶχε τὴν εὐσπλαγχνίαν νὰ τοῦ δώσῃ τουλάχιστον τὸν θάνατον. Τοῦ ἐτσάκισε τὸ ποδαράκι του.

Καὶ ὁ πληγωμένος σπουργίτης, λιπόθυμος ἀπὸ τὸν τρομερὸν πόνον, ἔπεσεν, ὡς νεκρὸν σῶμα, εἰς τὸ χῶμα. Ὁ μικρὸς ληστὴς ἔσπευσε νὰ τὸν αἰχμαλωτίσῃ καὶ νεκρὸν ἀκόμη. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ πτερωτὸς τρουματίας εὔρηκε τὴν δύναμιν τῶν πτερῶν του. Καὶ ἐσώθη πάλιν εἰς τὰ ὑψη, ἀπὸ τὰ δόποια ἔπεσε.

Τὰ πτερά του ὅμως ἀπέκαμαν εἰς τὴν οὐρανίαν περιπλάνησιν. Ἐδοκίμασε ν' ἀκουμπήσῃ εἰς ἓνα κλάδον δέδρου νὰ ξεκουρασθῇ. Ἀλλὰ πῶς; Μόλις ἐπροσπάθησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ ποδαράκι του, τρομεροὶ πόνοι τὸν ἔκαμαν νὰ παρατηθῇ ἀπὸ κάθε ἰδέαν ἀναπαύσεως. Καὶ μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις, ποὺ ἀπέμεναν εἰς τὰ μουδιασμένα πτερά του, ἐδοκίμασε πάλιν νὰ πετάξῃ.

"Ενιωθε τώρα, δτι ύστερα ἀπὸ ὀλίγα λεπτά, ὀλίγα δευτερόλεπτα, θὰ εὑρίσκετο κάτω εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος πλέον νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους ληστὰς τῆς γειτονιᾶς. Εἰς ὅμοίσαν περίστασιν δ' ἀεροπόρος, τοῦ δόποιου ἔξαφνα ἐσταμάτησεν ἡ μηχανή, κατοπτεύει βιαστικά τὸ ἔδαφος καὶ ζητεῖ τὸ κατάληλον μέρος, διὰ νὰ προσγειωθῇ, δσον ἀσφαλέστερα ἥμπορει.

"Ἐτσι ἔκαμε καὶ ὁ μικρὸς πτερωτὸς ἀεροπόρος. Ἡ μηχανή του δὲν ἔδούλευε πλέον. Κατώπτευσε τὸ ἔδαφος. Παντοῦ δρόμοι μὲ τρομερὰ παιδιά, ποὺ ἐπερίμεναν μὲ τὰ λάστιχα τεντωμένα. Παντοῦ ἄξενα κεραμίδια, δπου εἰς τραυματίας σπουργίτης, ἀνίκανος ν' ἀναζητήσῃ ἀλλοῦ τὴν τροφήν του, θὰ ἔκινδυνευεν ἀσφαλῶς ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ ἀστίαν.

"Εξαφνα ὅμως εἰς ἓν σημείον τοῦ ἔδαφους διέκρινε μίαν αὐλήν, δπου ἐνόμισεν δτι εἶδε καλοὺς ἀνθρώπους. Καὶ μὲ ἓν τέλειον ζύγισμα εὑρέθη μέσα εἰς αὐτήν, κατάκοιτος εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος νὰ κινηθῇ, ἔτοιμος ν' ἀποθάνῃ. Καὶ ἡ αὐλὴ αὐτή ἔτυχε νὰ είναι ἡ αὐλὴ τοῦ προσφυγικοῦ καταυλισμοῦ.

'Αλλὰ δὲν ἤργησε νὰ βεβαιωθῇ, δτι εὑρίσκεται μεταξὺ πονετικῶν ψυχῶν. Μία ἀτμόσφαιρα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἐσχηματίσθη γύρω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του.

Τὰ παιδάκια ἔδω δὲν ἦσαν σκληρά καὶ ἀσπλαγχνα, δπως τὰ ἄλλα παιδιά, ποὺ τὸ ἐπλήγωσαν καὶ τὸ ἐκυνηγοῦσαν. Οἱ μεγάλοι δὲν ἦσαν κακοί καὶ ὀδιάφοροι. Ἀγαθὰ χέρια τὸ ἐσήκωσαν ἀπὸ τὸ χῶμα. Πνοὴ ἀγάπης τὸ ἐθέρμανε.

Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ εύτυχία του, μία ἀκόμη πονετικὴ ψυχὴ ἔσκυψε ἀποπάνω του, ὡς Θεία Πρόνοια. Ἡτο ἡ ἀγαθὴ Πρόνοια τῶν ἀνθρώπων, ἡ δεσποινίς, ἡ δόποια ὑπηρετοῦσε τὴν φιλανθρωπίαν εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμόν.

— Τὸ καημένο τὸ πουλάκι! Εἶπεν ἡ δεσποινίς. "Εχει σπα-

σμένο τὸ ποδαράκι του. Γίρεπει νὰ τὸ κρατήσωμεν κι αὐτὸ ἐδῶ, νὰ τὸ γιατρέψωμε, ώσπου νὰ μπορέσῃ νὰ ξαναπετάξῃ.

‘Ο μικρὸς σπουργίτης, μιλονότι δὲν ἔγνωριζε τὴν γλώσσαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνόησε πολὺ καλὰ τί ἔλεγεν ἡ δεσποινίς, διότι ἡ γλώσσα τῆς ἀγάπης εἶναι μία δι’ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔσπευσε νὰ εύχαριστήσῃ τὴν δεσποινίδα μ’ ἔνα γλυκύτατον τσίου τσίου.

— Εύχαριστῶ, καλή μου κόρη, εύχαριστῶ πολύ. “Οταν γίνωνται καλά, θάρβω νὰ σου εἰπῶ ἔνα ὄραϊο τραγουδάκι στὸ παράθυρό σου. Δὲν τραγουδῶ σᾶν τ’ ἀηδόνι. ’Αλλὰ τὰ γλυκύτερα τραγούδια δὲν εἶναι τὰ τεχνικώτερα. Εύχαριστῶ, καλή μου κόρη, εύχαριστῶ. Τσίου τσίου!

Δύο τρυφερὰ χεράκια ἔπιηραν τὸν μικρὸν πτερωτὸν πρόσφυγα, τοῦ ἔδεσαν τὸ ποδαράκι του, τὸν ἐτάγισαν, τὸν ἐπότισαν καὶ ὑστερα τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς μίαν ζεστὴν καὶ μαλακὴν φωλίσαν.

“Ήτο καὶ αὐτὸς ἔν προσφυγόπουλον τοῦ οὔρανοῦ...

«Ἡ εὐθυμη̄ ζωὴ»

Παῦλος Νιρβάνας

(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

“Ήταν Αὔγουστος. Καθόμαστε, ἔγῳ κι ὁ συνάδελφός μου, στὸν ἔξωστη τοῦ πύργου καὶ κοιτάζομε τὸν ἀπέναντι κάμπο τῆς Θεσσαλίας. ‘Ο Πηγειός κυλοῦσε τὰ ρεύματά του πολὺ κοντά μας. Εἶχαμε μπροστά μας ἔνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα ποὺ εἶχαν κι ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποὺ κοκκίνιζαν.

‘Απὸ μακριὰ μᾶς ἐρχόταν ὁ ἥχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, ποὺ βισκούσαν διάργυρα. ‘Ο οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ ἡ γῆ διψοῦσε γιὰ νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιατὶ δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύγνεφο δὲ φαινόταν πουθενά κανένα καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κάμπο.

Σὲ λίγο ἔνα συγνεφάκι, ώς μιὰ ψάθα, ἀσπρό, κάτασπρο, σὰ λάγαρο ἀσήμι κάθισε στὴν κορυφὴ τοῦ Ὄλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

‘Εκείνη τὴ στιγμὴ ἦρθεν ἔνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ

ζητήσῃ κάτι καὶ στάθηκε μπροστά μας. Εἶδε τὸ συγνεφάκι στὸ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου, ποὺ στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσο ψηλὰ βουνά, σὰ βουνοβασιλιάς, μὲ τὶς σαράντα δυό του κορφὲς καὶ τὶς ἔξήντα δυό του βρυσοῦλες.

Τὸ σύγνεφο μεγάλωνε, ὅπως μεγαλώνει ὁ καπνός, ὅταν παίρνῃ δρόμο τὸν ἀνήφορο.

— Τοὺ βλέπτι αὐτὸ τοὺ σιγνιφάκι; εἶπε.

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσωμε τίποτε ἐμεῖς, ξακολούθησε:

— Θά φέρ' νηρουπουντιά. Εἶνι βλουγημένου...

Μιὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπὸ κι ἀστραμμα φεγγοθόλησε μέσα στὸ σύγνεφο, ποὺ γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἔγινε γιὰ μιὰ στιγμὴ κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συγνεφάκι γίνηκε γίγαντας καὶ χύθηκε σ' δλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοιθερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὡς τ' Ἀγραφα κι ὡς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροπόταμου. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν ἀριές ἀριές οἱ πρῶτες σταλαματιές τῆς βροχῆς χοντρές σὰν καρύδια καὶ τ' ἀστροπελέκια τ' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ σὰ φλογισμένα φίδια καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ὅλη ἡ Θεσσαλία λουζόταν ἀπ' ἄκρη καὶ φεγγοθόλινσε καὶ τρανταζόταν ἀπ' τ' ἀστροπελέκια.

Απ' τὶς πρῶτες σταλαματιές ἀφήσαμε τὸν ἔξωστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέραντη κρεβάτα τοῦ πύργου καὶ καιτάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρὴ βροχή, ποὺ ἔπεφτε καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιά τῶν παραθυριῶν. Ἔκει ποὺ καθόμαστε καὶ χαιρόμαστε τὸ περίλαμπρο θέαμα, ἀκοῦμε «τράγκ!» τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ καὶ δυὸ μεγάλα πουλιά κατάθρεχα, τὸ ἔνα μπροστά καὶ τ' ἄλλο πίσω, μπῆκαν μέσα. Ὁλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλιτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιᾶ του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, ποὺ γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰ μολύβι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ, ἥταν μιὰ ὡραία πετροπέρδικα καὶ τὸ ἄλλο, μὲ μάτι ἀγριο, μ' αἴμοδιψιά, ἥταν ἔνα γεράκι! "Ερχονταν ἀπὸ τὰ Πετροβούνια, γιατὶ μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες, «πόχουν τὰ πλωματὰ φτερά, τὰ κόκκινα ποδάρια», ἐνῶ στὸν κάμπο εἰναι οἱ καμπίσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς βουνίσιες, κι οὕτε οἱ βουνίσιες πα-

τοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιες στὰ βουνά. Οἱ βουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριώτερες κι ὁμορφότερες ἀπὸ τὶς καμπίσιες καὶ τὶς βουνίσιες προτιμοῦν ἔκεινοι, ποὺ ἔχουν μανία νὰ σκλαβῶνουν τὰ καημένα τὰ πουλιά καὶ νὰ τὰ βάνουν στὰ κλουσθιά, γιὰ ν' ὀδοῦν τὸ σκλαβωμένο τους λάλημα καὶ νὰ εὔχαριστοῦνται μὲ τὴ δυστυχία τους.

Πιάσαμε καὶ τὴ δειλὴ πέρδικα, ποὺ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόστο της, καὶ τὸ δρυμητικὸ γεράκι, ποὺ εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα ἄγριο καὶ φοθερό, καὶ τὰ βάλαμε σὲ χωριστὰ κλουσθιά.

Ἡ πέρδικα ἦταν προσιρισμένη ἀπὸ τὸν συνάδελφό μου γιὰ τὸ κλουσθὶ καὶ τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό, ποὺ μποροῦσε νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κυνηγάῃ στὸν ἀέρα πουλιά.

Τὴ νύχτα, ὅταν τραβηχτήκαμε ὁ καθένας στὸ κρεβάτι του, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὑπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἵδεα τῆς σκλωσθιᾶς τῆς πετροπέρδικας. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν, ὅτι ἥρθε στὸ κατοικιό μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρίσκει σκλαβιά.

Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ' ἔνοιαζε. Ἡ ἵδεα, ὅτι ἔτρωγε πουλιά κι ὅτι, ἀν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ καὶ νὰ μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ ποὺ γύριζα ἄνπνος στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερὶ καὶ πήγα ἐκεῖ, ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουσθιά. Ἡ πέρδικα πήγαινε ἀνω κάτω μέσα στὸ κλουσθὶ, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸ λαιμό του χωμένο στὶς πλάτες καὶ μονάχα ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε τὸ κεφάλι του δλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουσθὶ τῆς πέρδικας καὶ τὸ πήγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουσθιοῦ κι εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί:

— "Αι, στὸ καλό σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες κι ὅπου εἶναι δ προ-

ορισμός σου και ή εύτυχία σου. "Ισως έχεις μικρά, πού σε καρτεροῦν!

'Η πέρδικα, σά νὰ μὴν πίστευε τόση εύτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέθασε τὸ κεφάλι της κι ἔνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. 'Η καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρά της καὶ τὰ πόδια μου φαινόταν, πῶς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα.

Κρέμασα τὸ κλουσὶ στὴ θέση του καὶ γύρισα νὰ πάω στὸ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εύχαριστημένος. 'Εκείνη τὴ στιγμὴ τὸ βλέμμα μου ἀντικρίστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σά νὰ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ σά νὰ μοῦ ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη φωνή:

—Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσήνη!

"Εστριψε ἡ καρδιά μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικὰ τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ: Πόσα πουλιὰ ἄφησε χωρὶς μάνα καὶ πόσες μάνες χωρὶς πουλιά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ βουσὴ φωνή, ποὺ μοῦ φώναξε:

—Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Δῶσ' μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσύνη!

Θυμήθηκα, ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ διοῦλος, ραγιάς τοῦ Σουλτάνου¹, κι ἥρθα στὴ θέση του. Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουσὶ καὶ τράβηξα ἵσα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο γυαλί...

—'Αλλά... τί πάω νὰ κάμω; εἰπα μέσα μου. 'Απ' ἔδω ἔφυγε ἡ πέρδικα· ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάσῃ πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο κατὰ τὴ νοτιά, δλως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. 'Ανοίγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουσιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάξει, ἀπόχτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά! "Ωρα του καλή!

Κρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουσὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτὴ

1. 'Η "Ηπειρος, ἡ πατρὶς τοῦ συγγραφέως, ἥτο ἀκόμη τότε ὑπόδουλος.

κοντά στ' ἀνοικτό κλουστὶ τῆς πέρδικας (γιατί νὰ μὴ μὲ ὑπο-
πτευτῇ ὁ συνάδελφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ) καὶ πῆγα νὰ
κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰ στὸν Παράδεισο. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ
δὲν εἶχα κάμει ποτέ!

«Διηγήματα Θεσσαλίας»

Χρίστος Χριστοβασίλης

ΣΚΛΑΒΙΑ

Βλέπω στ' ἀντικρινό μου παραθύρι,
ὅσες φορὲς τὸ μάτι μου στραφῆ,
μιὰς γλάστρα στὸ πλατύ του ἀκουμπιστήρι
κι ἔνα κλουστὶ ψηλὰ στὴν κορυφῆ.

Στὴ γλάστρα ἀνθοβολοῦν χιονάτοι κρίνοι
κι ἀργοσαλεύουν φύλλα σπαθωτὰ
καὶ στὸ κλουστὶ κλεισμένο καναρίνι
γλυκολαλεῖ κι ἀνίσυχο πετᾶ. *

Βλέπω τὸ καναρίνι καὶ τοὺς κρίνους
κι ἄθελα νιώθω λύπη στὴν καρδιά.
Παίρνω τὰ κελαδήματα γιὰ θρήνους,
παίρνω γιὰ στεναγμοὺς τὴν εύωδιά.

Φαντάζομαι στοὺς κήπους τ' ἀνθη τ' ἄλλα
ἐλεύθερα ν' ἀνθίζουν, νὰ μαδοῦν
τ' ἄλλα πουλιὰ στὰ δέντρα τὰ μεγάλα
ἀσκλάθωτα, τρελὰ νὰ κελαδοῦν.

Φαντάζομαι καὶ θλίβομαι κι ἀκόμα
νιώθω πῶς εἰν' ἀπάνθρωπη σκλασιά
γιὰ τ' ἀνθη οἱ γλάστρες μὲ τὸ λίγο χῶμα
γιὰ τὰ πουλιὰ τὰ ὀλόκλειστα κλουσιά.

«Κειμήλια»

'Ιωάννης Πολέμης

Βοσκόπουλον τοῦ Παρνασσοῦ

(Φωτογραφία Ν. Ζωγράφου)

ΕΝΑ ΓΑΤΑΚΙ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ τὴ γειτονιὰ ἔνα γατάκι. "Ἐνα χαριτωμένο ἄσπρο γατάκι, θηλυκὸ—ἀλλὰ μὲ πολὺ μακριὰ μουστάκια—ἔξυπνότατο καὶ ζωηρότατο. Μᾶς τρέλανε ὅλους. Δὲν τ' ἀφήνομε ἀπὸ τὰ χέρια, τὸ διαμφισθητοῦμε, τὸ ταΐζομε, τὸ πλένομε, τὸ παίζομε, τὴ νύχτα τὸ παίρνομε καὶ στὰ κρεβάτια μας. Τρέμομε γιὰ τὴ ζωὴ του, τὴ μικροσκοπικὴ αὐτὴ ζωούλα.

Νὰ σᾶς περιγράψω τὰ καμώματά του, τὸ θεωρῶ ὅλως διόλου περιττό. "Ἐχετε καὶ σεῖς γατάκια καὶ τὰ ξέρετε. "Ἐνα μόνο θὰ σᾶς πῶ: Πῶς τὸ γατάκι μου εἶναι πιὸ ὄμορφο καὶ πιὸ ἔξυπνο ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμο. Εἰν' ἔνα γατάκι ἔξαιρετικό, «ύπερφυσικό» μπορῶ νὰ πῶ.

Τὸ μαρτυροῦν τὰ μουστάκια του καὶ τὰ μάτια του, ποὺ δύσων χρόνων ἀνθρωπος εἶμαι, ποτέ μου δὲν εἶδα—σὲ γατάκι δυὸ μηνῶν—μακρύτερα, μεγαλύτερα, φωτεινότερα.

Ναί, ἀλλὰ τὸ ἔκτακτο αὐτὸ γατάκι εἶναι τάχα κι εύτυχισμένο; Σεῖς τώρα θὰ νομίζετε, πῶς εἶναι καὶ πολύ. Ἀφοῦ τ' ἀγαποῦμε ὅλοι τόσο, ἀφοῦ ἔχει ἔνα δλόκληρο σπίτι δικό του, ἀφοῦ μπορεῖ νὰ τρώῃ καὶ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ παίζῃ δοσθέλει τί τοῦ λείπει γιὰ μιὰ τέλεια γατίσια εύτυχία;

Ἄλγθεια, κι ἐγὼ αὐτὴ τὴν ἴδεα εἶχα ὡς προχθές. Εἶδα ὅμως, πῶς ήμουν γελασμένος. Τὸ γατάκι μας δὲν εἶναι τέλεια εύτυχισμένο! Κάτι τοῦ λείπει. Κι αὐτὸ εἶναι ἡ συντροφιά τῶν δικῶν του, τῶν ὁμοίων του, ἡ ἀγκαλιά, τὸ γάλα κι ἡ περιποίηση τῆς μητέρας του, τὰ χάδια, τὰ παιγνίδια καὶ τὰ μαλωματάκια τῶν ἀδελφῶν του.

Δὲν νομίζετε, πῶς εἶναι πολὺ σπουδαῖο αὐτὸ ποὺ λείπει καὶ πῶς τίποτε, καμιὰ ἀνθρώπινη ἀγάπη καὶ φροντίδα, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ;

Στὸ σπίτι μας αὐτὸν τὸν καιρὸ δὲν ὑπάρχει ἄλλη γάτα ἀπὸ τὴν Πίσσα. Ἄλλὰ ἡ Πίσσα ζήλεψε τὸ γατάκι κι ὅταν τόθλεπε μπροστά της, τοῦ ἔκανε γρρρ! Τῆς εἰπαμε:

—Δὲν ντρέπεσαι; γάτα ἐσύ μεγάλη κι ἔνδοξη, νὰ ζηλεύης

ένα μικρό, ἀσπρο κι ἄδοξο γατάκι; Τί πώς τὸ περιποιούμαστε; καὶ σένα σὲ περιποιούμαστε, ὅταν ἥσουν μικρή.

Τοῦ κάκου. Ἡ ζηλιάρα ἔξακολουθοῦσε τοὺς ἀπειλητικούς της γρυλισμούς. Φοβηθήκαμε μὴν τοῦ βγάλη τὰ μάτια, μὴ μᾶς τ' ἀγριέψῃ—τόσο ἥμερο ποὺ δὲ λέγεται! Καὶ δὲν ἀφήνομε πιὰ τὴν Πίσσα ν' ἀνεβαίνη ἐπάνω, ὅπου τὸ γατάκι ζῇ περιορισμένο θέλοντας καὶ μή, γιατὶ σκάλες δὲν κατεβαίνει ἀκόμη.

"Ετσι δὲ βλέπει κανένα δικό του, οὕτε φίλο, οὕτε ἔχθρο. Μόνο ἀνθρώπους.

Προχτὲς ὅμως εἶδε ένα: Εἶδε τὸν ἵδιο τὸν ἔαυτό του στὸν καθρέφτη. Κι εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθῆτε τὴν ἔκπληξη καὶ τὴ χαρά του! "Αρχισε ἀμέσως νὰ μυρίζῃ, νὰ φιλᾶ, νὰ γλείφῃ καὶ νὰ ὁρμᾶ γιὰ παιγνίδια. Μὲ μεγάλη ἀπορία, ποὺ ἔτρωγε τὰ μοῦτρα του στὸ γυαλί, κοίταζε ἀπὸ πίσω ν' ἀνακαλύψῃ τὸν ἀπρόοπτο καὶ παράξενο αὐτὸν σύντροφο. "Επειτα ξαναγύριζε καὶ ξανάρχιζε τὶς δοκιμές.

'Ἐπὶ τέλους εἶδε, κατάλαθε, πῶς τὸ γατάκι τοῦ καθρέφτη δὲν ἥταν σὰν τ' ἄλλα ποὺ θυμόταν ἀπὸ τὸ σπίτι του,—δὲν πιανόταν, δὲν ἀγγιζόταν, νά! — καὶ τ' ἄφησε γιὰ πάντα.

Κάθε λίγο ὅμως τὸ θυμόταν καὶ ξαναγύριζε νὰ τὸ βλέπῃ. Θάλεγες, πῶς τοῦ ἔφτανε κι αὐτό, γιὰ νὰ παρηγοριέται...

"Ἐτσι πρὸ δλίγου εἶδα μιὰν εἰκόνα, ποὺ μὲ συγκίνησε πολύ. Ζητοῦσα τὸ γατάκι, ποὺ δὲ φαινόταν, ποὺ δὲν ἀκουγόταν καθόλου. Καὶ τὸ βρῆκα ξαπλωμένο στὴ ράχη μιᾶς πολυθρόνας, ποὺ ἥταν πολὺ κοντὰ στὴν ντουλάπα, μὲ τὴ μουρίτσα του κολλημένη στὸ γυαλί τοῦ καθρέφτη!

Πλησίασσα σιγὰ σιγὰ καὶ εἶδα, πῶς δὲν κοιμόταν. Κάθε τόσο μισάνοιγε τὰ μάτια του καὶ κοίταζε τὸ ἄλλο γατάκι, ποὺ ξαπλωμένο κι αὐτὸ στὴ ράχη μιᾶς πολυθρόνας, εἶχε τὴ μουρίτσα του τόσο κοντὰ στὴ μουρίτσα τοῦ ἄλλου, — ένα γυαλί, ένα κρύο, σκληρὸ γυαλί τὶς χώριζε, — μισάνοιγε τὰ μάτια του καὶ τὸ κοίταζε στὰ μάτια.

"Ω, ναί, τοῦ ἔφτανε κι αὐτό, γιὰ νὰ παρηγοριέται τὸ δυστωχισμένο μου γατάκι.

Πῶς τὸ λυπήθηκα! Κι ὅταν εἶδα ὑστερα τὴ γυναίκα μου

νὰ τὸ πλένη μὲ νερό, σαπούνι καὶ πανάκι κι ἔκεῖνο ν' ἀντιστέ-
κεται σ' ἔνα τόσο ἀφύσικο γιὰ γάτα πλύσιμο, τῆς εἶπα:

— Δέν τὸ δίνομε πίσω στὴ μητέρα του; ἔκεινη μὲ τὴ
γλωσσίτσα της καὶ τὸ σάλιο της τὸ πλένει πολὺ καλύτερα
καὶ χωρὶς νὰ τὸ βασανίζῃ...

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν», 1928

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΤΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Εύρισκόμεθα εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ χειμῶνος
καὶ εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἑορτῆς τοῦ φωτός, τοῦ χρυσοῦ
ἔφαρος. Ο παγωμένος ἄνεμος πνέει φορτωμένος μὲ τὰ πρώτα
μύρα, τὰ ὅποια ἔρχονται ἀπὸ τοὺς ἀναγεννωμένους κήπους.
Τὸν πόνον, ποὺ προξενεῖ τὸ ψῦχος, μετριάζει ἡ γλυκεῖα προσ-
δοκία· τὸ πένθος, τὸ ὅποιον ρίπτουν κάτω διερχόμενα νέφη,
δέν εἶναι τόσον βαρὺ καὶ τόσον καταθλιπτικόν. Κάποια ἀκτίς
χρυσοῦ φωτός χαρακώνει τὸν μελανὸν ὄριζοντα. Αἱ πρώιαι
δὲν εἶναι ἀκόμη τελείως γαλαναί. Εἰς τὴν θερμάστραν πα-
λαίουν αἱ τελευταίαι φλόγες καὶ ἀφήνουν τὸν τελευταῖον τρι-
γμὸν τὰ ξύλα. Τὸ παραμύθι τελειώνει, τὸ βιθλίον κλείνει καὶ
ἀνοίγει τὸ παράθυρον εἰς τὸ φῶς.

Περνοῦμεν ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν, ἀπὸ τὴν νύκτα
εἰς τὴν ἡμέραν.

Ακόμη εἶναι χειμών, ἀλλὰ χειμών, τοῦ ὅποίου ἡ δύναμις
ἐξευτελίζεται εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης εὐεργετικῆς
ἀκτίνος. Πνέει ἀκόμη ἄνεμος, ἀλλ' ἄνεμος μυρωμένος. Καὶ
ὑπάρχουν ἀκόμη τεμάχια πάγου, ἀλλ' εὐωδιάζουν ὅλα, ὡς
νὰ εἶναι θρύμματα ἀνθοδόχης κρυσταλλίνης.

Ξημερώνει.

Ἡ νύκτα ἡ ἀτελείωτη, ἡ νύκτα ἡ χειμερινὴ δὲν ἔχει τὴν
ἐκτασιν αἰώνος, ἡ ἡμέρα ἔξ ἄλλου δὲν εἶναι τέταρτον ὥρας.
Καὶ τὴν αὐγήν, τὴν ὥραν ποὺ ἐγεννήθη ἡ Καλωσύνη, θορυ-
βοῦν εἰς τοὺς κλάδους τὰ μουδιασμένα πτερά τῶν ἐπανερχο-
μένων τραγουδιστῶν.

Ἡ παλιννόστησις* γίνεται ἀθορύβως καὶ μὲ προφυλάξεις.

διότι ἀκόμη ὁ ἔχθρος ἀγρυπνεῖ· διότι ἀκόμη τὰ μελανὰ σημεῖα του, τὰ πελώρια σύννεφα κυματίζονται εἰς τὰ ὄψη. Ἀλλὰ γίνεται ἡ παλινόστησις· τὸ τραγούδι γυρίζει εἰς τὸ δένδρον καὶ τὸ πράσινον σύρεται ἐπάνω εἰς τὸν φλοιὸν καὶ ζητεῖ νὰ καλύψῃ τὴν κιτρίνην καὶ ἀρρωστημένην ὅψιν.

Δὲν ὑπάρχει ἀγῶν φοβερώτερος ἀπὸ αὐτόν, ποὺ συνάπτεται τώρα εἰς τὴν φύσιν μεταξὺ γιγάντων καὶ νάνων· μεταξὺ τοῦ βιορρᾶ καὶ τοῦ ἄσματος, τοῦ παγετοῦ καὶ τῆς σταγόνος τῆς δρόσου, μεταξὺ τῆς καταιγίδος καὶ τοῦ φύλλου.

Παλαίουν τὰ ἀπαλώτερα πράγματα πρὸς τὰ τραχύτερα καὶ δυνατώτερα. Ὁ σπουργίτης θέλει νὰ ἐπιΘεληθῇ μὲ τὸ ἀδύνατον κελάρδημά του εἰς τὸν φρενιασμένον ἄνεμον καὶ ν' ἀντιτάξῃ μίαν ἀγγελικήν στροφὴν εἰς τὸ διαβολικὸν σφύριγμα, εἰς τὸ δόποιν ἀνατριχιάζει ἡ φύσις. Καὶ καταπλήσσει τὸ θάρρος τοῦ ἄνθους τῆς ἀμυγδαλῆς, τὸ δόποιν φυτρώνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατον. Καὶ καταπλήσσει ἀκόμη περισσότερον ἡ τόλμη τοῦ μικροῦ φύλλου, ποὺ φυτρώνει εἰς τὸν δλόγυμνον κλάδον, ἐνῷ γύρω του ξεκλειδώνονται μὲ ἀπαισίους τριγμούς οἱ σκελετοί τῶν δένδρων. Μπουμπούκια τοσούτσικα καὶ φυλλάκια ἀδύνατα καὶ πούπουλα πουλιῶν, σταλίτσες ζωῆς, προχωροῦν κατὰ τοῦ μεγάλου ἔχθροῦ μὲ πεποίθησιν, δτὶ θὰ νικήσουν. Καὶ θὰ νικήσουν οἱ μικροὶ μαχηταί. Οἱ πάγοι ἐπὶ τέλους θὰ ὑποκύψουν καὶ θὰ καταρρεύσουν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ θὰ συρθοῦν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἄγρους καὶ θὰ τοὺς ποτίσουν, οἱ χείμαρροι θὰ ταπεινωθοῦν, θὰ γίνουν ρύακες καὶ θὰ περνοῦν μὲ σεθασμὸν ἐνώπιον τοῦ θάμνου. Θὰ πληρώσῃ λοιπὸν καὶ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν δὲ ἔχθρός. Θὰ καταβάλῃ ἔκατομμύρια δρυγυρῶν σταγόνων εἰς τὴν ἄνοιξιν καὶ θὰ δώσῃ τοὺς χυμοὺς καὶ δσα χρειάζονται διὰ τὴν καλοπέρασιν τοῦ νικητοῦ...

... Μὲ συγχωρεῖτε... Μοῦ φαίνεται, δτὶ ἐθιάστηκα πολύ. Ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰσῆλθεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μία κρύα πνοή, ποὺ μ' ἔκαμε νὰ μετανοήσω δι' δσα ἔγραψα παραπάνω. Τὸ φύσημα σὰν νὰ μοῦ ἐσφύριξεν, δτὶ περιέπεσα εἰς ἀνακριθείας καὶ δτὶ ὀδφείλω νὰ ζητήσω συγγνώμην. Πιθανὸν νὰ ἔσφαλα. Ἀλλὰ πάλιν τὰ τερετίσματα* τῶν πουλιῶν; δ μυρωμένος ἀνε-

μος; τὰ συντρίμματα τοῦ πάγου, ποὺ εύωδιάζουν ὡς κρυστάλλινα θρύμματα ἀνθόδοχείου; Τίποτε, τίποτε· ἔχω δίκαιαν. 'Ο χειμὼν θνήσκει, ἢ καλὴ ἄνοιξις ἔρχεται. "Ἄς σφυρίζῃ δ, τι θέλει εἰς τὸ παράθυρόν μου ὁ ἄνεμος. Δέν ἀκούω τίποτε....

«Πινακοθήκη», Τόμ. Θ'

Τίμος Μωραϊτίνης

ΑΠΡΙΛΗΣ

Τώρα εἰν' Ἀπρίλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι,
τὸ λὲν τ' ἀηδόνια στὰ κλαριά κι οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
τὸ λὲν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλά στὰ καταράχια.
Πᾶν τὰ κοπάδια στὰ βουνά, νὰ ζεκαλοκαιριάσουν,
πᾶν καὶ κοντά οἱ τσοπάνηδες, βαρώντας τὴ φλογέρα,
νὰ τὰ τυροκομήσουνε καὶ τὴ νομὴ νὰ βγάλουν
καὶ νὰ γιορτάσουν τ' Ἀι - Γιωργιοῦ, νὰ ρίξουν στὸ σημάδι,
νὰ πιοῦν νερὸ ἀπ' τὰ βουνά, νὰ πάρουν τὸν ἀέρα.

Δημοτικὸν

Η ΑΝΟΙΞΗ

Νάτην, προθάλλει ἡ "Ανοιξη χιλιοχαριτωμένη,
μὲ χίλια μύρια χρώματα, μὲ μύριες ὁμορφάδες,
μὲ κατακάθαρο οὐρανὸ καὶ χρυσαφένιες νύχτες.
Ο ἥλιος καίει χαῖδευτά, ξαστράφτει τὸ φεγγάρι,
λιώνουν τὰ χιόνια στὰ βουνά, οἱ κάμποι λουλουδίζουν,
φουντώνουνε τὰ σύδεντρα*, μαυρολογοῦν τὰ λόγγα*,
ἀνθίζουνε χαρούμενα μύριων λογιῶν λουλούδια,
ἄλλα στοὺς κλώνους τῶν δεντριῶν κι ἄλλα στὶς χλόες μέσα,
καὶ χύνουνε μοσχοβολίες, ποὺ εύφραίνουνε τὸν κόσμο.
Καὶ μὲς ἀπὸ τὶς εύωδιές καὶ μὲς ἀπ' τὰ λουλούδια
σηκώνεται ἔνα ἀθάνατο τραγούδι στὸν αἰθέρα,
σὰ νὰ ἥταν σύννεφο χρυσόν, εύχαριστήριος Ὕμνος.
Νάτην, προθάλλει ἡ "Ανοιξη, σὰ νύφη στολισμένη.
Τὰ χελιδόνια τὰ φαιδρά, τὰ κλαψερὰ τρυγόνια
κι οἱ πελαργοὶ οἱ περήφανοι μὲ τὰ κροκιὰ ποδάρια,
ἀπὸ τὴ μαύρη Ἀραπιὰ ἐφτάσανε τρεχάτα,
γιὰ νὰ τῆς ποῦνε μ' ἀπειρη χαρὰ τὸ «καλῶς ἥρθες».

Μυριάδες τραγουδιάρικα πουλιά γλυκοκαλούνε·
 άλλα κρυμμένα ντροπαλά στὸ φύλλωμα τῶν δέντρων,
 άλλα πατώντας μαλακὰ στὰ χόρτα τ' ἀνθισμένα·
 κι άλλα πετώντας μὲ χαρὰ στὸ γαλανὸν αἰθέρα.
 Κι ὁ βασιλιάς τοῦ τραγουδιοῦ, τ' ἀθάνατο τ' ἀηδόνι,
 κι ὁ μαυροφόρος κόσσουφας κι ὁ παιγνιδιάρης σπίνος
 κι ὁ κοῦκος ἀνθρωπόφωνος κι ἡ ὅμορφη γαλιάντρα
 ἔνα γλυκὸ ταιριάζουνε κι ἀσύγκριτο τραγούδι,
 ποὺ ὑψώνεται περήφανο στὸν ξάστερον αἰθέρα,
 σὰ νὰ ἥταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Νάτην προσάλλει ἡ "Ανοιξη ροδοστεφανωμένη
 κι ἡ Πασχαλιά μας ἡ Λαμπρὴ μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη
 δλο τὴν "Ανοιξη ἔρχεται καὶ θάρχεται γιὰ πάντα.
 'Ο κάθε πόθος τῆς καρδιᾶς δρομάει* καὶ φτερώνει
 κι ἀνθρῶποι, ζῶα καὶ φυτὰ προσπέφτουνε μπροστά της
 καὶ σὰ θεὰ τὴν προσκυνοῦν καὶ τὴν ὄμνολογοῦνε
 κι ἔνα τραγούδι θεϊκὸ πετάει στὸν αἰθέρα,
 σὰ νὰ ἥταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Γειά σου, χαρά σου, "Ανοιξη χιλιοχαριτωμένη,
 βασίλισσα τῶν ἐποχῶν καὶ καύχημα τοῦ Πλάστη,
 ἀς ἥταν δώδεκα φορὲς ναρχόσουνα τὸ χρόνο!

Χρῖστος Χριστοβασίλης

ΛΕΛΕΚΙ ΚΑΙ ΠΟΥΛΑΚΙ

*[Εἶναι γνωστόν, δτι τὰ λελέκια προτιμοῦν γὰ πεθάνονυ ἀπὸ τὴν πεῖναν, παρὰ
 ν' ἀφήσουν τὸν γέροντας γονεῖς των πεινασμένοντος].*

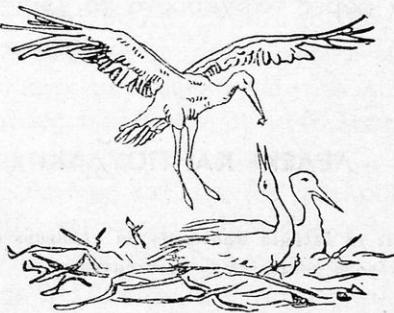
— Ὁχτὼ χρονῶν ἐπάτησες
 καὶ τόσο μοῦ ἀδυνάτισες;
 Συχνὰ σκυμμένο στὰ νερά,
 μήπως δὲ βρίσκεις πιὰ νὰ φᾶς

κι δλο λασπόνερο ρουφᾶς;
 Ποῦ πᾶς μὲ βιαστικὰ φτερὰ
 δίχως τὴν πρώτη σου χαρά,
 μήπως σοῦ κλέψαν τὰ μωρά;

- Τὰ χρόνια ἐκεῖνα πέρασαν,
 τώρα οἱ γονιοί μου γέρασαν
 ἀπ' τὴ φωλιά τους δὲν πετοῦν...
 Κι οἱ πόνοι τους μ' ἀδυνατοῦν
 ὅτι ἐγὼ βρίσκω στὸ νερό,
 νὰ τρώω μονάχο δὲν μπορῶ!
- Δὲν τόλπιζα, ἄσχημο πουλί,
 νὰ εἶσαι καλὸ τάσο πολύ.

 «Παιδαγωγικοὶ Μύθοι»

Γιάννης Περγιαλίτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἀβάκιον* —μικρὰ τετράπλευρος σανίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας
• ἔστρωνον κηρὸν καὶ ἔγραφον χαράσσοντες.
- ἀβροδίαιτος* —λεπτομαθημένος, ἐκεῖνος ποὺ ζῇ μὲ πολλὴν
καλοπέρασιν.
- ἀγγλοπρεπεστάτη* —ἐκείνη ποὺ ἔχει τρόπους Ἀγγλίδος, πολὺ^τ
τυπικὴ καὶ τακτικὴ εἰς τὴν ζωήν της.
- ἀγριάμπελος* —λέγεται καὶ ἀγράμπελη ἢ ἀγριαμπελιά=φυ-
τὸν ἀναρριχητικὸν μὲ πολὺ εύσομα ἄνθη,
λευκὰ ἢ λευκοκίτρινα.
- ἀλογολάτης* —ἐκεῖνος ποὺ τρέφει καὶ ὀδηγεῖ ἄλογα.
- ἀμόνι* —ἄγκος ἐπιχαλυβδωμένου σιδήρου μὲ ξυλίνην
βάσιν· ἐπάνω εἰς αὐτὸν σφυρηλατοῦνται τὰ
μέταλλα κτυπώμενα μὲ τὸ σφυρί. (Εἰς τὴν
ἀρχαίαν = ἄ κ μ ω ν).
- ἀνανογιέμαι* —ἀνανοοῦμαι, συλλογίζομαι.
- ἀντένα, ἡ* —κεραία τοῦ πλοίου.
- ἀντράποδο* —(ἀνδράποδον) = αἱχμάλωτος πολέμου, ὁ
ὅποιος ἐπωλήθη ὡς δοῦλος.
- ἀνώφλι* —τὸ ξύλον ἢ τὸ μάρμαρον, ποὺ συνδέει τὰς
πλευρὰς τῆς θύρας ἢ τοῦ παραθύρου εἰς τὸ
ἐπάνω μέρος αὐτῶν (ύπέρθυρον).
- ᾶξεστος* —τραχύς, βάρθαρος εἰς τοὺς τρόπους, ἀμόρ-
φωτος.
- ἀπάγγιο* —μέρος ὑπήνεμον, ποὺ δὲν τὸ κτυπᾷ ὅ ἄνεμος.
- ἀπλοκαμίδη* —λέγεται καὶ πλοκαμίδη = μέρος τοῦ παρα-
γαδιοῦ, ποὺ ἔχει ὡς δόλωμα πόδιά λευκα-
σμένα χταποδιοῦ (βλ. λέξιν παραγάδι).

- Αραξος* —άκρωτήριον εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας (κοινῶς κάθο - Πάπας).
- ἀσπὶς Ἀχιλλέως* —'Ο Αλέξανδρος, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ "Ιλιον, ἐθύσιασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀφί-έρωσε τὴν πανοπλίαν του, λαβὼν ἀντ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ναοῦ ἄλλα ἵερα ὅπλα σωζόμενα ἐκ τοῦ τρωικοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀσπίδα τὴν θεωρουμένην τοῦ Ἀχιλλέως. Ταύτην ἔκρατει ὁ σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Πευ-κέστας, προπορευόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰς μάχας.
- ἀστυφιλία* —ἡ συρροή τῶν κατοίκων ἀπὸ τὰ χωριά εἰς τὰς πόλεις.
- ἀτενίζω* —βλέπω κατάματα, προσηλώνω τὰ βλέμματά μου.
- αὐτανδρον* —μὲ δόλους τοὺς ἄνδρας τοῦ πληρώματος.
- ἀφρειδὸς* —(ἐπίθ.) = εὔπορος, πλούσιος.

B

- βαργωμίζω* —λυποῦμαι, στενοχωροῦμαι (βαρυγνωμῶ).
- Βασιλάδη* —τὸ ιστορικὸν νησίδιον εἰς τὴν εῖσοδον τῆς λι-μνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου.
- βενετσάνικος* —ένετικός.
- Βενετσάνοι* —Ἐνετοί. Οὗτοι εἶχον ἐπεκτείνει τὴν κυριαρ-χίαν των κατὰ τὸν Μεσσαίωνα ἐπὶ τῆς Β. Ιτα-λίας, Δαλματίας, Ἀλβανίας, τμήματος τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1687 εἶχον περιέλθει εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ ἔφθασαν μέχρις Ἀθηνῶν, ὅπου ἐποιιόρ-κησαν τὴν Ἀκρόπολιν (τὸ Κάστρο).
- βιβλικὴ σκηνὴ* —σκηνὴ (σύνολον πράξεων), δόμοία μὲ ἐκείνας, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν Βίσλον, δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν.
- βιός, τὸ* —ἡ περιουσία, ὁ πλοῦτος ποὺ ἔχει κανείς.
- βότσαλο* —πετραδάκι στρογγυλὸ τῆς παραλίας, χαλι-κάκι.

- βραγιά, ἡ* — πρασινάδα λαχανοκήπου, ἀνθόφυτον χώρι-
σμα κήπου.
- Βοιλλησός* — ἡ Πεντέλη, ὅρος τῆς Ἀττικῆς.
- Γ
- γαβάθα* — βαθὺ πήλινον δοχεῖον.
- Ι'αλάτσι* — προάστιον τῶν Ἀθηνῶν μεταξὺ Πατησίων
καὶ Ψυχικοῦ.
- Γενίτσαροι* — σῶμα ἐπιλέκτων πεζῶν τοῦ τουρκικοῦ στρα-
τοῦ, ἰδρυθὲν τὸ 1227 ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Οὐρ-
χάν. Τοῦτο ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ χριστια-
νόπαιδα, τὰ ὅποια ἔξισλαμίσθησαν.
- γεράνια* — τὰ ἔχοντα χρῶμα ὅμοιον μὲ τὸ τοῦ πτηνοῦ
γερανοῦ δηλ. τεφρὸν (σταχτί).
- Γερηνιώτης* — ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν Γερηνίαν, ἀρ-
χαίαν πόλιν τῆς Μεσσηνίας. Γερηνιώτης
(Γερήνιος) ὀνομάζεται εἰς τὴν Ὁδύσσειαν
ό Νέστωρ, βασιλεὺς τῆς Πύλου.
- γιατάκι* — μικρὰ κατοικία, τόπος διαμονῆς, φωλεά.
- Γλαζέντζα* — ὄνομα δοθὲν ἐπὶ φραγκοκρατίας εἰς τὴν
παράλιον πόλιν τῆς Ἡλείας, τὴν καλουμέ-
νην Κυλλήνην.
- γλαυκὸς* — ἀργυρόχρυσος, γυαλιστερός, γαλάζιος.
- Γοργόρα* — δαίμων θαλάσσιος τῆς νεοελληνικῆς μυθο-
λογίας, μὲ κεφαλήν, χεῖρας καὶ στῆθος γυ-
ναικός, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ἵχθυος.
- Γοῦβες* — χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἰστιαίας (Ξηροχω-
ρίου), εἰς τὸ Β. μέρος τῆς Εύβοίας.
- γραφικὸς* — ὥρατίος, ἄξιος νὰ ζωγραφηθῇ (γιὰ ζωγρα-
φιά).
- γυνφάρι* — εἶδος ψαριοῦ ὅμοιάζοντος μὲ σαυρίδι.
- Δ
- Δαφνὶ* — τοποθεσία εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς Δ. τῶν
Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ πρὸς τὴν
Ἐλευσίνα. Εἰς τὸ Δαφνὶ εὑρίσκεται περί-
φημος ἀρχαία βυζαντινὴ μονὴ.

- Δίαιος** — “Ελλην στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολι-
τείας, νικηθεὶς ἀπὸ τὸν Λεύκιον Μόμμιον
παρὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου τὸ 146 π. Χ.
- διακονία** — ὑπηρεσία, ἡ ἐργασία ποὺ γίνεται διὰ τὴν
ἔξυπηρέτησιν κάποιου σκοποῦ.
- διβόλισμα** — τὸ δεύτερον ἔργωμα τοῦ ἐδάφους.
- διοικισθαίνω** — γλιστρῶ, ξεγλιστρῶ.
- διφυής** — (ἐπίθ.) ἐκεῖνος ποὺ ἔχει διπλὴν ζωήν, δύο
εἰδῶν ὑπαρξίαν.
- διχτάδες** — οἱ ψαράδες ποὺ ψαρεύουν μὲ δίχτυα· τὰ δὲ
πλοιάρια, ποὺ χρησιμοποιοῦν οὐτοι, λέγον-
ται διχτυάρικα.
- διῶρυξ Κωπαΐδος** — ἡ διώρυξ ποὺ συνδέει τὴν ἀποξηρανθεῖσαν
ἐν Βοιωτίᾳ λίμνην τῆς Κωπαΐδος μὲ τὴν θά-
λασσαν.
- δοξάρι** — τὸ τόξον ἐν γένει, καθὼς καὶ τὸ εἰδικὸν ἐπί-
μηκες ὄργανον, μὲ τὸ ὅποιον ψαύονται αἱ
χορδαὶ τοῦ βιολιοῦ πρὸς ἀπόδοσιν ἥχου.
- δρομάω** — παίρνω δρόμον, τρέχω γρήγορα.
- δροσόπαγο** — παγερὴ δροσιά, ἰσχυρὸν ψῦχος.

Ε

- ἐπικοκκιστικὸς** — ἐκκοκκιστικὰ ἐργοστάσια=ἐκεῖνα, ποὺ βγά-
ζουν, καθαρίζουν τοὺς κόκκους.
- ἐλευθεροκοινωνῶ** — ἔχω τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπικοινωνῶ μὲ τοὺς
ἄλλους.
- ἐμβριθῶς** — στοχαστικά, μὲ βαθεῖαν κατανόησιν.
- ἐντευκτήριον** — τόπος συναντήσεως.
- ἐξανίσταμαι** — ἐδῶ: ἐγείρομαι, σηκώνομαι.
- ἐπαλξίς** — ἐξώστης ὁ δῶντωτοῦ σχήματος ἐπάνω εἰς
πύργους, φρούρια ἢ τείχη καὶ γενικῶς κάθε
προφυλαγμένον ὑψωμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον οἱ
πολεμισταὶ κτυποῦν τοὺς ἀντιπάλους.
- ἐπίστεγον** — τὸ διαμέρισμα τοῦ πρυμναίου καταστρώμα-
τος, τὸ ὅποιον προορίζεται διὰ τὸν πλοίαρ-
χον καὶ τοὺς ἀξιωματικούς.

Ἐστιάδες

— Ἐστιάδες ἐλέγοντο αἱ παρθένοι, ίέρειαι τῆς Θεᾶς Ἐστίας, ἡ ὅποια ἐπροστάτευε τὴν οἰκογένειαν. Αἱ Ἐστιάδες τῶν Ρωμαίων ἐφύλαττον ἡμέραν καὶ νύκτα ἀσθεστον τὸ ἱερὸν πῦρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἐστίας.

Εὔριπος

— τὸ θαλάσσιον στενόν, ποὺ χωρίζει τὴν νῆσον Εὔριποιαν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν.

ἔφοδλιον

— λέμβος.

Z

ζαφειρένιος

— ἔκεινος ποὺ ἔχει χρῶμα βαθὺ κυανοῦν (σαπφείρινος).

ζωτροφίαι

— τὰ τρόφιμα, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς.

H

Ηλύσια

— μυθικὴ χώρα, ὅπου κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων διέμενον ἀθάνατοι καὶ εύδαιμονες οἱ διαπρέποντες εἰς ἀρετὴν καὶ ἀξίαν.

Θ

θεὰ τῆς εἰρήνης

— θεὰ Ἀθηνᾶ, ἡ ὅποια ἐδώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἐλαίαν, ὡς σύμβολον εἰρήνης.

θεράπαινα

— ὑπηρέτρια, ἔκεινη ποὺ ὑπηρετεῖ.

θυροδέρνω

— κτυπῶ δένας θύρας, ζητιανεύω.

θωράκιον

— μικρὸς θώραξ, μετάλλινον ἢ ξύλινον προφύλαγμα τοῦ στήθους.

I

Ιμβραήμ

— (καὶ Ἰμπραήμ). Γίδας τοῦ Μεχμέτ 'Αλῆ τῆς Αιγύπτου. 'Ο Ἰμβραήμ τὸ 1824 κατ' αἰτησιν τοῦ Σουλτάνου ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος, ἔλασε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ μέγα μέρος τῆς Πελοπονήσου, εἰς τὴν ὥποιαν παρέμεινε μέχρι τοῦ 1828.

Ιοις

— τὸ ούράνιον τόξον.

ἰστιοπλοῖα

— θαλασσία συγκοινωνία μὲ ίστιοφόρα.

Κ

- κάβος — ἀκρωτήριον.
 κάβο-Πάπας — ὁ Ἀραξός, ἀκρωτήριον εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας.
 κάθαρσις — καθαρισμὸς τῶν ἐπιβατῶν τῶν προερχομένων ἀπὸ ἄλλην χώραν πρὸς ἀποφυγὴν μεταδόσεως λοιμωδῶν νόσων.
 κακαβιά, ἡ — δ, τι μαγειρεύεται εἰς τὸ κακάθι (χύτραν).
 καλόγνεστος — καλὰ γνεσμένος (ἀπὸ τὸ γνέθω = κλώθω).
 καλοίσκιωτος — ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καλὸν ἵσκιον, μεταφορικῶς = καλότυχος, εύτυχισμένος.
 κάματος — κόπος, μόχθος, κούρασις.
 καραούλι — φρουρός, σκοπὸς (καὶ ἡ φρούρησις).
 καραβαράρης — ὁ ἀρχηγὸς καραβανιοῦ.
 καρβάνι, ἥ — συνοδεία ἀνθρώπων, ποὺ ταξιδεύουν μὲν ζῷα καὶ ἀποσκευάς εἰς μακρινάς ἀποστάσεις.
 Κάστρο — φρούριον. Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔχρησίμευεν ὡς φρούριον.
 Κιουταχῆς — Τούρκος στρατάρχης δράσας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.
 Κίρκη — μυθικὴ μάγισσα, ἡ ὅποια ἥθελησε νὰ κρατήσῃ πλησίον της τὸν Ὀδυσσέα μεταφορικῶς = πλανεύτρα.
 κοπέλι — παιδί· ἔπειτα σημαίνει καὶ ὑπηρέτης, διοῦλος.
 κορβέτα — πλοίον ἴστιοφόρον μὲν τρεῖς ἴστούς, ἐμπορικὸν ἦ καὶ πολεμικόν.
 κονθέρτα — τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου.
 κονπαστή — τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου.
 κονσέτα, ἡ — ἡ καμπίνα, ὁ μικρὸς κοιτῶν τοῦ πλοίου.
 κορικέλα — μεγάλος κρίκος.

Λ

- λαζονοὶ — λαζουρίτης λίθος· λίθος ἡμιπολύτιμος, ποὺ ὅμοιάζει μὲν σάπφειρογ.
 λάσιος — πυκνός, δασώδης.
 λεγένι — λέγεται καὶ λαγήνι (λάγηνος) = στάμνα.

<i>λεγεών, ὁ καὶ ἡ</i>	—σῶμα στρατιωτικὸν τῶν Ρωμαίων, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν σημερινὴν μεραρχίαν.
<i>Λεονάτος</i>	—σωματοφύλαξ καὶ φίλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.
<i>λιακωτὸν ἄλωνι</i>	—ἄλωνι ἀνοικτόν, ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἥλιον.
<i>λίβας</i>	—ἄνεμος Η. Δ. πολὺ θερμός.
<i>Λιναριά, ἡ</i>	—χωρίον τῆς νήσου Σκύρου.
<i>λόγγος, ὁ</i>	—λέγεται καὶ τὸ λόγγον καὶ ἡ λογγιὰ = δάσος, φαράγγι γεμάτο δένδρα.
<i>λοιμοκαθαρτήριον</i>	—τόπος πρὸς καθαρισμὸν ἀπὸ μολυσματικὰς νόσους.
<i>λυγαριά</i>	—φυτὸν αὐτοφυές μὲ πολὺ εὔοσμα ἄνθη.
<i>Λυκομήδης</i>	—μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Σκύρου.

M

<i>μαϊστράλι</i>	—ἐλαφρὸς βορειοδυτικὸς ἄνεμος.
<i>μασιά, ἡ</i>	—εἶδος τσιμπίδας, τὴν ὅποίαν χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰ κάρβουνα.
<i>μελτέμια, τὰ</i>	—καλοκαιρινοὶ περιοδικοὶ βόρειοι ἄνεμοι.
<i>μετόχι</i>	—κτῆμα, παράρτημα ἢ ναὸς μονῆς.
<i>Μόμμιος, Λεύκιος</i>	—ὕπατος Ρωμαίος καταστρέψας τὴν Κόρινθον τὸ 146 π. Χ.
<i>μούσκι</i>	—βρυσόφυτον, τὸ ὅποῖον ἀναπτύσσεται εἰς βαλτώδεις ἢ σκιερούς τόπους ἢ ἐπὶ βράχων, δένδρων, τοίχων κλπ.
<i>μοῦτσος</i>	—ναυτόπαις, μαθητεύομενος ναύτης.
<i>μπάνια, ἡ</i>	—(λέξις ἵταλική) = ὅμας μουσικῶν, ὀρχήστρα.
<i>μπερκέτια, τὰ</i>	—ἀφθονία, πλούτος.
<i>μπεργτές</i>	—παραπέτασμα, κουρτίνα.
<i>Μπιζάνι</i>	—χωρίον Ν. Α. τῶν Ιωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὁμώνυμου βουνοῦ, περίφημον ὁχυρὸν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον 1912—1913.
<i>μπονγάζια, τὰ</i>	—(λέξις τουρκική) = θαλάσσια στενά.
<i>Μπωζούνδο Λουδο</i>	—Γάλλος διπλωμάτης (1765—1836). Οὗτος διετέλεσε γενικὸς πρόξενος ἐν Σμύρνῃ καὶ ἔγραψε βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Ταξίδιον εἰς τὴν Θεωμανικὴν Αύτοκρατορίαν», διόπου ἐξέθετε

τάς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, τὰς ὑποδούλους τότε ὑπὸ τοὺς Τούρκους.
μυχὸς —τὸ ἐνδότατον μέρος, τὸ βάθος.

Ν

<i>νεῦμα</i>	—γνέψιμο.
<i>νεύω</i>	—γνέφω, κάνω νεῦμα, κάνω νόημα.
<i>νιέρτι</i>	—βάσανον, στενοχωρία, καπημός.
<i>νοτίζω</i>	—ύγραίνομαι, ἔχω ύγρασίαν.

Ξ

<i>ξεσκλίδι</i>	—σχισμένο κομματάκι, ἀπόκομμα.
<i>ξέφωτο</i>	—ἀνοικτόν, ἀπλωτὸν μέρος.
<i>Ξηροχώρι</i>	—πόλις τῆς Εύβοίας εἰς τὰ Β. τῆς νήσου Λέγεται καὶ Ἰστιαία.

Ο

<i>δκνιά, ἥ</i>	—όκνηρία, τεμπελιά.
<i>δλιοθάίνω</i>	—γλιστρῶ.
<i>δλολύζω</i>	—φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω θρηνῶ.
<i>δρμήνεια</i>	—(ἐκ τῆς λέξεως ἐρμηνεία) = συμβουλή, διδαχή, παραγγελία. Καί ὁ ρ μηνεύω = συμβουλεύω.
<i>δρυμαγδὸς</i>	—κρότος δυνατός, ποδοθολητό.
<i>οὐδριος ἄνεμος</i>	—ἄνεμος βιοθητικός, εὔνοϊκός, πνέων ὅπισθεν τῆς πρύμνης (στὰ πρύμα).

Π

<i>πάλα, ἥ</i>	—σπάθη.
<i>παλιννόστησις</i>	—ἐπιστροφὴ εἰς τὴν πατρίδα.
<i>πανεριά</i>	—ποσότης ἵση μὲ τὸ περιεχόμενον ἐνὸς πανεριοῦ.
<i>παραγάδι</i>	—ἄλιευτικὴ συσκευὴ μὲ πολλὰ ἀγγίστρια. Οἱ ψωράδες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ παραγάδια = παραγάδια = παραγάδια = παραγάδια.
<i>παραστάτης</i>	—τετραγωνικὸς τοῖχος, δοκὸς ἢ κίων (κολόνα), παρὰ τὸ ἀνοιγμα θύρας ἢ παραθύρου.
<i>Πέρσης</i>	—ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου, εἰς τὸν ὅποιον

- πεσσοὶ** —τὰ πιόνια, τὰ κομμάτια, μὲ τὰ ὅποια παίζονται διάφορα παιγνίδια (ζατρίκιον, τάβλι, ντάμα κ.τ.δ.).
- Πευκέστας** —Μακεδών σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φέρων κατὰ τὰς μάχας τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως.
- πλησίστιος** —μὲ δλα τὰ πανιά, μὲ φουσκωμένα πανιά.
- πλουμιστὸς** —στολισμένος μὲ διάφορα χρωματιστὰ στολίδια.
- ποδίζω** —στρέφω καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὸν λιμένα ἔνεκα κακοκαιρίας.
- πορθμεός** —ἔκεινος ποὺ περνᾶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ ποταμοῦ, λίμνης ἢ στενῆς θαλάσσης (περαματάρης).
- πορώνομαι** —ἔξαχρεώνομαι, διαφθείρομαι.
- Πούλια, ἡ** —αἱ Πλειάδες (ἀστερισμός).
- πονηρὸς** —πολὺ πρωί.
- προσκλίνοντες λόφοι** —λόφοι ποὺ γέρνουν, κατηφορίζουν δμαλῶς.
- προσορμίζομαι** —ἀράζω.
- πρόστεγον** —ό ἐστεγασμένος χῶρος τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου κατὰ τὴν πρῷραν.
- προφυλακή** —τὸ τμῆμα τοῦ στρατοῦ, ποὺ προηγεῖται ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα ἢ ἔκεινο ποὺ φυλάσσει ἐμπρός.
- πνεοφάνη** —ἐσχάρα σιδηρᾶ, προεξέχουσα ἀπὸ τὴν πρῷραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου καὶ ἔχουσα ἀναμμένα φρύγανα, δαδί, ρητίνην ἢ φανὸν ἀσετυλίνης, διὰ νὰ προσέλκυῃ τοὺς ἵχθυς κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἀλιείαν.

P

- ρεῖθρα** —τὰ χείλη τῆς ὄχθης.
- ροζώνω** —ἀποκτῶ ρόζους ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν.

Σ

- σβάρωμα* —τὸ τρίψιμον τῶν βώλων τοῦ ἀγροῦ μὲ τὴν σθάρναν, δηλ. μὲ εἰδικὸν ξύλινον ἔργα-λεῖον.
- σκαπετάω* —ὑπερπηδῶ, περνῶ ὑψωμα.
- σκέπη* —σκέπασμα, κάλυμμα.
- σκιάδιον* —πῦλος πλατύγυρος ψάθινος.
- σκίζα, ἥ* —ἀπόσχισμα ξύλου, σχετικῶς λεπτὸν καὶ αἰχ-μηρόν.
- σκούζω* —φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω.
- σοφοί* —οἱ ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἐλλάδος ζήσαν-τες κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα ἦσαν: Σόλων ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, Πιττακὸς ὁ τύραννος τῆς Μυτιλήνης, Κλεόβουλος ὁ τύ-ραννος τῆς Λίνδου ἐν Ρόδῳ, Περίανδρος ὁ τύ-ραννος Κορίνθου, Βίας ὁ δίκαιος δικαστὴς τῆς Ιωνικῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ πόλεως Πριήνης, Χί-λων ὁ Λακεδαιμόνιος ὁ πρῶτος ἔφορος ἐν Σπάρτῃ καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς θεωρητικῆς γεωμετρίας καὶ ἀστρονόμος.
- σταυροχέροντος* —ἄργός, χασιμέρης, τεμπέλης.
- στόμφος* —ὕφος προσποιητόν, πομπῶδες, λόγια φου-σκωμένα.
- στόνος* —στεναγμός.
- στρόφιγξ, ἥ* —ὅ σιδερένιος στροφεύς, μὲ τὸν ὅποιον στρέ-φεται ἡ θύρα.
- στυλοβάτης* —ἡ βάσις τοῦ στύλου, τὸ στήριγμα.
- σύ(ν)δειπνος* —ὅ συνδαιτυμών, ὁ συμμετέχων εἰς τὸ δεῖπνον.
- σύ(ν)δεντρο* —τόπος μὲ πολλὰ δένδρα, δάσος.
- σφύζω* —τινάσσομαι, κτυπῶ ζωηρά, δρυμῶ.

T

- τερέτισμα* —κελάδημα, σιγοτραγούδισμα.
- Τουρκοβούνια* —μακρὰ σειρὰ χαμηλῶν λόφων εἰς τὰ Β. Α. τῶν Ἀθηνῶν.
- Τουρκογραικία* —τίτλος βιβλίου γραφέντος ἀπὸ τὸν ἔξιχον

Γερμανὸν ἑλληνιστὴν Μαρτίνον Κρούσιον (1526—1607). Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν δ συγγραφεὺς ἔννοεῖ τὴν Ἑλλάδα (Γραικίαν), τὴν ὑπόδουλον τότε εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς δὲ τὸ σύγραμμα τοῦτο δίδει πολὺ χρησίμους πληροφορίας περὶ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Τουρκοκρατίας.

τρεχαντήρι

—μικρὸ ἀκτοπλοϊκὸν ἴστιοφόρον καὶ ἄλιευτικὸν πλοιάριον.

τριακόντορος

—ἀρχαῖον πολεμικὸν πλοῖον μὲ 30 κώπας.

τριζόρι

—ὅ γρύλος, ἔντομον τῆς οἰκογενείας τῶν γρυπλιδῶν.

τρισκαιάρατος

—ὅ διάθολος, ὁ σατανάς.

τραπεζία, τὰ

—ἀργυρᾶ κοσμήματα, φερόμενα σταυροειδῶς ἐπὶ τοῦ στήθους εἰς τὰς ἔθνικὰς ἐνδυμασίας κυρίως τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Υ

ὑδροτριβή

—ἡ νεροτριβή, ὅπου μὲ τὸ νερὸ ποὺ πίπτει, κατεργάζονται τὰ ἐγχώρια μάλλινα σκεπάσματα καὶ φορέματα οἱ χωρικοί.

ὑδροζαοής

—ἐκείνος ποὺ ἀγαπᾷ τὰ νερά, ποὺ εὔχαριστεῖται ἀπὸ τὰ νερά.

ὑπόσαιθρος

μισοσάπιος, μισοχαλασμένος.

ὑφάδι

—τὸ κατὰ πλάτος νῆμα τοῦ ὑφάσματος.

ὑψίκορμος

—ἐκείνος ποὺ ἔχει πολὺ ὑψηλὸν κορμόν. Λέγεται κυρίως διὰ τὰ δένδρα.

Φ

φάδι

—Βλ. ὑφάδι. Κατ’ ἐπέκτασιν = ἡ ὑφαντικὴ τέχνη.

φαντάζω

—προκαλῶ ζωηρὰν ἐντύπωσιν.

Φιλοποίητην

—στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας, καταγόμενος ἐκ Μεγαλοπόλεως (255—183 π.Χ.) καταβαλὼν μεγάλας προσπαθείας πρὸς ἀναθίωσιν τῆς ἰσχύος τῆς Ἑλλάδος. Ἐπωνυμάσθη ἔνεκα τούτου «ὅ τελευταῖος Ἑλλην».

<i>φίλυνδρος</i>	—έκεινος ποὺ ὀγαπᾷ τὰ νερά.
<i>φλέγμα</i>	—ψυχραίμια, ἀταραξία.
<i>φλωρὶ</i>	—παλαιὸν χρυσοῦν νόμισμα (φλουρί).
<i>φρεγάτα</i>	—Λέγεται καὶ φρεγάτα = πολεμικὸν πλοῖον μὲ τρεῖς ίστούς.
<i>φρύνος</i>	—εἶδος βατράχου.

X

<i>χε(ι)ρόβολο</i>	—ὅ, τι πιάνει ὁ θεριστὴς μὲ τὴν χούφταν του, δεματάκι.
<i>Χελμούτσι</i>	—Λέγεται καὶ Χλιψούτσι. Περίφημον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας κάστρον τῆς Ἡλιδος, ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριον καὶ τὸ βουνὸν Χελωνάτα.
<i>χλαμύδιον</i>	—μικρὰ χλαμύδια = βραχὺς μανδύας κοσμητικός.
<i>χράμι</i>	—μάλλινον κλινοσκέπασμα.
« <i>Χρονικά»</i>	—ἔφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ Ἐλευθεροῦ φιλέλληνος Μάγερ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1824—20 Φεβρουαρίου 1826.
<i>χταποδιάρικα</i>	—τὰ καϊκια, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ ψάρεμα τῶν ὀκταποδιῶν. Οἱ ψαράδες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ψάρεμα τοῦτο, λέγονται χταποδιάρια.
<i>χρυσοκάπουλον</i>	—τὸ ζῷον, ποὺ ἔχει τὸ σαμάρι (σάγυμα) καὶ τὰ νῶτα στολισμένα μὲ χρυσοκεντημένα καλύμματα.

Ψ

ψεκάς, ἥ —μικρὰ σταγῶν ὕδατος ἥ βροχῆς, ψιχάλα.

Ω

<i>ώδιος</i>	—ώραΐος.
<i>Ὥρων</i>	—λαμπρὸς ἀστερισμός, ὁ ὄποιος φαίνεται ζωηρότατος, ίδια κατὰ τὸ θέρος.
<i>ώρνουμαι</i>	—οὐρλιάζω.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΓΡΑΣ ΤΕΛΛΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Εύαγ. Ἰωάννου. Ἐγεννήθη τὸ 1899 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ’ ἡσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Μετέφρασε καὶ ἀρκετὰ ξένα ἔργα. Εἰς τὰ ποιήματά του ἐκδηλώνει μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν. Ἀπέθανε τὸ 1944.

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου—Νόσα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἔχρημάτισε βουλευτὴς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ του συλλογαὶ εἰναι: «Πρωΐνδες εξενίημα», «Καιρὸς πολέμου», «Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο». Ἐκ τῶν διηγημάτων του ἡ συλλογὴ «Ἀπλοῖκες ψυχὲς» ἐφρασθεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΑΝΝΙΝΟΣ ΜΠΑΜΠΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἁτο δημοσιογράφος. Ἐργα του: «Λυκανγές», «Ἐδῶ κι ἐκεῖ», «Ἡ γίνη τοῦ Λεωνίδα», «Νῖκαι κατὰ βαρύδωρ», «Ο Σύλλογος τῶν εἰσαγγελέων» κ. ἄ.

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔπειτα δὲ ἐσπού-

δασε νεμικά είς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς ἴδιαιτέρας πατρίδος του, εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλήν. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐπτανήσου ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βουλευτῶν, οἱ ὄποιοι ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθερας Ἐπτανήσου εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινοθεούλιον. Διεκρίθη ὡς ποιητὴς διὰ τὴν μεγάλην φαντασίαν του καὶ τὸν ἀσυγκράτητον πατριωτισμόν του." Εργα του: «Συχονργήματα», «Μημόσυνα», «Κυρδά Φροσύνη», «Ἀθανάσιος Διάκος», «Φωτεινός» κ.ἄ.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς Γυμνασίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπέθανε τὸ 1896. Εργα του ποιητικά: «Ἀιθίδες αὖραι», «Ποιήματα». Πεζά: «Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου καὶ ἄλλα διηγήματα», «Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου», «Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον».

ΒΥΡΩΝ (ΛΟΡΔΟΣ)

Τὸ ἀγγλικόν του ὄνομα Μπάυρον (Γεώργιος Γόρδων). Διάσημος Ἀγγλος ποιητὴς καὶ ἔνθερμος φιλέλλην. Ἐγενήθη εἰς Λονδίνον τὸ 1788. Εἶχε ψυχὴν φλεγομένην ἀπὸ τὰ ἰδεώδη τῆς ἑλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐνθουιασθεὶς ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφιέρωσεν δλας τὰς δυνάμεις του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέθανεν ἀπὸ τὰς κακουχίας εἰς Μεσολόγγιον τὸ 1824. Η ποίησίς του περιέχει εὐγενεῖς καὶ ὑψηλάς ιδέας. Εργα του είναι: «Τσάιλδ Χάρολδ», «Δὸν Ζουάν», «Ο Κονράρος» κ.ἄ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εύρυτανίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ὅπηρες δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἡσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του ἔχει τὸν τίτλον «Τὰ ἄγρια” καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1937 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐνώρις δύως κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Εἶναι κατὰ κύριον λόγον δημοσιογράφος καὶ ποιητής. Τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἀγάπης διὰ τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις. Τὸ κυριώτερον τούτων εἶναι «Οἱ Κορῆτες μου», συλλογὴ διηγημάτων.

ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1905. Ἡσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκολουθοῦσα τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός της, διηγηματογράφου Πηγελόπης Δέλτα. Ἔγραψεν εἰς ἀπλῆ δημοτικὴν γλῶσσαν τοὺς «Μύθους καὶ Θρύλους» κ. ἄ.

ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΙΟΥΛΙΑ

Έγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1937. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα σχετικά μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀγγλιστί. Ἔγραψεν ἐπίσης διάφορα διηγήματα εἰς τὴν μητρικὴν της γλῶσσαν, κυρίως παιδαγωγικοῦ περιεχομένου ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Στὴν Κοζάνη», «Ολοι μαζί», «Στὸν ησί τους», «Ποριώτικες ἴστορίες», «Παραδόσεις καὶ παραμύθια» κ. ἄ.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ γονεῖς Μεσολογγίτας. Μετὰ τὰς σπουδάς του εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ως τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλάς συλλογὰς ποιημάτων καὶ ἀρκετά πεζά, διηγήθησε δὲ καὶ διάφορα περιοδικά. Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὸ τελευταῖον του πεζὸν ἔργον φέρει τὸν τίτλον «Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου».

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Έγεννήθη είς τάς Καλάμας τὸ 1871. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος. Έγραψε τάς συλλογὰς διηγημάτων: «*H ζωὴ ποὺ περιῆ*», «*Διηγήματα ἑλληνικῆς ζωῆς*» κ.ἄ., εἰς τὰ ὅποια περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου.

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Έγεννήθη είς Μόλυβον τῆς Μυτιλήνης τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἀν καὶ νέος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔμπόριον, ἐν τούτοις ἡσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ ἔργα του διακρίνει πρὸ παντὸς ἔξαίρετος ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας. Κυριώτερα τούτων εἶναι: «*Νησιώτικες ἴστορίες*», «*Φυλλάδες τοῦ γερο-Ἀγίου*», «*Ιστορία τῆς Ρωμιοσύνης*» κ.ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως καὶ τὴν «*Oδύσσεια*» τοῦ Ὁμήρου.

Η ΣΙ Ο Δ Ο Σ

Έλλην διδακτικὸς καὶ ἐπικός ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς Ἀσκρην τῆς Βοιωτίας περὶ τὸ 750 π.Χ. Έγραψεν: «*Ἐργα καὶ Ἡμέρας*» δπου παρέχει συμβουλὰς περὶ τῶν γεωργικῶν κυρίως ἔργασιῶν καὶ τὴν «*Θεογονίαν*» εἰς τὴν ὁποίαν γράφει περὶ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ τῶν ἥρώων.

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν, τὴν πεζογραφίαν καὶ τὴν ἴστορίαν. Ἡτο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του εἶναι λαογραφικὰ καὶ κυρίως λογοτεχνικά. Τὰ κυριώτερα ἔξ αὐτῶν εἶναι: «*H ιστορία τῶν Ἀθηνῶν*», εἰς τρεῖς τόμους, «*Ἄρματολοὶ καὶ ηλέφτες*», «*Ἀγαδομάρης*», «*Θρύψαλα*» κ.ἄ.

ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Βιάννον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1920 εἰς τὸ Ἡράκλειον. Ὅτο διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην καὶ διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ο Πατούχας», «Οιανθίμουν δάσκαλος» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΑ

Έγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὅτο δικαστὴς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Κίμων Ἀνδρεάδης», «Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαλοῦ», «Διηγήματα», «Ιόρω ἀπὸ τὸν τόπον μας», «Ψαράδικες ίστορίες» κ. ἄ. Ἔγραψε καὶ νομικὰ συγγράμματα.

ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1836 εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Εσπούδασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὅτο ποιητὴς καὶ διεκρίθη διὰ τὴν φιλοπατρίαν του. Ἔργα του: «Οἱ ἥρωες τοῦ Μαυροβονίου», «Τραγούδια».

ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ

Έγεννήθη εἰς Κύπρον τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Εσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ὁξφόρδην. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὸ δὲ 1926 ἐγένετο Ἀκαδημαϊκός. Ἐκτὸς ἄλλων ἔργων ἐδημοσίευσε συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιγράμματα», μετάφρασιν τῆς «Ιστορίας τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας» τοῦ Μώρρυ καὶ τὸν «Στέφανο», συλλογὴν ἀρχαίων Ἑληνικῶν ποιημάτων μεταφρασμένην εἰς δημοτικοὺς στίχους.

ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Μυτιλήνην τὸ 1892. Ἀπὸ νεαρᾶς ήλικίας κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνειρ-

γάσθη εἰς πολλὰ περιοδικά καὶ ἐφημερίδας, ὅπου ἔδημοσίευσε διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ διαφόρους μελέτας. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἑξῆς: «Τὸ πρώτινο βιβλίο», «Τὸ τραγούδι τῆς γῆς», «Ἡ δασκάλα μὲ τὰ χρυσά μάτια», *Tὸ γαλάζιο βιβλίο* κ. ἄ.

ΜΩΡΑΙΤΙΝΗΣ ΤΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1885 εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἶναι ἐκλεκτὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ χρονογράφος. Συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἔγραψε: θεατρικὰ ἔργα, μυθιστορήματα κ.ἄ. ἔργα, τὰ δόποια διακρίνεται κατὰ κανόνα εὕθυμος διάθεσις καὶ σάτυρα τῶν κακῶς ἔχοντων εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν μας.

ΝΙΡΒΑΝΑΣ ΠΑΥΛΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 1938 εἰς Ἀθήνας. Ἡτο ἀρχιατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, δημοσιογράφος καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἔγραψε διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ τὴν «Ιλωσικὴν αὐτοβιογραφίαν του».

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικά καὶ φιλολογίαν καὶ εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν πολλοὺς τόμους διηγημάτων, μυθιστορημάτων κ.ἄ. καὶ τρεῖς τόμους «Θεάτρου». Ἔγραψε καὶ «Παιδικὸν Θέατρον» διὰ μαθητάς. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δημοσιεύει ἐπιστολάς μὲ τὸ ψευδώνυμον «Φαίδων» εἰς τὸ περιοδικὸν «Διάπλασις τῶν Παίδων».

ΟΜΗΡΟΣ

Ο ἀθανάτος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ποιήματά του είναι ἡ «Ιλιάς» καὶ ἡ «Οδύσσεια». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Πάτρας, κατάγεται δὲ ἐκ Μεσολογγίου. Απέθανε τὸ 1943. Ἐπὶ ἔτη ὑπηρέτησεν ως γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διετέλεσε δὲ καὶ Ἀκαδημαϊκός. Θεωρεῖται ως ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔχει γράψει καὶ πεζά. «Οἱ Τάφοι», «Δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Ἡ Φλογέρα τοῦ βασιλιά», «Ἀσάλευτη ζωὴ» κ. ἄ. Τὸ ἐκτενὲς διήγημά του «Θάνατος παλικαριοῦ» ἔχει μεταφρασθῆ καὶ εἰς ξένας γλώσσας.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ελληνας διηγηματογράφους. Τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν. Τὰ γνωστότερα ἔξ αὐτῶν εἶναι τὰ «Χοιστογεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα» καὶ «Πασχαλινά» διηγήματα, ἢ «Γυνφιτούλα», ἢ «Φόρισσα», οἱ «Ἐμποροι τῶν Ἐθνῶν».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣΙΝΟΗ

Έγεννήθη τὸ 1853 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Διετέλεσε καθηγήτρια παρθεναγωγείου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ κατέγινεν ἴδιαιτέρως εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἶναι: «Ο δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους Μέγας Ἀλέξανδρος», «Ἀπὸ παντοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς», «Παιδικὰ παραμύθια» κ. ἄ.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ ΚΛΕΩΝ

Έγεννήθη τὸ 1896 εἰς Πύργον τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἵδιως δὲ εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν κριτικήν. Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσε ποιήματα πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις, κριτικάς μελέτας κ. ἄ. Εἰς ἴδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν αἱ «Ἐπιλογαὶ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα γεοελληνικὰ ποιήματα», «Μορφὲς καὶ ἴδεες», κριτικαὶ μελέται βραβευθεῖσαι κ.ἄ.

ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Έγεννήθη εἰς Ἀνδρούτσαν τῆς Μεσσηνίας τὸ 1872, καταγόμενος ἐκ Μάνης. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ὡς δικαστής καὶ ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος. Ἡσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψεν ἔμμετρα καὶ πεζά. Ἔργα του: «Τὰ πρῶτα παραμύθια», «Μοσκιές», διηγήματα. «Σπάρτη - M ν σιρᾶς», «Μανιάτικα μοιρολόγια» κ. ἄ. Ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ I. Γιαννούκου. Έγεννήθη εἰς τὰς Σπέτσας τὸ 1866. Ὑπηρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος. Ἔγραψε διάφορα διηγήματα καὶ ποιήματα, ἐκ τῶν ὅποιων ἔξεδόθησαν τὰ: «Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς», «Τρελὰ τραγούδια», «Παιδαγωγικοὶ μῦθοι»—εὐτράπελοι, παιδαγωγικοὶ καὶ λίαν σύντομοι—κ. ἄ. Μετέφρασεν ἔμμετρως τοὺς μύθους τοῦ διασήμου Ρώσου λογοτέχνου Κριλώφ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Ίστορικὸς καὶ φιλόσοφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Έγεννήθη εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας καὶ ἔζησε τὸν πρῶτον σιῶν μ. Χ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Παράλληλοι βίοι» καὶ «Ἡθικά».

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Αφῆκε πολλάς συλλογάς ποιημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι εἶναι: «Χειμώναρθοι», «Τὸ παλιὸ βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα», «Ο τραγουδιστής», «Ο βασιλιάς Ἀνήλιαγος», «Τὰ πρῶτα βήματα» διὰ παιδιά. Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ ΘΕΜΟΣ

Έγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1888; τέως ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ τοῦ Β. Ναυτικοῦ. Ἐγραψε μὲν πολλὴν χάριν διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν καὶ ἔξεδωκεν εἰς τόμους τὰ ἔξηρα: «Θαλασσινὲς σελίδες», «Τ' ἀκρογιάλια μας», «Σίλουέτες τῶν βυθῶν» κ. ὅ.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανεν ἔκει τὸ 1935. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν. Διετέλεσε βουλευτής καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε ποιήματα καὶ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Νικηφόρος Φωκάς», «Παλαιά καὶ νέα», «Διπλῆ ζωή», «Ἐμπρός εἰς τὸ ἄπειρον» κ. ὅ.

ΡΑΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1932. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς ἱστορικάς μελέτας. Διετέλεσε καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἰστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρίας. Ἐγραψε πολλὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα ἱστορικοῦ καὶ ναυτικοῦ περιεχομένου καὶ τρεῖς τόμους διηγημάτων.

ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Δικελί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1874. Ἐνωρὶς ἔτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐγραψεν εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ἐξέδωκε πολλὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Θινάσιμα», «Μαῦρα κρίνα», «Τραγούδια τοῦ λυτρωμοῦ» κ. ἄ.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1881, καταγόμενος ἀπὸ Σουλιωτικὴν οἰκογένειαν. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα καὶ πεζά, ἐκ τῶν ὅποιών σπουδαιότερα εἶναι : Ποιητικαὶ συλλογαί : «Μεγάλη αὔρα», «Ἀγία Βασιλάρα», «Ἀπέθαντος» κ. ἄ. — Μεταφράσεις τοῦ Ἡσιόδου, ὡς καὶ ξένων ποιητῶν. — Δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστὸς Ἀνέστη» κ. ἄ.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1796 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1857 εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶχε δόμως μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν. Εἶναι ὁ ἔθνικός μας ποιητὴς καὶ ὁ πρώτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὰ ἔργα του συνέλεξε καὶ ἐξέδωσε μετὰ τὸν θάνατόν του πρώτος ὁ φίλος του ποιητὴς καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς. Σπουδαιότερα ἐξ τῶν ποιημάτων του εἶναι : «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», (ὁ ἔθνικός μας "Υμνος"), ἢ «Ωδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βόρωνος», οἱ «Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι», ὁ «Κρητικός», ὁ «Λάμπρος». Ἐγραψε καὶ ποιήματα εἰς τὴν ἵταλικὴν γλώσσαν.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1885. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ ἦδη ὑπηρετεῖ ὡς καθηγητὴς τοῦ Ὁδοντοϊατρικοῦ σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων

ξέδημοσίευσε πολλάς ποιητικάς συλλογάς, τυχών πολλών φιλολογικών βραβείων καὶ διεκρίθη εἰς τὴν παιδικήν λογοτεχνίαν.

Ἐργα του: «'Ιάδες αῆραι», «Συμφωνίες», «Ψηφιδωτά», «"Οταν φεύγουν οἱ ὄρες» (βραβευθέν), «Παιδικές ψυχές», «Τραγουδιστής τῶν παιδιῶν» κ.ἄ.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὰς Σπέτσας καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μετὰ ταῦτα διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη δημόσιος ὑπάλληλος. Ἐγραψε διηγήματα καὶ θεατρικά ἔργα, ἀλλὰ κυρίως διεκρίθη ὡς ποιητής. Αἱ γνωστότεραι ποιητικαὶ συλλογαί του εἶναι: «Τὰ τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ», «Τί λὲν τὰ κύματα» κ.ἄ. Ἐπίσης κατέγινε καὶ εἰς μεταφράσεις ἔργων ξένης λογοτεχνίας.

ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου, κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Σουλιώτας, ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε κυρίως διηγηματογράφος, εἰς τὰ ἔργα του δὲ περιέγραψε τὴν ζωὴν τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΓΥΖΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τῆνον τὸ 1842. Ἐνωρίτατα ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὰς ὠραίας τέχνας. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Σχολὴν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ μετέβη καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς τὸ Μόναχον. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη δριστικῶς πλέον, ἐσταδιοδόμησε καὶ διε-

κρίθη ώς έξοχος ζωγράφος. 'Ετιμήθη μάλιστα διὰ τῆς θέσεως καθηγητοῦ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου, δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαιυσε νὰ ἀγαπᾷ. 'Απέθανεν εἰς Μόναχον τὸ 1901. Γνωστότεροι ζωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Γύζη εἶναι: τὸ «Κρυφὸ σχολειό», ἥ «Δόξα τῶν Ψαρῶν», τὸ «Παραμύθι τῆς γιαγιᾶς», ἥ «Ιστορία», ἥ «Ἀριονία», ὁ «Οἰνοπιονίκης», ὁ «Μικρὸς σοφός», τὸ «Πνεῦμα τοῦ πόνου» κ. ἄ.

ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

'Εγεννήθη εἰς Λέσβον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1930 εἰς Αθήνας. 'Εσπούδασε ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον. Διετέλεσεν ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης καὶ καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν. Διεκρίθη ἰδίως ως ζωγράφος παιδιῶν. Τὰ ἔργα του κοσμοῦν διαφόρους πινακοθήκας τῆς Εύρωπης. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: ἥ «Παιδικὴ συναντία», ἥ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἐθνικήν μας Πινακοθήκην, «Τὰ ποῶτα βήματα», «Ο κακὸς ἐγγονος», «Τὸ κτένισμα τῆς ἐγγονῆς», «Ο παιδικὸς κανγάς» κ. ἄ.

ΛΥΤΡΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

'Εγεννήθη εἰς Τῆνον τὸ 1832 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. 'Εσπούδασε ζωγραφικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον ώς ὑπότροφος τοῦ Βασιλέως "Οθωνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὃπου ἐμόρφωσε πολλοὺς διακεκριμένους ζωγράφους. Τὰ θέματά του ἐλάχιστανε κυρίως ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ἰστορίαν καὶ τὴν ἑθνικήν μας λαϊκὴν ζωήν. Ὅτο καὶ πρωτογράφος. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Τὰ κάλανδα», «Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὸ πανηγύρι τῆς Πεντέλης», «Ψαριανὸ μοιρολόι», «Ἡ πυροπόλησις τῆς τουρκικῆς ταναροχίδος ὑπὸ τοῦ Καράογη», «Τὸ λιβάνισμα» κ. ἄ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
✓ 1. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω, Δαιμοδέρυη	7
✓ 2. Τὸ εἰκονοστάσι μας, Γρ. Ξενοπούλου	11
3. Στὰ εἰκονίσματα (ποίημα), Γ. Στρατήγη	13
4. Τ' "Αγιου τὸ καντήλι, Δ. Γρ. Καμπούρογλου	15
✓ 5. Οἱ δύο καβαλάρηδες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	15

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

✓ 1. 'Ο Ἀρίων, Ἄλεξάνδρας Δέλτα	19
2. Πῶς ἴδρυθηκε τὸ Βυζάντιο, παράδοσις. Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Οἰκονόμου	23
3. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, Ἀρσινόης Παπαδοπούλου	25
4. Φιλοποίμενος ἀσχολίαι, κατὰ Πλούταρχον. Ἀπόδοσις Ν. Α. Κοντοπούλου	29
✓ 5. Τὸ γενναῖο Ἐλληνόπουλο, Θ. Μακροπούλου	31
✓ 6. 'Ομήρου Ὁδύσσεια: Πῶς θυσίαζαν οἱ ἄρχοτοι, μετάφρ. Ἀρ- γύρη Ἐφταλιώτη	34
7. — — — Τὰ παλάτια τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. Ἀρ- γύρη Ἐφταλιώτη	36
8. — — — 'Ο Ὁδύσσεας γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του, ἀπόδοσις Κλ. Παράσχου	38
9. 'Ολυμπιακὸς ύμνος (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	40

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

✓ 1. Πατριωτικὰ Χριστούγεννα, Κ. Ράδου. Διασκευὴ Ν. Α. Κον- τοπούλου	43
✓ 2. Κλέφτικα τραγούδια: 'Η ζωὴ τῶν κλεφτῶν	43
3. — — — Τὰ κλεφτόπουλα	43
4. — — — Τῶν Κολοκοτρωναίων	49
5. 'Ο Δῆμος καὶ τὸ καριοφίλι (ποίημα), 'Αρ. Βαλαωρίτου	49
✓ 6. Πῶς ἐσώθη ὁ Παρθενών (ποίημα), 'Αρ. Βαλαωρίτου	51
7. 'Η 25η Μαρτίου (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	53
✓ 8. 'Απὸ τὴν κοτάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, Χαρ. Ἰωνίνου	53
9. Στὸ Μπιζάνι (ποίημα), 'Αγγέλου Σημηριώτου	59
✓ 10. "Υμνος πρὸς τὴν Σημείων (ποίημα), Στ. Δάφνη	59
11. 'Εθνικὴ λιτανεῖα, Θ. Μακροπούλου	60
✓ 12. "Υμνος πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	63

Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Γ'.

13

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

Σελίς

1. Φύλαξ τοῦ λιμοκαθαρτηρίου, 'Αλεξ. Παπαδιαμάντη	67
2. 'Η έπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), 'Αρ. Προθελεγγίου	76
3. Τὰ τρία ἀδέλφια, Δημ. Καμπούρογλου	77
4. Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν (ποίημα), Γ. Ἀδάνα	79
5. Τὸ δύμορφότερο παιδί, λαϊκὸς μῆθος. Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Οἰκονόμου	80
6. Νανάρισμα (ποίημα), 'Αριστ. Βαλαωρίτου	81
7. «'Η σάλπιγγα», Μιχ. Οἰκονόμου	82
✓ 8. Νοσταλγία (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	86
✓ 9. 'Ο γάτος, Στρατῆ Μυριθήλη	87

Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

↓ 1. 'Ο Γιαννιός, 'Αλεξ. Παπαδιαμάντη	93
✓ 2. 'Ο μικρὸς κριτής, Χρ. Χριστοθασίλη	97
3. «Τὰ κάλανδα», Ν. Α. Κοντοπούλου	102
4. Τὸ τραγούδι τῆς δουλειᾶς (ποίημα), Στρ. Μυριθήλη	105
5. "Ἐργα καὶ Ἡμέραι, Ἡσιόδου, (ποίηματα), μετάφρασις Σίμου Μενάρδου καὶ Σωτήρη Σκίπη	106
↓ 6. Νὰ ἥμουν πλούσιος, 'Ιω. Κονδυλάκη	107
7. 'Η ἐλεμημοσύνη (ποίημα), 'Αρ. Προθελεγγίου	109
8. 'Ο κύρ Τζίζικας, 'Ιουλίας Δραγούμη	111
9. 'Η καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	114
10. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	114

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1. 'Ο ἔλαιιών τῶν 'Αθηνῶν, Δημ. Καμπούρογλου	119
2. Γλαυκόφυλλη ἔλια (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	120
3. Λεβάδεια, 'Εμμ. Λυκούδη	121
4. Ζάκυνθος, Κ. Πασαγιάννη	123
✓ 5. Τὰ νησιά μας (ποίημα), 'Αριστ. Προθελεγγίου	126
6. 'Η Μαρού, Γ. Δροσίνη	127
7. Βουνό (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	130
8. Καλαμάς (ποίημα), Λόρδου Βύρωνος, μετάφρ. Δ. Σάρρου	130
9. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	130

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤῇ ΖΩΗΝ

✓ 1. Φθινόπωρο, Γρ. Ξενοπούλου	133
✓ 2. Τὸ δρᾶμα τοῦ δέντρου, Εὔστρ. Εὔστρατηάδου	134
✓ 3. 'Ο θέρος, Εύστρ. Εύστρατηάδου	139
✓ 4. "Αγριο τριφύλλι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	142
✓ 5. Νύχτα στὸ χωριό, Π. Νιρβάνα	142
↓ 6. Στὸ καλοΐσκιωτο χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	143

Σελίς

7. "Ενας λαός, ἔνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	144
8. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμμ. Λυκούδη	146
9. Τὸ πυροφάνι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	143
✓ 10. Στὸν κάβο, Θ. Ποταμιάνου	149
✗ 11. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	151
12. Ἡ μπεκάτσα, Στεφ. Γρανίτσα	152
✓ 13. Τὸ προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, Π. Νιρβάνα	154
✓ 14. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χριστοθασίλη	156
15. Σκλαβίδα (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	160
16. "Ενα γατάκι στὸν καθρέφτη, Γρ. Ξενοπούλου	162
17. Τὸ ξημέρωμα, Τ. Μωραΐτινη	164
18. Ἀπρίλης (δημοτικὸν)	166
19. Ἡ "Ανοιξη (ποίημα), Χρ. Χριστοθασίλη	166
20. Λελέκι καὶ πουλάκι (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	167
 Παράρτημα Α'. Λεξιλόγιον	169
Παράρτημα Β'. Βιογραφίαι συγγραφέων	181
— Βιογραφίαι καλλιτεχνῶν	191

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Νικ. Κοντοπούλου.

Σελίς

1. Τ' "Ἄγιου τὸ καντήλι, Δημ. Καμπούρογλου	15
2. Οἱ δύο καβαλάριδες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	15
3. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχιγοῦ, Ἀρσινόης Παπαδοπούλου	25
4. Φιλοποίμενος ἀσχολίαι, κατὰ Πλούταρχον (Διασκευὴ)	29
5. Πῶς ἐσώθη ὁ Παρθενών, Ἀρ. Βαλαωρίτου	51
6. Ἡ 25η Μαρτίου (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	53
7. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, Χαρ. Ἀννίνου	58
8. "Үմнөс πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	59
9. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη	67
10. Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	79
11. Νανάρισμα, Ἀρ. Βαλαωρίτου	83
12. Ὁ Γιαννιός, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη	93
13. «Τὰ Κάλανδα»	102
14. Ὁ κυρὸς Τζίτζικας, Ἰουλίας Δραγούμη	111
15. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	114
16. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	114
17. Ὁ ἔλαιων τῶν Ἀθηνῶν, Δ. Καμπούρογλου	119
18. Γλαυκόφυλλη ἔλια (ποίημα), Ιω. Πολέμη	120
19. Λεβάδεια, Ἐμμ. Λυκούδη	121
20. Τὰ νησιά μας (ποίημα), Ἀριστ. Προβελεγγίου	126
21. Ἡ Μαρού, Γ. Δροσίνη	127
22. Βουνὸς (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	130
23. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	130
24. Φθινόπωρο, Γρ. Ξενοπούλου	133
25. Τὸ δρᾶμα τοῦ δέντρου, Εὔστρ. Εύστρατιάδου	134
26. Ὁ θέρος, Εύστρ. Εύστρατιάδου	139
27. Νύχτα στὸ χωριό, Π. Νιεβάνα	142
28. Στὸ καλοῖσκιωτο χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	143
29. Στὸν κάβο, Θ. Ποταμιάνου	149
30. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	151
31. Ἡ μπεκάτου, Στ. Γρανίτσα	152
32. Τὸ προσφιγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, Π. Νιεβάνα	154
33. Σκλαβιά (ποίημα), Ιω. Πολέμη	160

34. Ἐνα γατάκι στὸν καθρέφτη, Γρ. Σενοπούλου	162
35. Λελέκι καὶ πουλάκι (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	167

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Μιχαὴλ Οἰκονόμου.

1. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	7
2. Τὸ εἰκονοστάσι μας, Γρ. Σενοπούλου	11
3. Στὰ εἰκονίσματα (ποίημα), Γ. Στρατήγη	13
4. Ὁ Ἀρίων, Ἀλεξανδρας Δέλτα	19
5. Πῶς Ιδρύθηκε τὸ Βυζάντιο (ἀρχαῖα παράδοσις διασκευὴ)	23
6. Ὁ Ολυμπιακὸς ὕμνος (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	40
7. Κλέφτικα τραγούδια: «Ἡ ζωὴ τῶν κλεφτῶν»	48
8. — — «Τὰ κλεφτόπουλα»	48
9. — — «Τῶν Κολοκοτρώνων»	49
10. Ὁ Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλι του (ποίημα), Ἀρ. Βαλαωρίτου	49
11. Τὸ Μπιζάνι (ποίημα), Ἀγγέλου Σημηριώτου	59
12. Ὅμινος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	63
13. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	76
14. Τὰ τρία ἀδέλφια, Δημ. Καμπούρογλου	77
15. Τὸ δύορφότερο παιδί (λοικὸς μύθος)	80
16. Ἡ «Σάλπιγγα»	82
17. Νοσταλγία (ποίημα), Γ. Βιζηνοῦ	86
18. Τὸ τραγούδι τῆς δουλεῖᾶς (ποίημα), Στρατῆ Μυριβήλη	105
19. Νὰ ἥμουν πλούσιος, Ἰω. Κονδυλάκη	107
20. Ἡ ἐλειμοσύνη (ποίημα), Ἀριστ. Προβελεγγίου	109
21. Ζάκυνθος, Κ. Πασαγιάννη	123
22. Ἄγριο τριφύλλι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	142
23. Ἐνας λαός, ἔνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	144
24. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμμ. Λυκούδη	146
25. Ἀποίλης (δημοτικὸν)	166
26. Ἡ ἄγνοιξη (ποίημα), Χρ. Χριστοβασίλη	166

III. Ἐκ τῆς συλλογῆς Θεοδώρου Μακροπούλου.

1. Τὸ γενναῖο Ἐλληνόπουλο	31
2. Ἐθνικὴ λιτανεία	60
3. Ὁ μικρὸς κοριτής, Χρ. Χριστοβασίλη	97
4. Ἐργα καὶ Ἡμέραι, Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σίμου Μενάρδου	106
5. Τὸ πυροφάνι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	148
6. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χριστοβασίλη	156
7. Τὸ ἔημέρωμα, Τ. Μωραϊτίνη	164

IV. Ἐκ τῆς συλλογῆς Ἀγγέλου Παπακώστα.

1. Ὁ γάτος. Στρατὴ Μυριβήλη	87
2. Καλαμάς (ποίημα), Λόρδου Βύρωνος, Μετάφρ. Δημ. Σάρρεν	130

V. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κλέωνος Παράσχου.

1. Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Ὁμήρου Ὁδυσσείας:	
α') Πῶς θυσίαζαν οἱ ἀρχαῖοι. Μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη . .	34
β') Τὰ παλάτια τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη . .	36
γ') Ὁ Ὅδυσσεας γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του. Ἀπόδοσις Κλέωνος Παράσχου	38
2. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ "Ἐργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σωτ. Σκίπη	106

·Η καλλιτεχνικὴ διακόσμησις τοῦ βιβλίου διφείλεται εἰς τὸν ξωγράφον
κ. Βάσον Γερμενῆν· αἱ προσωπογραφίαι τῶν συγγραφέων εἰς τὸν κ. Γεώρ-
γιον Λυδάκιν.

*Αναδοχος ἐκτυπώσεως—βιβλιοδεσίας; Π. Α. ΔΙΑΛΗΣΜΑΣ. Καρόρη 11—Αθῆναι

132

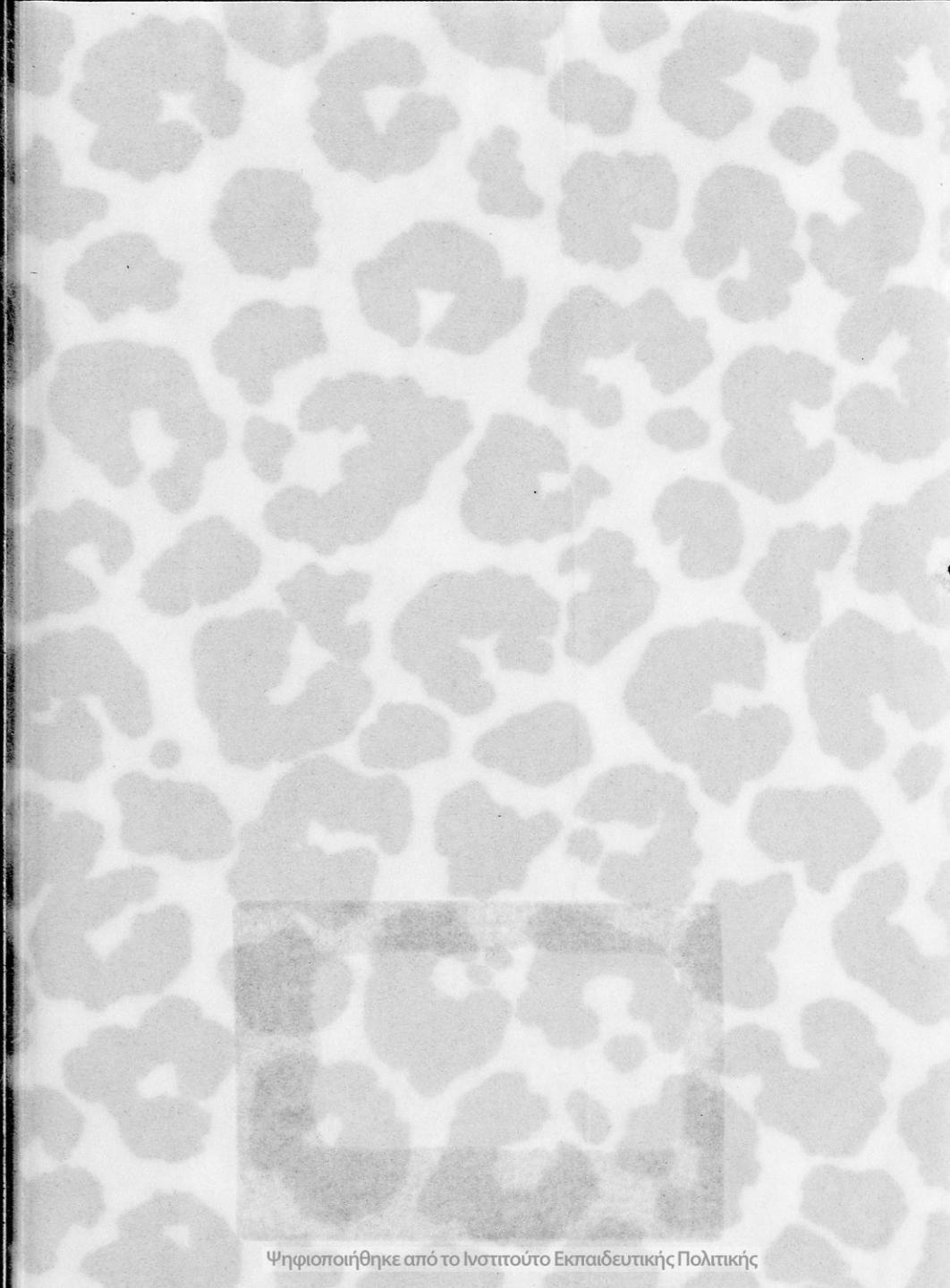
38

39

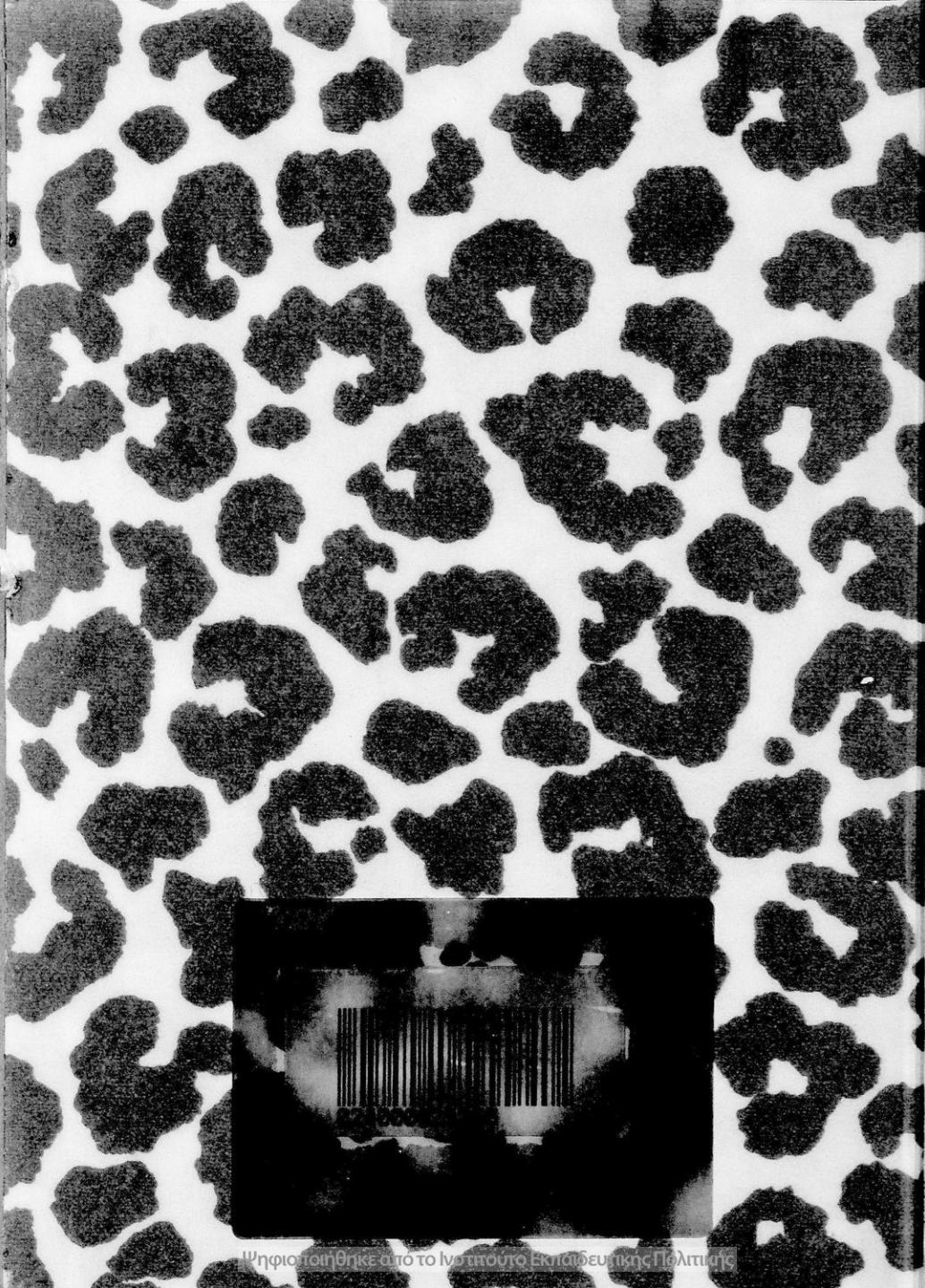
40

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης της Πολιτικής

Ψηφιοποίηση από το Ανοικτό Έκπαιδευτικό Παρόν

